5 - Æ

(c) 2006 Ministerio de Cultura

SORIA

INSTITUTO PROVINCIAL DE 2.ª ENSEÑANZA
SORIA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

© 2006 Ministerio de Cultura

Incipit praefatio Guillelmi in vita sancti Bernardi clarevallis abbatis. R.

Incipit praefatio Guillelmi in vita sancti Bernardi clarevallensis. R.

Scripturus vitam servi tui, ad honorem nominis tui, quantum dederis, Domine Deus, ipsius per quem ecclesia temporis nostri in membris ejus gratiae et virtutis decus antiquum reflorere; Curvatus invoco adjutorem, quem iam olim habeo invocatorem et amorem tuum. Quis enim de amore tuo quantulumcumque spiritualis vitae habens, et videns testimonium gloriae et honoris tui tam preclarum et tam fidele mundo insolitum effulsisse, non det operam quantamcumque potuerit, ne lumen a te accensum tuorum quempiam lateat, sed quantum humano fieri stilo potest, quod melius tamen ipse per virtutem operum facis manifestatum et exaltatum, luceat omnibus qui sunt in domo tua? In quo cum ego iam olim vellem qualecumque ministerium agere, vires meae, seu timore seu verecundia prohibitus sum usque adhuc; modo quidem supra me judicans esse dignitatem materiae et dignioribus opificibus reservandam, modo etiam post obitum ejus quasi supervicturus ei, melius hoc et competentius deliberans agitandum, cum iam homo non gravaretur laudibus, et tutius id fieret a conturbatione hominum et contradictione linguarum. At ille vigens et valens, quanto infirmior corpore, tanto fortior fit et potens, non cessans agere digna memoriae, et magna majoribus semper accumulans, quae non tacente scriptore requirunt. Ego vero iam debilior, urgentibus infirmitatibus corporis mortis hujus, et meis omnibus incipientibus habere responsum vicinae mortis, seu instare tempus resolutionis meae, plurimumque timeo ne sero me peniteat tamdiu distulisse, quod prius quam pessum iverim omnimodis peregisse.

Sed et me fratrum quorumdam pia benivolentia plurimum ad hoc impellit et cohortatur, qui cum viro Dei jugiter assistant, omnia ejus noverunt.

MONASTERIO DE Sta. ... SORIA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ingerentes quedam diligenti in
quisitione investigata. plura
etiam quibus cum fierent ipsi inter
fuerunt. et viderunt. et audie
runt. Qui cum multa suggerunt
et preclara. que per servum suum
deus ipsis presentibus operatus est. et nota
eorum religio et scola magisterium
ab omni me liberet suspitione
falsi. adhuc etiam ad testimoni
um sibi adsciscunt probabilium
auctoritatem personarum. episcoporum.
clericorum. monachorum. quibus
[illegible]dem non habere nulli fide
[illegible]m liceat. Quanquam id super
fluo dixerim. cum totus ea no
verit mundus. et virtutes eius
narret ecclesia sanctorum. Qua ex parte
attendentes divine laudis
mirificam materiam omnibus
se offerentem. neminem vero susci
pientem. dissimulantibus eis
qui melius hoc ac dignius po
terant. suscepi in ea agere
ipse que potero. non vanitate
presumentis. sed fiducia dili
gentis. Nec tamen [illegible] que scri
bo. quasi accurati dirigenda.
sed saltem in unum cogerenda
et reponenda suscepi. nec
edenda ipso vivente. sicut

ner[illegible]nto ipso sciente. Con
fidens in domino. quia post nos
et post ipsius consummationem
[illegible]ficient. qui melius ac dig
nius perficient quod nos conati su
mus. et digna digna vestient
elocutione materiam. sed et
poter[illegible] preciosam in conspec
tu domini mortem eius. vite simili
consummare scribendo. ac de
morte vitam. de vita mor
tem commendare. Jam ergo ad
iuvante domino propositum aggre
diamur. Explicit prefatio. Incipit
Bernardus vita sancti
burgundie bernardi
partibus. fon abbatis.
tanis opido patris sui ori
undus fuit. parentibus claris
secundum dignitatem seculi. sed
dignioribus ac nobilioribus
secundum christiane religionis
pietatem. Pater eius tecelinus
vir antique et legitime
milicie fuit. cultor dei. iu
sticie tenax. Evangelicam
namque secundum instituta pre
cursoris domini miliciam agens.
neminem concutiebat. nemi
ni faciebat calumpniam. con
tentus stipendiis suis. quibus

[illegible] manife
[illegible]anda sive
[illegible]blicanda.

explicit [illegible]

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad om̄e opus bonū abunda
bat. Sic consilio et armis ser
uiebat dn̄is suis t̄palibus:
ut etiā dn̄o deo suo nō negli
geret reddere qđ debebat.
Mater aaleth. ex castro cui
nomen barrus. et ipa in or
dine suo aplicam regulam te
nens. subdita uiro. sub eo se
cundū timore dn̄i dei domū
suā regebat. opib9 misc̄die
insistens. filios enutriens in
om̄i disciplina. Septē q̄ppe
liberos genuit. nō tā uiro
suo q̄m deo: sex mares. fe
minā unā. mares om̄s mo
nachos futuros. feminam
sc̄imonialem. Deo nanq; ut
dictū ē. nō sc̄lo generans:
singulos mox ut partu edi
derat. ipa manib9 p̄priis dn̄o
offerebat. P̄pt̄ qđ etiā alienis
uberib9 nutriendos com̄itte
re. illustris femina fugie
bat: q̄si cū lacte materno
materni quodammodo boni
infundens eis naturā. Cum
aūt creuissent. q̄mdiu sub ma
nu ei9 erant. heremo magis
q̄m curie nutriebat: nō pa
tiens delicatiores assuescere

re cibos. sed grossiorib9 et co
munib9 pascens. et sic eos
p̄parans et instituens dn̄o in
spirante. q̄si continuo ad here (heremum)
m[um] transmittendos.
Hec cū in ordine filiorum.
terciū bernardū haberet
in utero: somniū uidit pre
sagium futurorum. catellum .s.
totū candidū. in dorso subru (Rufum)
fum et latrantē. in utero se
habere. Sup quo territa ue
hementer. cū religiosum quen
dam uirū consuluisset: conti (consuluisset)
nuo ille spiritū p̄phetie conci
piens. qđ dauid de sc̄is p̄di
catorib9 dn̄o dicit. lingua ca
nū tuorum ex inimicis. trepidan
ti et anxie respondit. Ne ti
meas. bene res agit. Optimi
catuli mater eris: qui dom9
dei custos futur9. magnos p̄
eā contra inimicos fidei edi
tur9 ē latratus. Erit enī egre
gi9 p̄dicator: et tanq̄m bon9
canis. gr̄a lingue medicina
lis. in multis multos morbos
curatur9 ē aiarum. Quo respon
so mulier pia et fidelis. q̄si
a deo [sus]cepto. leta efficit: (suscepto)
et iam tunc in amore nōdū
[nati

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tota transfunditur. cogitans sacris litteris eum erudiendum tradere. secundum modum visionis et interpretationis. qua ei de illo tam sublimia promittebantur. Quod et factum est. Mox enim ut felici partu edidit. non modo obtulit eum domino. sicut de aliis agere consueuerat. sed sicut legitur de sancta anna matre samuelis. que petitum a domino et acceptum filium. in tabernaculo eius destinauit perpetuo seruiturum. sic et ipsa eum in ecclesia dei acceptabile munus obtulit. Vnde et quamcitius potuit. in ecclesia castellionis que postmodum ipsius bernardi opera. a seculari conuersatione in ordinem regularium canonicorum promota cognoscitur. magistris litterarum tradens erudiendum. egit quicquid potuit. ut in eis proficeret. Puer autem et gratia plenus et ingenio naturali pollens. cito in hoc desiderium matris impleuit. Nam in litterarum studio quidem. supra etatem et pre coetaneis suis proficiebat. sed et in rebus secularibus iam mortificationem future perfectionis. uelut naturaliter inchoabat. Erat quippe simplicissimus in secularibus. amans habitare secum. publicum fugitans. mire cogitatiuus. parentibus obediens et subditus. omnibus benignus et gratiosus. domi simplex et quietus. foris rarus. et ultra quam credi possit uerecundus. nusquam multum loquax. amans deo deuotus. ut puram sibi pueritiam suam conseruaret. litterarum etiam studio dedit. per quas etiam scripturas deum disceret et cognosceret.

In quo quantum in breui profecerit. et quam perspicacem in discernendo induerit sensum. ex eo quod subiungimus aduerti potest. Cum adhuc puerulus grauiter capitis dolore uexaretur. decidit in lectum. Adducta autem ad eum est muliercula. quasi dolorem mitigatura carminibus. Quam cum ille appropinquantem sentiret cum carminalibus instrumentis. quibus hominibus de uulgo illudere consueuerat. cum indignatione magna exclamans. a se repulit

Nota. qualis fuerit bernardus in puericia sua.

Nota. qualiter bernardus adhuc puerulus mulierem incantatricem a se abiecit. et repulit. Incantatricem. encantadeiram.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et abiecit. Nec defuit divina misericordia bono zelo sancti pueri: sed continuo sensit virtutem. et in ipso impetu spiritus surgens. ab omni dolore liberatum se esse cognovit.

Ex quo cum parum in fide proficeret. adiecit ei dominus apparere. sicut olim puero samueli in sylo: et manifestare ei gloriam suam. Aderat namque sollempnis illa nox nativitatis dominice: et ad sollempnes vigilias parabant omnes ut moris est parabantur. Cumque celebrandi nocturni officii hora aliquantisper protelaretur: contigit sedentem expectantemque bernardum cum ceteris inclinato capite paululum soporari. Affuit illico puero suo se revelans pueri ihesu sancta nativitas: tenere fidei suggerens incrementa. et divine in eo inchoans mysteria contemplationis. Apparuit enim ei velut denuo sponsus procedens e thalamo suo. Apparuit ei quasi iterum ante oculos suos nascens ex utero matris virginis. verbum infans. speciosus forma pre filiis hominum: et pueri sancti in se rapiens minime iam pueriles affectus. Persuasum autem est animo eius et nunc usque fatetur: quod eam credat horam fuisse dominice nativitatis. Sed et facile est advertere his qui eius auditorium frequentaverunt. in quanta benedictione ea hora prevenerit eum dominus: cum usque hodie in his que ad illud pertinent sacramentum. et sensus eius profundior et sermo copiosior suppetere videatur. Unde postmodum in laudem eiusdem genitricis et geniti. et sancte eius nativitatis. insigne edidit opusculum. inter initia operum suorum sive tractatuum: sumpta materia ex eo evangelii loco. ubi legitur. Missus est angelus gabriel a deo in civitatem galilee. et cetera que ibi sequuntur. Neque illud tacendum. quod ab ipsis iam puerilibus annis. siquos poterat nummos habere. clandestinas faciens helemosinas. et verecundie sue morem gerebat: et pro etate immo supra etatem. pietatis opera sectabatur. Cum autem aliquanto tempore evoluto. proficiens etate

[Margin notes: nascens — vel auditorium seu colloquium — Nota. — Nota. — annis — siquos]

Nota qualiter dominus noster ihesus christus apparuit beato bernardo puero in nocte sancta nativitatis dominice.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et gratia apud deum et homines puer
bernardus. de pueritia transiret
in adolescentiam: mater eius
liberis fideliter educatis. et vias
seculi ingredientibus. quasi pactis omnibus
que sua erant. feliciter migra
vit ad dominum. De qua nequaquam
pretereundum est. quod cum multo tempore
vixisset cum viro suo honeste et
iuste. secundum iusticias et hone
states seculi huius. et legem fidem
que coniugii: per aliquot ante obi
tum suum annos. in eo ad quod
nutrire filios videbatur. prout po
tuit et licuit mulieri sub po
testate viri constitute. nec ha
benti proprii corporis potestatem.
omnes ipsa preveniit. Etenim in
domo sua et in professione con
iugali. et in medio seculi. here
miticam seu monasticam
vel visa e. vitam non parvo tempore visa
est emulari. in victus parcita
te. in vilitate vestitus. delicias
et pompas seculi ab se abdican
do. ab actibus et curis secularibus
in quantum poterat se subtra
hendo. insistendo ieiuniis
et vigiliis et orationibus. et quod
minus assumpte professionis
habebat. helemosinis et di
versis operibus misericordie redimen
do. In quo de die in diem pro
ficiens. ad extrema devenit:
proficiendo in futuro. in eo quo
proficiens de hoc seculo migra
vit. Obdormivit autem psallen
tibus clericis qui convenerant.
et ipsa pariter psallens: ut in
extremis quoque cum iam vox eius
audiri non posset. adhuc mo
veri labia viderentur. et lin
gua palpitans dominum confiteri.
Demum inter letanie supplica
tiones. cum diceretur per passio
nem et crucem tuam libera eam
domine: elevans signavit se. et
emisit spiritum. ita ut ma
num non posset deponere quam
levarat. Ex hoc bernar
dus suo iam more. suo iure
vivitare incipiens. eleganti
corpore. grata facie preminens.
suavissimis ornatus moribus.
acri ingenio preditus. accep
tabili pollens eloquio: mag
ne spei adolescens predicaba
tur. Cui tanquam ingredienti
seculum. plures se vie seculi tempori
offerre ceperunt: et in omnibus
assurgere prosperitates vite huius.
et magne spes undique arri
dere.

beati ... [ma]ter bernardi. qualiter per aliquot ... suum vixerit. quasi ... vivens. et qualiter

Qualis mater beati bernardus in adolescentia sua. et qualiter prosperitates huius seculi ei se offerebat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Obsidebant aūt benignū iuue
nis animū. sodaliū dissimiles
mores. et amicicie periculose.
similem sibi efficere gestien
tes. Qui si ei dulcescere pu
tuissent. necesse erat amares
cere illi qd in hac uita dul
cius cordi eius insederat. castita
tis amore. Cui perpue insi
diens coluber tortuosus. spar
gebat laqueos temptationū.
ac uariis occursibus calcaneo
eius insidiabatur. Cum enim ali
quando curiosius aspiciendo. de
fixos in quandam oculos ali
quandiu tenuisset. continuo
ad se reuersus. et de semet
ipso erubescens apud semet
ipsum. in se ipsum ultro seue
rissimus exarsit. Stagno quippe
gelidarum aquarum qd in proximo
erat. collo tenus insiliens. tam
diu inibi permansit. donec
pene exsanguis effectus.
per uirtutem gratie cooperantis. etiam
a calore carnalis concupiscen
tie totus refriguit. Induens
illum castitatis affectum. quem in
duerat qui dicebat. Pepigi
fedus cum oculis meis. ut
ne cogitarem quidem de uir
gine.

Nō. vel Item no. c.

Circa idem tempus. instinctu de
monis. in lectum dormientis
iniecta est puella nuda. Quam
ille sentiens. cum omni pace
et silentio. partem ei lectuli
quam occupauerat cessit.
et in latus alterum se conuer
tit. atque dormiuit. Misera
aūt illa aliquandiu iacuit su
stinens et expectans. deinde
palpans et stimulans. No
uissime cum inmobilis ille per
sisteret. illa licet inpuden
tissima esset erubuit. et hor
rore ingenti atque admira
tione perfusa. relicto eo. sur
gens aufugit. Contigit
item. ut cum sociis aliquantis.
apud matronam aliquam ber
nardus hospitaretur. Conside
rans aūt mulier adolescentem
decorum aspectu. capta est la
queo oculorum suorum. et in con
cupiscentiam eius exarsit. Cuique
tamquam honoratiori omnium.
seorsum ei fecisset locum prepa
rari. surgens ipsa de nocte.
inpudenter accessit ad eum.
Quam bernardus sentiens. nec
consilii inops. clamare cepit.
latrones latrones. Ad quam

Nō. qualiter temptationibus restiterit
beatus bernardus. et qualiter pro eo qd in
quandam oculos iniecerit. in stagnū
aquarum gelidarum se immiserit ...

Nō. qualiter quedam in lectum beati ber
nardi nuda iniecta fuit. et ipse
in latus alterum se girauit ...
et qualiter quedam matrona de nocte
ad eum ... et ipse latrones clamauit.

(c) 2006 [illegible]

uocem fugit mulier. familia
omnis exurgit. lucerna accen
ditur. latro queritur: sed minime
inuenitur. ad lectulos sin
guli redeunt. fit silentium.
fiunt tenebre sicut prius:
pausant ceteri. sed non illa mi
sera requiescit. Exurgit denuo. (Bernardus)
et bernardi lectulum petit:
sed denuo ille proclamat. La
trones. latrones. Queritur
iterum latro. latet iterum: nec (latet)
ab eo qui solus nouerat pu
blicatur. Usque tertio impro
ba mulier sic repulsa: uix
tandem seu metu seu despe
ratione uicta. cessauit. Cum
autem die sequenti iter agerent.
arguentes bernardum socii.
quosnam totiens ea nocte
latrones sompniauerit per
quirebant. Quibus ille. uera
citer inquit aderat latro: et
mihi castitatem hospita nitebatur auferre. irreparabilem
que thesaurum. Nota.

Inter hec tamen cogitans quod
uulgo dicitur. non esse tutum
diu cohabitare serpenti: fu
gam meditari cepit. Vide
bat enim mundum et principem
eius. exteriora multa sibi offerentem. Nota.
magnas res. spes maiores. sed
fallaces omnes et uanitatem
uanitatum. et uanitatem omnia:
ueritatem uero ipsam interius iu
giter audiebat clamantem
ac dicentem. Venite ad me omnes
qui laboratis et honerati estis:
et ego uos reficiam. Tollite
iugum meum super uos: et ego
uos reficiam. inuenietis re
quiem animabus uestris. Proinde
relinquere mundum deliberans
cepit inquirere et inuesti
gare. ubi certius et purius in
ueniret requiem anime sue. sub
iugo. Inquirenti autem occurrit (Christi)
cysterciense innouate mona (Nota.)
stice religionis noua plan
tatio: messis multa. sed ope
rariis indigens. cum uix
adhuc aliquis conuersionis
gratia illuc declinaret. ob ni
miam uite ipsius et paupertatis
austeritatem. Que tamen
animum uere deum querentem
minime terrerent: post ha
bita omni hesitatione ac ti
more. illuc uertit intentio
nem. posse se estimans omni
no ibi delitescere. et abscon
di

Nota. qualiter mundus et diabolus beato
bernardo multa offerebant. magnas
res. spes maiores. sed ipse omnia repu
tauit uanitatem: cogitabat qualiter
posset fugere et relinquere mundum. et ubi purius posset uiuere sub
iugo Christi. et occurrit sibi cysterciense.
ubi de nouo innouabatur monasti
ca religio. et illuc uertit intentionem
suam. Nota. de ... cysterciense

in abscondito faciei dei ab omni conturbatione hominum. maximeque ad effugium vanitatis. seu de seculari generositate. seu de acrioris ingenii gratia. seu forte etiam de alicuius nominis scitatis. Ubi vero de conversione tractantem fratres eius et qui carnaliter eum diligebant. persenserunt. omnimo[di]s agere ceperunt. ut animum [eius] a[d] studium posset convertere [li]t[terarum]. et amore [scientie secu]laris seculo arctius implicare. [Quorum ni]mirum suggestione. sicut fateri solet. pene modum retardati fuerant gressus eius. sed matris sancte memoria importune animo eius instabat. ita ut sepius sibi occurrentem videre videretur conquerentem et improperantem. quod non ad huiusmodi nugacitatem tam tenere educaverat. non in hac spe erudierat eum. Demum cum aliquando ad fratres pergeret. in obsidione castri quod grancejum dicitur. cum duce burgundie constitutos. cepit in huiusmodi cogitatione vehementius anxiari. Inventaque in itinere medio ecclesia quadam divertit. et ingressus oravit cum multo imbre lacrymarum. expandens manus in celum. et effundens sicut aquam cor suum. ante conspectum domini dei sui. Ea die firmatum est propositum cordis eius. Nec vero surda aure percepit vocem dicentis. Qui audit dicat veni. Siquidem ab illa hora. sicut ignis qui comburit silvam. et sicut flamma comburens montes. hinc inde universa queque corripiens. in ulteriora progreditur. sicut ignis quem dominus miserat in cor servi sui. volens ut arderet. primo fratres eius aggreditur. solo minimo ad conversionem minus habili. patri ad solatium derelicto. deinde cognatos et notos. socios et amicos. de quibuscumque poterat esse spes conversionis. Primus omnium galdricus avunculus eius. absque dilatione aut hesitatione ut aiunt. ivit in sententiam nepotis. et consensum conversionis.

Quod fratres beati bernardi et amici eius voluerunt eum retrahere a proposito conversionis. sed non profecerunt. Et quod memoria matris instabat.

Quod oravit beatus bernardus. et firmatum est propositum cordis eius. et qualiter admonuit fratres et cognatos et notos ad conversionem. et qui consenserunt.

(c) 2006

uir honestus et potens in se
culo. et in secularis militie glo
ria nominatus. dominus castri in
territorio eduensi. quod tullium dicitur. Continuo etiam bar
tholomeus occurrens. iunior
ceteris fratribus. et necdum miles.
sine difficultate eadem hora
salutaribus monitis dedit as
sensum. Porro andreas ber
nardo etiam ipse iunior. et no
uus eo tempore miles. uerbum
fratris difficilius admittebat.
donec subito exclamauit.
uideo matrem meam. uisibiliter
siquidem ei apparuit. serena
facie subridens. et congratu
lans proposito filiorum. Itaque
et ipse continuo manus dedit.
et de tirone seculi factus est
miles christi. Nec solus uidit
andreas tantorum matrem fi
liorum letantem. sed confessus est
et bernardus eandem similiter
se uidisse. Guido primogenitus
fratrum. coniugio iam alligatus
erat. uir magnus et pre aliis
iam in seculo radicatus. hic
primo paululum hesitans. sed
continuo rem perpendens et
recogitans. conuersioni con
sensit.

si tamen coniux annueret.
Uerum id quidem de iuuencu
la nobili. et paruulas fili
as nutriente. pene impos
sibile uidebatur. At bernardus
de misericordia domini spem conci
piens certiorem. incunctan
ter ei spopondit. aut consen
suram feminam. aut celeriter
morituram. Demum cum illa
omnimodis renueret. uir eius
magnanimus. imo eam tamen
prouectus fidei uirtute in qua
postmodum excellenter enitu
it. uirile consilium domino inspi
rante concepit. ut abiciens
quicquid habere uidebatur in se
culo. uitam instituerit age
re rusticanam. laborare scilicet
manibus propriis. unde suam
sustentaret et uxoris ui
tam. quam inuitam dimittere
non licebat. Interim superue
nit bernardus. qui undique
alios atque alios colligens
discurrebat. Nec mora.
flagellatur predicta guidonis
mulier infirmitate graui.
Et cognoscens quod durum esset
sibi contra stimulum calcitra
re. aduocato bernardo ue
niam deprecatur.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et post ipsa conuersionis petit
assensum. Denique iuxta mo
rem ecclesiasticum. separata a ui
ro. interueniente pariter uo
to castitatis. In cetum scimo
nialium transiit feminarum.
religiose usque hodie seruiens
deo. Secundus natus post
guidonem gerardus erat. mi
les in armis strenuus. magne
prudentie. benignitatis exi
mie. et qui ab omnibus diligere
tur. Qui ceteris ut dictum est.
primo auditu et prima die ad
quiescentibus. ut mos est sapi
entie secularis leuitate repu
tans. obstinato animo salu
bre consilium et fratris monita re
pellebat. Tum bernardus fide
iam igneus. et fraterne kari
tatis zelo mirum exasperatus in
modum. scio inquit scio. sola ue
xatio intellectum dabit audi
tui. Digitumque lateri eius appo
nens. ueniet inquit dies. et
cito ueniet. cum lancea late
ri huic infixa. puiam fa
ciet iter ad cor tuum. consilio
salutis tue quod aspernaris. et
timebis quidem sed minime
morieris. Sic dictum. sic fac
tum est.

vel uariatum

No. de gerardo fratre sancti bernardi.

Paucissimis interpositis diebus.
circumuallatus ab inimicis. captus
et uulneratus iuxta uerbum fratris.
lanceam gestans ipsi lateri
eidemque loco infixam. cum ille
digitum applicuerat trahebatur.
et mortem quasi iam presentem me
tuens. clamabat. Monachus sum
cisterciensis. Nichilominus tamen
captus. et reclusus in custodia
est. Vocatus est bernardus per celerem
nuncium. sed non uenit. Sciebam
inquit et predixeram. quod durum
foret ei contra stimulum calcitra
re. nec tamen ad mortem est ei
uulnus hoc sed ad uitam. Et factum
est ita. Siquidem de uulnere cito
preter spem cito conualuit. proposi
tum uero seu uotum quod uouerat. non
mutauit. Cumque iam liber ab
amore seculi. hostibus adhuc uin
culis teneretur. et hoc solum esset
quod conuersionis eius propositum re
tardaret. in hoc etiam cito affu
it ei misericordia dei. Venit frater
eius. laborans ut erui posset. sed
non profecit. Et cum nec loqui ei per
mitteretur. accedens ad carcerem.
clamauit. Scito frater gerarde.
quia tiruri sumus in proximo. et mo
nasterium introituri. Tu uero

No. qualiter fuit gerardus frater beati bernardi. prius nolens. post uulneratus et captus ab inimicis. proposuit se monachum fieri. et qualiter liberatus fuerit de carcere.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quando quidem exire non licet: hic monachus esto: sciens quod ipse et non potes pro facto reputari. Cumque gerardus magis ac magis anxiaretur: paucis interpositis diebus audivit vocem in sompnis dicentem sibi. Hodie liberaberis. Erat sacrum quadragesime tempus. Circa vespertinam itaque diei horam. cogitans quod audierat. compedes suas tetigit: et ecce ferrum crepuit in manu eius. ut minus iam teneretur. et aliquantulum incedere posset. Sed quid ageret? Erat hostium obseratum: et pro foribus pauperum multitudo. Surrexit tamen. et non tam spe evadendi quam tedio iacendi, seu curiositate temptandi. accedens ad hostium subterranee domus. in qua vinctus et clausus erat: mox ut pessulum tetigit. sera tota inter manus eius collapsa est. et hostium domus apertum. Veniensque pedetentim. sicut homo compeditus: ad ecclesiam ubi adhuc vespertina celebrabantur officia tendebat. Porro mendici qui pro foribus domus astabant. videntes quod fiebat. et divinitus exterriti in fugam versi sunt: nichil clamantes. Cumque iam ecclesie appropinquaret: egrediens quidam de familia domus captivitatis sue. germanus illius a quo custodiebatur. videnseque eum ad ecclesiam properantem: tarde inquit gerarde venisti. Expavescente illo: festina ait. adhuc superest quod audias. Oculi quippe eius tenebantur. nec prorsus quid ageret intelligebat. (c. s. illius germanus.) Demum ad altiores gradus ecclesie. cum adhuc compeditum data manu sublevasset: intuente illo ecclesiam. tunc primum quid ageret agnovit: (s. germanus ille.) et conatus eum retinere non potuit. Hoc in gerardus a captivitate secli huius amotus. et a captivitate filiorum secli liberatus: votum quod voverat fideliter exsolvit. In quo potissimum notum fecit dominus. a quanta perfectione sancte conversationis gratiam. iste dei famulus bernardus cepit: (Nota) qui in eius spiritu qui fecit que futura sunt. quod erat futurum videre potuit quasi iam factum. Presenti aliter quippe in latere fratris ei

Nota. a quanta perfectione beatus bernardus cepit: qui etiam adhuc in seculo existens futura quedam potuit previdere. ut patet per superiora.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

lancea apparebat: quando digitum applicuit loco vulneris mox futuri: sicut postmodum ipse confessus est cum ab his interrogaretur quibus celare non poterat. Cum autem ut diximus prima die in eodem essent cum bernardo spiritu congregati: mane intrantibus eis ecclesiam apostolicum illud capitulum legebatur. fidelis est deus. quia qui cepit in vobis opus bonum ipse perficiet usque in diem ihesu christi. Quod devotus iuvenis haud secus accepit: quam si de celo sonuisset. Exultans itaque spiritualis iam pater regeneratorum in christo fratrum suorum. et manum domini intelligens secum operantem: cepit ex hoc predicationi insistere. et quoscumque poterat aggregare. cepit novum induere hominem. et cum quibus de litteris secularibus seu de seculo ipse agere solebat: de seriis et conversione tractare. ostendens gaudia mundi fugitiva. vite miserias. celerem mortem. vitam post mortem. seu in bonis seu in malis perpetuam fore. Quid multa?

al' quam

Quotquot predestinati erant ad vitam: operante in eis gratia dei et verbo virtutis eius. et oratione et instantia servi eius. primo cunctati deinde compuncti. alter post alterum credebant et consentiebant. Inter quos etiam adiunctus est ei etiam dompnus hugo matisconensis: qui hodie raptus a pontiniacensi cenobio quod ipse edificavit. autisiodorensi ecclesie preest merito et honore pontificis. Hic audiens de conversione socii et amici karissimi. flebat quasi perditum: quem seculo mortuum audiebat. Ubi autem primo data est utrique facultas mutui colloquii: post dissimiles lacrimas et gemitus dissimillimum dolorum. verba verbis ceperunt conferri. et res rebus comparari. Cumque inter ipsa verba familiaris amicicie. hugonis infunderet spiritus veritatis: aliam iam faciem habere ceperunt verba mutue collocutionis. Datis itaque dextris in sodalicium nove vite. longe dignius veriusque facti sunt cor unum et anima una in christo.

Qualiter cum beato bernardo et alii conversioni consentientes. intraverit ecclesiam: et apostolicum capitulum quod tunc legebatur in ecclesia. confirmati et glorificati fuerint.

et ex hoc cepit predicationi insistere. et que et qualia predicabat. et qualiter multi consentiebant. et qualiter dompnus hugo matisconensis consenserit conver[sioni]

(c) 2006

qui in seclo ante fuissent. Post paucos aut dies. nunciatur bernardo. subuersum ab aliis sociis hugonem a proposito resilire. Cui oportunitatem inuenta. cum magnus quidam episcoporum conuentus in illis partibus haberetur. festinat ut reuocet pereuntem. iterumque parturiat. Obseruantes autem predicti sodales et subuersores hugonis. uiso eo predam ambiunt suam. et omnem ei loquendi adimunt facultatem. omnem aditum intercludunt. At ille cum ei loqui non posset. clamabat pro eo ad dominum. Quo orante cum lacrimis. subita et uehemens inundatio pluuie mox erupit. Consederant autem in campo. quod aer serenus esset. et nichil tale parerent. dispersi igitur omnes ad repentinum imbrem. uicinum proximum petunt. At bernardus hugonem tenens. mecum ait sustinebit huius pluuie guttas. Cumque soli remansissent. non fuerunt soli. sed dominus fuit cum eis. reddens eis continuo et aeris et animi serenitatem. Ibi renouatum est fedus. et propositum confirmatum. quod non potuit conuiolari. Videbat ista peccator. et irascebatur. dentibus suis fremebat et tabescebat. Iustus autem confidens in domino. gloriose de seculo triumphabat. Iamque eo publice et priuatim predicante. matres filios abscondebant. uxores detinebant maritos. amici amicos auertebant. quia uoci eius spiritus sanctus tante dabat uocem uirtutis. ut uix aliquis aliquem teneret affectus. Crescente siquidem numero eorum qui in hanc conuersionis unanimitatem consenserant. sicut de principiis ecclesie filiis legitur. multitudinis eorum erat cor unum et anima una in domino. et habitabant unanimiter simul. nec quisquam aliorum audebat se coniungere eis. Erat enim eis castellionis domus una propria et communis omnium. ubi conueniebant et cohabitabant. et colloquebantur. quam ingredi uix aliquis audebat. qui non esset de cetu eorum. Sed siquis intrabat. uidens et audiens

Marginalia: vel quia; ul' castellione

Nota quantum ualeat desperatio iusti. et oratio cum lacrimis. et quanta sit uis sancte uirtutis orationis.

Nota quantam uirtutem et efficaciam dedit dominus uoci predicationis beati bernardi. et ubi et qualiter habitabat qui conuersioni consentiebat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que ibi gerebantur ac dicebantur. sicut de xpianis corinthiis apostolus dicit. omnibus quodammodo prophetantibus conuincebatur ab omnibus. diiudicabatur ab omnibus. et adorans dominum. et confitens quod uere deus esset in eis (vel eum): aut ipse unanimitati eorum adherebat. aut recedens flebat semetipsum. illos autem beatificabat. Hoc enim illis temporibus et in illis erat partibus inauditum: ut alicuius adhuc in seculo commorantis conuersio preciperetur. Ipsi uero quasi mensibus sex post primum propositum in seculari habitu stabant: ut perinde plures congregarentur. dum quorundam negocia per id temporis expediebantur.

Cum autem iam suspecta inciperet esse multitudo: ne quem de numero eorum subriperet is qui temptat. placuit deo super hoc reuelare quid futurum esset. Aspiciebat enim quidam eorum in uisu noctis. et uidebat quasi eos omnes consedisse in domo una. et per ordinem singulos quasi communicare de cibo quodam miri candoris et saporis. Quem ceteris omnibus suscipientibus et cum gaudio magno: duos ex omni illo numero notabat a cibi illius salutaris participatione uacuos remansisse. Alter namque eorum nec sumebat: alter sumere quidem uidebatur. sed tamen quam minus caute sumeret: spargebatur (vel eiciebatur). Utrumque uero postea probauit euentus. Alter enim priusquam uentum esset ad rem. conuersus retrorsum in seculum rediit: alter cum ceteris cepit quidem opus bonum. sed non perfecit. Vidi ego eum in seculo. postea. uagum et profugum a facie domini. sicut cayn: quantum animaduertere potui. hominem humillimum et miserabilis confessionis. sed nimie pusillanimitatis. Qui tamen in ultimis clarumuallem rediit: infirmitate corporis et inopia cogente. cum homo bene natus. ab omnibus cognatis et amicis preteriretur. ibique renuncians. sed non omnino proprie uoluntati. obiit non quidem intus sicut frater et domesticus. sed foris misericordiam postulans. sicut pauper et mendicus. Iam uero adueniente die

Nota. esse non omnino renunciat uoluntati.

Nota.

Nota. hanc uisionem. et in memoria semper habe. qualiter ordo constitutus est diligentibus et tenentibus illum. cibus [illegible] miri candoris et saporis.

Nota. esse pusillanimes. licet humiles.

Nota. de his qui infirmitate corporis uel inopia cogente ad ordinem ueniunt uel [illegible].

[illegible] DE 2ª ENSEÑANZA [illegible] SORIA

(c) 2006 [illegible]

reddendi uoti, et complendi desiderii: egressus est de domo paterna bernardus. pater fratrum suorum. cum fratribus suis. filiis suis spiritualibus. quos uerbo uite xpo genuerat. Videns autem Guido primogenitus fratrum suorum. niuardum fratrem suum minimum puerum. cum pueris aliis in platea: eia inquit frater niuarde. ad te solum respicit omnis terra possessionis nostre. Ad quod puer: non pueriliter motus. uobis ergo inquit celum. et michi terra? Non ex equo. diuisio hec facta est. Quo dicto: abeuntibus illis. tunc quidem domi cum patre mansit. sed modico post euoluto tempore fratres secutus. nec a patre nec a propinquis seu amicis potuit detineri. Superat de deo ditata domo illa. pater senior cum filia: de quibus etiam suo loco dicemus. Eo tempore nouellus et pusillus grex cysterciensis: sub abbate degens uiro uenerabili stephano. cum iam grauiter tedio ei esse inciperet paucitas sua. et omnis spes posteritatis decideret. in quem scilicet illius paupertatis hereditas transfunderet. uenerantibus omnibus in eis uite sanctitatem. sed refugientibus austeritatem: repente diuina hac uisitatione tam leta. tam inspirata. tam subita. letificatus est. ut in die illa responsum hoc a spiritu sancto accepisse domus illa uideretur. letare sterilis que non pariebas. erumpe et clama que non parturiebas. quia multi filii deserte. magis quam eius que habet uirum. de quibus postmodum uisura es filios filiorum. usque in multas generationes.

Niuardo minimo fratre beati bernardi.

Anno ab incarnatione domini. M°.C°.XI°. a constitutione domus cysterciensis .XV°. anno. seruus dei bernardus annos natus circiter .XX^ti^. duos. cistercium ingressus cum sociis amplius quam .XXX^ta^. sub abbate stephano. suaui iugo xpi collum submisit. Ab illa autem dedit dominus benedictionem. et uinea illa domini sabbaoth. dedit fructum suum: extendens

No.

Anno ab incarnatione domini. M°.C°. XIII. uel .XIIII. domus cysterciensis fuit constructa.

palmites

I.

Quomodo dominus incepit ampliare cisterciensem ordinem per beatum bernardum et socios ipsius. et quo tempore fuit quo anno ab incarnatione domini. Beatus bernardus cum sociis suis ingressus est cistercium. ex quo potest haberi quoto anno ab incarnatione domini domus cysterciensis fuit constructa.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

palmites suos usque ad mare. et ultra mare propagines suas. hec quidem fuere uiri dei conuersionis sancta principia. Conuersationis autem insignia. quoniam uitam angelicam gerens in terris uixit: neminem enarrare puto. qui non uiuat de spiritu. de quo ipse uixit. al' solus Solius quippe donantis et accipientis est nosse: quantum ab ipso mox conuersionis exordio. preuenit eum dominus in benedictionibus dulcedinis sue: quanta repleuit gratia electionis. quoniam ab ubertate domus sue inebriauerit eum. Ingressus autem domum illam pauperum spiritu. et eo adhuc tempore absconditam ac pene nullam. intentione ibi moriendi a cordibus hominum. et memoria hominum. et spe delitescendi et latendi tamquam uas perditum: deo aliter disponente. et eum sibi in uas electionis preparante. non solum ad ordinem monasticum confortandum ac dilatandum:

sed ad portandum etiam nomen suum coram regibus et gentibus. et usque ad extremum terre. Ipse uero nil tale de se estimans aut cogitans: potius ad custodiam cordis sui et propositi constantiam. hoc semper in corde. semper etiam in ore habebat. ul' sepe Bernarde: bernarde: ad quid uenisti: Et sicut de domino legitur. quod cepit ihesus facere et docere: a prima die ingressus sui in cellam nouiciorum. ipse cepit agere in semet ipso: quod alios erat docturus. Postmodum enim cum iam clareuallis abbas esset ordinatus: aduenientibus nouiciis et festinantibus ingredi. audire eum solitum fuisse predicantem ac dicentem. Si ad ea que intus sunt festinatis: hic foris dimittite corpora. que de seculo attulistis. Soli spiritus ingrediantur: caro non prodest quicquam. Quod cum nouiciis ad nouicios uerbi preterritis. parcens teneritudini eorum. clementius exponendo quod dixerat: carnalem concupiscentiam predicare soleat

(c) 2006 Ministerio de Cultura

foras dimittendam. ipse cum
novicius esset, in nullo sibi par-
cens. instabat omnimodis
mortificare. non solum concupis-
centias carnis, que per sensus
corporis fiunt. sed sensus ipsos
per quos fiunt. Cum enim iam
interiore sensu illuminati
amoris. dulcius ac frequentius sen-
tire inciperet desursum sibi
spirantem sibi suavitatem.
sensui illi interiori timens
a sensibus corporis. vix tamen eis
permittebat. quantum sufficeret
ad exterioris cum hominibus conver-
sationis societatem. Quod cum
continui usus instantia. in
consuetudinem mitteret. con
suetudo ei ipsa quodammodo
vertebatur in naturam. Totusque
absortus in spiritum. sepe to-
ta in deum directa intentio-
ne. seu meditatione spirituali
tota occupata memoria. vi-
dens non videbat. audiens
non audiebat. nichil sapie-
bat gustanti. vix aliquid
sensu aliquo corporis sentie-
bat. Iam quippe annum inte-
grum exegerat. in cella novi-
ciorum. cum exiens inde igno-
raret adhuc. an haberet ip-
sa domus testudinem. quam so-
lemus dicere celaturam. Multo
tempore frequentaverat intrans
et exiens domum ecclesie. cum
in eius capite ubi tres erant.
unam tantum fenestram esse arbi-
traretur. Curiositatis enim
sensu mortificato. nil huius-
modi sentiebat. vel si forte
aliquando eum contingebat
videre. memoria ut dictum
est alibi occupata non adver-
tebat. Sine memoria quippe
sensus sentientis nullus est.
Natura quippe in eo non dissen-
tiebat a gratia. ut in eo quoque im-
pletum videretur quodammodo
esse quod legitur. Puer eram in-
geniosus. et sortitus sum nō
animam bonam. et cum magis
essem bonus. veni ad corpus
incoinquinatum. Ad contemplan-
da quippe spiritualia queque seu
divina. cum gratia spirituali. na-
turali quadam virtute polle-
bat ingenii. sortitusque etiam
in hoc erat animam bonam. sen-
sualitatem non curiose lasci-
vientem. nec superbe rebellem.
sed congaudentem spiritualibus
studiis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et in eis que ad deum sunt sponte subditam spiritui et servientem. corpus etiam nullius contaminatum consensu flagitii. et si non nimis neglectum sicut oportebat curaretur ad serviendum spiritui. in servitio dei aptissimum tamen erat instrumentum.

Sed cum caro in eo ex dono preveniente gratie. et adiutorio subsequentis nature. et usu bono spiritualis discipline. vix iam aliquid concupisceret adversus spiritum. hoc est quod spiritum lederet. spiritus supra vires. supra virtutem carnis et sanguinis. tanta adversus carnem concupiscebat. ut infirmum animal cadens sub onere. usque in hanc diem non adiciat ut resurgat.

Quid enim dicam de sompno. qui in ceteris hominibus solet esse refectio laborum et sensuum. aut mentium recreatio. Ex tunc usque hodie vigilat ultra possibilitatem humanam.

No. Nullum enim tempus magis se perdere conqueri solet. quam in quo dormit. idoneam satis reputans comparationem mortis et sompni. ut sic dormientes videantur mortui apud homines. quomodo apud deum mortui dormientes. Unde etiam si quem forte religiosum in dormiendo seu durius stertentem audierit. seu minus composite viderit iacentem. patienter vix ferre potest. sed carnaliter eum seu seculariter dormire causatur. In ipso namque tenuem victum tenuis sompni comitatur. In neutro enim ullam indulget corpori satietatem. nisi quod in utroque sumpsisse aliquid satis ei est. Quantum enim ad vigilias. vigiliarum modus est. non totam noctem ducere insompnem. Porro ad comedendum usque hodie vix aliquando trahitur voluntate appetitus. sed solo timore defectus. Etenim comesturus. priusquam comedat. sola cibi memoria saturatus est. Sic accedit ad sumendum cibum. quasi ad tormentum. A primo siquidem conversionis sue anno. seu egressionis de cella.

No. de sompno quomodo beatus bernardus tempus quo dormiebat se perdere conquerebatur et quod [...] donec [...] ti compar[...]

No. quod intentes [...] corpori [...] te iacere [...]

No. de tenui victu beati bernardi et de sompno ipsius.

No. de sompno.

Qualiter beatus bernardus affligebat seu castigabat corpus suum. et qualiter se habebat in comedendo dormiendo et vigilando.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

noviciorum. natura ei cum tenere nimis semper et delicate complexionis fuisset. ieiuniis multis et vigiliis. frigore et labore. durioribus et continuis exercitiis attrita. corrupto stomacho crudum continuo per os solet reicere quod ingerit. Quod siquid naturali decoctione digestum transfunditur ad inferiora: ibi nichilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obsessis. non nisi cum gravi tormento egreditur. Siquid autem residuum est: ipsum est alimentum corporis eius qualecumque. non tam ad vitam sustinendam. quam ad differendam mortem. Semper autem post cibum. quasi pensare solitus est: quantum comederit. Siquando vel ad modicum mensuram solitam excessisse se deprehenderit: impune abire non patitur. Sed et usus parsimonie. sic ei in naturam versus est: ut si aliquando corporalis sibi cuiuslibet refectionis. plus aliquid solito velit indulgere. vix possit. Sic autem ab initio fuit inter novicios novicius. monachus inter monachos. spiritu validus. corpore infirmus. nil indulgentie circa corporis quietem seu refectionem. nil remissionis de communi labore vel opere fieri sibi aliquando adquiescens. Ceteros namque sanctos arbitrabatur: se vero sicut novicium et incipientem. nequaquam emeritorum perfectorumque indulgentiis et remissionibus indigere. sed fervore novicio. et ordinis districtione. et rigore discipline. Propter quod communis vite seu conversationis ferventissimus emulator. cum opus aliquod manuum fratres actitarent: quod imperitia seu minor usus ei denegabat: fodiendo seu ligna cedendo. et propriis humeris deportando. vel quibuslibet laboribus eque laboriosis. illud redimebat. Ubi vero vires deficiebant: ad viliora queque opera confugiens. laborem humilitate compensabat.

Quomodo fiebat de cibo quem sumebat beatus bernardus. et qualiter cruciabatur ex ipso cibo. et qualiter se habebat in refectione. et in labore. et qualiter magnitu…

Et quomodo alios arbitrans sanctos: nil sibi indulgentie vel remissionis fieri adquiescebat. c. Ordinem laboris humilitate recompensabat. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Et mirum in modum is qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac divinarum acceperat gratiam: circa talia non solum occupari patiebatur. sed et plurimum delectabatur. Sed mortificata ut dictum est sensualitate. cuius seu curiositate seu infirmitate. in huiusmodi laborum corporalium distractionibus. perfectorum etiam quorumque mentes sepe necesse est. etsi non intentione. certe memoria et cogitatione. ab interiore unitate spiritus. aliquam pati dissolutionem: ipse privilegio maioris gratie. in virtute spiritus. simul et totus quodammodo exterius laborabat. et totus interius deo vacabat. in altero pascens conscientiam. in altero devotionem. Laboris quippe tempore. et interius orabat seu meditabatur. absque intermissione exterioris laboris: et exterius laborabat. absque iactura interioris suavitatis. Nam usque hodie. quicquid in scripturis valet. quicquid in eis spiritualiter sentit: maxime in silvis et in agris meditando et orando. se confitetur accepisse: et in hoc nonnullos aliquando se magistros habuisse. nisi quercus et fagos. ioco illo suo gratioso inter amicos dicere solet.

Messis tempore fratribus ad secandum cum fervore et gaudio sancti spiritus occupatis. cum ipse quasi impotens et nescius laboris ipsius. sedere sibi et requiescere iuberetur: admodum contristatus. ad orationem confugit: cum magnis lacrimis postulans a deo donari sibi gratiam metendi. Nec fefellit simplicitas fidei: desiderium religiosi. Continuo namque quod petiit impetravit: ex illo die in labore illo pre ceteris peritum se esse. cum quadam iocunditate gratulatur: tanto in hoc opere devotior. quanto se in hoc ipso facultatem ex solo dei dono reminiscitur accepisse. Feriatus autem ab huius- modi

Qualiter beatus bernardus se habebat in meditatione. et in labore exteriori. et quod apud unum non impediebatur in reliquo. et qualiter se habebat tempore laboris.

Quod dicere solet se quercus et fagos in divinis scripturis magistros habuisse. Quomodo per orationem impetravit gratiam metendi.

(c) 200

labore uel opere. Iugiter autem orabat. aut legebat. aut meditabatur. Ad orandum si se solitudo offerret. utebatur. Sin autem ubicumque seu apud se. seu inter turbam esset. solitudinem cordis ipse sibi efficiens. ubique solus erat. Canonicas autem scripturas simpliciter et seriatim libentius ac sepius legebat. nec ullis magis quam ipsarum uerbis. eas intelligere se dicebat. et quicquid in eis diuine sibi elucebat ueritatis aut uirtutis. in prime sibi originis sue fonte. magis quam in decurrentibus expositionum riuis. sapere testabatur. Sanctos tamen et orthodoxos earum expositores. humiliter legens. nequaquam sensibus eorum suos sensus equabat. sed subiciebat formandos. et uestigiis eorum inherens. sepe de fonte unde illi hauserant. et ipse bibebat. Inde est quod plenius spiritu. quo omnis sancta scriptura diuinitus est inspirata. tam confidenter et utiliter ea usque hodie sicut apostolus dicit. utitur ad docendum. ad arguendum. ad corripiendum.

et dum predicat uerbum dei. quicquid de ea affert in medium. sicut patens et placens efficit. et circa id unde agitur efficax ad monendum. ut mirentur omnes tam seculari quam spirituali predita doctrina. in uerbis gratie que procedunt de ore eius. Cum autem complacuit ei. qui eum segregauit a seculo et uocauit. ut amplioris gratie reuelaret in eo gloriam suam. et multos filios dei qui erant dispersi. per eum congregaret in unum. misit in cor abbatis stephani. ad edificandam domum clareuallis mittere fratres eius. Quibus abeuntibus. ipsum etiam dompnum bernardum prefecit abbatem. mirantibus sane illis tanquam maturis et strenuis. tam in religione quam in seculo uiris. et timentibus ei tum pro tenerioris etatis iuuentutis. tum pro corporis infirmitate. et minori usu exterioris occupationis. Erat autem clara uallis locus in territorio lingonensi. non longe a

Qualiter se habebat beatus bernardus tempore quo cessabat a labore uel opere. et qualiter se habebat in lectione et intelligentia sacrarum scripturarum. et in predicatione. c. et quantam gratiam ei dederit dominus in predicatione. c.

Qualiter beatus bernardus et fratres eius missi fuerunt ad edificandam domum clareuallis. et ipse constitutus abbas. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fluuio alba. antiquitus spelunca latronum. et antiquitus dicebatur uallis absinthialis. seu propter abundantiam ibi abundantis absinthii copiam. seu propter amaritudinem doloris incidentium ibi in manus latronum. Ibi ergo in loco horroris et uaste solitudinis. consederunt uiri illi uirtutis. facturi de spelunca latronum. templum dei et domum orationis. Vbi simpliciter aliquanto tempore deo seruierunt. in paupertate spiritus. in fame et siti. et frigore. et nuditate. in uigiliis multis. Pulmentaria. sepius ex foliis fagi conficiebantur. Panis instar prophetici illius. ex ordeo et milio et uicia erat. ita ut aliquando religiosus uir quidam. appositum sibi in hospitio ubertim plorans clam asportauerit. quasi pro miraculo omnibus ostendendum. quod inde uiuerent homines. et tales homines. At uirum dei. minus ista mouebant. Summa sollicitudo ei de salute multorum. que a prima die conuersionis sue. usque ad hoc tempus. tam singulariter sacrum illud pectus noscitur possidere. ut erga omnes animas maternum gerere uideatur affectum. Erat uehemens in precordiis eius. sancti desiderii et sancte humilitatis conflictus. Modo enim se ipsum deiciens. fatebatur indignum. per quem fructus aliquis proueniret. modo oblitus sui. estuabat flagrantissimo ardore. ut nullam nisi ex multorum salute. consolationem posse admittere uideretur. Sane fiduciam caritas pariebat. sed eandem castigabat humilitas. Contigit autem inter hec. ut aliquando tempus solito. surgeret ad uigilias. Quibus peractis. cum usque ad matutinas laudes. aliquanto longius superesset noctis interuallum. egressus foras et loca uicina circuiens. orabat deum. ut acceptum haberet obsequium suum et fratrum suorum. in eo quod diximus. spiritualis fructus desiderio constitutus. Subito uero. stans in ipsa oratione

Nota. quanta sollicitudo erat beato bernardo de salute hominum et qualem affectum habebat erga omnes homines.

De situ loci clareuallis. et qualiter et per quos fuerit edificata domus clareuallis. et in quanta paupertate et inopia et asperitate et austeritate uiuebant. et qualibus pulmentis et quali pane uescebantur.

De oratione qua beatus bernardus orauit quondam. et de uisione quam uidit. et de consolatione quam habuit ex ipsa uisione.

modice interclusis oculis. uidit undique ex uicinis montibus tantam diuersi habitus et diuerse conditionis hominum multitudinem in inferiorem uallem descendere: ut uallis ipsa capere non posset. Quod quid significauerit: iam omnibus manifestum est. Hac gratia uir dei uisione magnifice consolatus: exhortatus est etiam fratres suos. commonens eos de misericordia dei numquam desperare.

Cum uero ante instantem hyemem. gerardus frater eius cellerarius domus. apud eum diutius quereretur. ad necessaria domus et fratrum multitudinis. nec habere se unde coemeret. et urgente necessitate iam nullam uerborum recipet consolationem: uir dei quantum interim ad presentes angustias sufficere posset. inquisiuit. Ille uero undecim libras esse respondit. Tum dimittens eum: ad orationem confugit. Post paululum uero rediens gerardus: mulierem quandam de castellione foris esse. et uelle ei loqui nunciauit. Ad quam cum egrederetur: procidens ad pedes eius eadem mulier. xii. librarum benedictionem ei obtulit: orationum suffragia implorans uiro suo periculose egrotanti. Quam breuiter allocutus dimisit a se: uade inquiens. sanum inuenies uirum tuum. Illa uero abiens in domum suam: sicut audierat sic inuenit. Abbas uero consolans pusillanimitatem cellerarii sui: ad sustinendum dominum de cetero reddidit fortiorem. Nec tamen semel hoc ei contigisse certum est: sed sepe cum huiusmodi necessitas instaret. repente unde non sperabatur auxilium ei a domino affuisse. Propter quod uiri prudentes intelligentes manum dei esse cum eo. teneritudinem mentis eius a deliciis paradisi nuper egressi. rerum exteriorum sollicitudine grauare cauebant: eas sibi (l' inter) inuicem semet ipsos ut poterant digerentes. et tantum modo de interioribus et conscientiis suis. et causa animarum suarum eum consulentes. In quo

Quodam vice urgentibus necessitatibus domus. cellerario conquerente: beatus bernardus ad orationem confugit. et post paululum mulier quedam aduenit. que pecuniam ad necessaria sufficientem obtulit, postulans pro uiro suo egrotante orari. et qualiter ei beatus Bernardus dixerit. uade et cetera. et sepius hoc contigit. auxilium temporale a domino ei affuit etc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tam pene hoc ei contigit: quod filiis israel legimus olim de moyse contigisse. cum diu conversatus cum domino in monte syna. et caligine nubis egrederetur et descenderet ad populum. et ex colloquio domini facies eius cornuta appareret. et terribilis adeo. ut fugeret populus ab eo. Regressus enim vir ille sanctus a facie domini. qua in solitudine cistercii et sublimioris altitudine contemplationis in silentio aliquandiu fruitus erat: quasi de celo afferens inter homines miraculum quoddam. conquisite sibi ad deum plusquam humane puritatis. homines quos regere et inter quos conversari veniebat. pene omnes a se absterruit. Siquidem namque de spiritualibus et edificatione animarum. sermonem ad eos habebat: loquebatur hominibus lingua angelorum. et vix intelligebatur. Maxime autem in his que ad mores hominum pertinebant. ex abundantia cordis sui.

tam sublimia eis proponebat. tam perfecta exigebat ab eis. ut durus videretur sermo. In tantum quod non capiebant que dicebantur. Rursum cum singillatim audiret eos confitentes sibi. et semet ipsos accusantes super diversis illusionibus cogitationum communium humanarum. quas nullus in carne vivens homo vitare potest: hoc potissimum fuit. in quo luci illi ad tenebras illas conventio esse non potuit: scilicet quod homines inveniebat. quos in hac parte angelos estimabat. Angelicam enim magna ex parte degustans puritatem. et ex conscientia iam olim accepte a deo gratie singularis. simpliciter prejudicans humane universe conditioni: humane fragilitatis temptationes seu inquinationes cogitationum harum. nullum religiosum posse incidere. vel si incideret. vere religiosum non esse estimabat. Sed viri vere religiosi et pie prudentes. et in predica-tione

Nota de cogitationibus et illusione sparsa.

Nota quam dura sententia super cogitationibus.

Nota qualia et quam sublimia proponebat beatus bernardus subditis suis. et quam perfecta ab eis exigebat. et quam districtus erat in audiendis confessionibus etiam super cogitationibus

vel vitari

tationibus. quas nullus vivens in carne vitare potest. 5.

Nota quod hic dicitur de inquinatione cogitationum. et caue tibi. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sermonū ei⁹. uenerabant᷑ etiā
que nō capiebant. et in con
fessionib⁹ suis licet ad no
uū stuperent auditum. eo
qđ seminariū quoddā de
sparationis pferre uideret᷑
infirmis. tamē iuxta sentē
tiā sci iob. nefas putabant
No. cōtradicere sermonib⁹ sancti.
nō excusantes. s; accusantes
infirmitatē suā ī cōspectu
hōis dei. in quo nemo uiuēs
iustificari potest in cōspectu
No. dei. Vnde factū est. ut fie
ret magistra magistri. pia
humilitas discipulorū. Cum
ad nutū arguentis. humili
arent᷑ qui arguebant. ce
pit etiā spūali magistro. ad
uersus fr̄es humiles et sub
No. iectos. zelus suus ēē suspec
tus. in tantū. ut ipe iam
poti⁹ accusaret ignorantiā
suā. et defleret necessita
tē. qđ silere nō liceret cū
nesciret loqui. qđ non tam
alta ad hōies q̄m indigna
hōib⁹ loquendo. lederet con
scientias auditorū. qđ tam
scrupulose pfectionē a fra
trib⁹ simplicib⁹ exigebat. In

quo se nondū inuenire
ipe pfectū. Cogitabat nāq;
eos multo meliora et utili
ora saluti sue. in silen
tio meditari. q̄m ab ipo
audire. deuoti et effica
ci⁹ salutē suā opari. q̄m ex
ei⁹ exemplo accipere. ex
pdicatōne ei⁹ scandaliza
ri poti⁹. q̄m aliqđ cōcipere
edificationis. Cūq; sup hoc
uehementi⁹ turbaret᷑ et
cōtristaret᷑. et diuerse co
gitatōes ascenderent in
cor ei⁹. post multos cogi
tationū fluct⁹ et cruciat⁹
cordis. decreuit ab exteri
orib⁹ oīb⁹ ad interiora
sua recolligere se. ibiq;
in solitudine cordis et se
creto silentii se cōtinere.
et pstolari dnm. donec
quocūq; modo misedie
sue. sup hoc ei suā reue
laret uoluntatē. Nec tar
dauit misedia dei auxi
lium. ī tp̄re oportuno.
Paucis siquidē euolutis di
eb⁹. uidit in uisione noc
tis. puerū cū claritate
quadā diuina astantem

No. qđ nefas ē cōtradicere sermo
nib⁹ sci.
No. de pia humilitate subditorū.
No. quom fit magistra humilitas.
No. de nimia iusticia. siue pfectione.

No. de eo qui nimis alta loquitur
subditis suis. et nimis pfecta
exigit ab eis. et sic ledit cōscien
tias audientiū. et i scrupulosi
tate eos in desparationē inducit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sibi. et magna auctoritate
percipientem. fiducialiter loqui
quicquid ei suggereretur. in ap
tione oris sui. quin non ipse
esset qui loqueretur. sed spiritus
qui loqueretur in eo. Et extunc
manifesti in eo et per eum
loquens spiritus sanctus. et sermo
nem et potentiorem et sen
sum in scripturis abundan
tius suggerens. in aptione
oris eius: apud auditores
quoque gratiam ei addidit et au
ctoritatem. et intellectum
super egenum et pauperem pec
catorem penitentem et ve
niam postulantem.

Cumque iam aliquandiu
didicisset inter homines
conversari. et humana
agere et tolerare. iamque
inter fratres suos et cum eis
inciperet frui fructibus con
versionis sue: pater quoque
qui solus domi remanse
rat. veniens ad filios suos
appositus ad eos. Ubi cum ali
quantum temporis ibi fecisset: obi
it in senectute bona. Soror
quoque eorum in seculo nupta
et seculo dedita. cum in

divitiis et deliciis seculi pericli
taretur: tandem aliquando inspi
ravit ei deus. ut fratres suos
visitaret. Cumque venisset quasi
visura venerabilem fratrem su
um. et adesset cum comitatu
superbo et apparatu: ille de
testans et execrans eam tan
quam rete diaboli ad capien
das animas. nullatenus adquievit
exire ad videndam eam. Quod
audiens illa. confusa et com
puncta vehementer. cum nul
lus ei fratrum suorum occurre
re dignaretur. cum a fratre suo an
drea quem ad portam invene
rat monasterii. ob vestitum
apparatum stercus involutum
argueretur: tota in lacrimas
resoluta. et si peccatrix sum
inquit. pro talibus Christus mortuus est.
Quia enim peccatrix sum. id
circo consilium et colloquium bo
norum requiro. Et si despicit
frater meus carnem meam:
ne despiciat servus dei animam
meam. Veniat. precipiat. quic
quid preceperit: facere parata
sum. Hanc ille promissionem
tenens. exiit ad eam cum
fratribus suis. tunc ei. Et quia

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eam separare a uiro nō pote
rat. Primo uerbo omnem ei
mundi gloriā in cultu uesti
um et in omnib; scłi pompis
et curiositate interdixit. et
formā uite matris sue. In qua
multo tēpore uixit cū uiro. ei in
dixit. et sic eam a se dimisit.
Illa u͂ obedientissime parens
precepto. rediit ad propria. muta
ta repente. secūdm omnipoten
tiā dextere excelsi. Stupebāt
omnes adolescentulam nobilē
delicatā. subita inmutatione
in habitu et uictu. in medio
sc̄li uitā ducere heremiticā.
instare uigiliis et ieiuniis
et cōtinuis orationib;. et ab
omni sc̄lo prorsus se facere ali
enā. Biennio postea sic ui
xit cū uiro suo. illō sane
maxime animo deo dante ho
norem. nec temerarie ulte
rius prefirmente templū sp̄s
sc̄i. Qui etiā tandē uirtute
eius perseuerantie uict;. liberam
eā a se dimittens. iuxta ri
tum ecclie. facultatē ei cō
cessit seruiendi deo. cui se
probauit. Illa u͂ optata liber
tate potita. monasterium

iullejum adiens. cū scīs
monialib; inibi deo serui
entib;. reliquū uite sue
deo uouit. ubi tantā ei
dn̄s grām cōtulit sc̄itatis.
ut nō minus animo quam
carne. illorum probaret uirorum
dei esse germana.

Cum aūt missus nouiter
claramuallem bernard;.
ordinand; eēt in ministeri
um ad qd assumpt; erat.
et sedes lingonensis uaca
ret. ad quam ordinatio illa
respiciebat. querentib;
fratrib; quo eum duceret
ordinandū. cito de proximo
se obtulit bona fama ue
nerabilis cathalaunensium
epi. optimatissimi illi; ma
gistri Guillelmi de campel
lis. illucque eū eē transmit
tendū. diffinitū ē. Sicque
factū ē. abiit aūt cathalau
nū. assumpto secū elbodo
ne monacho quodam ci
sterciensi. Intrauit predicti
epi domū. iuuenis exesi
corporis et moribundi. ha
bitu quoque despicabilis. subse
quente monacho seniore

vl' elbodone

Qualiter soror bti bernardi repente mutata. biennio uixerit cū uiro suo. et post sc̄imonialis effecta. deo se deuouerit in monasterio sc̄imonialium.

De ordinatione bti bernardi in abbatē. qualiter et a quo epo et ubi et quo comitante ordinat; siue bndict; fuerit in abbatem.

De qualitate corporis bti bnardi.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et magnitudine et robore corporis elegantem: aliis ridentibus. aliis irridentibus. aliis rem sicut erat interpretando venerantibus. Cum autem quereretur quis eorum esset abbas: episcopus primum oculos in eum aptos habens. agnovit servum dei: et suscepit eum. sicut servus dei. Cum enim primo in privato colloquio. omni melius locutione. prudentiam iuvenis magis magisque proderet verecundia loquendi: intellexit vir sapiens divinam visitationem in adventu hospitis sui. Nec defuit hospitalitatis pia instantia: donec usque ad familiarem fiduciam et libertatem loquendi. producto colloquio ad alterutrum. iam melius eum commendaret conscientia sua. quam verba. Quid multa? ex illa die et ex illa hora. facti sunt cor unum et anima una in domino: in tantum. ut sepe alter alterum hospitem deinceps haberet: et propria esset domus episcopi claraevallis.

Nota.

claraevallensium vero efficeretur non sola domus episcopi. sed et per ipsum tota civitas cathalaunensis. Quin etiam remensis provincia et gallia tota: per eum in devotione excitata est. et reverentiam viri dei. Ab illo siquidem tanto episcopo. ceteri didicerunt suscipere eum et revereri. tanquam angelum dei: ita ut huius temporis presensisse in eo gratiam videatur homo tante auctoritatis. sic affectus erga ignotum monachum. et monachum tante humilitatis.

Modico vero post tempore transacto. cum eo usque infirmitas abbatis ingravesceret. ut iam non nisi mors eius. aut omni morte gravior vita speraretur: ab episcopo visitatus est. Cumque viso eo episcopus. se non solum vite eius sed et sanitatis spem habere diceret. si consilio eius adquiescens. secundum infirmitatis sue modum. aliquam corpori suo curam pateretur impendi: ille vero a rigore et usu consuetudinis sue. minus facile flecti posset: profectus episcopus ad capitulum cisterciense.

Nota de verecundia loquendi. c.
Nota de familiaritate inter beatum bernardum et episcopum cathalaunensem. et de devotione et reverentia quam per ipsum episcopum tota francia habuit erga beatum bernardum. c.
Nota de gravi infirmitate beati bernardi. et qualiter actum est cum eo in ipsa infirmitate. c.

(c) 2006

ibi coram paucis abbatibus qui
convenerant. pontificali humili
tate et sacerdotali auctorita
te. toto corpore in terram prostratus
petiit. et obtinuit. ut toto
anno uno in obedientiam sibi
traderetur. Quid enim tante hu
militatis in tanta posset auc
toritate negari. Reversus
itaque claramvallem. extra clau
stra et terminos monasterii.
domunculam unam ei fieri pre
cepit. ordinans et mandans.
in cibo vel potu sive in aliquo
huiusmodi circa eum nullam ibi
teneri ordinis districtionem.
nullam de tota cura domus ad
eum referri sollicitudinem.
sed sibi eum ibi vivere secundum
modum ab eo constitutum. Eodem
tempore et ego claramvallem
ipsumque frequentare cepi. Quem
cum ibi cum quodam abbate altero
visitarem. inveni eum in suo
illo tugurio. quale leprosis
in compitis fieri solet. Inveni
autem ex precepto ut dictum est episcopi et
abbatum. feriatum ab omni solli
citudine domus. tam interiori
quam exteriori. vacantem deo
et sibi. et quasi in deliciis pa
radisi

exultantem. Ingressusque regi
um illud cubiculum. cum con
siderarem habitationem et
habitatorem. tanta michi
deum testor. domus ipsa incu
tiebat reverentiam sui. ac si
ingrederer ad altare dei.
Tantaque affectus sum sua
vitate circa hominem illum.
tantoque desiderio in pauperta
te illa et simplicitate coha
bitandi ei. ut si optio illa
die mihi data fuisset. nil tam
optassem. quam ibi cum eo semper
manere ad serviendum ei.
Cumque et ipse vicissim nos cum
gaudio suscepisset. et quere
remus quid ageret. quomodo ibi
viveret. modo illo suo ge
nerose vel gratiose arri
dens nobis. optime inquit.
Ego qui hactenus homines ra
tionabiles obediebant.
iusto dei iudicio. irratio
nabili cuidam bestie datus
sum ad obediendum. Dice
bat autem de quodam homine ru
stico et vano. nil prorsus
sciente. ipsumque ab infir
mitate qua laborabat.
curaturum se iactitante.

l' constitutum.

De domuncula sive tugurio quod fac
tum fuit beato bernardo. ut ibi habi
taret per annum. et qualiter cum gaudio
ibi habitabat. quasi in deliciis paradisi. .5.

et qualiter datus fuit ad obediendum
cuidam homini rustico. nil scienti.
qui iactitabat se curaturum ipsum
ab infirmitate. .5.

Nota quod magne homo auctoritatis hoi. — ... in suis petitionibus. .5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cui ad obediendum ab episcopo et abbatibus et fratribus suis traditus fuerat. Ibi cum eo manducantes. cum arbitraremur hominem tam infirmum. tantaque providentie commissum sicut oportebat curandum: et videremus agente illo medico suo ei offerri cibos. quos sanus quis vix pre angustia famis attingeret: videbamus et tabescebamus. vix regulari silentio nos cohibente. quin in illum quasi sacrilegum et homicidam. ira et contumeliis insurgeremus. Ipse autem in quem hec fiebant. indifferenter cuncta sumens. eque omnia approbabat: sicut qui sensu ipso corrupto et pene emortuo. sapore vix aliquid discernebat. Nam et saginem crudum per errorem sibi oblatum pro butiro multis diebus noscitur comedisse. oleum bibisse tamquam aquam: et multa talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat: eo quod dum sumeret. fauces et guttur ei refrigerabat. Sic ergo tunc eum invenimus: et sic habitabat in solitudine sua. vir ille dei. sed non erat solus. cum quo erat deus: et custodia et consolatio sanctorum angelorum. Quod etiam manifestis indiciis demonstratum est.

Nocte enim quadam. solito attentius orando. effuderat super se animam suam: cum tenuiter soporatus. voces audivit multi tamquam transeuntis multitudinis copiose. Evigilans autem. et easdem voces plenius audiens: cellam quoque in qua iacebat egreditur. et prosequitur abeuntes. Haud procul aberat locus. densis adhuc spinarum vepriumque frutectis abundans: sed nunc longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu stabant. velut alternantes chori hinc inde dispositi. et vir sanctus audiebat. et delectabatur. Cuius tamen visionis mysterium. non prius agnovit: quam translatis post aliquot annos edificiis monasterii. eodem in loco positum oratorium cerneret. ubi voces illas audisset. Mansi autem ego indignus cum eo paucis diebus: quocumque oculos vertebam. mirans quasi celos me videre novos et terram novam.

De qualitate ciborum qui apponebantur beato bernardo. et qualiter sensu gustus in eo pene emortuo. fere nihil discernebat sapore. nisi solam aquam. c.

Qualiter habitabat beatus bernardus in cellula sua. et quod deus erat cum eo. et ipsum sancti angeli custodiebant et consolabantur eum. et de visione quam vidit. et audivit voces quasi transeuntis multitudinis. etc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et antiquorum egyptiorum monachorum
patrum nostrorum antiquas semitas.
et in eis nostri temporis hominum
recentia uestigia. Erat enim
tunc temporis uidere clareuallis
aurea secula: cum uiri uirtutis
olim diuites in seculo et hono
rati. tunc in paupertate christi
gloriantes. ecclesiam dei plan
tarent in sanguine suo, in
labore et erumpnis. in fame
et siti. in frigore et nuditate.
et in persecutionibus et contume
liis et angustiis multis. prepa
rantes clareualli eam quam
hodie habet sufficientiam
et pacem. Neque enim se tantum
sibi. quam christo et fratribus inibi
deo seruituris. uiuere esti
mantes: pro nichilo habebant
quicquid sibi deesset. dum relin
querent post se quod illis suf
ficeret: et ad subsidium ne
cessitatis. et ad aliquam consci
entiam uoluntarie pro christo
paupertatis. Prima quippe facie
ab introeuntibus claramuallem
per descensum montis. deus in
domibus cognoscebatur: cum in
simplicitate et humilitate
edificiorum. simplicitatem et

humilitatem inhabitantium
pauperum christi. uallis muta
loqueretur. Denique in ualle
illa plena hominum. in qua
neminem ociosum esse licebat.
omnibus laborantibus. et singu
lis circa iniuncta occupatis.
medie noctis silentium a
superuenientibus inuenieba
tur: preter laborum sonitus.
uel si fratres in laudibus dei
occuparentur. Porro silentii
ipsius ordo et fama. tantam
apud secular es homines superue
nientes. sui faciebat reue
rentiam: ut et ipsi non dicam
praua uel ociosa. sed aliquid
etiam quod ad rem attineret.
ibi loqui uererentur. Loci uero
ipsius solitudo. inter opaca sil
uarum et uicinorum hinc in
de montium angustias. in
quo serui dei latebant:
speluncam illam sancti bene
dicti patris nostri. quodam
modo representabat. in qua ali
quando a pastoribus inuentus
est. ut cuius imitabantur ui
tam. habitationis etiam eius ac
solitudinis formam aliquam
habere uiderentur. Omnes

quippe

C Qualiter et in quanta paupertate et angu
stia et labore et in quanta discipli
na silentii uiuebant in primitiuo
tempore monachi apud clarauallem.

De situ loci
clareuallis. vi.
et solitudine.
De ordine silentii et fama.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quippe etiã in multitudi
ne. solitarii ibi erãt. Val
lem namq; illam plenam
hoib9. ordinis ratione ca
ritas ordinata. singulis
solitariã faciebat. q; sic
un9 homo inordinatus. eti
am cũ solus ẽ. ipse sibi tur
ba est. sic ibi unitate spi
rit9 et regularis lege si
lentii. i multitudine ho
minũ ordinata. solitudi
nem cordis sui singulis
ordo ipse defendebat. Do
mib9 ũ et habitaculis sim
plicib9. vict9 inhabitan
tiũ psimilis erat. Panis nõ
tam furfure quam terreus
videbat9. duris fratrũ la
borib9 vix de terra deser
ti illi9 sterili pducte. cete
ra q; cibaria que vix e
rant aliqd saporis haben
tia. pret que fames seu
amor dei faciebat. Sed et
ipm novicii fervoris sim
plicitas sibi tollebat. cum
quasi venenũ arbitrãtes.
quicqd comedentẽ utcũ
q; delectaret. recusarent
dona dei. ppt gutam quã
in eis sentiebant. Cum eni
citra omẽ gen9 carnalis to
lerantie. cũ adiutorio gr̃e
dei. studiũ spũalis patris hoc
effecisset. ut plurima que
homini in carne cõstituto.
impossibilia pri9 videbant9.
iam nõ solũ cõstant9 ageret
et sine murmuratione. sed
et cũ ingenti gaudio. delec
tatione. ipa delectatio aliã
in eis pepererat immutatio
nẽ. eo piculosiorem. quo eã
estimabãt quasi remotiorem
a carne. spiritui ppinqui
orem. Psuasum quippe habes.
et quasi cũ testimonio cõsci
entie sue memorie fide
lit9 cõmendatũ. inimicam
ẽẽ aĩe omẽ delectationẽ
carnis. quicqd carnẽ cum
qualibet delectatione nu
trire videbat9. fugiendum
arbitrabant9. Quasi eni p
aliã viam reduci se puta
bant i regionẽ suã. cum
prĩe dulcedine amoris in
terioris. amara eque ac
dulcia delectabilit9 edendo.
delectabili9 vivere sibi vi
derent9 in heremo. quam pri
fuisset i seclo.

Nota. qualit9 ordinati sibi fuerit soli
tarii. etiã int9 multos. et homo
iordinat9 etiã cũ solus ẽ ipse sibi
ẽ turba.

Nota. de asperitate vite sive austeritate
panis et cibariorum quibus
utebantur
primitivi claraevallenses. et quatr
amara ac dulcia eque delectabilit9
sumebant.

Nota. diligent9 que hic dicunt9
de delectatione carnis. et de his
que carnẽ cũ delectatione nutrire
videnť.

Cumque in hoc spiritualis patris sui spectaculum haberent aliquatenus cotidianam correptionem. quasi carnem eorum plus quam spiritum deferentem: aliquando ad iudicium prefati cathalaunensis episcopi qui tunc forte aderat: res delata est. Super quo vir ille potens in verbo. sermonem ad eos aggressus: ad eum finem perduxit. ut omnem hominem quicumque dona dei recusaverit. propter gratiam dei. inimicum esse dei gratie. et spiritui sancto resistere. pronunciaret. Adducta est siquidem hystoria de helyseo propheta. et filiis prophetarum. cum eo in desertis locis vitam heremiticam ducentibus. quoniam cum aliquando ad horam refectionis ventum esset: amaritudo quedam mortis in olla decoctionis eorum inventa. per virtutem dei et per ministerium prophete. per infusionem farinule dulcorata est. Olla inquit illa prophetica. olla vita est: nil in se nisi amaritudinem habens. Farina vero amaritudinem in dulcedinem convertens: gratia dei est operans in vobis. Sumite ergo securi. et cum gratiarum actione. quod cum naturaliter minus aptum fuerit usibus humanis. ad hoc per gratiam dei vestris est usibus aptatum. ut utamini et comedatis. In quo si inobedientes et increduli permanetis: resistitis spiritui sancto. et gratie eius ingrati estis. Hoc ergo fuit. ut tempore illo sub abbate bernardo et magisterio eius. in clara et clarissima valle. illa spiritualium scola studiorum: hic fervor regularis discipline: omnia eo faciente et ordinante. et tabernaculum deo in terris edificante. secundum exemplar quod ei in monte ostensum est: cum in solitudine cisterciensi cum deo in nube habitaret. Verum utinam post rudimenta prime conversationis. postquam didicit aliquatenus et consuevit homo cum hominibus esse. et intelligere super egenum et pauperem. compatiendo infirmitatibus hominum: utinam se circa

De sumendis donis dei cum gratiarum actione. et quicumque dona dei recusaverit. eorum voluntate prelati sui. inimicus est gratie dei. et spiritui sancto resistit. c. De amaritudine decoctionis. dulcorata per infusionem farinule. sub helyseo propheta. c. eodem per farinam intellige gratiam dei. c. De fervore regularis discipline sub beato bernardo. c. Quod beatus bernardus circa subditos suos humanitatem exhibebat. compatiendo infirmitatibus eorum. et circa semet ipsum nimis austerus. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

semet ipsum talem exhibuis-
set. qualem circa ceteros.
No. tam benignum. tam discretum.
tam sollicitum. Sed continuo
cum ab annue illius obedien-
tie vinculo solutus et sui
iuris effectus est. uelut
arcus distentus ad pristi-
num rigorem. et sicut tor-
rens detentus et dimissus.
ad prioris cursus consuetu-
dinem reversus est. quasi
repetens a semet ipso penas
diuscule illius quietis et dam-
na laboris intermissi. Vi-
deres hominem imbecillem
et languidum conari et ag-
gredi quecumque uellet. minus
considerare quid posset. et
sollicitum pro omnibus. circa se
ipsum negligentem. omnibus
in omnibus aliis obedientissi-
mum. sed de se ipso uix alicui
seu caritati seu potestati
obedientem. Semper enim pri-
ora sua nulla reputans.
maiora moliebatur. ad non
parcendum corpori. ad studiis
spiritualibus robur addendum.
corpus suum [illegible] infir-
mitatibus per se attenuatum.

ieiuniis insuper et uigiliis
sine intermissione atterendo.
Orabat stans die noctuque.
donec genua eius infirmata a
ieiunio. et pedes eius a labore
inflati. corpus eius sustinere
non possent. Multo tempore clam
dum occultum esse potuit. cilicio
ad carnem usus est. ubi uero
sciri aduertit. continuo illud
abiciens. ad communia se con-
uertit. Cibus eius cum pane lac.
uel aqua decoctionis legumi-
num. uel pultes quales infan-
tibus fieri solent. Cetera uel
eius infirmitas non recipiebat.
uel parsimonie studio ipse
recusabat. Vinum si quando ute-
batur. raro et nimis modico.
cum magis aquam eius infirmi-
tati sue et appetitui compe-
tere testaretur. Sic ab affectu
et confectus. a communi fratrum
labore seu diurno seu noc-
turno. uix se aliquando patie-
batur esse excusatum. seu ab oc-
cupationibus et laboribus mi-
nisterii sui. Videbant eum
et conversationem eius medici.
et mirabantur. tanquam uim
eum in se ipso causabantur.

Nota. qualem se beatus bernardus exhi-
bebat aliis et pro aliis. et qualis
erat sibi. et qualiter affligebat
corpus suum ieiuniis. uigiliis et
laboribus. et omnibus [illegible]
ministerii sui.

Nota. qualis erat beati bernardi afflic-
tio corporalis. et quomodo [illegible]
se excusari [illegible] fratrum la-
boribus sive diurnis sive nocturnis.
licet nullus in eo [illegible] corporis
laborinet.

(c) 2006 [illegible]

Nō.

Nō. de incōmoditate corporis .s. et de molestia quam alii habebant ex hoc .s.

inferre nature. ac si agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur. Nam cum crebra illa ex corruptione stomachi per os eius indigeste cruditatis eruptio. aliis insuper esset molestior. maxime autem in choro psallentium. non tamen ideo collectas fratrum deseruit. sed iuxta locum stationis sue. parato ac defosso in terra receptaculo doloris illius. sic aliquando diu perficere potuit. necessitatem illam transegit.

· At ubi ne hoc quidem permisit insolentia rei. tunc demum collectas deserere. et seorsum secum habitare compulsus est. nisi quantum sive collocutionis sive consolationis gratia. sive discipline claustralis necessitate. conventui fratrum eum aliquando oportebat interesse. Et hec fuit tristis illa necessitas. qua primo sancta illa fraternitas. sancte illius paternitatis iugi consortio carere posse coacta est.

· In quo dolemus quidem et plangimus infirmitatis eius tristem effectum. si sancti desiderii et spiritualis fervoris affectum veneramur. Quamquam nec infirmitatis eius effectus. usquequaque plangendus est et dolendus. Quid enim si voluit sapientia dei. per infirma potius hominis illius. tot tantaque confundere fortia mundi huius. Quid vero aliquando per qualibet infirmitate eius remansit in effectum. quod per eum secundum datam sibi gratiam fieri oporteret. Quis enim nostri etate. quantumvis robusti corporis et accurate valitudinis. tanta aliquando fecerit. quanta iste fecit et facit moribundus et languidus. ad honorem dei et sancte ecclesie utilitatem. Quantum postea numerum hominum. verbo et exemplo traxit de seculo. non solum ad perfectionem conversionem. sed ad perfectionem. Quantas ex eis per totum christianum orbem constituit domos seu civitates refugii. ut quicumque peccaverint ad mortem. et eterne mortis rei Nō.

· Nō. de violentia quam sibi inferebat beatus bernardus corpori suo. et de molestia quam alii habebant apud incommoditatem corporis ipsius .s.

· Nō. quod beatus bernardus licet moribundus et languidus. tamen [illegible] que ad honorem dei pertinent [illegible] operatur. nichil omittebat .s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iudicati fuerint. remittiscant ad dominum. et confugiant ad eas. et saluent in eis. Que scismata ecclesie non sedauit? quas non confudit hereses? quam pacem inter dissidentes ecclesias et populos non restituit? Et hec quidem communia sunt. Ceterum que bona innumeris hominibus singillatim prestitit. pro causa. pro persona. pro loco. pro tempore. quis enumeret? Porro si nimietas in eo reprehenditur sancti feruoris: habet certe apud pias mentes excessus iste reuerentiam suam. quoniam quicumque spiritu dei aguntur: multum uerentur in seruo dei reprehendere nimium istam nimietatem. habet et facilem apud homines excusationem. cum uix audeat quisquam condempnare eum. quem deus iustificat: tam multa. tam sublimia. cum eo et per eum operando. Felix. cuius solum reputatur ad culpam: quod ceteri presumere sibi solent ad gloriam. Fuerit autem bono iuueni suspecta iuuentus sua.

Beatus quippe: qui semper est pauidus. Fuerit ei studium. tantam uirtutum plenitudinem quam habebat ex gratia: aliqua etiam laboris sui conscientia cumulare. Sed et uita eius que omnibus proponebatur imitanda: frugalis continentie exemplo carere non debuit. In quo seruus dei etsi nimietate forsitan excessit: piis certe mentibus non de nimietate sed de feruore exemplum reliquit. Quid autem in hoc eum nitimur excusare? in quo ipse qui ueretur omnia opera sua. non confundit usque hodie se accusare. sacrilegii arguens quod seruitio dei et fratrum suorum abstulerit corpus suum: dum indiscreto feruore imbecille illud reddidit. ac pene inutile. Sed conualuit de infirmitate: et infirmus fortior et potens factus est. Virtus namque dei. uehementius in infirmitate eius refulgens: extunc usque hodie digniorem quandam apud homines ei efficit reuerentiam. et in reuerentia auctoritatem. et in auctoritate obedientiam.

No. quanta dominus operatus est per beatum bernardum. Et de excusatione nimietatis abstinentie ipsius. capitulum xxvi.

Quantum ualuerit infirmitas et abstinentia beati bernardi. ad utilitatem ecclesie.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

De preparatione beati bernardi ad opus predicationis.

Jam tunc eum ad opus predicationis diuinitus aptabat. ad quod ut supradictum est. ex utero matris sue cum testimonio diuine reuelationis olim fuerat presignatus. Nec tunc tantummodo. sed omni tempore conuersionis et prelationis et subiectionis et prelationis sue. ipso ordinante quo et agente. congruo ordine ad hoc instituebatur. et ignorans quid de se fieret. non solum monastico sed et omni ecclesiastico ordini in hoc preparabatur. Et primum quidem circa resuscitandum in monastico ordine antique religionis feruorem. primitias iuuentutis sue dedicauit. exemplo et uerbo in conuentu fratrum ad hoc omni studio uacans.

Nota de infirmitate corporis siue necessitate infirmitatis.

Postmodum autem cum ad aliquos uite et conuersationis ordinem. infirmitate corporis cogeretur. et sicut dictum est. necessitas infirmitatis et ordo necessitatis. a communi eum conuersatione conuentus. plus solito sequestraret. hec prima cepit esse occasio. ut quasi hominibus seculi expositus. quorum iam ad eum multitudo magna confluebat. ipse etiam presentiam suam liberius eis ac liberalius commodans. uerbum uite predicaret. Cumque et longius aliquando a monasterio pro causis ecclesie communibus obedientia traheretur. et quocumque ueniret. undecumque loquturus de deo silere non posset. et agere que dei sunt non cessaret. sic in breui apud homines innotuit. ut ecclesia dei tam utili membro in corpore suo reperto. uti ad quodcumque oportebat non dissimularet. Sed et licet a primo flore iuuentutis. fructibus spiritus semper abundauerit. ab hoc tamen tempore copiosius ei addita est sicut apostolus dicit. manifestatio spiritus ad utilitatem. sermo scilicet facundior sapientie ac scientie cum gratia prophetie. operationes uirtutum. et diuersarum opitulationes sanitatum. Quorum quedam que certa narratione didici. qua fide a fidelibus mihi uiris assignata sunt. eadem et ipse legentibus resigno.

Eidem .s. fide.

Quod propter infirmitatem corporis a communi conuersatione conuentus oportuit beatum bernardum absentem sequestrari.

Quod studiosior fuerit in predicatione uerbi dei. et de manifestatione spiritus. et de facundiore sermone cum gratia prophetie. que data fuit ei. et de operationibus uirtutum. et diuersis opitulationibus sanitatum. quas dominus per eum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Primum quoque signum hoc fuit: quod in manu servi sui mundo celebre xpc effecit. Cum aliquantos iam in clarevallensi annos explesset: contigit virum nobilem et ipsi quoque secundum carnem propinquum, Iozbertum de firmitate, quod est opidum proximum monasterio, graviter infirmari. Qui subito preoccupatus: amisit penitus intellectum pariter et loquelam. Unde et filius eius Iozbertus iunior, et omnes simul amici cum eo, magis affligebantur dolore: quod sine confessione et viatico vir magnificus et magnifice honoratus obiret. Cucurrit nuncius ad abbatem: neque enim tunc in monasterio erat. Venit, et invenit eum iam triduo sic iacentem. Compassus est homini, sed et motus lacrimis filii eius et simul lugentium ceterorum: confisus est de misericordia dei, et sermonem magnificum protulit, dicens. Notum vobis est, quod homo iste in pluribus gravavit ecclesias, oppressit pauperes, offendit deum. Si michi creditis, ut ecclesiis restituantur ablata, et usurpate in gravamen pauperum consuetudines dimittantur: loquetur adhuc, et suorum confessionem faciet delictorum, divina quoque suscipiet sacramenta devotius. (Nota) Mirantur omnes, letatur filius, familia omnis exultat: quicquid precipit homo dei, promittitur et impletur. Ceterum frater eius gerardus, et galdericus avunculus, non parum territi et conturbati: secreto eum sub tali promissione conveniunt, durius arguunt: acrius invehuntur. Quibus breviter simpliciterque respondens: facile inquit facere potest deus, quod difficile credere vos potestis. (Nota) Itaque post secretam orationem: ad oblationem sacrificii immortalis accedit. Quo offerente, nuncii superveniunt: qui indicarent prefatum Iozbertum libere iam loquentem, rogare obnixius, ut vir dei festinaret ad eum. Cui etiam post oblatum sacrificium venienti, cum lacrimis et gemitu peccata confessus: divina sacramenta suscepit.

De primo miraculo quod dominus per beatum bernardum operatus est. scilicet cuidam consanguineo suo qui subito amiserat intellectum et loquelam. ad consilium beati bernardi filio ipsius consanguinei et amicis per eo satisfacientibus per orationem ipsius beati bernardi plenum sensum et loquelam pristinum restituendo. scilicet et qualiter beatus bernardus pro tali promissione redarguitur a fratre et avunculo, simpliciter respondit. facile etc. scilicet.

et duob' post hec aut tribus
dieb' uiuens et loquens: ea
maxime que p̄cepat albas
sc̄s. cōstituit sine ulla retra
ctatione seruari. Sed et dis
posuit domui sue. et hele
mosinas dedit. et sic demū
xpiano more. in bona spe
misedie dei. aīam exhala
uit.
Reuertebat' ali
qn̄do pater sc̄s a pratis.
et obuiam habuit mulie
rem paruulū filium in
brachiis deportantē. quem
delonge attulit ad eum.
ab utero matris habentem
manū aridam. et brachiū
totū. Motus at' lacrimis ma
tris et p̄cib'. iussit puerū
deponi. factaq; oratione con
tinuo signans puerū. 7 bra
chiū et manū ei'. dixit mu
lieri. ut uocaret filiū suū.
Vocauit illa infantē. et ille
accurrit. et utroq; brachio
amplexatus matrē suam.
sanus factus ē ex illa hora.
Erant at' hui' uiri beati
fratres et filii spūales.
mirantes sup his. que audi
ebant et uidebant de eo.

Nec tamē more carnali. in
gloriā eleuabant humanā.
sed iuuenili etati et no
uelle adhuc cōuersationi.
spūali sollicitudine me
tuebant. In quo nimirū
zelo. Galderic' auunculus
ei' et guido p̄mogenitus
fratrū. ceteros anteibant.
ut ipsos tanq̄m geminos
quosdā stimulos carnis sue.
ne gr̄e magnitudo eum
extolleret. accepisse diui
nit' uideret. Neq; enī par
cebant. uerbis durioib'
exagitantes tenerā uere
cundiā ei'. calūpniantes
etiā beati gesta. signa
oīa annichilantes. et ho
minē mansuetissimū in
chilq; cōtradicentem. fre
quent' usq; ad lacrimas
impperiis et obpbriis af
fligentes. Narrare solet
uenerabilis eps lingonē
sis Godofrid'. sc̄i uiri et
ppinqu' sanguine et in
cōuersatione soci'. et ex
tunc p oīa indiuidu' co
mes. p̄mo miraculo qd
p manū ei' fieri uidit.

ab utero matris
de paruulo puero hn̄te manū ari
dam et brachiū totū. sanitati
restituto.

Galdric' frat' bi bernardi p̄moge
nit' 7 auunculus ei'. exagitabat

eū uerbis durioib' et impperiis
et obpbriis. oīa signa que p eū
fiebant annichilantes.

as

(c) 2006 Ministerio de Cultura

predictum germanum ei affuisse guidonem. Erat enim eis transitus per castrum nantonis in territorio senonum: et iuvenis quidam cuius pedem fistula occupaverat. predicti patris tactum et benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem statim convaluit: et post paucissimos dies regressi per idem oppidum. sanum eum atque incolumem pervenerunt. Ceterum sepedictus beati viri frater. ne ipso quidem poterat compesci miraculo: quo minus increparet eum. et presumptionis argueret. quod adquievisset tangere hominem: tanta siquidem caritate pro sollicitus erat.

Circa idem tempus accidit: ut avunculus eius galdericus. qui et ipse zelo simili. eius mansuetudinem. sicut predictus. duris increpationibus obruebat: gravissimis febribus laboraret. Denique ingravescente morbo: ipsa doloris magnitudine superatus. abbatem humili obsecratione compellit ut sui misereatur. et opem sibi ferat. quam ceteris consueverat. At ille cuius spiritus super mel dulcis. primum breviter leniterque commemorans. crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius. et imponens ei ne forte hec diceret temptans eum: persistenti tamen manum imponit. et febrem abscedere iubet. Nec mora: ad imperium eius reliquit eum febris: exceptum in semet ipso. quod in ceteris arguebat. Idem quoque Galdericus. cum in claravalle aliquantos iam pageret annos. fervens spiritu. et toti boni emulator. ex hac luce migravit. Qui ante unam fere horam mortis turbatus ad momentum. et toto corpore terribiliter motus infremuit: sed ad pristinam statim serenitatem reversus. vultu deinceps placidissimo expiravit. Noluit autem dominus sollicitum abbatis animum. huius rei cognitione fraudari. Siquidem post aliquot dies. idem aldericus apparens ei in visu noctis: cum omnia

vel compella

Sermo quanta benignitas et quanta mansuetudo beati bernardi.

De pede cuiusdam iuvenis fistula occupato. ad tactum beati bernardi sanitati restituto. et de argutione fratris eius. quod tangere illum adquievit. Et de revelatione facta beato bernardo de ... hoc.

De galderico avunculo beati bernardi febribus graviter laborante et supplicante ut ipsi misereretur. beato bernardo imponente ei manum. ad preceptum ipsius statim reliquit eum febris. et qualiter post aliquot annos idem galdericus obiit. et

(c) 2006 Ministerio

erga se prospera responderet. et in magna sese gratularetur felicitate locatum: demum interrogatus est. quidnam sibi voluit tam acerba illa in morte tamque repentina commotio. Dicebat autem: quod ea hora duo spiritus nequam velut in puteum horrende profunditatis eum precipitare parassent: unde territus ita contremuit: sed beato petro accurrente ereptus. nichil sensit deinceps lesi.

No.

No.

Longum esset [omis.] cuncta narrare. que super his qui ex hac vita discesserint. et eorum felicitate seu necessitate. divina ei gratia revelare ab ipsis initiis consuevit. Unum tamen dixerim: quod ob fratrum commotionem aliquotiens ipse commemorat. Frater quidam bone intentionis. sed durioris erga ceteros fratres conversationis. et minus compatiens quam deberet: in monasterio defunctus est. Post paucos autem dies. viro dei apparuit. vultu lugubri et habitu miserabili: significans non ad votum sibi cuncta succedere. Interrogatus autem quid sibi esset: quatuor dilacerantibus sese traditum querebatur. Ad quod verbum continuo impulsus est: et quasi precipitanter expulsus a facie viri dei. Qui graviter ingemiscens: post tergum eius clamavit. Precipio tibi in nomine domini: ut qualiter tecum agatur. in proximo iterum innotescas. Et conversus ad orationem pro eo. et oblationem hostie salutaris: aliquos etiam fratrum quorum ampliorem noverat sanctitatem. eidem similiter subvenire monebat. Nec uno destitit: donec post sicut preceperat. per aliam revelationem cognita eius liberatione. meruit consolari.

No. ec cos qui durius fuit erga alios. et minus compacientes. s.

No.

Circa hoc tempus in regno gallie et finitimis regionibus fames invaluit. servorum autem suorum horrea dominus benedictione cumulavit. Siquidem usque ad annum illum: nunquam eis labo[ris]

De revelationibus que fiebant beato bernardo super felicitate et necessitate defunctorum. et de revelatione que facta fuit de pena cuiusdam fratris. et post de eius liberatione.

No. de potestate beati petri apostoli.

No. qualiter precepit beatus bernardus fratri sibi apparenti defuncto. ut iterum sibi appareat. et revelet qualiter cum eo agatur.

De abundantia panis in claravalle contra famem.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sui annona suffecerat. Sed et tunc quoque post messem collectam. diligenter omnibus supputatis: uix usque ad pascha sibi eam posse sufficere estimabant. Cum autem emere uellent. sumptus non inuenerunt: eo quod longe carius solito uenderetur. Itaque ab ipso tempore quadragesimali: pauperum ad eos maxima multitudo confluxit. Quibus erogantes fideliter quod habebant: domino benedicente. ex modica illa annona usque ad messem ipsi pariter et qui superueniebant pauperes alacriter sustentabantur. Virum pauperem non longe a monasterio habitantem: uxor adultera maleficiis cruciabat. Sicut enim ei in ira et furore fuerat comminata. egerat per malignas incantationes. ut miser homo consumptus carnibus nec posset mori. nec uiuere sineretur. Sepius quoque et uocis usum. et sensum omnem corporis amittebat: iterumque reuiuebat. non ad uitam. sed ad mortem prolixiorem crudeliter reuocatus. Adducitur tandem homo ad uirum dei in monasterio demorantem: et ei tragedia miserabilis explicatur. Qui uehementer indignans antiqui hostis maliciam. tantum in christianum hominem usurpasse: uocans duos e fratribus. ante sanctum altare hominem deportari. ibique supposito capiti eius uasculo eucharistiam continente. in ipsius sacramenti uirtute. a lesione christiani iubet demonem prohiberi. Factum est ut precepit. et miserum hominem post tantos cruciatus: fides perfecta perfecte reddidit sanitati.

Frater Robertus eiusdem sancti uiri monachus. et secundum carnem propinquus. in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus. cluniacum sese contulerat. Venerabilis autem pater. postea quam aliquandiu simulauit: eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quo dictante: uenerabilis guillelmus neuiabis postea primus abbas monasterii.

De modica annona sufficiente fratribus et pauperibus superuenientibus usque ad messem.

De uiro maleficiato et miserabiliter cruciato: ad uirum dei ... adducto. et integre sanitati reddito. in uirtute dominici sacramenti.

De epistola ad reuocationem roberti monachi. licet imber de celo caderet cum dictaretur. non tamen madefacta.

(c) 2006

in membrana scribens: eandem excipiebat epistolam. Erant autem ambo pariter sub divo sedentes: ad dictandum quippe secretius septa monasterii egressi fuerant. Subito autem inopinatus imber erupit: et is qui scribebat sicut ipso referente didicimus: cartam reponere voluit. Ad quem pater sanctus. Opus inquit dei est: scribe ne timeas. Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre. Cum enim undique plueret. cartam expositam virtus operuit caritatis: et quam dictabat epistolam. sedulam quoque pariter conservabat. Hec quidem epistola ob tam grande miraculum: in codice epistolarum est a fratribus non inmerito prima est ordinata.

No.

No.

Agebatur sollempnitas quedam precipua. et frater aliquis quem pro secreta culpa ab altaris sacri communione suspenderat: notari timens et ruborem non sustinens. ad manum eius cum ceteris nimium presumptuosus accessit. Intuitus autem eum. quem causa latens erat: repellere hominem noluit: sed intimo corde orabat deum: ut de tanta presumptione melius aliquid ordinaret. Itaque sumens homo eucharistiam. non poterat ad interiora traicere: et diu multumque conatus. cum nullo modo prevaleret. anxius et tremebundus clausam ore servabat. Expleta denique hora orationis sexta. patrem sanctum traxit in partem: cuius pedibus advolutus. cum multis ei lacrimis quod patiebatur aperuit: et aperto ore ipsam quoque eucharistiam ostendebat. Increpans autem eum confitentem absolvit: et sine difficultate recepit dominica sacramenta.

No.

Nec in minimis etiam rebus magna per eum non minus contigisse. Venit aliquando fusniacum: que est abbatia una de primis quam ipse edificavit. in laudunensi territorio sita. Cumque novi ibidem oratorii dedicatio pararetur. ita illud occupaverat muscarum multitudo incredibilis: ut eas

No.

pro secreta culpa
De fratre suspenso a communione. et accedente cum ceteris. et sumente eucharistiam. et non valens traicere. confitens et absolutus. traiecit. g.
quod cum non posset traicere.

De eo quod cum quedam abbatia dedicari deberet: multitudo muscarum que tunc oratorium occupaverunt. excommunicate a beato bernardo. omnes mane mortue inuente sunt. g.
No. muscas excommunicatas et mortuas.

(c) 2006 Ministe…

sonitus improbeque discursus. grauem ingressis et exeuntibus molestiam generaret. Nullo igitur occurrente remedio: dixit sanctus. excommunico eas. et mane omnes pariter mortuas inuenerunt. Cumque pauimentum omne operuissent: palis eicientes eas. ita demum basilicam mundauerunt. Hoc autem tam notum et tam celebre fuit: ut inter uicinos quoque quorum ad dedicationem maxima multitudo conuenit. muscarum fusniaci maledictio in parabolam uerteretur. In eo quoque monasterio cui carus locus nomen est: puerum quendam qui incessanter flebat et eiulabat. uir sanctus osculo sanauit. Cum enim per multos dies sine intermissione plorans. nullam reciperet consolationem. quod genus morbi medici non ignorabant: miserabiliter deficiens tabescebat. Quem seorsum allocutus pater sanctus monebat: ut suorum confessionem faceret delictorum.

Facta autem confessione. subito uultum serenans: petiit a beato patre sibi osculum dari. acceptoque osculo pacis ex ore sancti. in omni pristinam pace quieuit: et lacrimarum fonte siccato. letus et incolumis est regressus ad propria.

Exeunti aliquando abbati post fratres reliquos ad laborem. filium claudum pater obtulit: supplicans ut ei manum imponere dignaretur. Excusabat autem uir dei dicens. non esse se illius meriti. a quo talia deberet beneficia postulari: claudis reddere gressum. apostolice esse. non sue uirtutis. Victus tamen patris instantia. signauit puerum: ac dimisit. Qui ex ipsa hora conualuit: et intra paucos dies ab eodem iterum patre reductus. incolumis oblatus est uiro dei.

Diuertit aliquando nobilium cohors militum claram uallem: ut uideret locum ipsum. ac reuerentissimum eius abbatem. Ipse autem erat sacrum quadragesime tempus: et illi

De puero incessanter flente et eiulante: per osculum beati bernardi sanato. c.

De puero claudo a patre beato bernardo oblato. ad signationem ipsius sanato. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

fere omnes iuuenes deditu militie seculari. circuibat querentes execrabiles nundinas quas uulgo tornetas uocant. Cepit itaque ab eis petere. paucos illos qui ante quadragesimam superant dies. ne armis interim uterentur. Quibus obstinato animo renuentibus. nec concedere adquiescentibus. confido ait in domino. quia ipse indabit inducias. quas negastis. Et accersito fratre. iubet eis ceruisiam propinari. benedicens eam. et dicens. ut potionem bibant animarum. Biberunt ergo pariter. quidam tamen inuiti. pre amore seculi metuentes eum quem postea sunt experti diuine uirtutis effectum. Ut enim egressi sunt monasterii fores. mutuis sese ceperunt inflammare sermonibus. quia cor eorum ardens erat in eis. Inspirante ergo deo. et currente uelociter uerbo eius. eadem hora regressi. et conuersi a uiis suis. spiritali militie dextras dederunt. Quorum quidam adhuc militant deo. quidam autem cum eo iam regnant. carnis uinculis absoluti.

Quid autem mirum. si quod deuotis huic hominem colit obsequiis maior etas. in cuius deuotionem. diuina uirtus ipsam quoque infantiam excitat. expertem adhuc totius et deuotionis ignaram. Nouimus illustrem iuuenem gualtherum de monte mirabili. cuius patruus frater galtherus. inter eos quos prediximus milites. sacram in claraualle militiam est professus. Hunc ergo gualtherum iuniorem. cum adhuc infantulus esset. adhuc anniculus. sola posse cognoscere ubera cognosceret. mater sua benedicendum obtulit uiro dei. gratulabunda et exultans. quod in domo sua hospitem mereretur habere tam sanctum. Cumque uir dei sicut semper et in omni loco facere consueuerat. de salute et edificatione animarum. quod circumpositos

¶ De multis nobilibus militibus claraualle uenientibus. et ad torneamenta ire uolentibus. et ab hoc desistere nolentibus. per beneficium sancti uiri. ad sacram militiam conuersis.

¶ Quod beatum bernardum non solum maior etas coluit. sed etiam infantuli uenerabantur.

¶ De infantulo a matre sua ad benedicendum uiro dei oblato. qui osculatus est sepius manum eius.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

loquerer. predicta mater
infantis. tenens eum in gre
mio. sedebat secus pedes ipsi.
Accidit autem. ut inter loquen
dum aliquam manum prenderet.
et apprehendere eam cona
batur infantulus. Aduertitur
tandem conatus paruuli. cum
sepius id fecisset. et miran
tibus uniuersis. datur ei fa
cultas. ut manum possit ap
prehendere quam optauit.
Tum uero mira admodum reue
rentia. alteram manum suam
supponens. altera tenens
eam. detulit ad os suum:
et osculatus est eam. Neque id
semel tantum. sed totiens fac
ebat. quotiens datam ma
num tenere permissus est.
Affirmabatur aliquando
homo dei: et uelut riuu
lus quidam flegmatis incessanter ab eius ore fluebat.
Unde exhausto corpore. usque
quaque deficiens: paulomi
nus ad extrema deuenit.
Conuenerunt itaque filii et
amici eius. uel ad exequias
tanti patris. et ego ipse inter
ceteros affui: quod me quasi eius

l' uelut

dignatio. in amicorum nume
ro reputaret. Cumque extremum
iam trahere spiritum uideretur.
in excessu mentis sue. ante
tribunal domini sibi uisus est
presentari. Affuit autem et sathan
ex aduerso. improbis eum accu
sationibus pulsans. Ubi uero ille
omnia fuerat prosecutus. et uiro
dei pro sua fuit parte dicendum:
nichil territus aut turbatus.
ait. Fateor. non sum dignus
ego. nec propriis possim meri
tis regnum obtinere celorum. Ce
terum duplici iure illud obti
net dominus meus. hereditate
scilicet patris. et merito pas
sionis. altero ipse contentus.
alterum michi donat. ex cuius dono
iure illud michi uendicans. non
confundor. In hoc uerbo confu
sus inimicus. et conuentus ille
solutus: et homo dei in se re
uersus est. Cumque ex hoc magis
dissolutionem sui corporis spera
ret: uisio altera longe dissi
milis est secuta. Siquidem uelut
in litore quodam positus. uide
batur sibi nauem que se trans
ueheret. expectare. Cumque appli
cuisset nauis ad litus. festi
nabat

Quod beatus bernardus grauiter infirmi[illegible]
tate. quasi ad extrema deuenit [illegible]
et quomodo in excessu mentis sue
uisus est sibi presentari ante tribu
nal domini. et qualiter sathan [illegible]
eum accusabat [illegible]
[illegible]

et quomodo alia uisio subsecuta est. et
post qualiter post beatam uirginem cum beato
laurentio et beato benedicto ad eum uene
runt. et manus ei imposuerunt in locis do
loris. et dolor omnis abscessit.

ingredi: et illa cedens imprim
gebat in aquam. Usque tercio
ita faciens: tandem relicto eo.
navis ibat et non reverte
bat. Intellexit autem primus:
necdum tempus sue migratio
nis adesse. Adhuc tamen crescre
bat dolor: eo utique magis
molestus. quo minus iam eum
spes immanentis exitus sola
batur. Contigit autem advespe
rascente iam die. ut cete
ris fratribus iuxta consuetudinem
accedentibus ad lectionem col
lationum: solus abbas cum du
obus fratribus sibi assistentibus re
maneret in diversorio. in
quo iacebat. Cumque vehemen
tius affligeretur. et super vires
dolor excresceret: advocans
alterum e duobus. iubet citius
oratum ire. Excusantem denique
et dicentem. non sum ego talis
orator: obedientie auctori
tate compellit. Itum est et
oratum est ad altaria: que
in eadem basilica erant tria.
Primum in honore beate dei
genitricis: secundo circumposi
ta. in honore beati laurentii
martiris. et beati benedicti
abbatis.

Eadem quoque hora. assunt vi
ro dei. predicta beata virgo.
duobus illis stipata minis
tris: beato scilicet laurentio. et
beato benedicto. Aderant
autem in serenitate et sua
vitate que eos decebat:
et tam manifeste. ut ex
ipso introitu cellule. perso
nas quoque discerneret sin
gulorum. Imponentesque ei
manus. et loca doloris at
tactu purissimo lenientes:
omnem prorsus egritudinem
depulerunt. Siccatus est enim
illico flegmatis rivulus:
et dolor omnis abscessit.

Cum autem et ego egro
tarem aliquando in do
mo nostra. et me iam nimi
um fatigasset. et attenuasset. in longum nimis se pro
tendens egritudo: audiens
hoc misit ad me fratrem
suum. virum bone memorie
gerardum. mandans me
venire ad claram vallem:
spondens me ibi cito aut
curandum. aut moriturum.
Ego vero quasi divinitus accep
ta vel oblata facultate.

seu apud

[illegible] et gravi egritudine abbas qui
[illegible] scripsit. et qualiter beatus ber
[illegible] misit ad eum. mandans
[illegible] ad se. . III . significans
[illegible] apud eum cito [illegible] curaret. aut
[illegible]....

(c) 2006 Ministerio de Cultura

seu apud eum moriendi. seu aliquandiu cum eo vivendi. quid horum maluerim tunc ignoro. profectus statim illuc. quamvis cum nimio labore ac dolore. Ubi factum est mihi quod promissum fuerat. et factum est sicut volui. Reddita quippe mihi sanitas est. a magna et periculosa infirmitate: sed paulatim vires corporis redierunt. Deus enim bone. quid mihi boni contulit infirmitas illa. feriae illae. vacatio illa ex parte ad quod volebam. Nam et cooperabatur necessitati meae. toto illo tempore infirmitatis meae. apud eum infirmitas eius. qua et ipse tunc temporis detinebatur. Infirmi igitur ambo. tota die de spirituali physica animae conferebamus. de medicamentis virtutum. contra languores vitiorum. Itaque tunc disseruit mihi de cantico canticorum. quantum tempus illud infirmitatis meae permisit. moraliter tantum. intermissis mysteriis scripturae illius. quia sic volebam. et sic petieram ab eo. Singulis quoque diebus quaecumque super hoc audiebam. ne mihi effugerent. scripto alligabam. in quantum mihi deus donabat. et memoria me iuvabat. In quo cum benigne et sine invidia exponeret mihi. et communicaret sententias intelligentiae. et sensus experientiae suae. et multa docere niteretur inexpertum. quae non nisi experiendo discuntur. et si intelligere non poteram adhuc quae apponebantur mihi. plus tamen solito intelligere me faciebat. quid ad ea intelligenda deesset mihi. Sed de his hucusque dixisse sufficiat. Cum autem instante dominica quae septuagesima denominatur. iam tantum convaluissem et valerem. ut de lecto per me surgere. et intrare possem et exire. vespere sabbati ipsam dominicam praecedentis. coepi exponere de reditu meo ad nostros. Quod ipse audiens omnino prohibuit. et usque ad dominicam quinquagesimae. omnem mihi spem reditus et conatum interdixit. Adquievi

De intelligentia alicuius rei per experientiam.

et quantum illi contulerit esse cum illo tempore suae infirmitatis. et de quibus conferebant. et de expositione ... cantici canticorum a beato bernardo ... sibi facta.

Cum valeret auctor iste disponebat redire ad suos dominica lxx. et beatus bernardus prohibuit usque ad dominicam lx. quia aliquantulum iam convaluerit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facile. cũ quod ꝑcipiebat. et uoluntas nõ abnueret. et infirmitas requireret ut deret. Cũ aũt ultra dnĩcã illã .lxx. a carnib; quib; usq; ad diem illam ipso ꝑcipiente. et necessitate cogente uescebar. uellem abstinere. et hoc ipsum ꝓhibuit. Sup quo cũ nec monenti adquiescerem. nec rogantẽ audirem. nec obedirem ꝑcipienti. sic uespa illa sabbati abinuicem discessim. ille tacitus ad completoriũ. ego ad lectũ. et ecce infirmitatis meę tabies rediuiua. q̃si resumptis omnib; uirib; pristinis. cum tanta me uehementia et ferocitate inuadens corripuit. tanta malignitate tota nocte illa deuastando cruciauit. sup uires. sup uirtutem: ut de uita desperans. uix saltem usq; ad diem. ut uel semel adhuc loquerer uiro dei. crederem me uicturũ. Cũq; in dolore illo totã noctem duxissem. summo mane accersit; ille aduenit. nõ tam̃ afferens in quẽ solebat uultũ compatientis. sed q̃si arguentis. subridens tam̃. quid inq̃t hodie comedetis. Ego u͠o qui iam ipso tacente. hesternã inobedientiã certissime interpretabar causam esse illi; afflictionis meę. q̃cq̃d inq̃m ꝑcipietis. Quiescite g̃ ait. nõ moriemini modo. Et abiit. Et q͠d dicam. Confestim et omnis dolor abiit. nisi q͠d fatigat; nocturno illo dolore meo. tota ipsa die uix de lecto surgere preualui. Quis enĩ aut qualis fuit ille dolor. Non recolo similem me aliq̃ndo fuisse ꝑpessum. In crastino aũt sanus factus sum. et uires recepi. Et paucis interpositis dieb;. cũ benedictione et g͠ra bona boni hospitis mei. ad ꝓpria sum reuersus.

Cvmq; dilectus deo et hominib; bernard; in ualle illa sua. et uicinis ciuitatib; et regionib;. quas aliquotiens eum inuisere domesticę curę ratio cogebat. tantis floreret uirtutibus

Nõ. ex hoc caplo. q̃ntũ noceat inobedientia. etiã in his quę bona aliás essent. ꝛ q̃ntũ ꝓsit obedientia his qui uoluntatę adquiescunt ꝑceptis et monitis ꝑlatorum suorum.

Nõ. quantis floreret uirtutib; et miraculis b̃ts bernard;. ꝛ quomodo tract; obediã maior; seu caritate fratrũ ad ꝑtes remotas. paces desperatas int̃ eccłas. reformabat. ꝛ t̃minabat c͠as interminabiles. auxilio dei ꝛ uirtute fidei.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et miraculis: cepit etiā seu
comunib' ecclie necessitatib'.
seu caritate fratrū. seu obe
dientia maioꝝ. ad remotas
ptrahi partes. paces despe
ratas int̄ dissidentes ecclias
et p̄ncipes seculi reforma
re. causas humano sensui (vl. sensu)
et cōsilio interminabiles. au
xilio dei pacifice termina
re. et uirtute poti' fidei.
q̄m spiritu hui' mundi.
de multis hui' modi impos
sibilib' possibilia faciendo.
montes transferendo. ma
gis ac magis i oculis omīū
mirabilis et uen̄abilis appa
rere. Maxime u̇ in tantum
in eo enitescere cepit uirt'
p̄dicationis. ut dura etiam
corda auditoꝝ emolliret.
uix aliq̄ndo uacu' domum
rediret. Postmodū aut̄ feliciť
p̄ficiente. et usu sermonis.
et exemplo cōuersationis.
uere uerbi dei ui piscato
ris dei. tā copiosas (in copias) piscīū
rōnaliū multitudines ce
pit cōcludere. ut de singu
lis ei' capturis. nauicula
dom' illi' impleri posse
uideret.

(In)de factū est. ut in breui ma
iori miraculo. p̄re omīb' que
in hac uita gessit miraculis.
p uirū hoīem languidum et (S. f. b. t̄m bernardum.)
semimortuum et tantū loqui ua
lentē. obscura usq; ad temp'
illud illa uallis. et re et no
mine claraualis efficeret.
diuine cuiusdā claritatis lumen.
q̄si de summo apice uirtutū dif
fundens in deuexa terraꝝ. Et
exinde apud uallem illam. que
pri' dicebat' uallis absinthia
lis et amara. ceperūt montes
distillare dulcedinē. Que ua
cua fuerat et sterilis ab omī
bono. cepit abundare sp̄uali
frumento. et de rore celi et
benedictione dei. in tantū pin
guescere oīa deserta ei'. et mul
tiplicare gentes magnificare
leticiam. ut impletū in ea ui
deat' qđ olim p p̄pham dictū ē
ad ciuitatē ihr̄lm. Adhuc inq̄t
dicent in aurib' tuis filii steri
litatis tue. angustus est locus.
fac locū ut habitem. Et dices
in corde tuo. Quis genuit michi
istos. Ego sterilis et nō partu
riens. et istos quis enutriuit.
Jam enī de locis angustiorib'

S. Quomō b't' bernard'. cepit esse
mirabilis et uen̄abilis i oculis omīū. c.
et de uirtute p̄dicationis ei'. c.

Quomō p b't̄m bernardū languidū et
semimortuū. et tantū loqui ualentem.
claraualis et re et nōie effecta sit.
et cepit abundare sp̄uali frumento. et
i de rore celi et b̄ndictione dei pin
guescere. et c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uallis illius domus claustralis
habitatores. non sine quibusdam
diuinis reuelationibus trans
late in locum planiorem et
spaciosum. magnificate
ibi et amplificate sunt. et
adhuc multitudini inhabi
tantium ipse locus angustus
est. Iam domus ordinis illius
filie domus ipsius citra et ultra
alpes et maria. deserta plu
rima impleuerunt. et ad
huc fiunt et cotidie conflu
unt. quibus locus querendus
est. Et petuntur undique fin
ites. et mittuntur. cum beatos
se estiment reges gentium
et presules ecclesiarum. ciuita
tes et regiones. quecumque de
domo illa et disciplina ui
ri dei. meruerunt contuber
nium aliquid adipisci. Quid di
co. ultra homines. usque ad bar
baras nationes. in quibus
naturalis feritas. naturam
quodammodo exuit humanam.
religio hec perfecta est. ubi
per eam bestie silue homines
fiunt. et cum hominibus assuete
conuersari. discunt cantare
canticum nouum. Quapropter pis
cator dei. non cessat laxare
retia in capturam. et aliis
abeuntibus. aliis succeden
tibus in locum eorum. numquam in
sancte illius congregationis mi
nuitur plenitudo. hoc usque
nunc egerunt. et cotidie a
gunt mirifice ei capture.
cathalaunensis. parisia
censis. maguntina. leodi
ensis. et aliarum nonnullarum
ciuitatum. flandrie quoque. ger
manie. italie. aquitanie.
et aliarum regionum quascumque.
quacumque necessitate conti
git aliquando. seu adhuc
usque hodie contingit. uirum
dei uisitare. Cooperante siqui
dem gratia spiritus sancti. quocumque
uadit. plenus redit. et sua
eum plenitudo ubique comi
tatur. Nec dimittit suos. quos
a se transmittit. sed ubi
cumque sunt. et ipse semper pa
terna sollicitudine cum
eis est. Et sicut ad locum
unde exeunt flumina
reuertuntur. sic ad ipsum
cotidie seu leta seu tri
stia filiorum suorum. Sepe eti
am sine omni reuelatione

De filiabus et filiis domus clareuallis
ferre per omnes gentes et regiones
iam diffusis. 5.

De gratia quam dominus dedit beato bernar
do. apud omnes gentes et ciuitates
et regiones. quas ipsum uisitare
contingebat. et qualiter cum omnibus
quos a se mittebat. semper erat
paterna sollicitudine. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

carnis et sanguinis. paterne
eius sollicitudini divinitus in
notescit. quid circa aliquos
eorum longe a se distantes
agatur. siquid eis providen
dum. siquid in eis emendandum
sit. temptationes et exces
sus eorum. infirmitates et
obitus. et quarumlibet secla
rium tribulationum incur
sus. Nam et pro absentium
fratrum certis necessitatibus
presentibus circa se fratribus sepe
orationem indicit. nonnumquam
etiam morientes in locis ali
is. ad ipsum per visionem acces
sisse noscuntur. benedictio
nem eius et licentiam postulan
tes. mirum agente hoc
et obedientia missorum et
caritate mittentis.

Veneram aliquando ad eum.
et dum loquerer ei. vidi
et audivi quod silere non de
beo. Aderat monachus fus
niacensis. continuo ad suos
rediturus. Cumque accepto re
sponso super his pro quibus ve
nerat. iam ab eo egredere
tur. in spiritu et virtute he
lye. revocans eum propheta
dei. et nomine fratris cuiusdam de
domo illa premisso. de occultis
quibusdam me audiente man
davit illi. ut ea corrigeret.
sin autem. iudicium super se dei. in
proximo expectaret. Stupefac Nota
tus ille. quis hec ei dixerit
requisivit. Quisquis inquit
dixerit michi. tu vade et dic
que ego dico tibi. ne si dis
simulaveris. te quoque involvat Nota
par pena peccati. Mirabar
super hoc. sed mirandi michi.
in simili causa multo mi
rabiliora narrata sunt.
Guido namque frater eius maior
natu inter fratres suos. cuius gra
vitatis et veritatis fuerit
vir. omnes sciunt. qui eum
sciunt. Hic cum semel alicubi
essemus. et de huiusmodi loque
remur. et quererem ego ab eo.
sicut iocunde ad amicos collo
cutionis esse solebat. fabule
inquit sunt que auditis. Cumque
suo more et solito studio. fra
ternas virtutes deprimeret.
michi tamen nollet esse molestus.
que inquit nescio non dico
vobis. sed unum scio. et ex
pertus sum. multa ei in ora
tione revelari.

De revelationibus que divinitus fie bant beato bernardo. super necessi tatibus multarum filiarum. et super temp tationibus et excessibus aliquorum longe a se distantium. et infirmitatibus et obitu aliquorum. et ad hoc in sequenti capitulo. et quomodo multa ei in oratione revelabantur. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Deinde narrauit m. quomodo cum primo mellifluа illa spiritualium apum aluearia. noua de se examina circumquaque proferre. nouasque ex eis domos ordinis sui edificare cepissent. petente et agente domno guillelmo episcopo in episcopatu cathalaunensi. eam que trium fontium dicitur construxerunt. Ad quam cum abbate cum monachis emisissent domnum Rogerium uirum nobilem secundum seculum. sed nobiliorem sanctitate. et uiros quosdam similis forme cum eo. spiritualis pater filios quos emisit non dimisit. sed paterna sollicitudine et pia affectione cum eis erat.

Vnde cum die quadam soli simul essent. abbas et ipse cuius hoc relatione didici. et de fratribus ipsis ad alterutrum loquerentur. subito altius suspirans. dixit aliquid solito de eis corde suo sibi respondente. uade ait fratri tuo. ora pro eis. et quicquid de eis ostenderit tibi deus refer ad me. Ipse enim grauissima ualitudine ea hora laborans. in lectulo tenebatur. At ille uehementer expauescens. absit inquit. non sum qui hoc me noueri orare. qui hoc merear impetrare. Perseuerante tamen eo in sententia. factum est et oratum. Orans ergo quantum preualuit. pro singulos effudit animam suam. Tantaque pro singulos in orando perfusus est suauitate conscientie. cum impetrandi fiducia. omni gratia spiritualis consolationis. ut in omnibus se exauditum certa fide se exauditum exultaret spiritus eius. exceptis duobus in quibus oratio titubauit. hesitauit deuotio. fiducia defecit. Quod cum retulisset ad eum. a quo missus fuerat. ille statim pronuntiauit de illis duobus. quod postea probauit.

Abbas autem Rogerius et alii qui cum eo erant. ipsi fuerunt quos aliquando uir dei. de cathalaunensi traxerat ciuitate. de quibus uel in quibus etiam tunc simile quid fuerat factum. Cum enim episcopi gratia

De edificatione domus trium fontium.

Nota. a

Nota. quomodo beatus bernardus precepit specialiter orari pro absentibus. et de eius obedientia et humilitate. et de modo orandi. et de uirtute orationis. et de suauitate et gratia in oratione. et deuotione. et fiducia impetrandi. De abbate Rogerio qualiter et quibus cum aliis. qualiter per beatum bernardum fuerint tracti ad ordinem.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

beatus bernardus

cathalaunum frequentaret.
rediens aliquando. traxit se
cum multitudine nobilium.
et litteratorum clericorum et
laicorum. Quibus adhuc in do
mo hospitum demorantibus.
dum nouellas plantationes
celestibus rigaret eloquiis.
superuenit portarius mona
chus. nuncians stephanum
de uiterio magistrum eorum
adesse. ad renunciandum
seculo. et cum eis commorandum.
Quis alius de talis uiri ad
uentu non exultasset. pre
sertim cum uallis illa. huiusmo
di frumento non multum ad
huc abundaret. Ipse uero
reuelante sibi spiritu sancto. in
sidias spiritualis nequicie.
tacite aliquantulum inge
miscens. erupit in uocem
audientibus uniuersis.
Malignus ait. spiritus. huc
eum adduxit. Solus uenit.
solus reuertetur. Obstupue
runt omnes. qui prius audito
eius aduentu. non se pote
rant capere pre leticia.
Nota. Verumtamen ne pusillos ad
huc scandalizaret filios.

suscepit hominem. de perseue
rantia alioquin ipsius uiri tamen stu
diis studiose commonuit. et
sciens et prudens omnia preter
tentem nichil acturum. cum
uere deum querentibus et per
seueraturis. in cellam no
uiciorum probandum intromisit.
sed de omnibus que predixerat.
nichil cecidit in terram.
Vidit idem stephanus sicut con
fessus est. cum in cella noui
ciorum adhuc demoraretur. mau Nota.
rulum quendam puerum ab ora
torio se extrahentem. Ubi no
uem ferme mensibus degens.
nouissime tamen defecit. et
ut de eo predictum fuerat. sic
solus uenerat. sic solus reces
sit. Frustrata est autem uersutia Nota.
inimici. et que nouiciorum pa
rauerat in ruinam. de ipsius
potius ruina. illi confirmati sunt.

Porro cum quadam a cathalauno
procederemus. cum aliquando pater
sanctus inde rediret. frigore
et uento tam ipse quam qui cum
eo erant. grauiter laborabant.
Cumque precedentibus multis qui
tunc forte in comitatu eius
erant. nec pre angustia

Nota. omnia que hic dicuntur. et de reue
latione non perseueraturi. et sus
ceptione eius. licet per reuelationem
non sciret eum non perseueraturum.

Nota. de angustia frigoris et uenti.
qua grauiter aliquando beatus bernardus et
qui in comitatu eius erant labora
bant.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

frigoris ad eum accedentibus. pene ipse solus sequeretur. contigit equum unius e duobus qui cum eo erant. in civitate divionensium evadere. et excurrere per planiciem late patentem. Quem cum apprehendere non possent. et intemperies aeris ad hoc non permitteret diutius vacare. orem. inquit. Flexis genibus in oratione. cum fratre qui cum eo erat. vix adhuc poterat dominicam orationem explevisse. cum ecce equus ille cum omni mansuetudine rediens. substitit ante pedes ipsius. et redditus est sessori suo.

Et ut a cathalauno ad remensem civitatem pertransceam. contigit aliquando dissentientibus archiepiscopo et populo remensi. ad conciliandos eos adesse virum dei. Cumque in palatio eiusdem civitatis. cum iosleno suessionensi episcopo consedisset. et magna cleri plebisque frequentia repleta domo. de pace tractaretur. ecce coram omnibus misera mulier. filium suum plenum ut putabatur demone. ei offerens. misericordiam precabatur. Siquidem iam ea ipsa die insurgens in matrem suam. pene eam occiderat. et mutus effectus et cecus et surdus. apertis oculis non videbat. et stupentibus in eo sensibus omnibus. etiam sine intellectu permanebat. Compassus itaque misere matri. quam maxime sensus doloris ipsius excruciabat. misero adolescenti blandiens. et propriis manibus caput eius et faciem demulcens. alloqui eum cepit. et quoniam in matrem suam manus mittere presumpserit. sciscitari. Ille vero ad se reversus. continuo peccatum suum recognovit. et deinceps emendationem promittens. incolumis restitutus est matri sue.

In monasterio quoque quod alpense dicitur. inter ceteros qui curam requirebant infirmos. venit ad eum mulier. que caduco morbo laborabat. Hec in ipsa hora cum staret coram eo. a repentino impetu mali illius corruit. Sed apprehensa viri dei manu eius. erexit eam.

De equo socii beati bernardi. qui evaserat et excurrebat. et non poterat capi. orante beato bernardo. continuo substitit ante pedes ipsius. et cetera.

Nota. quanta virtus orationis beati bernardi. et quam celeriter obtinebat quod orabat.

De demoniaco muto surdo et ceco. continuo sanitati restituto.

De muliere caduco morbo laborante. et beato bernardo eam erigente. perfecte curata.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nec tm̄ in illa hora. sed p̱-
fecte om̄ino curata est ab
infirmitate sua.

Ducissa lothoringie. femi-
na nobilis. sed nō tam
nobiliter uiuentans: cū ui-
disset aliqn̄ ī somp̄nis ho-
minē illum dei. serpentes
septē horribiles de utero
suo manib; ꝓpriis extra-
hentem: postmodū ad re-
ligiose uiuendū p̱ ei' ad-
monitionē cōuersa. usq;
hodie se esse. de qua septē
demonia eiecerit. gloriatur.

Noui ego clericum
quendā nicholaum
nomine. seculo pene despa-
bilē deditū: sed p̱ eum
de seculo liberatū. Qui cū
in claraualle. monastice
cōuersationis habitū et
ordinē suscepisset: uidens
eos qui de seculi illuc nau-
fragio cōfugerant. naufra-
gii sui dāpna continuis
redimere lacrimis: idem
facere uolens. nec ualens
pre duricia cordis sui: ro-
gabat eū cū magno cor-
dis dolore. ut impetra-
ret sibi a deo gr̄am lacrimarum.
Orauit: tantāq; ei et tam cō-
tinuā impetrauit compuncti-
onē cordis cū gr̄a lacrimarum:
ut uix aliqn̄ ultra inueni-
rentur uultus ei' in diuersa
mutati. uel oculi sine lacri-
mis. etiā cū comederet. cum
iret p̱ uiam. uel cū quolibet
loqueretur.

Tot sunt et tante q̄s in
huc modū de eo audiui-
mus et uidimus uirtutes. et
circa diuersas hominū ne-
cessitates diuerse opitula-
tiones: ut siquis oīa uelit
uel uerbo ꝓnūciare ul' scri-
pto. fastidiosis incredulita-
tē. uel incredulis possit ge-
nerare fastidium. In om̄ib;
aūt opib; suis. q̄m purus et sit
oculus intentionis: mani-
feste denuntiat corpus lu-
cidū ei' operationis. Sūmos
q̄ppe honores ecclesiasticos: q̄si
dignū eum iugiter p̱sequen-
tes. nō iactanter respuen-
do. sed religiose et ronabi-
liter declinando: quid ī om̄i
operatione sua semp̄ quesie-
rit. quod ambierit. mani-
feste declarat. al' quo. ul' quid.

de quadā ducissa

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Cuiq; dignus eet ut cogeretur: nescio quo judicio dei. et singularis reuerentia sctitatis. iam olim apud oms obtinuit: ne aliquis ad aliquid contra uoluntate sua cogatur. Sed cu hoc in mundi huius fugit honorem: omniu honoru no effugit auctoritatem. dignus in consciencijs omniu. qui in timore et amore dei timeatur et ametur. quo psente ubicuq; fuerit: nil contra justicia audeatur. cui ubicuq; aliquid loquitur ul agit. p justicia obediatur. Huiusmodi fultus auctoritate. in ecclia dei cu obediencie ul caritatis urget necessitas: nulla refugit incomoditate laboris sui. Cuius enim uoluntati sic detulit. cuius consilio. sic se humiliauit potestas omnis. tam secularis quam eccliastice dignitatis. Reges superbi. principes. et tyranni. milites et raptores. sic eum timent et reuerentur: ut uideat in eis impletu. qd in euangelio legitur dns dixisse discipulis suis. Ecce inquit dedi uobis potestate calcandi sup serpentes et scorpiones. et sup omne uirtute inimici: et nichil uobis nocebit. Porro inter spuales. et ubi spualia spualiter examinantur: longe ei alia auctoritas e. Sicut enim dicitur p pphetam de scis animalibus. qz cu fieret uox sup firmamentu. qd imminebat capiti eorz. stabant et submittebant alas suas: sic hodie ubicq; terraz. spuales quiq; loquente eo seu tractante: stant cedendo pcedenti. et sensibus ei ul intelligentijs: submittunt sensus uel intelligentias suas. Tanta gra uiru illum sem. usq; hodie et apud homines comendant sacraz insignia uirtutu. testimonia circumuallant sctitatis. carismata sci spiritus illustrant: quodq; maius his omnibus est. et difficillimu est in rebus humanis. hec ei oia sine inuidia adesse uidentur. Compescit at ab eo inuidiam. qui omni inuidia maior est: in quantum

Nota. quom bus bernardus obtinuit. qd nec ad honores nec ad aliqd qt uoluntate sua cogeretur. et quom omnes auctoritati eius deferebant. et omnes tam seculares quam eccliastici eum timebant et reuerebant.

et qualiter deferebatur ei inter spuales. et quantis uirtutibus et sctitatis testimonijs et carismatibus sci sps comendabatur apud oes. ita etiam qd nullus ausus est cum p inuidia mouere.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

nequicia humana. hoc sepe cessat hominum inuidere. quo non potest aspirare. sed et ipse omnem inuidiam. aut mortificat exemplo humilitatis. aut mitat in melius prouocatione caritatis. aut si nequior uel si durior est. obruit pondere auctoritatis. Quis enim tam efficacis et affectuose prudentie hodie inuenitur. ad fouendam caritatem ubi est. ad prouocandam ubi non est. tam ad quoscumque potest beneficiis ad omnes beniuolus. tantam habens gratiam ad amicos. patientiam ad inimicos. Si tamen aliquem habere ullum potuit inimicum. qui nulli aliquem uoluit inimicari. Sicut enim amicicia non nisi duorum est. nec nisi inter duos amicos haberi potest. sic nec inimicicia nisi duorum forsitan inimicorum. Qui enim odit uel non diligit diligentem se. non tam inimicus quam iniquus est. Sed qui omnem hominem diligens. nullum aliquem inimicum habet uirtute sua. non numquam tamen et ad patiatur inimicantem sibi gratia iniquitate aliena. Caritas et que totum eum possidet patiens est. benigna est. sapientia uincens maliciam. patientia impatientiam. superbiam humilitate.

Subscriptio operis precedentis. quam auctore defuncto. burchardus abbas balernensis apposuit. R.

Prescriptum opus quod de uita sanctissimi bernardi clareuallis abbatis. conscriptum est. a uenerabili Gwillelmo pridem sancti theodorici abbate. sed tunc iam monacho signiacensi cenobii. ad quod desiderio solitudinis et quietis. sese contulerat. usque ad tempus scismatis aduersus innocentium papam a petro leonis conflati. digestum esse cognoscitur. Fuit autem prefato uiro specialis causa scribendi. amicicia et familiaritas. qua beato uiro dei multo tempore coniunctus erat. Vnde et tantam apud illum inuenerat gratiam. ut uix alter magis intimus inueniretur ad secreta

cal' spiritale.

Quod beatus bernardus propter obedientiam uel necessitatem. nullum refugiebat incommoditatem laboris sui. de hoc quere .c.
Qualiter uincebat omnem inuidiam. et qualiter se habebat erga omnes tam amicos quam inimicos. .c.
de patientia et beniuolentia et gratia et caritate et humilitate. que habebat contra omnia. .c.
Nota diligenter que hic dicuntur de inuidia et iniquitate. et de amicicia et inimicicia. et de caritate. .c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mutue dilectionis communicanda. ad spiritalium mysteriorum conferenda colloquia. Cuius familiaritatis gratia. ex eo precipue usque in presenti ad manifestationem. quia plures epistolas idem sanctus scripsit ad illum. In quibus quid de eo sentiat. manifeste licet legentibus illas. Scripsit etiam ad ipsum. librum apologeticum. et alterum de gratia et libero arbitrio. Fuit tamen eidem guillelmo. specialis ualentior generalis causa scribendi. uidelicet utilitas totius ecclesie. ne cum absconditur uas plenum thesauro desiderabili. ipse quoque thesaurus pariter abscondatur. Unde non inmerito conqueritur. qui exponi desiderat dicens. Thesaurus inuisus. et sapientia abscondita. que utilitas in utrisque. Exponit iste diuitias salutis. thesaurum desiderabilem. ne lateat cum gleba quod gleba non est. sed preciosissima margarita. Accidit tamen ei contra desiderium suum. quia sicut in prefatione sua uereri se denuntiarat. preoccupatus morte. non expleuit. quantum animo conceperat stilo mandandum.

Itaque qui accedit ad lectionem huius operis. facile satis intelliget. a quanta perfectione prius puer et religiosus bernardus. uelut alter benedictus. primordia conuersionis sue fuerit aggressus. qui et in utero matris sanctificationem uisus est accepisse. de qua concepta sunt presagia future sci-tatis illius. uite pariter et doctrine. Quid etiam adolescens factus. agere cepit. in prescripto narratur opere. ac deinceps usque ad usum perfectionis depingitur diligenter. quantum sicut iam dictum est. licuit obtimo pictori. sed preoccupato.

Incipit prefatio in libro .ii. Vite sancti bernardi.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Uirorum illustrium gesta nonnulli scriptorum laudibus attollentes. uerbis ea sollempnibus celebrarunt. Quantum excellentis ingenii et diserte lingue potuere conamine. Cumque tractator et opus. iunctis complexibus pari sunt federe coniugati. et ad propositum thema ordinandum. ingenium et eloquentia conuenerunt. prospere actum est. et ad quietum tranquillumque portum. directo cursu materia digne ordinateque disposita appulit. Ut uero sublimitas negocii. sub inperito artifice naufragata eliditur scopulis. et succumbente sensus hebitudine. tractatoris lassatur presumptio. sero de correctione initur consilium. cum que

No. in multos effusa sunt. nec reuocari possunt nec corrigi. et dissonantia scripti et operum. uetusti esset abra

5 di quam emendari. Hec ego mecum reputans et reuoluens. omnino timeo. ne sicut ipse multorum inprudentie soleo indignari. qui cum scientia et facundia careant. ad scribendum precipites. cum se uehementer emunxerint. eliciunt sanguinem. ita et ego. si quod supra me est aggrediar. me ipsum derisioni exponam. Quis enim ego sum. qui ad scribenda gesta sanctissimi uiri bernardi clareuallis abbatis aspirem. qui nostris temporibus singulari religione floruit et doctrina. cuius odor exinanitus. uniuersam repleuit ecclesiam. cuius gloria. operante domino signis et miraculis declaratur. No. Quot in monasterio eius litteratos uiros. quot rethores. quot philosophos. seculi huius scole. miserunt ad conuersationem theoricam. et mores diuinos. Que ue non ubi floruit disciplina. ubi erat examina magistrorum. et egregii uiri exercitati insignes. qui diuinis studiis inherentes. multis gratiarum auctoramentis. inuicem se ipsos edocent et accendunt.

5 No. de prudentibus et eloquentibus auctoribus siue tractatoribus .5.
5 No. de inperitis et inprudentibus. qui non solum ad loquendum sed ad scribendum precipites. presumunt aggredi. quod supra ipsos est .5.

Instituto ... de 2ª Enseñanza ... Soria

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Debuerant utique uiri illi. quibus nichil in aliqua gratia deest. hunc laborem assumere: et uenerabili patri insculpere monimenta: ut esset eorum studio delectabilis pagina. quam quasi uiuentem traderent legendam discipulis. et posteris fieret consolatio. secus positis reliquiis sacri corporis et sermonis. Sed extrema emulari. et que homines lateant. clareuallis consueuit humilitas. et proferre in publicum aliquid sui iudicii. uiri illi nobiles erubescunt: et quietiores eos facit contemptus abiectio. quam quelibet oblatio dignitatis. in qua sibi professio humilitatis periclitari uidetur. Ob huiusmodi causas. sese intra silentii cardines retinentes. magis in sacco heremi. quam in loco palatii delectantur. nec iam in stilo. sed in cruce gloriam querunt. In hoc ergo sicut et in ceteris eiusmodi negociorum suorum sarcinas. aliis libentur imponunt. Et nunc sublato uenerabilis memorie domno guillelmo. qui eiusdem uiri sancti gloriosa primordia. fideliter et deuote conscripsit: ad meam exiguitatem huius operis deuenit petitio. et imposuit in dilecte ecclesie caritas. ut coquam pulmentum filiis. In quo si colocquintidas miscuero negligens: superiecta ut confido farinula. amaritudinem condiet heliseus. et excessus insipientie. obedientie excusabit affectus. Explicit prephatio.

Incipit liber .ii. in uita sancti bernardi clareuallensis abbatis.

Ea tempestate. honorius papa. uiam uniuerse carnis ingressus est. Nec mora. in electione dissidentibus cardinalibus. et diuisa ecclesia: plures numero. et saniores consilio. uita probabiles. uiri uirtutum. presbiteri. diachones. episcopi. Innocentium elegerunt. cuius uita et fama et etas et scientia. digna summo sacerdotio habebatur. At uero pars pars altera in famis cursus uiolentia. non ratione corroborans. petrum leonis ad huc

De electione canonica summi pontificis Innocentii. et sollempni ordinatione ipsius. et de scismate aduersus ipsum a petro leonis conflato.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

apicem aspirantem. fraudulentis machinationibus seorsum et precipitanter nominauit anacletum. et ceteris renitentibus ordinauit. Qui nimirum in parte catholica erant. electum suum sollempniter ordinatum. collocauerunt in cathedra. et per loca illa in quibus sessiones ex antiqua consuetudine romani pontifices. circumduxere. et pro tempore honor debitus apostolice affuit dignitati. Ex tunc sane circa lateranense palatium morabantur. nec erat iam eis tuta in domibus propriis mansio. cum eos acerrime petri satellites infestarent. Ibi etiam diu resistere non ualentes. per confederatos sibi quosdam ex nobilibus romanis. ad tempus in turribus eorum receptacula habuerunt. Sed nec in eis perseuerauit fidelitas. Nam in breui. aut ui aut formidine temerarie multitudinis. aut precio corrupti sunt. Nam petro tam in propria generis uirtute. quam adherentium sibi affinitate. multitudo tanta erat. ut fere tota eum ciuitas sequeretur. uel pecunia uel commodis obligata. Congregauerat sane opes innumeras. tam in exactionibus curie. quam in legationum negociationibus. quas ad expectandas nundinas reseruauerat. Insuper et patrimonii census ampla congeries. eatenus sigillata. in distributa in populum. ad fas et nefas uenalem plebem armauerat. Quibus erogatis. donaria regum in ornamentis ecclesie. ab ipsis euulsit altaribus. Et cum calices frangere et crucifixos aureos membratim diuidere. ipsi christiani uel timerent uel erubescerent. iudeos aiunt esse quesitos. qui sacra uasa et ymagines deo dicatas. audacter comminuerent. Igitur quisque pro modo suo. secundum magis et minus conducti ad scelus. sacramentis generalibus publice petro uendiderunt assensum. et in omne sanguinem manus exposuerunt

l' gene

De petro leonis qualiter et a quibus fuit nominatus et ordinatus. et qualis erat. et qualiter per pecuniam conduxerat et corruperat fere totam romanam ciuitatem aduersus papam innocentium et eos qui ex parte ipsius erant.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et arma. et cotidianis congressibus parte que cum Innocentio erat. maledictis insectabantur et gladiis. Habuere quoque servi dei consilium: et quia vi humana se tueri non poterant. cedere elegerunt. Et privatis clam navigiis. de ore leonis et de manu bestie. per tyberim in tyrrenum mare elapsi: prosperis ventis carbasa impellentibus. in portu pisano feliciter appulerunt.

Premissi in gallias fuerant nuncii. qui gallicane ecclesie intimarent negocii veritatem. et hortarentur episcopos. ut in ultionem presumptionis accingerentur. et dampnata parte scismatica. subscriberent unitati. Necdum vero ad plenum tenor operis innotuerat episcopis. nec pravatum quisquam commodare presumpsit assensum. donec collecto stampis generali conventu. in commune decernerent. quid reciperent. quid dampnarent. Neque enim francia. ceteris regionibus periculis ad scismata. aliquando tali factione fedata est. nec malignorum adquievit erroribus. nec fabricatum est in ecclesia ydolum. nec veneratum est in petri cathedra monstrum. Nec enim in talibus causis. principalia aliquando eos terruerunt edicta. aut generalibus utilitatibus privata commoda pretulerunt. nec declinantes in partem. personis detulere sed causis. Convocato quoque apud stampas concilio. abbas sanctus clarevallensis bernardus. specialiter ab ipso francorum rege. et precipuis quibusque pontificibus accersitus. sicut postea fatebatur non mediocriter pavidus et tremebundus advenit. periculum quippe et pondus negocii non ignorans. In itinere tamen consolatus est eum deus. ostendens ei in visu noctis. ecclesiam magnam concorditer in dei laudibus concinentem. unde speravit pacem sine dubio proventuram. Ubi vero ad locum ventum est. celebrato prius ieiunio. et precibus ad deum

De nunciis in gallias directis super consensu ordinationis innocentii. et dampnatione presumptionis petri leonis. et de generali conventu episcoporum super hoc apud stampas. et aliorum. et quomodo beatus bernardus specialiter vocatus venit. et ipsi negocium totum commiserunt. et cetera. · IIII ·

fusis. cum de eodem uerbo tractaturi rex et episcopi cum principib' consedissent. unum omnium consilium fuit. et una sententia. ut negocium dei famulo imponerent. et ex ore ei' causa tota penderet. Quod ille timens licet et tremens. monitis tamen uirorum fidelium adquiescens. suscepit. et diligenter prospexit electionis ordinem. electorum merita. uitam et famam prioris electi. aperuit os suum. et spiritus sanctus impleuit illud. Unde quasi omnium ore locutus. suscipiendum ab omnib' summum pontificem innocentium nominauit. et ratum esse omnes pariter acclamauerunt. Et decantatis ex more laudib' deo. obedientiam deinceps polliciti. electioni innocentii. omnes pariter subscripserunt. Interea dominus papa. multis in pisis et in tuscia et in aliis prouinciis potestatiue dispositis. uale faciens pisanis et gratias agens. in prouinciam nauigio delatus est.

Et burgundia transiens. aurelianum peruenit. Ubi occurrentib' episcopis. a rege piissimo francorum lodouico. alacriter et honorifice susceptus est. Inde a gaufredo carnotensi episcopo magnarum uirtutum uiro. carnotum deducitur. ubi etiam gloriosus anglorum rex henricus. ei cum maximo episcoporum et procerum comitatu occurrit. Hunc quoque regem. uenerabilis abbas ad eum premissus. adduxit. Quem uix persuasit innocentium recipere. ab episcopis anglie penitus dissuasum. Cum enim omnimodis recalcitraret et detractaret. quid times ait. times peccatum incurrere. si obedias innocentio. Cogita inquit. quomodo de aliis peccatis tuis respondeas deo. istud mihi relinque. in me sit hoc peccatum. Ad quod uerbum persuasus rex ille tam potens. extra terram suam domino pape occurrit. usque carnotum. Reuersi interim de germania legati domini pape. tam episcoporum quam regis consensum et litteras detulerunt. et

Nota.

Quomodo beatus bernardus nominauit innocentium papam ab omnibus suscipiendum. et omnes pariter consenserunt. et ubi et qualiter et a quibus susceptus fuit et honorifice deductus.

Quomodo beatus bernardus ualenter uix potuit persuadere regi anglie. ut innocentium reciperet. et ei obediret.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et deprecatione publicam. ut ad eos transiens. suam eis desideratam exhiberet presentiam. Facile enim persuasi sunt recipere eum: quem iam ceteri recepissent. Sed devincit eum dilectio et devotio ecclesie gallicane: et singuli et omnes visitationem apostolicam expetebant. Peragrata igitur francia. remis convocavit concilium: in quo multis ad honorem dei dispositis. regem ludovicum vivente patre pro philippo fratre coronavit in regem. In omnibus his dominus papa abbatem a se separari non patiebatur: sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed et privatim quotquot habebant negocia: virum dei secretius consulebat. Ipse vero audita referebat ad curiam: et oppressis patrocinia exhibebat. Igitur soluto concilio: leodium dominus papa romanorum regi occurrit. Et honorifice quidem susceptus est: sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidem importune idem rex instituit. tempus habere se reputans oportunum. episcoporum sibi restitui investituras. quas ab eius predecessore imperatore henrico. per maximos quidem labores et multa pericula. romana ecclesia vendicaverat. Ad quod verbum expavere et expalluere romani. gravius sese apud leodium arbitrati periculum offendisse. quam declinaverint rome. Nec consilium suppetebat: donec murum se opposuit abbas sanctus. Audacter enim resistens regi. verbum malignum mira libertate redarguit: mira auctoritate compescuit. Rediens autem leodio: claramvallem dominus papa per se ipsum voluit visitare. Ubi a pauperibus Christi. non purpura et bisso ornatis. nec cum deauratis evangeliis occurrentibus. sed pannosis agminibus scopulosam baiulantibus crucem. non tumultuantium classicorum tonitruo. non clamosa iubilatione. sed suppressa modulatione affectuosissime susceptus est. Flebant episcopi. flebat ipse summus pontifex: mirabantur

Qualiter dominus papa non patiebatur beatum bernardum a se separari. et qualiter ipse oppressis patrocinia apud dominum papam exhibebat. et qualiter contra regem romanorum missum a domino papa petentem. beatus bernardus se murum opposuit. et ipsum regem libere redarguit et compescuit. et qualiter dominus papa per se ipsum claramvallem visitavit. et qualiter ibi a monachis susceptus est.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nota.

congregationis illius grauitatem. quod in tam sollempni gaudio oculi omnium humi defixi. nusquam uagabunda curiositate circumferrentur. sed conplosis palpebris. ipsi neminem uiderent. et ab omnibus uiderentur. Nichil in ecclesia illa uidit romanus. quod cuperet. nulla ibi supellex. eorum sollicitaui aspectum. nichil in oratorio. nisi nudos uideret parietes. Solis moribus poterat inhiare ambitio. nec dapnosa poterat esse fratribus huiusmodi preda. cum minui non posset absportata religio. Gaudebant omnes in domino. et sollempnitas non cibis. sed uirtutibus agebatur. Panis ibi opirus pro simila. pro carreno sapa. pro rumbis olera. pro quibuslibet deliciis legumina ponebantur. Si forte piscis inuentus est. domino pape appositus est. et aspectu non usu. in commune profecit. Inuidit diabolus. et seruorum dei gloriam quos tanti hospitis presentia nobilitabat. ferre non ualens. dum in choro alacriter psallerent et deuote. presentibus etiam nonnullis cardinalibus qui in auditu et aspectu eorum delectabantur. aliquantos fratrum horribili pauore turbauit. Nam et unus pre ceteris occupatus. blasphemia quedam uerba locutus est. Dicite inquiens. ego sum christus. et alii plures territi et tremebundi. ad beati patris uestigia confugerunt. At ille conuersus ad ceteros. orate inquit. ac deinceps sub silentio eos qui turbati uidebantur. eduxit atque compescuit. ut nequissimus ille qui conuentum pietatis transferre conabatur in theatrum. et scolam innocentie in derisum. non ut putabat existimationem religiosorum hominum corrumpere posset. sed se proderet. et conatus suos experiretur infirmos. Tanta siquidem celeritate omnia sunt sedata. ut personas illas que presto astabant. omnino lateret quod acciderat. et malignus hostis uelociter increpatus. non modo scandalum eius quod parabat. inferre nequiuerit. sed nec ad aliorum noticiam rem proferre.

Nota. qualiter se agunt boni monachi. et de bona ambitione. et de preda non dapnosa. et de bona celebratione sollempnitatis. Et de inuidia diaboli. et qualiter ipse sepe sese prodit. et conatus suos experitur infirmos. ut nequeat agere quod intendit. sed sepe contra id quod intendit fiat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

factusque est ex eo. ut amphiori sese custodia fratres munirent. et merito et numero et possessionibus deinceps crescerent claraualles. et multiplicatis conuentibus fere per omnem latitudinem illius loci dilataretur religio. Ipse etiam abbas sanctus extunc amplius solito. miraculis clareret et signis.

Longas in galliis facere moras. dominus papa non potuit. sed sicut cum lothario rege condixerat. romam ei occurrit. et in exercitu in lateranense palatium deductus est. Multi etiam ex nobilibus romanis fideles ecclesie. eum honorifice susceperunt. Verum petrus leonis non ponens deum adiutorem suum. sed confederatorum stipatus militia. in editioribus et tutioribus turribus manens. lotharii ludificauit uirtutem. et interdicens suis congressus publicos. nec sibi securitatis sue fecit periculum. nec causam conflictus hostibus dedit. sed tantum liberum eorum discursum machinis superioribus et obstaculis uariis impediuit. Vitauit etiam obstinatissime imperatoris colloquium. nec minis nec blandimentis flexus est. nec de statu suo consilium cuius liber persone admisit. Relicto igitur rome innocentio. alias imperator digreditur. Petrus uero post eius discessum. crebros mouens per urbem excursus. fidelium cedibus inhiabat. Intelligens quod innocentius rome sibi infructuosam eo tempore moram. ne presentia sua illius bestie rabiem efferaret. rursus pisas reuertitur. ibique aggregatis totius occidentis episcopis. aliisque religiosis uiris. magne glorie synodum celebrauit. Affuit per omnia et consiliis et iudiciis et diffinitionibus omnibus sanctus abbas. impendebaturque ei reuerentia ab omnibus. et excubabant ante eius limina sacerdotes. non quod fastus. sed multitudo commune prohiberet accessum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et aliis egredientibus alii introibant: ita ut videret vir humilis. et nichil sibi de his honoribus arrogans. non esse in parte sollicitudinis. sed in plenitudine potestatis. Actiones concilii longum est prosequi: summa tamen in excommunicatione petri. et irrefragabili fautorum eius deiectione constitit: et usque hodie hec sententia perseverat.

Soluto concilio. ad reconciliandos mediolanenses. dominus papa abbatem clarevallis. quem multis supplicationibus expetierant. et guidonem pisanum. et matheum albanensem episcopum. a latere suo direxit: qui scisma per anselmum in eadem urbe factum abluerent. et ad unitatem ecclesie devios revocarent. Abbas gratia cum predictis viris. quos a domino papa collegas acceperat. addidit consortio. communi consilio. virum venerabilem gaufridum carnotensem episcopum. cuius innocentiam et sinceritatem in multis probaverat. et visum est cardinalibus bonum: ut tanto adiutore. negotium tanti ponderis fulciretur. Transcenso itaque apennino. ubi audierunt mediolanenses abbatem desideratum suis finibus propinquare: longe a civitate miliaribus septem. omnis eis populus obviat: nobiles ignobiles. equites pedites. mediocres. pauperes. quasi de civitate migrarent. proprios lares deserunt: et distinctis agminibus incredibili reverentia virum dei suscipiunt. Omnes pariter delectantur aspectu: felices se iudicant. qui possunt frui auditu. Deosculantur pedes eius universi: et licet hoc ille moleste acciperet. nulla potuit pronos et devotos ratione compescere. nulla interdictione repellere. Vellificabant etiam pilos quos poterant. de indumentis eius: et ad morborum remedia. de pannorum laciniis aliquid detrahebant: omnia sancta iudicantes que ille tetigisset: et se sanctificari tactu eorum vel usu. Precedentes itaque et subsequentes. letabundis acclamationibus

Quod dominus papa misit beatum bernardum cum quibusdam cardinalibus ad reconciliandos mediolanenses.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

applaudebat abbati. et dominum intra agminum sufflamenta detentum. tandem sollempniter reddidere hospitio. Cum tractatum esset in publico de negocio. propter quod tam vir dei quam cardinales advenerant. oblita fortitudinis sue civitas. omni ferocitate deposita. se ita abbati substravit. ut obedientie eorum non incongrue ille posset aptari poete versiculus. Jussa sequi tam velle mihi. quam posse necesse est.

Nota. bonum versiculum. ad obedientiam. 5.

Pacatis omnibus. reconciliata ecclesia. firmatis inter plebes concordie pactionibus. alia ceperunt nasci negocia. et insanienti diabolo. et in quibusdam obsessis corporibus debacchanti. oppositum est Christi vexillum. et increpante viro dei. de possessis atriis. fugientes eminentiori virtute. territa et tremebunda diffugere demonia. Hec nova legatio. non romanum pragma circumferens. sed divinis legibus fidei pragma allegans. plaudis in medium litteris. sanguine Christi conscriptis. et bulla crucis impressis. que figura auctoritate sua. terrestria et inferna sibi subdit et curvat. Inaudita est nostris temporibus tanta fides populi. tanta in homine virtus. inter quos religiosa erat contentio. cum signorum gloriam abbas credulitati eorum. illi vero sanctitati abbatis ascriberent. et hoc de eo indubitanter sentirent. ut quicquid a domino peteret impetraret. a

Adducunt ad eum mulierem nichil hesitantes. omnibus notam. quam annis septem immundus vexaverat spiritus. et postulant supplices. ut in nomine domini dei omnipotentis imperet fugam. et mulieri restituat sospitatem. Que populi fides. non minimam verecundiam viro dei ingerebat. et humilitate magistra inconsueta experiri non presumebat. et instante petitione populi erubescebat. si caritati postulantium obstinatius resisteret. et videbatur ei quod offenderet deum. et omnipotentiam eius diffidentia obnubilare videretur.

Nota.

Nota.

Nota.

Quod per beatum Bernardum signa et virtutes fiebant. et demonia de obsessis corporibus pellebantur. et de religiosa contentione que erat inter populum et beatum Bernardum super virtutibus et signis que in dei nomine fiebant ab eo. 5.

De muliere quam septem annis immundus vexaverat spiritus. a populo viro dei oblata. et instante fide populi per beatum Bernardum incolumitati reddita et quieti. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

si a fide ppli. fides ipa dissentiret. Estuabat g̃ secū. et licet signa non fidelib9 sed infidelib9 fieri oportere asseueret. aufus suos spiritui scō cōmisit. et orōni incumbens. celit9 elapsa uirtute. sathanan in spiritu fortitudinis increpat et fugat. mulierē reddit incolumem et quietam. Letant9 qui aderant. et leuantes man9 suas ad sidera. deo qui de excelso eos uisitauit. grãs agunt. Auditū ē hoc uerbū. et percurrit fama. et repente totā perculit urbem. p ecclias. p pretoria. p compita oīa couenerūt undiq;. de uiro dei sermo ubiq; habetur. dicitū publice. nichil ei impossibile ēē. qd a dn̄o postulet. et ad preces ei9 aptas dei aures dicūt et credūt. et pdicāt et affirmant. Nec possūt aspectu ei9 ul' auditu. ullo m̄ satiari. irruunt alii in p̄sentiā ei9. alii donec exeat. p forib9 prestolant9. Cessatum ē ab officiis et artib9. tota ciuitas in hoc spectaculū suspensa manet. cōcurrūt. postulāt benedici. et tetigisse eum. singulis salutare uidetur.

Tercia die ad ecclīā sci Ambrosii. diuina celebraturus mysteria. seruus dei pcedit. Ubi expectante innumera ppli multitudine. inter ipa missa͞r sollēpnia. dū clericis canentib9 ipe secus altare sederet. puellam ei paruulam offerentes. qm̄ uehementi impetu uexabat diabolus. orant ut misselle subueniat. et diabolū ī ea debachantē elidat. Audita supplicatione astantiū. et intuitus psonā frendentē dentib9 et stridentē. ut etiā intuentib9 ēēt horrori. compassus est etati. et uehementie anxietatis illi9 cōdoluit. Patenā g̃ calicis in quo diuina celebraturi9 erat mysteria. accipit. et digitis supfuso latice. orans intra se et dn̄i uirtute confidens. ori puelle salubrem potū applicat.

De puella paruula demoniaca. ī ecca sci ambrosii. int' missa͞r sollēpnia liberata et sanata.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et corpori eius stillam medici
nalem infundit. Nec mora.
quasi uiueret sathanas infusio
nis illius uirtutem ferre non
potuit: sed urgente interius
secus crucis antidoto. uomi
tu sordidissimo tremebun
dus erupit. Sic purgata
persona a diabolo perfugo et
confuso. laudes deo debitas
canit ecclesia: et post accla
mationes letabundas. ala
cer populus ibidem donec di
uina compleantur misteria.
Inmobilis perseuerat. Sub as
pectu itaque omnium. incolu
mis puella a suis domum
reducitur: et uix tandem a
populo dimissus. ad hospitium
uir dei reuertitur. Diuino
iudicio. ea tempestate in
mediolano. iuxta illud ysa
ie uerbum. pilosi clamabant
alter ad alterum. et occurre
bant onocentauris demonia.
et effrenatis discursibus plu
rimos infestabant: nec erat
qui insolentie eorum resisteret.
Al' anselmi ut infra. s. cum diu sub anselmi scisma
te. qui petri fautor medio
lanensem occupauerat ca
thedram.

sacerdotes gementes. uirgi
nes squalide. sanctificationes
maledicte. altare pollutum.
templum dei in prostibulum prouocas
sent. Verum in aduentu
uiri dei. abdicatis ansel
mi prestigiis. et in sedis
apostolice obedientiam sub Inno
centio reuocata ecclesia:
inpedita est illa demonum
licentia. et cotidie dabat
locum. et ad preces uiri dei
diffugiebat diabolus. et
siquando resistere conabatur:
in ipso conflictu succumbens:
gloriosius uincebatur.

Inter eos quos uexabant.
mulier grandeua. ciuis
mediolanensis. et hono
rata quondam matrona: us
que ad ecclesiam beati ambrosii.
post beatum uirum a multis
tracta est. In cuius pectore
pluribus annis diabolus se
derat. et iam ita suffocaue
rat eam: ut uisu et audi
tu et uerbo priuata. frendens
dentibus. et linguam in modum
proboscidis elephantine pro
tendens. monstrum non fe
mina uideretur. Sordida ei

de scismate anselmi in mediola
nensi ciuitate. qui petri fautor
erat: et de demonibus discur
rentibus per mediolanum: per beatum
bernardum cohibitis et refre
natis. s.

de quadam matrona mediolanensi.
grauiter a diabolo multis annis
uexata: inter missarum sollempnia
per uirtutem sacri corporis domini ipsi
matrone capiti suppositi. sana
et integre reddita. s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

facies. uultus terribilis. flatus fetidus: inhabitatoris sathane colluuia testabantur. Hanc cum aspexisset uir dei. nouit inherentem ei et inuisceratum diabolum: nec facile egressiturum de domo. quam tanto possederat tempore. Conuersus ad populum. cuius innumera aderat multitudo: orare iubet attentius. et clericis et monachis secum iuxta altare assistentibus. mulierem ibidem iubet constitui et teneri. Illa uero reluctans. et ui diabolica non naturali uirtute recalcitrans: non sine aliorum iniuria. ipsum abbatem pede percussit. Quem diaboli ausum. mansuete ille contempsit: ad expulsionem non indignatione ire. sed pacifica et humili supplicatione deum inuocat adiutorem. et ad immolationem hostie salutaris accedit. Quotiens tamen eandem sacram hostiam signat: totiens ad mulierem conuersus. eodem signo crucis edito. spiritum nequam athleta fortis impugnat. Nam et ille malignus. quotiens aduersus eum signum crucis intenditur: percussum se indicans acrius seuit. et recalcitrans contra stimulum. quid nam toleret prodit inuitus. Expleta autem oratione dominica: efficacius hostem aggreditur uir beatus. patene siquidem calicis sacrum domini corpus imponens. et mulieri capiti supponens: talia loquebatur. Adest inique spiritus iudex tuus. adest summa potestas: iam resiste si potes. Adest ille. qui pro nostra salute passurus: nunc inquit princeps mundi eicietur foras. Hoc illud corpus. quod de corpore uirginis sumptum est. quod in stipite crucis extensum est: quod in tumulo iacuit. quod de morte surrexit. quod uidentibus discipulis ascendit in celum. In huius ergo maiestatis terribili potestate. tibi spiritus maligne precipio: ut ab hac ancilla eius egrediens. contingere eam deinceps non presumas. Cumque eam inuitus deserens. et manere in ea

Nota: diligenter que hic dicuntur de sacro corpore christi. sic firmiter credere. et confitere.

ultra non ualens atroci afflic-
taretur. tam magnam iram quam
Nota. modicum tempus huius. rediens pa-
Nota. ter sanctus ad altare. fractione
hostie salutaris rite comple-
uit. diffundendamque in
populum pacem ministro de-
dit. et confestim pax et salus
integra reddita est mulieri.
Nota. Sic ille nequam. diuina myste-
ria quante sint efficacie et uir-
tutis. non confessione. sed fuga
coactus ostendit. Fugato dia-
bolo. mulier quam in tantorum
sartagine tormentorum. car-
nifex pestilens tanto tempore
frixerat. mentis sue com-
pos effecta. redditus rationis
sensibus est. reuoluta intra
fauces lingua. deum confessa
gratias egit. et intuita cura-
torem suum. pedibus eius ad-
uoluta est. Ingens per eccle-
siam attollitur clamor. omnis etas
iubilat deo. personant eramen-
ta. benedicitur ab omnibus deus.
excedit ueneratio modum.
et seruum dei supra hominem
si dici fas est. liquefacta ca-
ritate ciuitas ueneratur.
Audiebantur hec que medio-
lani fiebant. et per totam

italiam uiri dei discurre-
bat opinio. et diuulgaba- ul' di
tur ubique. quod surrexisset
propheta magnus. potens in ope-
re et sermone. qui inuocato
nomine christi. et infirmos
curaret. et obsessos a demo-
nibus liberaret. Maxima qui-
dem ei in curationibus egri-
tudinum gratia. sed in demoni-
bus eliminandis frequentior
operatio erat. quo copiosior
uexatorum numerus ad experta
subsidia concurrebat. et ma-
iorum operatio uirtutum. mino-
res obscurabat effectus.
Iam uero pre frequentia populi
qui a mane usque ad uespe-
ras foribus assidebant. oppressio-
nes uulgi pre corporis im-
becillitate non ferens. ad fe-
nestras domus procedens. se eis
conspiciendum prebebat. et
eleuata manu benedicebat
eis. Panes quoque et aquam deue-
hebant secum. quibus bene-
dictioni eius suppositis. pro
sacramentalibus ea benefi-
ciis referebant. Ex uicinis
sane castellis et uicis et
urbibus. multi confluxerunt.
et communia tam aduenarum

Nota. quante sint efficacie diuina sa-
cramenta. et quanta ueneratione ue-
nerabantur beatum bernardum. s.

De gratia que erat beato bernardo
in curationibus egritudinum. et in
expulsionibus demonum. s.
Quod panes et aquam deferebant ei
ad benedicendum. et cetera. s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

q̄m eius in mediolano studia erant. p̄sequi scīm. expetere b̄n̄ficiū. audire uerbū. uidere signū. et doctrina et miraculis. ult̄ q̄m credibile est. delectabat̄. Aderat inter eos quidā ex suburbanis. qui puerū demoniacum illuc aduexerat. Qui repente corā om̄ib;. ad signū crucis q̄d uir scs̄ edidit. de bajuli sui brachiis ruit. et elisus humi. q̄si mortuus sine sensu ullo. inmobilis uisus est. neq; uox. neq; alitus erat in eo. t̄m circa p̄cordia. exiguus ei superat uapor. Dant ḡ ceteri locū. ut possit p̄cedere. 7 admitti ad uirum dei. seminecis pueri bajulus. et attonita multitudo. tā miserabilis casus p̄stolabat̄ euentū. Ingressus ḡ ad uirū dei homo est. et puerū stupidū nec aliq̄d sentientem. ante pedes abbatis exposuit. et ait. Puer iste dn̄e pater. quē ante tuos posui pedes. iam p̄ triennium a demonio acerrime uexatus est. Et quotiens uel ecc̄liā ingredit̄. uel salib; exorcizatis asp̄git̄. uel signū ei crucis inponit̄. uel euāgelium audire compellit̄. uel diuinis interesse sacramentis. offendit̄ habitator ei; diabolus. et torquet̄ atrocius. Dum ergo modo cū ceteris p̄ forib; expectarem. signum scē crucis figurante te. et extendente in p̄plos manū. sacramentalium signorum uirtute exacerbat; diabolus. uehementi; solito totus ad pueri uexatione se contulit. et sicut uides totū corp; ei; occupans. fere ei etiā uitalem spiritū intercludit. Sed et ipse puer cū audita eēt apud nos. grē q̄m a deo accepisti opinio. ex alior̄ curationib; suā sperans salutē. rogauit me. ut ad te eum adducerē. Obsecro ḡ p̄ mis̄cdiā dei. ut et laborib; meis qui in ei; custodia. opam dāpnosam et p̄iculosam inpendo. et illi; miserie que tanta est q̄ntā ipse oculis p̄bas. pio et c̄suecto affectu subuenias. et rabiem demonis non

<De quodā puero grauis̄ a demonio p̄ triennium uexato. p̄ uirū dei. aqua b̄n̄dicta 7 os ei; infusa. sanato 7 liberato.>

<De demonio. q̄d signū scē crucis uel alior̄ sacramentaliū signor̄ uirtute. grauis̄ exacerbabatur.>

(c) 2006 Ministerio de Cultura

usq; quaq; p̄cedere patiaris. ·Flebat g̃. et lacrimis ora p̄fu sus· p̄sentes q; cōmonuit. ut omīs pariť supplicarent. ·Tunc uir dei. cōfidere eos ī dei miśicordia iubens· baculo cui innitebať. collū pueri leuiť tangit. Sed et frater ei9 gerardus. uolens experiri que ab hoīe dicta fuerant· latenť dorso ei9 signū cru cis impressit. Cuq; p̄ri9 sine motu et sensu. nec uidens nec audiens. ante pedes ab batis diu extensus pauī meto hesisset· ad tactū ba culi et ad signū crucis in fremuit. et turbať infre muit. ·Iubet g̃ albas· sup ip̄ um lectū eum poni. At ille q̄si ex iniuria offensus. re iecit se in pauimentū. et stridebat dentib9. ⁊ morde bat portatore suū· et capil lis eoꝝ qui aderant man9 iniciens. quo poterat cona tu· se ab eoꝝ manib9 abstra hebat· et ab eis teneri uix ·poterat. Eia inquit albas· ad lectū nr̄m eū reducite. Orī te itaq; abbate. ⁊ frīb9 ī oro ne

[Margin note: Flō; Sup. in ·I· R. cē. ubi gerard9 dē iam abisse]

p̄stratis. q̄si ardentib9 pale is que in lecto cōtinebant· diabolus ureret· tormen ti estuantis. in diuina p̄m ēmte. passione clamorib9 testabať. ·Iubet g̃ sanct9 aq̄m bn̄dictā in os pati entis infundi. Quā ille pressis labiis et dentib9 nō admittens· uix tan dem cuneo infixo dissol uente p̄siluerum. uellet nollet intra fauces et guttur recepit. Cōfestim q; ut penetrans scificatio ad interiora descendit. q̄si infuso antidoto. uis ma ligna erupit. et uomi tu sordidissimo. q̄si tor rentis impulsu. festina p̄cipitatione rotatus. cū ingenti cōtumelia de ·mon exiuit. Repente qui uidebat mortu9 uiuit· et de lecto albatis quiet9 et incolumis surgens. pa truū q; suū amplexatus. deo grās sal9 sum inquit. ·Grās agunt omīs comuni ter deo· et qui m flebat letant. Foris clamor effu ditur.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

res intus gesta. sup(er) tecta sollempius p(ro)iciet(ur). tota ad spectaculu(m) conuenit ciuitas. benedicat(ur) deus. gaudet xp(istu)s. in albate tanti op(er)is patratore. toti(us) plebis requiescit affectus.

Febricitantib(us) multis idem sanct(us) man(us) imponens. (et) aq(ua)m b(e)n(e)dictam porrigens ad bibendum. sanitatem obtinuit. aridas man(us) et membra paralisi dissoluta tangens. incolumitati restituit. ceci etia(m) sub multor(um) testimonio. in eade(m) ciuitate. ut uideret. imposito signo crucis. a patre lumin(um) potenter obtinuit. P(er) idem t(em)p(u)s. hospitiu(m) albanensis ep(iscop)i. que(m) d(omi)n(u)s p(a)p(a) in eadem legatione sibi collegam dederat. g(rati)a tractandor(um) negocior(um) intrauerant. et de his que iniuncta fuerant co(n)ferebant. cum repente irruit sup(er) eos adolescens. cui(us) arida man(us) erat. et retorta ad brachiu(m). et aduolutus pedib(us) ei(us). suppliciter postulabat sanitatem. Ille alias occupatus. b(e)n(e)dixit quide(m). et abire p(re)cepit. et ne sibi ampli(us) molestiam faceret. uerbis solito seueriorib(us) iniunxit. Recedebat ille. no(n) co(n)secut(us) q(uo)d quesierat. cu(m) uen(er)abilis ep(iscopu)s. sub omni celeritate eu(m) regredi iubet. et manu arreptum tradit albati. huic inquit qui minime beneficiu(m) consecut(us). tibi ut discederet obediuit. tu ne claudas uiscera misericordie. q(uonia)m pot(iu)s tu obedi(re) uirtute obedientie me iubente astrictus. fac q(uo)d postulat. largire q(uo)d petit. et co(n)fidens in ei(us) uirtute. p(er) que(m) expetit sanitate(m). postula et impetrabis. ut et nos de dei munere. et ille de oblata glorietur salute. Ad p(re)ceptu(m) ep(iscop)i. albas apprehensa pueri manu. inuocauit d(omi)n(u)m. et exaudiuit eum. et signo crucis edito. nerui qui obriguerant extensi sunt. et cum qua(m) assidens co(n)gelauerat morb(us). redeunte sospitate ignita. mobilis facta e(st) et flexibilis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ul(el) repenti num. s.

et dicto cit(ius) languidum d(e)i
membru(m) co(n)ualuit. Obstupu
it ep(iscopu)s. tam repente uirtutis
admirans effectu(m). et ampli
ori etia(m) extunc ueneratione
uiru(m) dei coluit. et miracu
lo(rum) ei(us) ipse testis extitit et
relator. Compulit a(u)t(em) eum.
ut ibidem ea nocte cenaret.
Cui(us) rei assensum. cu(m) mag
na difficultate obtinuit.
ea du(n)taxat r(ati)one suasum.
q(uo)d intolerabilis undiq(ue) p(o)p(u)l(u)s
expectaret. nec sine p(er)iculo
posse egredi uideretur. Inter
cenandu(m) u(er)o. paropsidem in
qua abbas comederat. ep(iscopu)s
ministro familiari seruan
dam tradidit. et p(re)cepit ut
seorsum recondita. cu(m) omni
diligentia custodiret. Elap
sis exinde aliquib(us) diebus.
ep(iscopu)s idem febriu(m) ardore
uehementi corripit(ur). Et re
cordatus ho(min)is dei. familia
rem iubet acc(er)siri ministru(m).
discum inq(ui)t abbatis. que(m) nup(er)
tibi tradidi co(n)seruandu(m). huc
aduehere ne cu(n)cteris. Cu(m)q(ue)
ille obtulisset allatu(m). infun
de inq(ui)t aq(ua)m in eo. et panis
exiguas bucellas concide.
Q(uo)d cu(m) factu(m) e(ss)et. co(n)fidens
in d(omi)no. et in abbatis pre
cib(us) se co(m)mendans. come
dit et bibit. et absq(ue) ul
la dilatione co(n)ualuit.

Augebat(ur) aduentantium
numer(us). et mirifica
op(er)a ad se p(o)p(u)los inuitabant.
nec usq(ua)m uiro dei dabat(ur)
requies. du(m) ex ei(us) lassitudi
ne. alij sibi peteret. Abe
untib(us) occurrebant aduenien
tes. et succedebant sibi be
neficia mendicantes. Int(er)
quos miles quida(m). in ulnis
suis puellam ad uiru(m) dei
attulit. que ita exosam
lucem habebat. ut semp(er)
clausis palpebris. etia(m) bra
chiu(m) opponeret oculis. ne
aliq(ua) in alia lucis particu
la se ei ingereret. Alleua
bant(ur) aliq(ua)n(do) opposita bra
chia uiolent(er). et cu(m) se ei
lumen infunderet. clama
bat et flebat. et erat ei
claritas p(ro) cruciatu. et lux
uisa. q(ua)si aculeos ei(us) cerebro
infigebat. Benedicit in
fantule uir dei. et signa
culum crucis

De legato uehementi ardore febriu(m) uexato. p(er) aq(ua)m infusam i(n) scutellam i(n) qua comederat uir s(an)c(tu)s. et panem. cu(m) comedisset et bibisset p(ro)tin(us) liberato. s.

De puella que nimis habebat lucem exosam. signaculo crucis sup(er) ea(m) facto a uiro dei. curata. s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

faciens sup eam. tranquillo
rem dimittit. et dum domum
referret. ultro apit oculos.
et pedes sine uectore ipsa
reuertit. Et ipso in loco mu
lieri a demonio uexate. mul
tis astantibus a patre misericordiam
idem scs obtinuit sanitatem.
Iam papiam aduenerat.
et fama uirtutum ei aduen
tum precesserat. et cum debito
gaudio et apparatu. tante
glorie uirum ciuitas letabun
da suscepit. Et qm ne ipsi
desiderium dilatio suspende
ret. qui sic mediolani mira
cula facta audierat. signum
optabat ab eo uidere. adue
nit post eum rusticus quidam.
qui de mediolano secutus eum
fuerat. uxorem demoniacam
secum adducens. quam ante pe
des eius lacrimabili uoce
intrinsecus prestans anxi
etates. deposuit. Nec mora.
in contumelia abbatis per os
misere mulieris. diabolus
locutus est. et irridens ser
uum dei. non inquit me de cani
cula mea. hic porrulos edens
et brasicas deuorans pellet.

Multa in huc modum. in uirum
dei iaculabatur conuicia. ut
blasphemiis prouocatus. impati
entius ferret obprobria. et con
funderetur in presentia ipsius. cum
indignis se audiret sermo
nibus lacessiri. Sed uir dei astu
eius intelligens. irrisorem irri
sit. et ultionem non ipse expe
tens. sed ad deum remittens.
ad ecclesiam sci syri demonia
cam duci precepit. Voluit quippe
curationis illius gloriam dare sco.
et primicias uirtutis ei ascri
bi. Ueruntamen scs syrus. ad hospi
tem suum remisit negocium.
nec in ecclesia sua quippiam sibi
deferens. intactum opus reduci
uoluit ad abbatem. Reducitur
ergo mulier ad abbatis hospitium.
garriente per os eius diabolo et
dicente. Non me syrulus eici
et. nec expellet bernardinus.
Ad hec seruus dei respondit. Nec
syrus. nec te bernardus eiciet.
sed dns ihc xpc. Et conuersus ad
orationem. pro salute mulieris
dno supplicabat. Tum uero spiritus
nequam. uelut priori improbi
tate mutata. quam libens in
quit egrederer. sed non possum.

De muliere uexata a diabolo. qui
prius blasphemans scm bernardum.
et mirabiliter lapsus et redens per
orationem bti bernardi expulsus est.
et mulier liberata.

INSTITUTO PROVINCIAL DE 2.ª ENSEÑANZA SORIA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Interrogat° causam: q̄ necdū
uult magn° dn̄s. ait. Cui ses.
Et quis est magn° dn̄s. Et
ille. Ih̄c nazaren°. Ad quem
rursū uir dei. Vnde eū. ihm
nosti. aut si unq̄m uidisti
eum. vidi inquit. Vbinam
eū uidisti. In gloria. Et tu
in gloria fuisti. fui quidē.
Et quom inde existi. Cum
lucifero inquit multi ceci
dim°. Hec aūt oīa. uoce lu
gubri p os uetule audien
tib° omnib° loquebat. Res
pondente aūt abbate sc̄o. nū
quid nō illam in redire glo
riā uelles. et restitui in grā
dū pristinū. Rursū uoce
mutata. τ inso in cachin
nans. hoc inquit tardatū est.
Et nichil ultra locut°. orante
attenti° uiro dei. nequissim°
ille uict° abscessit. et mu
lier sibi reddita. q̄ntas po
tuit grās egit. Reuertit
g̃ uir cū muliere. τ p to
tam uiam ī columnitati ei°
cōgaudens. expectantibus
amicis. domui sue reddit.
Letabant omīs qui ordinē
rei geste audierāt. Sed re
pente gaudiū uertit in
merorem. q̄ ubi domū sue
liminia mulier attigit. rur
sus inuiat diabolus. et in
festior solito miseram dis
cerpit atrocī. Quid faceret
miser marit°. quo se uer
teret. nesciebat. Cohabita
re cū demoniaca molestis
simū. relinquere impium
uidebat. Surgit g̃. et assū
pta secū muliere. rursum
papiam reuertit. Vbi cū
uirū dei nō inuenisset. us
q̄ cremonā psequit abeun
tem. Indicat q̄d factū sit.
ut grām inueniat lacri
mabiliē depcat. Nec deest
pie petitioni abbatis cle
mentia. sed pcipit. ut ec
clesiā ciuitatis illi° ingre
diat. orans expectet donec
ipse sequat. Itaq̄ memor
pmissi. circa noctis crepus
culū. ceteris dormientib°
ipse uno tm̄ psequente eccle
siam ingredit. et tota noc
te illa orōni uacans. obti
nuit a dn̄o q̄d petebat.
et impetrata mulieri sa
nitate. iubet eam securam
reuerti ad ppria.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Sed cu illa reditu ad se diaboli. sicut iam experta fuerat formidaret: collo ei[9] alligari cartulam. hec uerba continente precepit. In nomine dni nri ihu xpi. precipio tibi demon: ne hanc amodo mulierem presumas contingere. Quod mandatum sic expauit diabolus: ut mulieri regresse ad ppa. numquam deinceps appropinquare presumpserit.

Erat etia in eade ciuitate demoniac quida. cui[9] passio multos ad risum mouebat: cu alij q seuerioris animi erant. clementissimo ei compaterentur affectu. Hic itaq latrabat. ut si audires. nec uideres psona: canem crederes. Quem sibi exhibitu. uir dei. cu latrante audisset ingemuit: qui eo in latrabat. quo solent pcussi uel obruti canes. irasci et ringere in pcussores. Sed in psentia uiri dei. anhelans et latrans: acri[9] solito turbabatur. Increpato itaq diabolo. et in uirtute xpi expulso: homini imperat ut loquatur. Purgat[9] homo intrat ecclia. interest sacramentis. crucis signo se munit. audit euangelia. confitetur et orat: et certa sane mentis officia. deo reddit et consecrat.

Cum sedo p mediolanum eodem anno pater scs transiret: oblata e ei demoniaca mulier. Nam eo tpre aberat: quo primu uir dei ciuitate pdicta sua illustrauit psentia. Hanc possidebat demoniu. qd in italica. in hibera lingua loquebatur. nec satis certu. utru un eet bilinguis. an duo sint eqz sermonis ydiomate utentes. Sed tam ppe in hec. in illa sonabat: ut diceres. hic qui loquitur ytalicus est. hic hispan[9]. Hec etia inguinis passione. et poplitis tremore pturbabatur. Que cu ad uiru dei adducta fuisset: saltu concito scannu in quo sedebat. inopinata celeritate transiluit. Reducta et interrogata

De quoda demoniaco qui latrabat ut canis. curato. et sane menti reddito.

Nota. qualem cartulam bs. bernardus collo illi[9] que a diabolo uexata fuerat[?] alligari precepit.

De quoda demoniaca. que quoq[?] loqbatur ytalica lingua. quoq hispana. et uelocit currebat et saltabat: liberata et sanata. et neruoru contractione correcta.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quid sibi uellet et saltus et
fuga. ⁊ unde egrotanti et ue-
tule. tanta uirtus et ueloci-
tas aduenisset: respondit
hanc sibi agilitatē ex p̄sen-
tia inesse diaboli. ut curren-
tes comprehenderet equos. et
eorum dorso sine ullo admini-
culo insiliret. hec sequenti die.
dū in ecclia diuinis que ille
celebrabat. officiis interesset.
crudelissime et diutissime
corā omnib; uexata est. Com-
passus abbas mulieri: iam
sepe in talib; expertus dei cle-
mentiā. imperat diabolo ut
recedat. Ille ad imperiū serui
dei. tremebundus euanuit.
mulier u° nō solū a uexa-
tione. sed etiā a neruorum
contractione i momento cō-
ualuit.

Hec et alia multa. iuxta alpes con-
stitutus. operatus est uir dei.
et diuersa loca perlustrans. bn̄
faciebat his qui infirma-
bantur: illuminando cecos.
erigendo debiles. curando
febricitantes: maxime
oppressos a diabolo. diligen-
tiori studio purgans: et

que malignus fedauat sps.
pectora. templa deo accep-
tabilia consecrabat. Pluri-
ma autem in eo probabilia et
laude digna concurrunt. al' ī eu.
Alii namque doctrinā. alii mo-
res: alii mirantur miracula. No.
Ego quidē congruū his oib;
honorē defero: sed pre oib;
quantū in me est. hoc subli-
mius duco. hoc impensius pre-
dico: quod cū uas esset electio-
nis. et nomen xpi coram
gentib; et regib; ferret in-
trepidus. cū obedirent ei prin-
cipes mundi. ⁊ ad nutū eius
in omni natione starent
epi: cū ipsa romana ecclia
singulari priuilegio eū ue-
neraretur consilia: ⁊ quasi ge-
nerali legatione concessa.
subiecisset ei gentes ⁊ reg-
na: cū etiā quod gloriosius iu-
dicatur. facta eius et uerba cō- No.
firmarentur miraculis: nun-
quam excessit. nunquam sup se
i mirabilib; ambulauit:
sed semp de se humiliter
sentiens. uenerabiliū operū
non se auctorem. credidit
sed ministrū: et cum esset

De uirtutib; et miraculis que
dns per btm bernardū operatus est.
et de multis laudabilib; que
in eo concurrerant. s. doctrina.
mores. ⁊ miracula. ⁊ de uene-
ratione qua ab oib; uenerabatur.
et quod est laudabilius: nunquam ex-
cessit. sed semp humiliter de se
sensit. ⁊ operū que per ipm fiebat
ministrū se credidit. nō auctorē.
⁊ se infimū iudicabat. s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

No. omnium iudicio suum: suo si
bi iudicio constituit infimum.
Soli deo quicquid fecit as
cripsit: immo se nichil bo
ni aut velle aut posse.
nisi inspirante et operante
deo. et sensit et dixit. Sed
aderat vis divina in tempore
accepto. et in die salutis.
segregans in evangelium
suum servum suum: cuius humi
litatem respexerat. cuius animam
spiritus sanctus ordinaverat.
et quia sinceritatem eius nulla
maculabat duplicitas. nec
interrumpebat bonum eius
quelibet conspersio falsitatis:
in loco suo idem spiritus sanctus
manebat immobilis. Qui ut
semper splendidior esset. et pu
rior cotidie in fornace probaba
tur: et nequid ei rubiginis
obreperet: crebris malleorum icti
bus in incude tundebatur.
flagellabatur et arguebatur. non
ad penam pro crimine. sed ad glo
riam pro virtute. Nunquam ei de
fuit stimulus egritudinis.
Et cum sciret virtutem in in
firmitate perfici. sufficientem
sibi in hoc expetebat gratiam:
quod videret suos omnes quantulum
cumque extraordinarios motus.
lima illius cotidiane afflictio
nis abradi. Erat quidem caro in
firma: sed spiritus promptus: et
quo minus in corpore poterat
delectari: amplius delectabatur
in domino: nec aliquando huius seculi am
bitione pulsabatur: qui solis
celestibus inhiabat. Quot ec
clesie destitute pastoribus: eum
sibi in episcopum elegerunt. Elegit
eum domestica lingonensis ec
clesia: elegit cathalaunensis.
Intra ytaliam. civitas ianu
ensis. et mediolanum metro
polis ligurum: hunc optave
runt pastorem et magistrum.
Remis. nobilissima francie
civitas. sede belgice provincie
caput: eius dominationem ambivit.
Omnibus his vocationibus postpo
sitis. non sollicitavit animam eius
honor oblatus: nec motus est
pes eius. ut inclinaret se ad
gloriam: nec magis delecta
bat eum thyara et anulus.
quam rastrum et sarculus. pe
tentibus se. nec annuens ali
quando. nec insolenter aut im
probe renuens: dicebat se

No. qualem se reputabat beatus
bernardus. et quam humilis erat
in omnibus. et ex hoc collige qua
lem se quisque debeat reputare.
et qualem se debeat in omnibus
[illegible]

No. qualem se habebat beatus ber
nardus in honoribus suscipiendis
sibi oblatis. nec ipsum magis de
lectabat aliqua dignitas. quam ali
quis sarculus et rastrum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non ee suu. sed alioz serui
tio deputatu. Que res cu re
ferret ad fres: respondebat.
Nos omib' que possidebam'
uenditis, inuenta p̃ciosam
margarita compauim'.
ad patrimonia districta. re
dire no possum'. Qd si et
p̃cium et appciatu nob p̃i
erit. et substantiis et mar
garita p̃uati fuerim': ex
pectatioi nre. male puisu
est: si oleo nro effuso. clau
sis ianuis sicut fatui men
dicem'. Prouiderant etia sibi.
ex cosilio scissimi fres. et
dni pape auctoritate mu
niti erant: ne quis gaudiu
suu tollere posset ab eis. et
alioz cosolatio. eis fieret tri
bulatio: et eoz inopia. ali
oz plenitudine cumula
ret. His aliisq; ronib'. ser
ui dei expugnauerat peti
tores: et iam diuulgatu
erat ubiq;. abbate sic sta
tutu a deo ? ecclia. sicut
in hebreoz p̃pło moyses
fuit: qui cu no eet ponti
fex. aaron tam unxit et
sacrauit pontificem: et

Nō:

dispositionib' ei'. tota leui
tica omi tpre successio
cum alpes parum
transcenderat. et descen
debant ? occursum ei' de
summis rupib' pastores et
armentarii. et agreste
hominu gen'. et coclama
bant a longe benedictione
petentes. et repetabant p
fauces montiu. regredien
tes ad caulas suas. colloqn
tes ad inuicem et gauden
tes. qd scm dnm uidissent.
et manu ei' sup se exten
sa. optate bndictionis gra
tia accepissent. Tande crisso
polim ueniens. usq; lingo
nas sollempnit deducit': ei'
circa cuius fines claraual
lenses occurrut. Prouoluti
genib'. surgunt ad oscula:
et inuicem ei colloquentes.
claramuallem eu deducunt
alacrit. Adsut fres cogre
gati in unu: et miri de
uotione dilectu patrem
suscipiunt. Agitur sine
tumultu. cu omi grauita
te leticia. Facies quidem
purior. hylaritate dissi
mulare

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non poterant. sed castigatus actionum et locutionum modus. metas proprias non transgrediebatur. et cohibebat se affectiones ipse. neque agerent. in quo dissolutionis nota. religionis maturitatem offenderet. In tanta abbatis mora. nichil in claraualle potuit diabolus texere. nichil interim rubiginis suę in eis affricuit mentibus. nec in aliqua parte domus dei supra petram fundata mota est. Ita opus suum. seruus dei absens corpore. presens spiritu. omnium instantia muniebat et solidabat. ut nec ruina aliqua in tantis constructionibus dehiscere uideretur. Nulle in aduentu eius lites seruate sunt. non odia enutrita. in presentia iudicis eruperunt. Nichil iuniores aduersus priores. de austeritate uel duricia. nichil priores aduersus iuniores de dissolutione aliqua uel remissione causati sunt. Integer unius ordinis status. consors societas. mera unitas. omnis unius amoris in domo dei. in pace et sanctimonia inuenti sunt. ascendentes scalam iacob. et festinantes ad intuitum dei. cuius delectabilis aspectus in superioribus eminebat. Abbas itaque non immemor eius quod ait. uidebam sathanam sicut fulgur cadentem de celo. eo humilior erat. et subiectior deo. quo intelligebat desideriis suis deum adesse propicium. Nec de hoc in se gloriabatur. quod subiciebantur ei demonia. quin potius in domino gaudebat. quod nomina fratrum suorum scripta uideret in celo. quorum unanimitas immaculatam se ab hoc seculo custodiret. Aderant ei in consiliis uenerabiles fratres sui. aderat godofridus prior eiusdem loci. propinquus eius in carne et spiritu. uir sapiens et constans. qui etiam religionis et prudentie merito. postea in ecclesia lingonensi factus episcopus. et sanctitatis formam tenens. et dignitatis in qua est honorem non minuens.

Nota. grauitatem bonorum monachorum in actionibus et locutionibus suis.

Nota. quales boni monachi se debeant habere in absentia abbatis sui. et in presentia et aduentu eius. et in susceptione ipsius.

Nota. qualiter se habebat beatus bernardus. et quales habebat consiliarios.

(c) 2006 ... de Chalon

No.

usque hodie ingrediens et
egrediens laudabiliter perse
ueraret. Hic igitur atque alii plu
res uiri prudi et de commu
ni utilitate sollicciti. uirum
dei cuius conuersatio in celis
erat: aliquando descendere com
pellebant. et indicabant ei
que domus necessitas exige
bat. Insinuant itaque ei lo
cum angustum et incommodum
in quo consederant. nec ca
pacem tante multitudinis.
et cum cotidie cateruatim ad
uenientium numerus augere
tur: non posse eos intra con
structas recipi officinas. et
uix oratorium solis sufficere
monachis. Adiciunt etiam se
considerasse inferius aptam pla
niciem. et oportunitatem
fluminis quod infra labitur:
ibique locum esse spaciosum
ad omnes monasterii necessi
tates. ad prata. ad colonias.
ad uirgulta. et ad uineas. et
silue uideatur deesse clausu
ra: facile hoc parietibus lapi
deis quorum ingens ibi copia
est. posse suppleri. In primis
uir dei non adquieuit consi
lio.

uidetis inquit. quia multis ex
pensis et sudoribus iam do
mus lapidee confirmate sunt:
aqueductus cum maximis
sumptibus per singulas offici
nas traducti. Si hec omnia con
fregerimus: poterunt homines
seculi male de nobis sen
tire: quod aut leues simus et
mutabiles: aut nimie que
tamen non habemus diuitie nos
faciunt insanire. Cumque cer
tissimum nobis sit. penes
nos non esse pecunias: uer
bo euangelico nobis dico.
quia edificaturo turrim. fu
turi operis necesse est suppu
tare expensas. alioquin.
cum ceperit et defecerit: di
cetur ei. hic homo fatuus cepit
edificare: et non potuit con
summare. Ad hec fratres res
pondent. Si consummatis his
que ad monasterium pertinent.
habitatores cessasset mitte
re deus: stare posset senten
tia. et cessandi ab operibus
rationabilis esset censura. Nunc
uero cum cotidie gregem suum.
deus multiplicet. aut repel
lendi sunt quos mittit. aut

(c) 2006 Ministerio de Cultura

prudenda mansio. In qua suscipiantur. Nec dubium est. qui parat mansores: quin preparet mansiones. Absit autem: ut per diffidentiam sumptuum. confusionis huius incurramus discrimina. Audiens hec abbas. fide et caritate eorum delectatus est: et aliquantum consiliis adquievit. Plurimis tandem super hoc ad deum precibus fusis. nonnullis quoque revelationibus preostensis.

Gavisi sunt fratres: ubi effusum est verbum in publicum. Audivit hoc sancte memorie nobilissimus princeps theobaldus. et multa in sumptus dedit. et ampliora spopondit subsidia. Audierunt episcopi regionum. et viri inclyti. et negociatores terre: et hylari animo sine exactore. ultro ad opus dei copiosa contulere suffragia.

Abundantibus sumptibus. conductis festinanter operariis. ipsi fratres per omnia incumbebant operibus. Alii cedebant ligna. alii lapides conquadrabant. alii muros struebant. alii diffusis limitibus partiebant

tur

fluvium. et extollebant saltus aquarum ad molas. Sed et fullones et pistores. et coriarii et fabri. aliique artifices. congruas aptabant suis operibus machinas: ut scaturiret et prodiret ubicumque oportunum esset. in omni domo. subterraneis canalibus deductus rivus ultro ebulliens. et demum congruis ministeriis per omnes officinas expletis. purgata domo. ad cardinalem alveum reverterentur que diffusa fuerant: et flumini propriam redderent quantitatem. Inopinata celeritate consummati sunt muri: totum monasterii ambitum spaciosissime complectentes. Surrexit domus: et quasi animam viventem atque mutabilem haberet. mox nata ecclesia in brevi profecit et crevit.

Laborabat ea tempestate. sub scismaticorum oppressione. tota burdegalensis provincia: et non erat in aquitania. qui posset resistere principi. cuius animum induraverat deus. qui annuente giraldo engolismensi episcopo. et instillante in

cor eius

Nota de fiducia habenda ad deum. et contra diffidentiam.

Nota de mutatione domorum et officinarum monasterii clarevallis ad alium locum.

De scismaticorum oppressione in burdegalensi provincia et aquitania.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

dissensionis semina. factus erat scismatis defensionis et auctor. Quicumque susceptioni petri leonis non subscribebant: persecutionibus expositi. alii dampnis. alii proscriptionibus mulctabantur. alii a sedibus propriis pulsi. exulare compellebantur. Sibilabat in auribus comitis illius crebris suggestionibus quasi serpens antiquus. veterator ille qui diu in partibus illis sedis apostolice fuerat legatus. et nunc a magistratu tanto proiectus. non poterat se pati solius ecclesie episcopum. qui se viderat totius aquitanie principem et magistrum. Erubescebat enim ad primam domum redire. cuius potentatui. et turonica et burdegalensis et auxiensis provincia subdita fuerat. et quicquid a collibus hybernorum usque ad ligerim complectitur. et claudit oceanus. paruerat eius imperio. Consuetus enim predari provincias. et sub titulo justicie de causis emergentibus facere questum. aggregare pecunias. que erant sibi in ydolum. et in apostasie simulacrum. videns itaque periisse sibi exactionum auctoritatem. et solam domum. que nuper multis stipata clamoribus. iam carebat erariis. impatienter ferens. quod manus eius non implerentur muneribus: homo serpentine astutie. festinato ad petrum leonis misit. ut ei legationem concederet. et ipse ei fidelitate jurata obediret. insuper et principem terre. et quoscumque posset. ad eius imperium inclinaret. Gavisus homo perditionis. quasi locum in quo dilataret maliciam suam. se invenisse putavit. cito annuit. et libenter. et etiam in astipulatione erroris. gilonem tusculanum cardinalem episcopum. qui solus de romanis cum petro portuensi episcopo ei adheserat: celeriter delegavit. Porro girardus. qui prius se mutilatum dolebat. resumpsit cornua. et deinceps

Coepit

vel hyberorum

al' ypo.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cepit securior et audacior apparere. Nam quod ante non fecerat. publice procedebat initiatus. ut ipsa sacri officii insignia. ampliorem reverentiam in populos vendicaret. Aggreditur ergo comitem multis peccuniis. invadit animam eius persuasionibus venenatis. et hominem levem seducit leviter et corrumpit. In primis ab urbe pictavensi. Guillelmus episcopus vir honestus. homo catholicus. in societate et defensione universalis ecclesie stabilis. violenter expellitur. et a Girardo etiam cardinali adiutore suo qui Petrum abdicabat. dampnatur. Erant et alie familiares cause. pro quibus ei comes offensus: data occasione. libentissime eum persequitur et abiurat. Visum est autem tam Girardo quam comiti: ut ad creationem partis sue confirmationem. sine mora pictavis crearet episcopum. Et invenerunt hominem ambitiosum. nobilem quidem genere. sed degenerem fide: quem ut generis sui cum eo in ca ponerent. quibusdam ex clericis consentientibus elegerunt. et prophanas ei imponentes manus. execrabile eius caput. non tam unxerunt. quam contaminaverunt. Simile huic monstrum. in Lemovicensi ecclesia intruserunt Rannulfum quendam. Doratensem abbatem. quem non multo post. ultio divina secuta est. et cadens resupinus de equo in via plana. uno tantum lapide ultore. qui ad hoc ibi erat relictus. infixo capiti eius et cassato cerebro expiravit.

Audiens hec et huiusmodi vir venerabilis Gaufridus Carnotensis episcopus. cui a papa Innocentio aquitanie legatio fuerat commendata: vehementer indoluit. et succurrendum pictavini ecclesie. postpositis aliis. sine ulla dilatione decrevit. Abbatem ergo clarevallensem petit et obsecrat: ut sibi ad tanta mala eliminanda succurrat.

Nota

In

(c) 2006 Ministerio de Cultura

assensit uir dei. et se in pri-
mo congregationem monachorum
in britannia in locum quem
iuxta narnetum comitissa
ermengardis parauerat. duc-
turum inuitat: et promittit dis-
posita illa domo secundum genus
et species suas. se cum eo in aqui-
taniam profecturum. Ibant ergo
simul: et ne multis amba-
gibus utar: simul narnetum
uenerunt. Erat autem in regione
illa misera mulier: que a
quodam petulante diabolo ue-
xabatur. Habebat autem uirum:
huius tamen tam execrabilis com-
mercii ignarum. Abutebatur
ergo ea in eodem lecto cuban-
te marito. inuisibiliter im-
purissimus ille adulter: et
incredibili uexabat libidi-
ne. Sex annis tantum latuit
malum: nec detexit mulier
perdita. tanti criminis probrum.
Septimo uero anno. confusa est
mulier in se ipsa. et expa-
uit: tum propter colluuionem
tam continue turpitudinis.
tum propter timorem dei. cuius iu-
dicio singulis momentis
timebat intercipi. et dampnari.

Confugit ad sacerdotes: et
piaculum confitetur. Peragit lo-
ca sancta. et sanctorum implorat
suffragia: sed nulla ei con-
fessio. nulla oratio. nulla he-
lemosinarum largitio suffra-
gatur. Cotidie ut prius et im-
portunius a demone infesta-
tur. Denique in publicum tan-
tum scelus effusum est. Quo au-
dito et cognito maritus: eius
contubernium execratur. Interea
ad locum predictum uir dei. cum co-
mitatu suo aduenerat. Cuius
ut audiuit aduentum infe-
lix mulier: se ad pedes eius
tremebunda prosternit. Aperit
ei lacrimis perfusa. passio-
nem horribilem. et ludifica-
tionem inueteratam: et quod
nichil ei profecisset. quecumque
fecisset. Ab presbiteris im-
perata. Addit sibi ab oppres-
sore suo. aduentum eius pre-
dictum: et minaciter inter-
dictum. ne ante eius ueniret
presentiam. quia nichil ei prodes-
set: et ipse recedente abba-
te. qui fuerat amator. cru-
delissimus fieret persecutor.
Audiens hec uir dei. blan-
dis uerbis

Anima mea tu...

Nota de muliere a petulante diabolo uexata: ex coniunctione ipsius domino beato bernardo. liberata. ab ipsius diaboli uexatione. 5.

Custodi me domine ihesu christe per uirtutem sancte crucis a tali diabolo. et ab omni spiritu fornicationis. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cōsolat(ur) mulierē. et de celo
pmittens auxiliū. Precipit
ut die alteri. iam eni nox
instabat. cōfidens in dño re
uertat(ur). Reuersa mane. cū
uiro dei blasphemias & mi
nas q̄s eadē nocte ab incu
bo suo audierat. retulisset.
ne cures inquit uir dei. mi
nas ei(us). sed uade tolle ba
culū hunc nr̄m. & pone in
lecto tuo. et siquid potest
agat. Egit mulier qđ ius
sum fuerat. et recubans in
lecto suo. signo crucis mu
nita. iuxta se baculū posuit.
Adest ille continuo. sed nec
ad cōsuetū opus. nec ad ipm
cubile p̄sumit accedere. mi
natur tam acerrime. qđ
discedente uiro dei. ipse in
ei(us) supplicia reuerteret(ur).
Instabat dies dñica. et uo
luit uir dei p edictum epi.
ppl'm in ecclīa accersiri. Cūq;
die ipa. maxim(us) ppl's ad ec
clesiam cōuenisset. comitan
tib(us) epis gaufrido carnotēsi.
et brictio namnetensi. ipse
ad ambonem cōscendit. et
ut omis qui in ecclīa erant.
accensas candelas in manib(us)
teneant. locutus edicit. Qđ
et ipse cū epis et clericis faci
ens. inauditos diaboli ausus
publice apit. et fornicatorem
spiritū qui in tā horrenda &
inquinamēta. etiā cōtra naturā
suā exarserat. cū omniū fide
liū qui aderant subscriptione.
anathematizat. et auctorita
te xpi. tam ad illam q̄m ad
omīs mulieres deinceps inter
dicit accessum. Extinctis ita
q; sacramētalib(us) illis lumi
nib(us). extincta ē deinceps tota
uirtus diaboli. et mulieri
post cōfessionē comunicati.
nusq̄m postea apparuit ini
micus. sed irregressibiliter
eliminatus aufugit.
Hiis itaq; patratis. simul
simul abbas et legatus
ingrediunt(ur) aquitaniam.
Interim girardus assensu co
mitis. burdegalensem archi
epatū occupauerat. et simul
burdegalensem et engolismē
sem detinebat ecctiam. Sed
effluentib(us) pecuniis quas in
assentatorū man(us) iniecerat.
et magis ac magis cognita
ueritate

al' ō

sed nec ad cōsuetudo

amy

Nota. diabolū excoīcari.
Nō. qualit(er) bs bernard(us) excōicat
diabolū. et auct(oritat)e xpi. ei suos
ausus interdicit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

iam defluebant ab eo subsidia principum. et perfidie eius timebat existere defensores. Morabatur itaque in locis illis. in quibus securiorem se putabat. nec iam facile publicis sese conventibus presentabat. Ut enim prius gesta breviter repetamus. ubi primum cepit audiri. quid adversus ecclesiam dei. gerardus ille machinaretur. ab innocentio papa adhuc in galliis demorante. missi sunt abbas noster clarevallensis. et ioslenus venerabilis episcopus suessionensis. et pictavium usque venerunt. ut tam ipsum. quam predictum principem convenirent. At ille iam eodem principe persuaso. impudenter (vel imprudenter) in ecclesiam catholicam a qua se preciderat. convicia iaculari. et pollicitam prius innocentio subtrahere obedientiam. anacletum suum electum dignum. et quicumque ei non obedirent. erroneos perhibere cepit. Unde factum est. ut animati et armati clerici in insaniam. publice ex ea die persecutionem clericis intemptarent. Prius tamen quam sic eorum propalata fuisset et obfirmata perfidia. obtulerat abbas sanctus in eorum ecclesia sacrificium deo. Post cuius discessum. decanus eiusdem ecclesie. altare cuius (vel in quo) divina mysteria celebraverat. impie quidem. sed non impune confregit. Siquidem post breve tempus. percussus a deo. cum (vel antequam) animam exalaret. domum in qua moriebatur. plenam vidit demonibus. et se a demonio iugulari clamans. cultellum a circumstantibus postulabat. quem immergeret gutturi suo. ut extracto demone viveret. Sed diabolus cui datus erat. eum inter hec verba extinxit. et pestilentem animam in infernum demersit. Archipresbiter quoque qui petri invasoris pictavensis ecclesie. synodum denuntiabat. coram ipsis quos ad conventum perfidie invitabat. a diabolo correptus est. Sed et in alios multos qui in scismate illo ferventiores extiterant. manus divina manifestam exercuit ultionem. Propter hec et alia huiusmodi.

De girardo engolismensi episcopo. qui auctor scismatis est contra innocentium papam fuerat in burdegalensi provincia fuerat et in aquitania. et qualiter iam confundebatur.

De ultione divina in quendam decanum et archipresbiterum pictavensem. et alios multos. qui ferventiores fuerant in partibus illis in scismate contra innocentium papam.

(c) 2006 Minist... Cultura

ante hoies cofundi cepat
giiard9. et timens opponi
sibi que negare no pote
vl' euitabat rat. couentus publicos eua
debat. Significatum e interi
comiti. p uiros illustres. qui
re ad eum securi accedere au
debant. qd abbas clareual
lis. et eps carnotensis. alii
q3 epi et religiosi uiri. col
loquiu ei9 expeteret. q22
erat studiu. ut secum de
pace ecclie. et de malo re
mouendo tractaret. Psua
sumq3 e illi. ne tanto22
deuitaret colloquiu. q3 po
terat fieri. ut couicato
cu eis cosilio. et facile eet.
qd ip putabat difficile.
et qd uidebat impossibile.
repentino puentu possi
bile redderet. Itaq3 apud
partinacu hinc inde coue
niunt. et in pmis de diuer
sione ecclie. et de scismate ob
stinatione. que inta alpes
i sola aquitania. qsi nebu
le corruptela cosederat.
multis modis et ronib9. a
seruis dei comiti intima
tu est. qd ecclia una est.

et quicquid extra eam est. quasi
extra archa iudicio dei. et dilu al' dilu
uii interire necesse e. Adduc
ta q3 exempla dathan et abi
ron. quos reatu scismatis. ter
ra uiuos absorbuit. nec tan
to malo uindicta dei aliqn
defuisse. monstratum est.
His auditis. comes ex parte
sano uiro e cosilio. et respo
dit. se in obedientia Innoce
tii pape posse dare cosensu.
sed in restauratione epo22
qs de sedib9 suis expulerat.
nulla rone induci. qm eum
implacabilit offenderant.
et iurauerat se eo22 pacem
nullo tpre suscepturu. Diu p
internuncios ptractus e ser
mo. et du uicissim uerbis
se in ira occupant. uir dei
efficaciora arma corripiens.
ad altare scm oblaturus et
supplicaturus accedit. Intra l's.
uerat ecclia. quib9 licebat di
uinis interesse misteriis.
comes sistinebat p forib9.
Pactis g cosecrationib9. et pa
ce data. et diffusa in pplm.
homo dei iam no se agens
ut hoiem. corpus dni sup pa
tenam ponit.

SORIA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et sertum tollit. atque ignea facie
et flammeis oculis. non supplicans
sed minax foras egreditur. et ver
bis terribilibus aggreditur ducem.
Rogavimus te inquit. et sprevisti
nos. Supplicavit tibi in altero
quem iam tecum habuimus conven
tu. servorum dei ante te aduna
ta multitudo. et contempsisti.
Ecce ad te processit filius virginis.
al' quem qui est caput et dominus ecclesie. quam
tu persequeris. adest iudex tuus.
in cuius nomine omne genu curva
tur. celestium. terrestrium. et in
fernorum. adest iudex tuus.
in cuius manus illa anima tua de
veniet. Numquid et ipsum spernes.
numquid et ipsum. sicut servos
eius contempnes. Lacrima
bantur universi qui aderant.
et orationibus intenti. prestolaban
tur eventum rei. et omnium sus
pensa expectatio. nescio quid
divinum fieri celitus expecta
bant. Videns comes abbatem
in spiritu vehementi proce
dentem. et sacratissimum domini
corpus ferentem in manibus.
expavit et diriguit. mem
brisque tremebundis metu
et dissolutis. quasi amens solo
prosolvitur.

Elevatus a militibus. rursus
in faciem ruit. nec quippiam
alicui loquens aut intendens
in aliquem. salivis in barbam
defluentibus. cum profundis ef
flans gemitibus. epilenticus
videbatur. Tum vir dei ad
eum propius accedit. et pede pul
sans iacentem. surgere iu
bet et stare super pedes. et
dei audire sententiam. Pre
sens est inquit pictavensis
episcopus. quem ab ecclesia sua expu
listi. vade et reconciliare
ei. et in osculo sancto pacis cum
eo iungito federa. et ipse
ad sedem suam eum reducito.
et satisfaciens deo. redde
pro contumelia gloriam. et in
universo principatu tuo. di
visos et discordes ad cari
tatis revoca unitatem. Sub
dere innocentio pape. et sicut
ei omnis obedit ecclesia. tu quoque
electo a deo tanto patre pon
tifici. Audiens hec comes.
auctoritate spiritus sancti et
sanctorum sacramentorum presentia
victus. nec audebat respon
dere nec poterat. sed statim
occurrit. et in pacis osculo
recepit episcopum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et eadem qua eum abiuraverat
auctoritate. cum totius exultatione
civitatis. ad propriam sedem
reduxit. Sed et deinceps ab
bas cum comite familiaris et
suavius loquens. paterne eum
monuit. ne ad temerarios au
sus ultra exurgeret. ne dei
patientiam in tantis irritaret
flagitiis. ne pacem factam
5 in aliquo violaret. Pace ita
que omni aquitanie ecclesie
reddita. solus girardus perse
veraverat in malis. sed non
multo post adveniente die
ire. in domo sua miserabi
liter extinctus est. Et cum dicat
scriptura. est peccatum ad mor
tem. pro eo non dico ut roget
quis. impenitens et subito
mortuus sine confessione et
viatico. de corpore egredien
tem spiritum ei reddidit. cuius
minister usque in finem ex
titerat. Corpus eius a nepoti
bus suis. quos in ecclesia illa
honoribus sublimaverat. in
ventum in lecto suo exanime.
et enormiter tumidum. in ba
silica quadam humatum est.
sed postea a gaufrido car
notensi episcopo

apostolice sedis legato. inde ex
tractum est. aliasque proiectum.
Nepotes quoque eius. ab eadem ecclesia
postea eliminati sunt. et omnis
progenies et plantatio a radi
ce avulsa. et per extera reg
na. tanti iudicii circumfe
rens testimonium. exulavit.
Tanto igitur malo obruto. et scis
mate girardi redacto in ci
neres. vir dei cum gaudio ma
gno claramvallem revertitur.
Adsunt fratres circumfusi pedibus eius.
gratias agunt deo. qui bonis
initiis feliciorem proventum ac
cumulat. et servi sui humi
litate. ubique glorificat et
exaltat. Nactus vero vir dei aliquod
quietis tempus. aliis se negociis
occupavit. et secedens in casu
lam pisatiis torquibus circum
textam. solus meditationibus di
vinis vacare disponit. Et re
pente occurrunt ei in diverso
rio humili quasi ad presepe domini
consistenti. amatoria cantica.
et spiritualium fercula nuptiarum.
Considerat et expavescit. quod
ille speciosus forma pre fi
liis hominum. in quem angeli
prospicere desiderant. fuscam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

adamauerit sponsam. et decoloratam a sole. tanto extollat preconio. ut dicat eam totam formosam. nec ullam in ea maculam esse. Ipsam quoque sponsam. dilectione languere inquit. et inquirit diligenter. que sit illa caritas. cuius oscula dulciora sunt uino. ad quorum delibationem tanto affectu anima impatienter anhelat. Cumque sponsus multis laudibus sponsam attollat. non tamen in omnibus plenam ei sui copiam prebeat. nec usque ad plenitudinem satietatis se sponse desiderium concedat. Quesitus aliquando. non inueniatur. et post longos circuitus repertus teneatur. ne fugiat. Multo ipse in harum rerum meditatione. animam suam effudit. et multipliciter hoc exponens. quantum ipse profecerit. qui cotidie in illis epulabatur deliciis. quantum nobis profuerit. quibus eiusdem benedictionis reliquias seruauerit. manifestum est legentibus eam.

Interea littere apostolice. uirum dei uocant. et ut adsit laboranti ecclesie. supplicant cardinales. Incumbunt studia. et que in continua erant. interpolatis discursibus resumuntur. Nulla uacatio superest. seruus dei. aut orat. aut meditatur. aut legit. aut concionatur. Videns igitur excusationes frustra expendi. conuocatos a multis partibus fratres. diu profundeque suspirans affatur. Videtis fratres. in quantis tribulationibus laboret ecclesia. Pars quidem petri. et in ytalia et in aquitania auctore deo elisa. iam non parturit. sed abortit. En assati [vel cassati] sunt in his regionibus scismatis defensores. Rome magna pars nobilium Innocentium sequitur. et fauet ei multi fidelium. qui tamen temerarie multitudinis impetum formidantes. non audent publice confiteri. que Innocentio firmauere consensum. Coniuratos habet petrus homines perditos. quos corrumpit pecunia. et munitionibus eorum occupatis.

De expositione super cantica canticorum facta a beato bernardo. et post ex his que hic colligi que sit materia illius libri. vel auctoris intentio. 5.

Secundum valet hec. Non symonis. Bernardus uocatur a papa et a cardinalibus. ut adsit laboranti ecclesie. et qualiter se semper habeat. 5. et que uel qualia sint ipsius studia. 5. vs.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non symonis petri fidem.
sed symonis magi repre
sentat prestigia. Contra unam
gentem. occidente edomito:
superest lucta. Orantibus vobis
et iubilantibus. ihericho ru
et: et cum extenderitis cum
moyse manus. amalech vic
tus aufugiet. Iosue pug
nat. et ut ad consummatio
nem victorie dies sufficiat:
soli ut stet. non tam orat
quam imperat: et meretur
fides. tam solis obedienti
am. quam de hoste prostrato
victoriam. Nobis ergo pugnan
tibus. vos ferte presidium:
et auxilium de celo. suppli
cibus animis implorate.
Agite que agitis. et state
in gradu quo statis: et li
cet vobis nichil conscii si
tis. iudicio tamen vestro non esti
metis vos iustos: quia solus
deus quos iustificat iudi
cat: et perfectissimus quisque
iudicii divini districtum
examen ignorat. Iudicari
autem ab humano die. non
multum curetis. neque vestra
propria neque aliena iudicia
approbantes. sub timore dei
sic state: ut nec vos quempiam
iudicantes. aliquem extollatis
minus: nec aliorum curantes
iudicia. excidatis in nugas:
singula vero perficientes. vos ser
vos inutiles reputetis. Cum
domino est autem. quo nos obedientia
vocat: et huius domus paterni
tate. et vestri custodiam. deo
pro quo hunc laborem assumimus:
confidentes de eius clementia.
tradimus et commendamus.
Hec dicens et benedicens.
flentibus universis discessit:
et cum multa reverentia ubique
susceptus. demum romam perve
nit. In cuius adventu. tam
dominus papa quam fratres. letati sunt:
et communicatis cum eo consi
liis. secundum rerum proventus et
statum causarum. abbas alia via
opus aggreditur: nec in curribus
nec in equis spem ponens:
sed colloquia quorundam susci
piens. Percunctatur que sit eorum
facultas. qui fautorum animi.
utrum errore an malicia se
ducti. tantum scelus ptia hant
et prevalent. Intelligit ex se
cretis. clerum qui cum petro
erant.

de statu suo sollicitum. scire quidem
peccatum. sed non audere reverti.
ne perpetua notatus infamia.
tristis inter ceteros haberetur.
et malle sub umbra honesta
tis interim sic esse. quam ex
pulsi a sedibus suis. et publice
mendicitati exponi. Eorum qui
de petri prosapia erant. hec erat
responsio. quod iam non credi
erat a nemine posset. si de
membrarent genus suum. et eum
relinquerent. qui cognatio
nis sue caput esset et dominus.
Ceteri iuramento fidelitatis
excusabant perfidiam. nec ali
quis ex sana conscientia. par
ti illi conferebat suffragia.
Denunciabat itaque abbas
eis. colligationes esse impie
tatis. sacrilegas et prophanas.
conspirationes legibus et cano
nibus condempnatas. iuramentis
non posse muniri. non debere
veritatis sacramenta. menda
cio suffragari. Insanire ad
eos. qui rem illicitam. sacramen
ti patrocinio constare existi
mant. cum oporteat extraor
dinarias pactiones. quocumque
religionis obtentu sancitas.

revocari in irritum. et auc
toritate divina dissolvi. Au
ditis his aliisque viri dei
sermonibus. defluebat a pe
tro. et cotidie partis illius
dissociatis agminibus vin
cula rumpebantur. ipsius quoque
petri animus tabescebat. quod
se cotidie minui. innocen
tium vero crescere. minime du
bitabat. Defecerat pecu
nie. cessaverat curie am
plitudo. aruerant ministe
ria domus. rarius mensam
eius frequentabat conviva.
et delicie in plebeia ciba
ria commutate. cultus obse
quentium vetustate obscuratus.
stipendiarii eius ab alieno op
pressi. et tota domus effigi
es pallida. dissolutionem
proximam indicabat.

Interea rex sicilie rogerius.
qui solus iam ex principibus
pape innocentio detrecta
bat. ad eum mittit. ut
harmericum cancellarium
suum et abbatem clarevallis
ad se mitteret. nichilomi
nus a petro leonis idem pe
tens. ut petrum sibi pisanum

(c) 2006 Ministerio de Cultura

a suo latere delegaret. dicebat autem se dissensionis huius que iam diu indurauerat. uelle scire originem. et cognita ueritate aut corrigere errorem. aut sancire sententiam. Mittebat autem in dolo. audierat enim petrum pisanum eloquentissimum esse. et in legum et in canonum scientia. nulli secundum. putabatque si eloquentie eius in publico consistorio audientia preberetur. declamationibus rhetoricis. simplicitatem abbatis posse obrui. et silentium ei uix uerborum et pondere totum imponi. Ne diu morer. uenit pars utraque salernum. sed anticipauerat ultio. et preuenerat tanti sceleris machinamentum. Parato namque ad bellum innumerabili exercitu. aduersus rainulfum ducem. idem rex in campum armatas produxerat acies. cum subito uiso duce. audacter obuiam procedente. territus fugit. effusumque exercitum prede et cedibus exposuit. et innumeris militibus captis et interfectis. inimicum ducem ditauit opibus. gloria sublimauit. Que quidem ei iuxta uerbum uiri dei omnia contigerunt. Cum enim primus eorum qui uocati fuerant. abbas sanctus adueniens. regem in castris positum inuenisset. per multos dies uicinas acies ne bellum committerent impediuit. denuncians regi. quod si conflictum iniret. confusus et uictus abiret. Nouissime uero. cum eiusdem regis plurimum creuisset exercitus. ignorans quod non in multitudine fortitudo euentus belli. uirum sanctum querentem ea que pacis erant. ulterius audire contempsit. At ille ducem ranulfum et catholicorum aciem. uerbis potentibus adhortans. sicut regi fugam. sic illis uictoriam pollicitus est et triumphum. Cumque ad proximam insulam declinasset. et instaret orationi. repente fugientium et insequentium clamor auditur. Siquidem per eundem locum fugiente regis exercitu. rainulfus persequebatur. Egressus itaque frater quidam ex his qui cum abbate erant.

uni ex militibus occurrit. et
quid accidisset. interrogabat.
At ille inquit. siquidem litteras
nouerat. uidi impium super ex
altatum et eleuatum sicut cedros
libani. et transiui et ecce non
erat. Nec mora. dux ipse se
cutus. ut monachum uidit. si
cut erat armatus. equo desi
liit. et eius pedibus aduolutus.
gratias inquit ago deo et fide
li seruo eius. quia non uiris uiribus.
sed eius fidei collata hec uicto
ria est. iterumque insiliens
equo. hostes insequebatur.
Nec tamen hac plaga sibi inflicta
celitus. correctus est animus re
gis. nec destitit procella. quam
glomerauerat praue mentis
elatio. sed post fugam, reuer
sis qui euaserant. simulans
alacritatem. regio se ornamen
to attollens. sequestrata militibus
curia. utraque parte precipit
accersiri. et prius instructo
petro. et multarum promissionum
auctoramentis accenso. de
cause sue rationibus eloqui iu
bet. Prior itaque petrus. elec
tione domini sui canonicam
probare contendit. et uerba

sua multis legum et canonum
assertionibus muniit. At ue
ro uir dei. non in sermone.
sed in uirtute regnum dei
esse intelligens. scio inquit
petre. te uirum sapientem
et litteratum esse. et utinam
sanior pars. et honestiora
te occupassent negocia. Vti
nam te patronum causa feli
cior obtineret. et sine du
bio rationabilia allegantem.
nulla posset impedire fa
cundia. Et nos quidem agre
stes. ligonibus magis quam
declamationibus assueti.
si causa fidei non urgeret.
institutum silentium tene
remus. Nunc autem cogit nos ca
ritas eloqui. quia tunicam
domini quam in tempore passionis
nec ethnicus presumpsit scin
dere. nec iudeus. fautore
hoc domino. petrus leonis lace
rat et dirumpit. Vna est
fides. unus dominus. unum bap
tisma. Nos nec duos dominos.
nec geminam fidem. nec
duo baptismata nouimus.
Vt ab antiquis ordiar.
una archa tempore diluuii
fuit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

usurpatis insignibus ad dominum
Innocentium pedes adducit.
Quo facto: civitas gratula-
bunda letatur. Innocentio
ecclesia redditur. romanus populus
ut pastorem et dominum inno-
centium veneratur. Abbas cla-
revallis. in maxima reveren-
tia habetur. ab omnibus auctor
pacis et patrie pater pre-
dicatur. Procedentem viri nobi-
les prosequuntur. acclamat populus.
matrone sequuntur: et omnis
ei promto animo obsequitur.
Sed quamdiu ille gloria to-
leravit? Quamdiu pace
fruitus est. post tam diu-
turnum laborem? Nec diem
pro anno recipere adquievit.
Sedatis omnibus et compositis:
vix quinque dies teneri potu-
it: qui septem annis et ul-
tra. pro resarcienda eadem
scis-sione sudavit. Exeun-
tem roma prosequitur. dedu-
cit clerus. occurrit populus:
universa nobilitas comi-
tatur. Nec poterat sine co-
muni merore dimitti: quem
colebat amore communi.
Igitur firmata pace. vir dei
regreditur: et duplex exhi-
bens gaudium cum exultatione
universe terre suscipitur.
Interea rome Innocentius po-
testatisque agenda disponit:
undique visitatores occurrunt.
Alii cum negotiis. alii tantum gratia
congaudendi conveniunt: proces-
siones per ecclesias sollempniter
celebrantur: depositis armis.
ad audiendum verbum dei. ple-
bes accurrunt. Post multi-
pharias egestates: in brevi
civitas opulenta reflorescit.
Que discordie tempore. distrac-
ta fuerat: pax solidata
revocat et reducit. Arantur
solitudines: et deserta pin-
guescunt. Requiescunt singuli
sub vite et ficulnea sua:
nocturne silent excubie:
et apertis ianuis. omnis timor
excluditur. Dato tempore. Innocen-
tius ecclesie ruinam restaurat:
recolligit exules: ecclesiis
antiqua servitia. depopula-
tas colonias expulsis re-
staurat. insuper et congrua
dona largitur. Monasterium
etiam apud aquas salvias.
in sancti anastasii martiris
honore constituit: quod quidem
ibi prius fuerat: sed hoc tempore

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sola eccl(es)ia. [illegible] habitator.
Constructa [illegible] cenobialib(us)
[illegible] reformata
eccl(es)ia. assign[illegible] e(st) etia(m) ad ali
[illegible] agris et usne
is. a clar[illegible] abbate et
co(n)uentu [illegible] sibi mitti
[illegible] et obtinuit.
· [illegible] bernard(us). pisane
olim eccl(es)ie [illegible] compri(us). et
religiosi cu(m) eo fr(atr)es. qui se
cu(n)du(m) b(ea)ti b(e)n(e)dicti regulam
· in eode(m) loco seruierit. Cito
p(ro)fecit illa plant(ati)o. et asso
ciatis sibi [illegible] gentis.
seruo(rum) dei multiplicatus
e(st) numer(us). et pascua [illegible]
[illegible]
[illegible]
A[illegible] cultum.
[illegible]
dilect[illegible] amplecti [illegible]
· [illegible] diuersis etia(m) regio
nib(us) [illegible] religionis ubiq(ue)
ubiq(ue) diffuso. fr(atr)es ad fun
danda monasteria inuitant
fundata [illegible] dicio
ni ei(us) sese [illegible] et [illegible]
ctioris [illegible] disci
· plinae. Se[illegible] diuersa re
gionu(m) ciuitates [illegible]
legio meruere ep(iscop)os. In p(ri)
mis roma. su(m)mo ornatu(m)
pontifice. Preneste. steph(anu)m
habuit tot(ius) glorie uiru(m).
hostia. uiru(m) magnu(m) hugo
nem. In ipa q(uo)q(ue) romana cu
ria. henric(us). bernard(us). alter
p(re)sbiter. alter diachon(us). or
· dinati fuere cardinales. p(er)
urbem roma(m). nepa sub
hoberto refloruit. In tus
cia. pisis. natalis soli gl(or)ia.
et magnu(m) eccl(es)ie lumen.
· balduinus effulsit. Citra al
pes. laus eterne datus est
amodeus. Seduno. garni(erus).
lingonis. godefrid(us). auti
siodoro. alan(us). nannetis.
bernard(us). Beluaci. henric(us).
Tornaco. girard(us). Eboraco.
henric(us). In hibernia duo
ep(iscop)i et re et no(m)i(n)e x(ri)piani.
In [illegible]mania ciuitate curia.
[illegible]laus. sapia etate et gr(ati)a
· uerecund(us). hec luminaria
de claraualle assu(m)pta. fulgo
re pu(ro) predictas urbes
sua illustrauere p(re)sentia.
et pastoralis officii eluci
dantes gloria(m). exemplum
ceteris ep(iscop)is facti sunt. et i(n) al
titudine sua humiles con
stiterunt.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Defuncto siquidem Innocentio papa. et successoribus eius celestino et lucio cum uelociter consummati. bernardus qui prius apud sanctum anastasium abbatem diuinum ordinatum. papa urbis efficitur. hic seditione orta in populo puluere pedum in litigantes excussit. et relictis eis in firmitam uenit. Cumque rome se comederent ac morderent. et ad inuicem consumerent. expectauit in pace. donec fatigati conflictibus. et dampnis afflicti. eius presentiam cuperent et optarent. Qui interim celebrato remis concilio. clarauallem humiliter uisitat. et gloriam pontificatus romani. pauperum presentat aspectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem. et in tam excellenti culmine [illegible] permanere uirtutem. ut altitudini sociata humilitas. pro officio exterius splendeat. et pro uirtute nequaquam interius [illegible]. Adherebat carni eius lanea tunica. et diebus et noctibus cuculla uestitus. sic ibat. sic cubabat. Intus monachi habitum retinens. extra se pontificem et moribus et uestibus exhibebat. rem difficilem agens. diuersitatem in uno homine proprietate exprimens personarum. Segmenta ei circumferebant puluinaria. lectus eius palliis opertus. cortina ambiebatur purpurea. sed si reuolueres operimenta. inuenires supiecta laneis complexa stramina. et paleam conglobatam. homo in facie. deus in corde. ipse uir bona coram deo et hominibus prouidebat. alloquentes [illegible] non sine la[illegible] sermonibus [illegible] a corde suspiria. hortatur et consolatur. et se inter fratres et socium non dominum exhibet nec magistrum. Cumque ibi eum morari diutius non pateret. magna eum prosequi comitantium multitudo. salutatis fratribus. iter in italiam dirigens. abscessit et ad urbem peruenit.

Scripsit ad eundem papam uir sanctus librum multe utilitatis. in quo acutissima indagine tam ea que circa eum quam infra sunt prosequens.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nō · ista di
ligent̄ · s ·

et ad ea que sup̄ ipm̄ sunt
ascendens: tanta de diuina
natura disseruit. ut uideat
in t̄cio celo assumpt⁹ audis
se quedā uerba. que nō li
cet hōi loqui. et regem in
· decore suo uidisse. In his
que infra sūt. et que circa
ipm̄ sūt: morū societas.
nature equalitas. officiorum
distantia. cōsideratio meri
torum. diiudicatio puectuū.
subtilissime distinguunt:
etiā singulis in suo genēe.
sui cognitio intimatur.
· In his que sup̄ hōiem sūt.
speculat celestia: non eo
modo quo angeli qui sēp
adherent deo. cōsiderant:
s; eo m̄ quo potest homo
puri animi et mentis sin
cere. diuina cōtingere. et
cōformare ierarchie celesti
· sacerdotiū tpzale. Cum eni
i celesti militia. constet alios
aliis p̄ncipari. et ministra
les spirit⁹ ad nutū supiorum
potestatū. ad diuersa officia
delegari: quidā uicini assi
stentes. deo. ab ipo accipiūt.
que aliis uel agenda uel i
telligenda insinuant. Cumq;

exigat homo ip̄ositatē sue
reuēentiā exhiberi: ad ho
norē sūme potestatis. cūc
ta referri necesse ē. q̄
cū sit subdit⁹ hōi homo.
ul' spiritui spirit⁹. subdi
maxime oportet deo. de
cui⁹ munere isti dat̄ pre
latio. et quo docente fit
ut pateat hōi. tā cognitio
sui. q̄m p̄ fidem et spem
ad diuine cōtemplationis
intelligentiā ul' suauitatē.
p̄ modo dato indulta acces
· sio. Dictabat uir dei. non
numq̄m scribebat i tabulis.
ceris mella restituens. et
quidē gratiora prioribus.
· Sedabat lites ecctiarum: et
appellationes importunas:
quas int̄ se clerici cōcita
bant: blando spiritui re
· cōponebat. Interdū etiam
duri⁹ increpante eo. redi
bat tranquillitas: et decer
nescentib⁹ procellis. qui se
ditiosi ante eū uenerant.
et bile diffuso scaturientes
declamationib⁹. pacifice re
uertebant. Adhesit ei
a pre ceteris quidē prin
cipib⁹. comes theobaldus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et dilectione opere prosecutus.
se et sua, in subsidia clare-
uallis exposuit. et in mani
bus abbatis posuit animam
suam. deposita altitudine prin
cipali. se inter seruos dei
conseruum exhibens non dominum.
ut obediret ad omnia. que do
minus illius inferior postulasset.
Emebat ergo fundos. construe
bat domos. abbatiis nouis
prebebat inpensas. et ubi
cumque serui dei extendissent
propagines. delegabat pecu
nias. non unam domum sicut
salomon ierosolimis statu
ens. sed ubicumque huius fer
matis consedissent persone.
satagebat eis ministrare
necessaria. quasi xpo in tris
presenti propriam faceret man
sionem. Sed et hoc in arbitrio
uiri dei posuit. ut quibus
cumque egentibus eo mandan
te ad opus dei sumptus
preberet. Videns ergo abbas
propitium principis animum.
pietatem pietate accendit.
et maxime domesticis fidei
uoluit eum esse obnoxium.
et inmortalia templa funda
re consuluit. et helemosinas

ea sagacitate disponere. ut
semper fructificantes, reditiuis
et renascentibus accessionibus.
nouas semper helemosinas partu
rirent. Deinde egenis quos
hac atque illac quasi uespe pun
gentes stimuli paupertatis ex
agitant. omnimodis docuit
misereri. aliis indumenta.
aliis alimenta largiri. Monu
it et suggessit. ut per se ipsum
xenodochia uisitaret. nec
horreret aspectus languentium.
quod in hoc duplicaret clemen
tie bonum. si et uideret et fo
ueret. si consolaretur et reficeret.
humiliare potentium oppressores.
defendere pupillum et uiduam.
misereri et commodare. ser
mones in iudicio disponere.
prouidere quieti ecclesie. rationem
gladii intelligere. quasi elemen
tarius instruxerat. summam offi
cii ei intimans. et hoc a prin
cipe exquiri et ex debito. ut
laudi bonorum. et uindicte ma
lorum intendat. hec et alia huius
modi salubria monita. homo
rationabilis retinens accipiens.
fidum curie. et fastum alti
tudinis. in humilitatem conuer
tit et honestatem. nec erat

Nota. ex his que hic habentur. qualiter
se debeat princeps habere. et qua
libus studiis et operibus intendere. //
et qualiter princeps uel aliquis diues
homo qui ad deum conuerti desiderat
se habere. et sua expendere.
et se suaque in pendere. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

qui in presentia eius auderet aliquid indecens uel agere uel loqui: sed in hoc etiam ei placere studentes, siue ficto siue puro animo, ea in quibus dominum suum delectari uidebant, ipsi quoque sepius factitabant. Introducebant quoque ad eum, qui familiarius assistebant: pauperes, patientes calumpniam: nuntiabant languentes in plateis iacentes, et quoscumque in miseria constitutos. et ipse oblata sibi occasione clementie, letabatur: et altiori gratia amplectebatur quos de huiusmodi rebus uidebat magis esse sollicitos. Et quia suorum neminem uel in illa curia uel pro causa ulla uirum dei passus est demorari: duos religiosos uiros de premonstratensi ordine euocatos, helemosine sue preposuit: ad quorum curam spectaret circuire castella et uicos, in quibus ipse maneret: et de ipsa mensa languentes et leprosos qui ibi manebant, quamdiu in illis locis esset, abundanter refici iussit: sed et aliis pauperibus largas et congruas prebendas

(in margine: in amaritudine et)

helemosinas, siue in cibis siue in uestimentis, eorum ministerio donari instituit. Illis quidem tantum in domo sua uoluit esse dominium: ut potestatiue pincernis et pistoribus et cocis et reliquis ministerialibus, que uellent iuberent, que placeret tollerent: nec esset qui aliquid prohiberet, uel referret ad comitem: si in aliquo prodigi uiderentur. Sed et uiri ipsi timentes deum, et tam ei placere quam comiti cupientes, nec magnificentiam principis minuebant, qui caritatis plenitudine de suis impleri preceperat: nec deo ingrati esse uolebant, si inuenirentur desides et auari, ubi eos promptos et expeditos dispensatores esse, tam uoluntas quam principis sufficiens bonitas inuenisset. Erat preterea horum officio deputatum: ut monachis et religiosis uiris, quos ad curiam diuersa mittebat negotia, hospitia prouiderent: et de penu et horreo com

(in margine: Nota)

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tis necessaria ministraret.
Circumferebat etiam rigente
bruma aptatis sarcinis
pauperum indumenta et pel
les et birros et calciamenta.
in quibus nec absongia de
erat. que per vicos indigis
erogabat. Nullum in comita
tu suo clementie deerat
opus. ad portum illum nau
fragi omnes tutum habebat
refugium. Temporibus famis non
sicut pharao frumenta
uenum dedit populo. nec in
seruitutem sibi erogatis
annonis subiecit egip
tum. sed abbate sancto quasi
altero ioseph. diuiniore
usus consiliario. gratis
egenis aperuit horrea.
nec exhausit pecunia
populum. nec astutia circum
uenit afflictos. nec re
publica ad se translata.
priuatos in terra cumula
uit thesauros. sed in celo
potius thesaurizans. infa
tigabilis distributor. cum
magna alacritate et pe
cunias distribuit et anno
nas. Nec defuit uiro inhi
anti celestibus. magnus pon

deris et horrendi temptatio.
sed aggressus est eum tam rex
quam princeps. et commota est
et contremuit terra. et quasi
iratus esset ei deus. rapinis
et incendiis. fere omnia ad eum
pertinentia. depredatoribus expo
sita erant. et operuit faciem terre
regis exercitus. et passim
omnia uastabant. Nec erat ei
tutum resistere uel obuiare
persecutoribus. quia et sui deseru
erant eum manifeste infestan
tes. et qui remanserant in
fidi sunt non ad subsidia erant.
Undique angustie graues. quia
nec domi sibi cauere. nec extra
poterat congrua prouidere.
cum omnino qui sui essent nes
ciret. et tam de presidio refu
garum. quam de duplicitate suorum
prius diffideret. Inter has
angustias conuersus ad dominum
de celo quesiuit auxilium.
et accito uiro dei. cuius consi
lio maxime utebatur. nec
desperans de clementia dei.
hoc ex eius responsione acce
pit. ut intelligeret quia fla
gellat deus filium quem re
cipit. et huiusmodi correc
tiones uel purgant uel

[margin:] fere ita est hodie per totum mundum. nec inuenitur de facili aliquis fidelitatis

Nota cum dolore. ubique fere dolus. ubique duplicitas. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uel pbant aiam. et gloriosio
rem fuisse iob cu sederet in
sterquilinio. qm in fuisset. cu
circumstante exercitu. sedis
· sederet ille sirus in solio. Osten
dit ei uir scs. salomone pec
casse i ocio. et abusum beno
pacis defluxisse in uicia. cu
dauid pater ei absalon filio
psequente. et uniuerso isra
hele aduersus eu animato.
· psequente in gra pmansisset.
· Intimauit etia. quoniam ipm
sathanas colaphizauit aplm.
in qua tribulatione imobi
liter pseuerans. meruit
audire. qr uirt in ifirmi
· tate pficit. et qr i psenti
Nota. uita. segniores nos faciut
psa. et circuspectiores ad
· uersa. Audiens hec uene
rabilis comes. magnifice
animatus. duo imensi pon
deris et miri opis uasa au
rea. in quib pciosissime
gemme habebant inclusae.
que i sollepnitate corone
sue. rex anglor henric
auunculus ei. ad ostenta
tione diuitiar suar et glo
rie sue. in mensa habere
cosueuerat. sub omi cele
ritate pferri iussit in
medium. et a corde suo
delectatione huiusmodi
auellens. gemas a reti
naculis suis abstrahi ius
sit. et auru cofringi p
cepit. ut uenderent. et
de precio eor dilecta do
mino ta sup auru et to
pazion tabernacula fun
· darent. Nec desistebat
amalech ab infestatione
isrl. sed moyses eleua
tis in celu manib. potit
e uictoria. et retrahen
tib se hostib. abbas scs
sequester sollicit. claman
tib ad deu et domi ploran
tib fratrib. irrupit i acies.
et in tpre iracundie fac
tus e reconciliatio. et alle
gationib diuinis inter
currentib. detumuere p
celle. et reuersa e inter
regem et pncipem. tran
quillitatis et pacis deside
rata serenitas.
· Explicit liber. ii. de uita
sancti bernardi. clare
uallis abbatis.

deo gras.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Item Incip prologus in ultimos tres libros de vita sancti bernardi. 2.

Clarissimi patris nostri bernardi clareuallensis abbatis memoriam. uiri insignes ad laudem xpi. et multorum edificationem. litteris commendarunt. Inuenta sane materia uberi. prout cuique licuit. et certior ei gestorum innotuit ueritas. non eam totam sed partes aliquas digessere. Videtur ad nonnullis. quod mihi tomi minus eum silere debeat. pie scilicet ipius dignationis filius. benignitatis alumpnus. Quem ab eius uberibus post annos circiter tredecim. quod sine singultu nec meminisse debeo. nec proferre queo: sola tandem que potuit mors auulsit. In quo tibi etiam nunc sic complaceat etiam nunc pater sancte: sicut aliquando uidebatur et aliquando iam complacere. Et quis alter tibi tam debitor: quis tam obnoxius: quis tam tuus: Momordit fateor. et dure momordit: mors improba: sed non totum pariter deglutiuit. amputauit. non extirpauit: sine misericordia portionem que se coniungebat accepit. Tulit aspectum. tulit eloquium corporale. etiam tulit obsequium: sed non rapuit fidem presentis etiam nunc opitulationis: non absorbuit spem futuræ aliquando uisionis: non deinque in preteritorum memoria altius radicatum. filialis absumpsit deuotionis affectum. Ceterum michi quidem ut optime noui. presertim tanto idonea operi: nec scientia. nec eloquentia suppetit. Sed tua sane magnalia. et tuas digne eloqui laudes: non origenis ingenium. non ciceronis lingua sufficeret. Nec desperandum tamen. quod tuorum magis operum fructus. carpere prudens lector: quam uerborum nostrorum folia indigna debebit: ut illorum magis suauitate gustata. quam uerborum ariditate culpata: non tam nequiter ista mordeat: quam delectabiliter edat. Nam

Ad beatum bar. loquitur.

O beate bernarde.

No. et securi[us] et sinceri[us] . uisa so lent q[ua]m audita narrari: et in uerssu uas transfusa. facili[us] coacescunt. Sed et dul ci[us] ea bibit[ur] aqua . que ab exi guo licet alueo fontis hauri at[ur]: que co[n]festim repleuit uena scaturiens: q[ua]m que ex riuo tollit[ur] longi[us] iam p[ro]gresso . uel ex flumine etia[m] copioso . Inde est . q[uo]d in tantis eo[rum] libris . qui de ei[us] de[m] beatissimi patris nostri initiis seu etia[m] mediis con scripserunt . ne tamq[ua]m sup[er] alienu[m] uidear edificasse fu dame[n]tu[m]: circa ea potissimu[m] noster sermo uersat[ur]. quib[us] pene om[n]ib[us] presens astiti: interdu[m] etia[m] licet pauca interserens. que fidelissima fratru[m] qui aderant . relat[i]one cognoui . Veru[m]tam[en] op[us] istud . libellis trib[us] partitu[m] . lector inueniet . Quo[rum] p[ri]m[us] quide[m] . ea maxime que ad habitu[m] . mores . atq[ue] doctrina[m] hui[us] b[ea]ti patris uident[ur] p[er]tinere . p[ro]sequit[ur]. Sc[un]d[u]s a[utem]: uirtutes multas p[er] eu[m] factas eloquit[ur]. Terci[us]: in eide[m] bono fine co[m] pleat[ur].

Illud etia[m] admonendu[m]: in ueru[m] narratione gestar[um]. coherentiam similitudinis magis q[ua]m t[em]p[or]is obserua ri . Siquide[m] nec signa ipsa . nec op[er]a queda[m] . eo ordine scripta . quo facta sunt: sed interdu[m] aliq[ui]d p[re]ter occurre re locis oportunio[r]ib[us] uide bant[ur]. inserta . Firmior . q[ui]ppe uidet[ur]: et acceptior solet e[ss]e o[rati]o: que suis innitit[ur] et illustrat[ur] exemplis . uelut fabrica queda[m] idoneis ful ta columpnis . Nonnulla q[uo]q[ue] transp[osi]ta sunt . ut simi lib[us] aliis iungerent[ur]: et que erant eiusde[m] generis . sibi apti[us] cohereret . Veru[m] hec in duob[us] quide[m] libellis priorib[us]: nam in t[er]cio pe ne p[er] o[mn]ia . ordini ip[s]i t[em]p[or]is . series narrationis obse quit[ur]. Explicit p[ro]logus.

No. al' tra

No.

Incip[it] liber . i[us] . uel . iii[us] . de ui ta sancti bernardi clareual lis abbatis.

Innumeris quide[m] signis atq[ue] miraculis . ut orbis comperit uniu[er]sus . fidelem famulum deus bernardu[m] clareuallense[m]

glorificauit

s. No. q[uo]d p[er] dicta liber iste p[r]im[us]. e[st] p[re]t[er] auctore[m] . uel terci[us] . q[ui]a post duos p[re]cedentes . s.

. vii[us].

(c) 2006 Ministerio de Cultura

glorificavit abbatem. Sic
gloriosus semper in sanctis
suis. et in sua mirabilis
est maiestate. Ceterum sicut
malachiam sanctum idem
Nota. ipse commendat: primum
maximumque miraculum
quod exhibuit. ipse fuit.
Nota. Serenus vultu. modestus
aspectu. circumspectus in
verbis. in opere timoratus.
in sacra meditatione assi
duus. in oratione devotus. et
sicut alios ipse monebat:
crebra siquidem experientia
persuasus. de omni re ma
Nota. gis fidens orationi. quam in
dustrie proprie vel labori.
Magnanimus in fide. lon
ganimis in spe. profusus
in caritate. summus in hu
militate. precipuus pieta
te. In consiliis providus. in
negociis efficax: numquam
tam minus quam in ocio ocio
sus. Jocundus ad obprobria:
ad obsequia verecundus.
Suavis moribus. meritis
sanctus. miraculis gloriosus:
affluens denique sapientia.
et virtute. et gratia. apud
deum et homines.

Cuius sancte anime. adiuto
rium simile sibi fecerat deus:
et speciali preventum benedic
tione corpus aptaverat.
Apparebat in carne eius gratia
quedam. spiritualis tamen potius
quam carnalis: in vultu cla
ritas prefulgebat. non terre
na utique. sed celestis: in oculis
angelica quedam puritas. et
columbina simplicitas. ra
diabat. Tanta erat interi
oris eius hominis pulchritudo.
ut evidentibus quibusdam indi
ciis. foras erumperet: et
de cumulo interne purita
tis et gratie copiose. perfusus
homo exterior videretur.
Corpus omne tenuissimum et
sine carnibus erat: ipsa etiam
subtilissima cutis. in genis
modice rubens. Illo nimirum
quicquid caloris inerat natura
lis: assidua meditatio. et
studium sacre compunctionis
attraxerat. Cesaries ex fla
vo colorabatur et candido:
et barba subrufa. circa fi
nem vite eius respersa canis.
Statura mediocris. honeste:
longitudini tamen vicinior
apparebat.

Vide qualis erat beatus bernardus. et stude ipsum in aliquo imitare.

Nota. qualis erat beatus bernardus in corpore et membris exterioribus.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Alias ac thesaurus iste in vase fictili erat, contrito penitus et undique quassato. Laborabat siquidem caro eius multiplicibus infirmitatum incommodis, ut in eis virtus animi proficeret. Quarum periculosior quidem in meatu artissimo gutturis, nil penitus siccum, vix solidum aliquid admittentis. Molestior erat defectus stomachi, viscerumque corruptio. Hec continue illi, preter alias sepius incidentes.

Summum erat huic famulo Dei studium, fugere admirationem, et tamquam unum sese agere ceterorum. At prosequebatur gloria fugientem (al' fugientem), sicut e regione captantes sese alios fugere consuevit. Proverbium illud in ore eius frequenter, semper in corde: Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes. Quo nimirum intuitu, vitam regulamque communem amplius emulabatur, nil in suis actibus preferens observantie singulari. Ob hoc denique et cilicium quod pluribus annis occulte gestaverat, ponere maluit, quam ut fieri sciretur, nimis illum latere contestans.

No.

Qui cum ceteris eiusdem professionis sibi communia non secernebat, in ipsis tamen communibus erat illi singularis puritas et devotio non communis. Nichil negligenter, et minima queque cum studio et intentione tractabat. Ex ipsa siquidem experientia diffinire solitus sapientem, cui queque res sapiunt prout sunt. A primis fere annis sic evasit illecebras gule, ut ipsam quoque saporum discretionem ex magna parte perdiderit.

No.

Quotiens pia sibi ministrantium fraude deceptus, liquores pro aliis alios sumpsit. Nam et oleum sibi per errorem aliquando propinatum bibit, et penitus ignoravit. Nec prius id cognovit, quam superveniens quidam labia eius miraretur inuncta. Cibus eius bucella panis in aqua calida penitus emolliti, cum exiguis sorbitiunculis erat. Modicus ille quidem, sed non modicam eius partem crudam reicere stomachus cogebatur, ne qua illi foret in cibo voluptas.

No.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quē sumere periculū. suspensū tenere dolor. reicere miseria. Sic nimirū fideli seruo. iuxta desideriū cordis sui. dispensatio superna prouiderat. ut nec fructus ei deesset abstinentie singularis. et odiosam semper admirationē declinaret. sub umbra necessitatis. De uino quidē sepius nobis ipse dicebat. decere monachū qui sumere oporteret. sic gustare illud. ne exinanisse calicem notaretur. Quod sic ipse seruabat. quotiens sibi uinū patiebatur apponi. ut nō tm̄ post uinū potū. sed post qualecumque prandiū suū. uasculū in quo ei propinabatur. uix aliquāndo uideretur minus plenū a mensula reportari. Minus quidem stare poterat. sed erat sedens pene iugiter. et rarissime mouebatur. quotiens negociis subtrahere se poterat. aut orans. aut legens. aut scribens. aut insistens doctrine et fratrū edificationi. aut in sacra meditatione persistens.

In quo nimirū studio spirituali. obtinuerat gratiam singularē. ut nō tediū in illo. nō difficultatē aliquā sustineret. libere secū habitans. et deambulans in latitudine cordis sui. et ibidem exhibens xpo. ut monere ipse alios solebat. cenaculū grande stratū. Omnis ei ad meditandū hora breuis. locus omnis congruus erat. Frequenter tamen. hoc et sic affectus. diuino urgente metu. diuino urgente spiritu. studiū hoc lucris uberioribus postponebat. doctus querere. nō quod sibi erat utile. sed quod multis. Alioquin in quolibet cetu hominū uel tumultu. nisi eius intentionē causa deposceret. tota facultate animū colligens. interiori quadam quam ubique ipse sibi circumferebat. solitudine fruebatur. nil prorsus attendens. quod sonaret uel appareret exterius. Cum iam dei famulus. annos aliquot in claraualle peregisset. subiit animū eius. ut sanctū hugonē granopolitanum episcopum. et cartusienses fratres. deuotionis gratia uisitaret.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Quem predictus episcopus tam gratanter et tam reverenter suscepit. divinam intelligens in eiusdem hospitis visitatione presentiam: ut prostratus solotenus adoraret. Videns autem servus Christi episcopum tam grandevum. celebrem opinione. sanctitate conspicuum. coram se procidentem: vehementer expavit. ipseque corruens ante eum. et ita demum susceptus in osculo pacis. humilitatem suam tanti viri veneratione confusam. non sine gravi gemitu causabatur. In cuius pectore. singularem obtinuit ex eo tempore locum: ut fierent deinceps duo illi filii splendoris. cor unum et anima una. et se invicem fruerentur in Christo. Sicut enim regina saba. de salomone testatur: uterque sese in altero. longe amplius quam fama vulgasset. invenisse gratulabatur. Cartusie quoque a viro reverentissimo guidone priore. et ceteris fratribus. eodem affectu et eadem veneratione susceptus est servus Christi: exultantibus illis in gaudio. quia qualem eum per epistolam prius noverant. talem invenerunt et presentem. Ceterum cum in reliquis omnibus edificarentur: unum fuit. quod predictum priorem cartusiensem aliquantulum movit: stramentum videlicet animalis cui idem vir venerabilis insidebat. minus neglectum. minus preferens paupertatem. Nec silentio pressit emulator virtutis. quod mente concepit: sed locutus uni e fratribus. aliquantulum super hoc sese moveri confessus est, et mirari. Cumque ille ad patrem sanctum quod audierat retulisset: non minus ipse miratus. quale illud esset stramentum querebat: quod iter scilicet a claravalle cartusiam usque venisset: ut numquam illud vidisset. numquam considerasset: et usque in horam illam quale esset omnino nesciret. Neque enim suum erat illud animal: sed a quodam monacho cluniacensi avunculo suo. et in sua vicinia demoranti. fuerat commodatum. et erat sicut sibi sternere ille solebat.

ul' solo ten'

ob

No. No. No.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Quod verbum sepedictus prior audiens, in eo potissimum admirabatur quod sic ille dei famulus foris oculos circumcidisset, intus animum occupasset, ut quod ipse primo offenderat visu, hoc ille tanti itineris spacio non vidisset. Iuxta lacum etiam Lausenensem, totius diei itinere pergens, penitus eum non vidit, aut se videre non vidit. Cum enim vespere facto de eodem lacu socii colloquerentur, interrogabat eos ubi ille lacus esset; et mirati sunt universi. Desideraverat tamen ab initio omnimodo subtrahere se negociis, et nusquam egredi, sed in monasterio residere. Quod et postmodum ex defectu corporis occasionem se invenisse reputans oportunam, aliquantum statuit, et aliquandiu tenuit, donec illum exire coegit necessitas gravis ecclesie dei, et summi pontificis atque omnium abbatum sui ordinis iussio; quibus per omnia tamquam patribus deferebat, ipse omnium pater.

s(cilicet) lacum. — *Nota.*

Ex quorum etiam mandato novissimis quidem annis, preter cucullam et tunicam, laneo panno in modum clamidis decurtate et pilleo simili utebatur; inter tantos languores corporis et labores, nullis umquam uti pellibus adquiescens. In vestibus ei paupertas semper placuit, sordes numquam. Siquidem animi fore indices aiebat, aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut gloriam foris affectantis humanam. Incessus eius et habitus omnis modestus et disciplinatus, preferens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reverentiam; solo visu letificans et edificans intuentes. De risu dicimus quod ex ore eius frequenter audivimus, dum cachinnos religiosorum horum miraretur: non meminisse se a primis annis sue conversionis sic risisse, ut non potius ad ridendum quam ad reprimendum sibi vim facere oporteret.

Nota hoc. — *Nota de paupertate vestium et de sordibus vestium s.* — *De incessu et habitu beati Bernardi s.*

et risui suo stimulum magis
adhibere quam frenum. Vocem illi
in invalido corpore validam sa
tis intelligibilemque contulerat.
qui in opus predicationis segre
gaverat illum ex utero matris
sue. Sermo ei quotiens oportu
na videbatur occasio. ad quascumque
personas de edificatione animarum.
prout tamen intelligentiam. mo
res. et studia singulorum nove
rat. quibus congruens audito
ribus erat. Sic rusticanis ple
bibus loquebatur. ac si semper in
rure nutritus. sic ceteris quibus
que generibus hominum. velut si
omnem investigandis eorum operibus
operam impendisset. Litteratus
apud eruditos. apud simpli
ces simplex. apud spirituales
viros perfectionis et sapientie
affluens documentis. omnibus
se coaptabat. omnes cupiens
lucrifacere christo. Cautus erat
artificiosissime observare.
quod ad papam eugenium scribens.
de sui cordis plenitudine e
ructavit. Nuge si incidant.
interdum inquit referende for
tassis. referende numquam. Inter
veniendum caute et prudenter

nugacitati.

Flo. de nu
gis. et de
nugacita
te. f.

Prorumpendum sane in serium
quid. quod non modo utiliter sed
et libenter audiant. ut super
sedeant ociosis. Quam vero
placabilem et persuasibilem.
quamque eruditam linguam.
dederit ei deus. ut sciret
quem et quando deberet profer
re sermonem. quibus videlicet
consolatio vel obsecratio. quibus
videlicet exhortatio congrue
ret. aut increpatio. nosse
poterunt aliquatenus. qui ipsi
legerunt scripta eius. etsi longe
minus ab eis. qui verba eius se
pius audierunt. Siquidem dif
fusa erat gratia in labiis eius.
et ignitum eloquium eius vehe
menter. ut non posset. ne
ipsius quidem stilus licet exi
mius. totam illam dulcedinem.
totum retinere fervorem.
Mel et lac sub lingua eius. et
nichilominus in ore eius ig
nea lex. iuxta illud canti
ci canticorum. Sicut vitta coc
cinea labia tua. et eloquium
tuum dulce. Inde erat quod
germanicis etiam populis loquens.
miro audiebatur affectu. et
ex sermone eius. quem intelli

gere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

utpote alterius lingue homines
non ualebant. magis quam
ex peritissimi cuius libet post
eum locutus interpretis in
tellecta locutione. edificari
eorum deuotio uidebatur. et uer
borum eius magis sentire uir
tutem. Cuius rei certa probatio.
tunsio pectorum erat. et ef
fusio lacrimarum. Utebatur sa
ne scripturis. tam libere
commodeque. ut non tam sequi
illas. quam precedere crederetur.
et ducere ipse quo uellet.
auctorem earum ducem spi
ritum sequens. Quem nimirum
ut in medio ecclesie aperiret
os eius. sic impleuerat deus
spiritu sapientie et intellectus.
ut secundum quod in libro iob le
gitur. profunda quoque fluui
orum scrutaretur. et abscondi
ta proferret in lucem. Nam
et confessus est. aliquando sibi
meditanti uel oranti. sacram
omnem uelut sub se positam
et expositam sibi apparuis
se scripturam. Ceterum quam
gratis euangelizauit. quis
digne predicet. quis digne
miretur. Minus forte credidit

nullas sibi ab auditoribus tran
sitorias petere facultates. ni
si oblatas sepius refutaret ec
clesiasticas dignitates. Parum
illi fuit. nulla querere stipen
dia militantem. nec insignia
quidem tempore adquieuit. Dein
de; uelut alter dauid. processurus
ad bellum. bellica arma sibi
grauiora causatus est. quibus
multos suo presertim tempore
cerneret pregrauari. et in
simplicitate sua gloriosius
triumphabat. Tantam nimirum gra
tiam uirtutis ei diuina contule
rat. ut licet abiectus esse
elegisset in domo dei. uberius
tamen fructificaret in ea. quam
alii quilibet in sublime por
recti. et lucens amplius il
lustraret ecclesiam. uelut de
sub modio sue humilitatis.
quam ceteri super candelabra
constituti. Nimirum quo humi
lior. eo semper utilior fuit
populo dei. in omni doctrina sa
lutari. in quo tamen noluit
locum teneri doctoris. Beatus
plane. qui sicut ipse de quo
dam sanctorum ait. legem dile
xit. et cathedram non affec
tauit.

INSTITUTO ... SORIA ... DE 2ª ENSEÑANZA

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Quam feliciter siquidem in uirtutum cathedra sedere meruit: dum noluit presidere in cathedris dignitatum. Denique sicut iustus et fortis in predicatione euangelica laborauit: sic prudens et temperans cauit sibi semper ab ecclesiastica prelatione. Nec enim contumaciter umquam renuit: sed frequenter ad maximos electus honores: prudenter egit diuina sibi cooperante gratia: ne aliquando cogeretur. Moyses quidem sacerdotium pontificium cessit aaron fratri suo: sed lingue erat impeditioris. Bernardum nostrum non ab opere euangeliste necessitas aliqua: sed ab honore solo sola humilitas reuocauit. Merito proinde apud deum et homines obtinuit gratiam singularem: qui non modo sine suptu temporalis facultatis uerum etiam sine gradu ecclesiastice dignitatis non tamen sine fructu fraterne salutis euangelium posuit. et templo dei semper prodesse studuit. numquam preesse sustinuit. Raro tamen in forte ad loca proxima ut predicaret exiuit: sed quotiens eum necessitas aliqua traheret. seminabat super omnes aquas. publice et priuatim annuncians uerbum dei. Quod tamen ipsum ex mandato summi pontificis actitabat: et ad nutum quoque presulum ceterorum. ubicumque eorum aliquem contigisset adesse. Nimirum quanto magnus erat. humilians se in omnibus: eo magis sacerdotibus deferebat: quo plenius intellexerat. que ministris Christi reuerentia deberetur. Nec tacendum. quod ex predicatione itineris iherosolimitani. grauis contra eum quorumdam hominum uel simplicitas uel malignitas scandalum surrepsit: cum tristior sequeretur effectus. Quod tamen uerbum dicere possimus. ab eo quidem initium non surrepsisse. Cum enim multorum iam annos promouisset audita necessitas. a rege francorum semel et iterum super hoc expetitus. apostolicis etiam litteris monitus. nec sic adquieuit super hoc loqui uel consilium dare. donec

tpi^s tande suum pontificis
genalem eplam. iussus ab
eo est tanquam romane eccle
sie lingua. exponere ppli[s]
atque pncipib'. Cuius eple te
nor fuit: ut in penitam
et remissione peccoz. iter
arripent. aut liberentur
fres. aut suas p eis aias
posituri. hec et huius modi
sup hoc poterant ueraciter
dici: s; dicendu pot id qd
potius fuit. Euidenter eni uer
bu hoc pdicauit: dno co
opante. et sermone cofir
mante sequentib' signis.
Sed quantis et quam multipli
cib' signis: Quanta ul nu
merare. nedu narrare. dif
ficile foret. Nam et eode
tpre scribi cepant: s; ipa
demu scriptore numero
sitas, scribendoz. 7 mate
ria supauit auctore. Plurimi
ru eum aliqn una die. ui
ginti seu etia plures. ab in
comodis uariis sanarent:
nec facile ab huius modi dies
ulla uacaret. Denique plu
res eo tpre. p serui sui tac
tu et orone. ex ipis etiam
xpe

matru uteris cecos uidere.
claudos ambulare. aridos
conualescere. surdos fecit au
dire. et mutos loqui: mira
bili restituente gra. qd mi
nus pstitu fuerat a natura.
Nec tn ex illa pfectione. ori
entalis eccla liberari: sed ce
lestis meruit impleri et le
tari. Qd si placuit deo tali
occasione. plurimoz eripe
si no orientaliu corpa a pa
ganis. occidentaliu animas
a peccatis: quis audeat ei dice
re. quid fecisti sic. Aut quis
recte sapiens. illoz sortem
magis non doleat. qui ad
pora ul peiora forte porib'
scelera redierut: quam eoz
morte. qui in fructib' peni
tentie purgatas uariis tri
bulationib'. xpo aias reddi
derut. Alioquin quam libet di
cant egiptii. dicat filii te
nebraz. qui ueritate nec
uidere ualeant. nec pferre:
callide eduxit eos. ut interfi
ceret in deserto: patienter
tolerat saluator obpbrium.
qd tantaz aiaz salute co
pensat. Meminit huius uerbi

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ipse quoque venerabilis pater: inter cetera dicens. Si necesse sit unum fieri e duobus: malo in nos murmur hominum, quam in deum esse. Bonum mihi: si dignetur me uti pro clipeo. Libens excipio in me detrahentium linguas maledicas. et venenata spicula blasphemorum: ut non ad ipsum perveniant. Non recuso inglorius fieri: ut non irruatur in dei gloriam. Hec quidem ille in libro de consideratione secundo.

Nota hoc diligenter. s.

Accidit autem ut primum de eiusdem exercitus dissipatione. lamentabilis intra gallias insonuerit rumor: illuminandum dei famulo filium cecum offerens pater. multis precibus vinceret excusantem. Et imponens sanctus puero manum. orabat ad dominum: quatinus si ab eo verbum predicationis illius exierat. si predicanti spiritus eius affuerat. in illius illuminatione ostendere dignaretur. Dum vero post orationem orantis prestolaretur effectum: quid facturus sum. ait puer. video enim. Attollitur illico clamor astantium: plures enim non modo e fratribus verum etiam e secularibus aderant. qui ut puerum videre videntem: multiplicatur consolati. deo gratias referebant. Et de his hactenus.

ab eo. domino. s. s.

Nam et illud apud posteros memorandum: quam multipliciter ecclesie sancte viri sancti doctrina profuerit. In catholicorum fervoribus comprimendis. in hereticorum erroribus confutandis. Siquidem preter eos quos docuit. sobrie iuste et pie vivere in hoc seculo. quantos etiam profectus et vale dicere seculo persuasit: vel ex hoc liquet. quod non cessavit quamdiu vixit. deserta seculi seculi desertoribus implens. Cuius ministerio. videtur propheticum illud. etiam corporaliter exhiberi. Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum: et collocavit illic esurientes. et constituerunt civitatem habitationis. Et seminaverunt agros. et plantaverunt vineas: et fecerunt fructum nativitatis. Et benedixit eis: et multiplicati sunt.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Sane in diebus scismatis ge-
neralis. quam fideliter seruus dei
stetit in contractione in con-
spectu eius. ut auerteret iram
eius. quam efficaciter stetit. et pla-
cauit. et cessauit quassatio.
quam denique euidenter in tempore
ire factus est reconciliatio: non
modo latius prosequendum. suf-
ficere interim potest. si ipsius
super hoc scribentis ad eum Inno-
centii pape uerba ponamus.

Innocentii

Quam firma ait perseue-
rantiaque constantia. causam
beati petri et sancte matris tue
romane ecclesie. in candescen-
te petri leonis scismate. fer-
uor tue religionis et discre-
tionis. suscepit defendendam.
et se murum inexpugnabi-
lem pro domo dei opponens.
animos regum ac principum.
et aliarum tam ecclesiasticarum quam
secularium personarum. ad catho-
lice ecclesie unitatem. et beati
petri ac nostram obedientiam.
frequentibus argumentis et ra-
tione munitis. inducere
laborauit: magna que ec-
clesie dei et nobis prouenit uti-
litas. manifestat. In quibus
ac pro fide quoque. quam magnifice
egerit seruus fidelis et pru-
dens: breuiter intimandum.

Fuit in diebus illis petrus
abelardus. magister insig-
nis et celeberrimus in opinio-
ne scientie: sed de fide perfide
dogmatizans. Cuius cum blasphe-
miis plena grauissimis uol-
tare undique scripta cepissent:
prophanas nouitates uocum et sen-
suum. uiri eruditi atque fideles
ad dei hominem retulerunt.
Qui nimirum solita bonitate
et benignitate desiderans er-
rorem corrigi. hominem non con-
fundi: secreta illum admonitio-
ne conuenit. Cum quo etiam tam
modeste. tamque rationabiliter
egit: ut ille quoque compunctus. ad
ipsius arbitrium. correcturum se
promitteret uniuersa. Ceterum
cum recessisset ab eo petrus idem.
consiliis stimulatus iniquis.
et ingenii sui uiribus. pluri-
moque exercitio disputandi
infeliciter fidens: resiluit a
proposito saniori. Repetens de-
nique senonensem metropo-
lim. quod in eius ecclesia celebran-
dum foret. in proximo grande
concilium.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

clareuallensem causatur abba-
tem. suis in occulto detrahere
libris. addit quoque paratum se
esse in publico sua defendere
scripta: rogans ut predictus
abbas dicturus siquid habe-
ret. ad concilium uocaretur. Fac
tum est ut postulauit: sed uo-
catus abbas uenire penitus
recusauit. suum hoc non esse
renuncians. Postea tamen ma-
gnorum uirorum monitis flexus.
ne uidelicet ex ipsius absentia.
scandalum populo. et cornua
cresceret aduersario: demum
pergere adquieuit. tristis
quidem. nec sine lacrimis
annuens. sicut in epistola ad
papam innocentium ipse testatur.
ubi plenius lucidiusque negotium
cum omne prosequitur. Affuit
dies. et ecclesia copiosa con-
uenit. ubi a dei famulo.
petri illius in medium scripta
prolata sunt. et erroris capitu
la designata. Demum illi op
tio data est. aut sua esse ne-
gandi. aut errorem humi
liter corrigendi. aut respon
dendi si posset obiciendis
sibi rationibus patrum et sanctorum

testimoniis patrum. At ille
nec uolens resipiscere. nec
ualens resistere sapientie et
spiritui qui loquebatur. ut
tempus redimeret. sedem apo-
stolicam appellauit. Sed et
postea ab egregio illo catho- beato bernardo s.
lice fidei aduocato monitus.
ut uel iam sciens in perso-
nam suam nichil agendum.
responderet tam libere
quam secure. audiendus tamen
et ferendus in omni patien
tia. non sententia aliqua feri
endus: hoc quoque omnimodis
recusauit. Nam et confes-
sus est postea suis. ut aiunt.
quod ea hora. maxima quidem
ex parte memoria eius tur-
bata fuerit. ratio caliga-
uerit. et interior fuge-
rit sensus. Nichilominus
ecclesia que conuenerat. di-
misit hominem. mulctauit
abhominationem: a persona
abstinens. sed dogmata pra
ua condempnans. Quando uero
petrus ille refugium inueni
ret in sede petri: tam lon-
ge dissidens a fide petri.
Et ipsum ergo auctorem. eadem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sententia cum erroribus suis. apostolicus presul involvens. scripta in incendio. scriptorem silentio condempnavit.

Fuit item gislebertus. quem cognominavere porritam. pictavorum episcopus. in sacris litteris plurimum exercitatus. sed sublimiora se etiam ipse scrutatus. ad insipientiam sibi. Siquidem de sancte trinitatis unitate. et divinitatis simplicitate. non simpliciter sentiens. nec fideliter scribens. discipulis suis panes proponebat absconditos. furtivas propinabat aquas. ne facile quid saperet. immo quantum desiperet. personis autenticis fatebatur. Timebat enim quod apud senonas petrum ei dixisse ferunt. tua res agitur. paries cum proximus ardet. Novissime tamen. cum iam fidelium super hoc invalesceret scandalum. et cresceret murmur. vocatus ad medium est. et librum tradere iussus. in quo blasphemias evomuerat. graves quidem. sed verborum quodam involucro circumseptas.

Igitur in concilio quod in urbe remorum pater venerabilis eugenius celebravit. egit communiter adversus hunc gislebertum. ecclesie sancte suo tempore singularis athleta bernardus. Primo quidem totum quod ille verborum cavillationibus occultare nitebatur. eliciens. deinde vero iam suis ratiociniis. quam sanctorum testimoniis. biduana disputatione redarguens. Considerans sane nonnullos ex his qui presidebant. iam quidem animadvertentes blasphemiam in doctrina. adhuc tamen avertentes iniuriam a persona. accensus est zelo. et domesticam sibi ecclesiam seorsum convocat gallicanam. Communi denique consilio. a patribus decem provinciarum. aliis autem episcopis et abbatibus plurimis. dictante viro dei. novis dogmatibus opponitur simbolum novum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum. ut eorum videlicet omnium sicut irreprehensibilis. sic irreprehensibilis zelus certis innotescat. Ita demum apostolico iudicio. et auctoritate universalis ecclesie. error ille condampnatur. Simbolum: de novo simbolo. c.

vel nec facile. c.
petrum. de quo in precedenti capitulo. c.

de errore magistri gisleberti pictaviensis episcopi. c.

(c) 2006 ... Culture

episcopus Gislebertus an eidem dapnationi consentiat interrogatur. consentiens. et publice refutans que prius scripserat et affirmauerat. indulgentiam ipse consequitur. maxime quod ab initio cautus fuisset. ea lege eandem ingredi disceptationem. ut promitteret sine ulla sese obstinatione. per ecclesie sancte arbitrio. correcturum libere suam opinionem.

In partibus tholosanis. henricus quidam monachus. tunc apostata. uilis. pessime uite. perniciose doctrine. uerbis persuasibilibus. gentis illius occupauerat leuitatem. et ut predixit apostolus de quibusdam. in ypocrisi loquens mendacium. fictis uerbis de eis negociabatur. Erat autem hostis ecclesie manifestus. irreuerenter ecclesiasticis derogans sacramentis. pariter et ministris. Nec mediocriter in ea iam profecerat malignitate. Sicut enim de eo scribens pater uenerabilis ad principem tholosanum. inter cetera ait. passim inueniebantur iam ecclesie sine plebibus. plebs sine sacerdotibus.

uel plebes.

sacerdotes sine debita reuerentia. sine christo denique christiani. Paruulis christianorum christi uita intercludebatur. dum baptismi gratia negabatur. Ridebantur orationes oblationesque pro mortuis. sanctorum inuocationes. sacerdotum excommunicationes. fidelium peregrinationes. basilicarum edificationes. dierum sollempnium uacationes. crismatis et olei consecrationes. et omnes denique institutiones ecclesiastice spernebantur. Hac necessitate uir sanctus iter arripuit. ab ecclesia regionis illius sepius iam ante rogatus. et tunc demum a reuerentissimo alberico hostiensi episcopo et legato sedis apostolice persuasus pariter et deductus. Veniens autem. cum incredibili deuotione susceptus est a populo terre. acsi de celo angelus aduenisset. Nec moram facere potuit apud eos. quod irruentium turbas reprimere nemo qui posset. tanta erat frequentia diebus ac noctibus aduentantium. benedictionem expetentium. flagitantium opem.

De quodam monacho apostata et flagiciose uite. qui ecclesiasticis sacramentis pariter et ministris detrahebat in partibus tolose. et qualiter beatus bernardus illuc proficiscens. ad ea que fidei catholice sunt. populos instruxerit. et aduersarios presserit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Predicavit etiam in civitate Tholosa per aliquot dies. et in certis locis. que miser ille frequentasset amplius. et gravius infecisset: multos in fide simplices instituens. nutantes roborans. errantes revocans. subversos reparans. subversores et obstinatos auctoritate sua premens et opprimens: ut non dico resistere. sed nec assistere quidem et apparere presumeret. Ceterum etsi tunc fugit hereticus ille. et latuit: ita tamen impedite sunt vie eius. et semite circumsepte. ut vix alicubi postea tutus. tandem captus et cathe-
5 natus. episcopo traderetur. In quo itinere. plurimis etiam signis. in servo suo glorificatus est deus: aliorum corda ab erroribus impiis revocans. aliorum corpora a languoribus variis sanans.

Est locus in regione eadem. Sarlatum nomen est illi: ubi sermone completo. plurimos ad benedicendum panes. sicut ubique fiebat. dei famulo offerebant. Quos ille elevata manu et signo crucis edito. in dei nomine benedicens: in hoc inquit scietis vera esse que a nobis. falsa que ab hereticis suadentur. si infirmi vestri gustatis panibus istis. adepti fuerint sanitatem. Timens autem venerabilis episcopus Carnotensium magnus ille Gaufridus. siquidem presens erat. et proximus viro dei: si bona inquit fide sumpserint. sanabuntur. Cui pater sanctus de domini virtute nil hesitans: non hoc ego dixerim ait. sed vere qui gustaverint. sanabuntur. ut perinde veros nos. et veraces dei nuncios esse. cognoscant. Tam ingens multitudo languentium. convaluit gustato eodem pane convaluit: ut per totam provinciam verbum hoc divulgaretur. et vir sanctus per vicina loca regrediens. ob concursus intolerabiles declinaverit. et timuerit illo ire.

Primum sane miraculum. quod per famulum suum in urbe Tholosa Christus exhibuit: paralitici cuiusdam clerici curatio. fuit. Hunc in domo regularium clericorum sancti Saturnini. quorum unus ipse erat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ad petitione abbatis et fratrū. circa noctis crepusculū uisitans homo dei: moribundū inuenit hoīem. qui extremū trahere spiritū uideret. Consolatꝰ ita q; miserū. et data bn̄dictione egrediens: sicut postea cōfes sus ē. loquebatur in corde suo fidelis seruꝰ ad dn̄m. tā fidu cialit' q̄m fidelit' dicens. Qd expectas dn̄e deus. Generatio hec. signa querit. alioquin. min apud eos nr̄is pficimꝰ uerbis: nisi abs te fuerint cōfirmata seqntibꝰ signis. Eadem hora exiliit paraliticꝰ de grabato: et accurrens se cutꝰ et cōsecutꝰ ē eū. sacra uestigia deuotione qua de buit amplexatꝰ. Cū subito procedenti obuians ex canoni cis unꝰ: expauit. et exclama uit: siquidē fantasma puta bat. Quando enī de lectulo eū crederet surgere potuisse. Egressam magis e corpe eiꝰ aiam. fantastice sibi apparu isse arbitratꝰ. aufugit: sed ipa demū tam ei quā ceteris. rei ueritas fidem fecit. Egreditꝰ exinde sermo inter fratres. currit ad spectaculū tam iocundū: ipe etiā int' pmos accurrit eps et legatus: inde pgit ad ecctiā. eo ipo qui conualuerat preeunte: cōclamatꝰ in laudes dei. eo parit' concinente: rupit un dique pp̄ls. benedictꝰ xp̄c. triumphat fides: infidelis q̄sq; cōfundit: exultat pi etas. et impietas cōtabes cit. Porro uir dei. cellam ubi manebat ingressus: diligent' oms obseruari aditus. obserari iannas iubet. nequis pateat intro itus pplo concurrenti. Cum p totū ab eadē prouincia re ditū uiri sci. magis magis q; signa crebrescerēt. et multiplicarent' in dies: nō pteriendū. quidnam ipe int' hec animi gereret. qui a xp̄o humilitatē cor dis et mansuetudine di dicisset. Disputans .n. secū i cogitationibꝰ suis. et ex ip sa demū locutꝰ abundātia cordis sui: domesticis sibi religiosis quibꝰdā fratribꝰ aiebat. Plurimū miror.

quidnam

¶ de quodā clerico regulari ecclie sancti iacobi tolose. paralitico et moribundo. ad bn̄dictione beati bernardi curato. et de signis. et de signis... signa...

8-8

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quidnam sibi hec miracula uelint: aut quid usum sit deo talia actitare per talem. Nil michi uideor in sacris paginis super hoc genere legisse signorum. Siquidem facta sint aliquando signa per sanctos homines et perfectos: facta sint et per fictos. Ego uero nec perfectionis conscius sum: nec fictionis. Scio enim me sanctorum non suppetere merita que miraculis illustrentur: confido autem nec ad eorum sortem me pertinere qui uirtutes multas in nomine domini operantur et a domino ignorantur. Hec et huiusmodi crebri secretoque cum uiris spiritalibus conferebat. Nouissime uero oportunum sibimet uisus est exitum repperisse: scio inquit huiusmodi signa non ad sanctitatem unius sed ad multorum spectare salutem. Et deum in homine per quem talia operetur non tam perfectionem considerare quam opinionem: ut in eo commendet hominibus que illi credit inesse uirtutem. Neque enim per eos fiunt hec per quos fiunt: sed propter eos magis qui uident illa uel sciunt. Nec eo fine per eos dominus operatur: ut ipsos probet ceteris sanctiores: sed ut ceteros magis amatores et emulatores faciat sanctitatis. Nichil ergo mihi et signis istis. Quandoquidem mee ille fame magis quam uite nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem sed ad commonitionem potius aliorum.

Satis uisi fallimur. Huius uiri mirabitur animum quisquis hec diligenti consideratione pensauerit: nec prestanti reputabit estimator quisque fidelis. Signa atque prodigia mirabiliter operari quam perpetrata taliter interpretari. Sibi quoque non minus utile iudicabit imitandos eius affectus quam imitandos actus: et morum insignia quam operum signa cognoscere. Sed ad hec quis idoneus?

In huius siquidem pectore uiri dei pari federe puritas simplicitasque conuenerunt. Satis quidem utrique mirabilis sed mirabilior utriusque complexus. Inde nimirum tam singulariter

Nota. Diligenter que hic dicuntur de miraculis. per quos uel propter quos fiant aliquando. et ad quid uel quare fiant. et qualiter debeat quisque ea considerare. IX.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

In unum hominem. totius orbis vota pariter concurrebant: quod puritatem suavitas amabilem faceret. suavitatem puritas acceptabilem. ut difficile fuerit estimare. gratie an reverentie amplius obtineret. Quis enim tam rigide conversationis. qui claravallensem non sublimiter revereretur abbatem. Quis tam dissolute. qui non erga eundem dulciter afficeretur. Dulcissimis enim affectibus plenum pectus ipse gerebat. sed quam libere eos quotiens causa deposceret coercebat. humanissimus in affectione. magis tamen fortis in fide. Et ut breviter aliquod huius rei proferamus exemplum: sicut ipse quoque testatur in sermone super cantica canticorum. xxvi. siccis oculis germani sui. et germani tam necessarii tam dilecti. gerardi videlicet celebravit exequias. siccis oculis corpus eius tradidit sepulture: ne affectus fidem vincere videretur. Nam extraneum quemlibet: vix aut numquam sine lacrimis sepelivit. Talem sibi uberius proinde fructificaturum. manus divina formaverat. ut austeritatem suavitas morum tolleret. auctoritatem sanctitas conservaret. Cui enim vel tanta benignitas esset honeri. vel tanta bonitas non esset honori.

Legimus de salomone. quod omnis terra desideravit videre vultum illius. Grande preconium. sed forsitan in hac parte non minus quam salomon hic. Neque enim satis credibile est. salomonem illum in omni gloria sua. tam universalem orbis obtinuisse favorem. quam hunc in sua humilitate. Immo vero difficile omnino videtur. ex hystoriis aliquibus invenire hominem unum conversantem adhuc cum hominibus. in universa terra tam celebre et amabile obtinuisse nomen. a solis ortu et occasu. ab aquilone et mari. Ut enim illas memorie provincias. ex quibus usque hodie. monimenta certiora superesse noscimus. et in ecclesia orientali. et apud soles occiduos hyberniorum. et a meridie in remotis

(c) 2006 Ministerio de Cultura

finibus hyspaniarum. et ab aquilone in insulis que procul sunt dacie suecieque, celeberrima eius opinio fuit. Crebras undique recipiebat epistolas. et reddebat. Undique ei exenia mittebantur. undique eius benedictio petebatur. Postremo quasi uitis abundantissima. suos undique palmites propagauit: excepto quod in terram iherosolimitanam. quamuis esset locus a rege paratus. ob incursus paganorum et aeris intemperiem. non adquieuit mittere fratres suos. Neque uero episcopus ille incongruum aliquid usurpasse uideretur. qui post sacrum eius obitum. dum fratres consolaretur. inter cetera hoc quoque prosecutus est laudis. quod In omnem terram exiuit sonus eius. et in fines orbis terre uerba illius. Uincebat tamen sublimitatem nominis. humilitas cordis.

No. nec tam poterat uniuersus mundus eum erigere. quam se ipse deicere solus. Summus reputabatur ab omnibus. infimum ipse se reputans. et quem sibi omnes. ipse se neminem preferebat. Denique sicut nobis sepius fatebatur. inter summos quosque honores. et fauores populorum uel sublimium personarum. alterum sibi mutatus hominem uidebatur. (vel mutua...) seque potius reputabat absentem. uelut quoddam somnium suspicatus. Ubi uero simpliciores ei fratres. ut assolet fiducialius ei loquerentur. et amica liceret humilitate frui. ibi se inuenisse gaudebat. et in propriam redisse personam.

Innata ei a puero uerecundia: usque ad diem perseuerauit extremum. Unde erat. quod licet tam magnus esset. et excelsus in uerbo glorie. numquam tamen sicut sepe eum audiuimus protestantem. in quolibet cetu hominum sine metu et reuerentia uerbum fecit: tacere magis desiderans. nisi conscientie proprie stimulis urgeretur. timore dei. caritate fraterna.

Patientiam eius. maxime quidem flagellis diuersis exercitatam nouimus et probatam. que nimirum ab ipso sue conuersionis initio. usque diem sacre depositionis. tanta

¶ No. de humilitate beati bernardi.

¶ No. de uerecundia beati bernardi. et de patientia ipsius. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sustinuit. ut uita eius his qui
nouerant. non nisi quedam mor-
tis prelatio uideretur. Ceterum in
erga homines quoque. etsi rarior ei oc-
casio. minora forsitan patien-
tie potuit experimenta presta-
re. dicendum tamen uel breuiter.
ne huius quidem apparuisse eum
uirtutis inmunem. Cumque genus
hoc patientie solitus erat
dicere tripertitum. uidelicet ad uer-
borum iniurias. ad dampna re-
rum. ad corporis lesionem. de sin-
gulis saltem singula apponamus
exempla. que interim nobis
occurrunt.

De tripertito genere patientie. c.

Scripserat aliquando dei famulus. ad
episcopum aliquem de curia et con-
silio regis. monens eum super
quibusdam uerbis. regi sua-
dere et consulere meliora. At
ille uehementer exacerbatus.
amarissimam ei reddidit epi-
stolam. dicens in ipsa saluta-
tione prima. salutem et non
spiritum blasphemie. tamquam
uidelicet uir sanctus quod horror est
dicere. ex blasphemie spiri-
tu illa scripsisset. Ad quod
uerbum mansuetissimus christi
seruus. memor dominice respon-
sionis. ego demonium non
habeo. sicut hodie quoque ex-
tans eius epistola continet. mi-
nime quidem ait. spiritum
blasphemie habere me
credo. Sed nec cuiquam ma-
ledixisse. aut maledicere
uelle me scio. presertim prin-
cipi populi mei. Nec minus
postea carum. nec minus
familiarem eundem episcopum
habuit. sed elogium illud
predictum. apud eum sic fuit
quasi non dictum.

illud bene liber

Abbas carnensis. conuen-
tum fratrum a claraualle
euocauerat. monasterium
eis edificaturus. sed romanus
impediuit antistes. et si-
bi tollens eos. in alio loco
ordinauit. Vnde plurimum
dolens predictus ille uir
magne deuotionis.
collectam pecuniam sexcen-
tarum fere marcharum argen-
ti deposuit sub cyrographo.
quas ad dei hominem ueniens
obtulit ei. rogans ut quod
non meruerat in partibus
suis. uel citra alpes nouum
exinde cenobium conderet.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

missum est per argento: et
totum prorsus amissum. Nec
respondit aliud homo dei.
cum nunciaretur: quam. Bene-
dictus deus. qui nobis pe-
percit ab honere. Nam et
illis inquit qui tulere. le-
vius indulgendum. fuit enim
romani. et pecunia videba-
tur immanis. ac vehe-
mens fuit ipsa temptatio.
Gratulari etiam consueverat
decem circiter monasteria.
vel edificandis monasteri-
is loca congrua numerans
fraudulenter ablata: dum con-
tendere nollet. et magis
eum vinci. quam vincere delec-
taret.

Veniens aliquando Clare-
vallem clericus qui-
dam. ex his quos regulares
vocant: importune satis
instabat. ut in monachum
reciperetur. Suadente patre
sancto. ut ad suam reverteretur
ecclesiam. nec adquiescente re-
cipere eum: utquid ergo ait ille. in
libris tuis tantopere perfectionem
commendasti: si eam desi-
deranti. opem renuis exhi-
bere. Et maligno spiritu
iracundie instigatus. sicut post-
modum evidenter apparuit: iam
inquit si illos tenerem. discer-
perem libros. Cui vir domini: Pu-
to ait. in nullo eorum legisti.
non posse te in tuo claustro Nota.
esse perfectum. Morum correctio-
nem. non locorum mutationem: si
bene memini. in libris omnibus
commendavi. Tum vero impetum
faciens homo ille. velut in-
sanus in eum. percussit maxillam
eius: idque tam graviter. ut succe-
deret statim rubor ictui. ti-
mor rubori. Iam qui aderant.
in sacrilegum involabant:
sed prevenit eos servus domini.
clamans et adiurans per no-
men christi. nullatenus eum tan-
gere. sed educere caute. et
curam eius habere. ne ab ali-
quo ei vel in aliquo noceretur.
Quod tam districte precepit. ut
miser ille timens et tremens.
absque omni iniuria eductus
sit et deductus.

Et quidem in libertate spi-
ritus. dei famulus excel-
lenter enituit. cum humilita-
te et mansuetudine tamen:
ut quodammodo videretur. et

De magna quantitate pecunie amissa. et qualiter responderit beatus Bernardus cum ei nunciaretur.

Quam patientiam habuerit beatus Bernardus in pecuniis sive rebus aliis violenter seu fraudulenter ablatis.

Quam patiens fuerit et quam benignus beatus Bernardus erga quendam clericum qui graviter percussit eum in maxillam. eo quod noluit eum recipere.

(c) 2006 Museo

Ns. uereri neminem. et omnem hominem uereri. Increpatione tamen utebatur: monitis potius et obsecrationibus agens. Quam inuitus. et non ex cordis amaritudine. uerbum proferret amarum: ex eo maxime animaduertebatur. quod perfacile eiusmodi impetum cohiberet. Siquidem mirabatur hominum improbitatem. quos aliquando forte turbatos. excusationem quamlibet rationabilem. satisfactionem quamlibet humilem admittere grauat: quod ipsa sue turbationis passio miseros sic delectet. ut oderint omne remedium. contineant aures. claudant oculos. obiciant manus. et omnimodis satagant. ne semel orta commotio. sedari ualeat et sanari. Ipsius tamen obiurgationem. non minus facile aliquando compescebat grauis et turbulenta responsio. quam humilis et modesta: ut ab aliquibus proinde diceretur cedenti insistere. cedere resistenti. Dicebat enim. Ubi resonat utrimque modestia. dulce esse colloquium. ubi uel ex parte altera utile: ubi ex neutra perniciosum. Ubi enim hinc inde duricia sonat: iurgium est. non correctio: nec disciplina. sed rixa: ut deceat magis interim dissimulare prelatum. et commotione sanata utilius castigare subiectos: aut certe si ita res exigit. obseruare consilium sapientis. quia stultus non corrigitur uerbis. Loquitur ipse de increpationibus minus utiliter. minus patienter acceptis. in sermone super cantica canticorum .xlij. in certa dicens. Utinam neminem obiurgare necesse sit. hoc est melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes: mihi tacere non licet. cui ex officio incumbit peccantes arguere: magis autem urget caritas. Quod si arguero. et fecero quod meum est. illa autem increpatio minime quod suum est faciat. neque ad quod misi illam. sed reuertatur ad me uacua. tamquam iaculum feriens et resiliens: quid me animi tunc habere putatis fratres? Nonne angor? nonne torqueor?

Ns. esse eos qui aliquando commoti. non recipere satisfactionem uel rationabilem excusationem. s.

Ns.

De libertate qua peccantes arguebat beatus Bernardus. et de humilitate et mansuetudine. qua omnes uerebatur. et de increpationibus et monitis et obsecrationibus ipsius. s.

De dulci colloquio. et de utili. et de pernicioso. et de iurgio siue rixa. et qualiter debeat se prelatus. in increpationibus seu correptionibus peccantium. s.

Ns. ista diligenter. s.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Et ut michi usurpem aliquid de verbis magistri, quamquam de sapientia non possum: coartor e duobus, et quid eligam nescio. Placeretne illi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui feci: an penitentiam agere super verbo meo, quod volui non recepi. Et iustum. Dicas forsan michi: quod bonum meum ad me revertatur, et quod liberavi animam meam, et mundus fui a sanguine hominis, cui annunciavi et locutus sum ut averteretur a via sua mala et viveret. Sed et si innumerabilia talia addas: me tamen minime ista consolabuntur, morte filii imeuentem. Quasi non mea illa reprehensione liberationem quesierim, et non magis illius. Que enim mater, etiam si omnem quam potuit curam et diligentiam egrotanti filio adhibuisse se sciat, si demum se frustratam viderit, et omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nichilominus moriente, propterea a fletibus umquam temperabit.

Et hec hactenus. De cetero tantus emulator erat mansuetudinis et pacis, ut si forte in precibus quibuslibet petitor durius exactor fuisset a negante responsum, haud facile deinceps cum eadem repulsa dimitteretur inanis. Siquidem velut naturaliter, ut fatebatur, oderat omne scandalum, et gravamen cuiuslibet hominis sustinere ei admodum grave, non sentire impossibile erat. Adeo neminem sprevit, nullius hominis scandalum parvipendit: et si veritatem dei iusticiamque pretulerit. Nam et quotiens oporteret nostros aliquos vel reprehendere actus, vel impedire conatus, tam considerate fiebat, ut abundanter ipsi quoque qui lesi videbantur haberent unde sibi pro eo satisfaceret in cogitationibus suis. Sane vidimus ex ipsis quoque nonnullos, et de quibus id videbatur minime posse sperari, ampliori devotione eius postmodum vel obsequiis deservire, vel etiam adhesisse vestigiis. Dicitur tamen et inimicos habuisse, ut haberet meritum ex eis.

Qualem et quantum affectum habebat beatus Bernardus circa subditos peccantes et non se corrigentes, et qualiter se debeat habere quisque prelatus circa tales, et de affectu matris erga filium egrotantem. c.

Quantus emulator mansuetudinis et pacis erat beatus Bernardus et qualiter se habebat circa scandalum vel gravamen cuiuslibet hominis, et quomodo semper preferebat veritatem dei et iusticiam. c. Et de inimicis quos habebat. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ceterum tam singulariter emine-
bat gloria nominis eius: ut pestis
illa magis desperatione quam
livore tabesceret, et cogeretur
agnosci. Vincebat etiam humilita-
te eius et mansuetudine vince-
batur: beneficiis suffocabatur:
obruebatur obsequiis. Siqui-
dem doctus erat vincere in
bono malum: sicut ad quosdam
fratres scribens inter cetera
ait. Adherebo vobis etsi noli-
tis: adherebo etsi nolim ipse.
Invitis prestabo, ingratis adi-
ciam, honorabo et contempnen-
tes me. Usque adeo siquidem omnes
homines germano amplecte-
batur affectu: ut eorum scanda-
lo sicut ipse fateri solebat,
gravius uteretur, quibus illam
videretur occasionem scandali
prebuisse. Plus enim piissimum
pectus gravius affligebat
alterius scandalum: quam proprie
immunitas conscientie conso-
labatur. Siquidem minus sperabat
posse sanari, quod unde procede-
ret non videbat. Magnum sibi
e regione solatium fore perhi-
bens, quotiens inveniret unde
satisfacere posset, vel homi
ni pro se.

vel deo pro homine non sine
occasione turbato. Erga omnium
quidem hominum spirituale com-
modum incommodumve amplius
afficiebatur: et summum ei desi-
derium, summum gaudium erat,
animarum fructus, conversio pecca-
torum. Sed corporeas tamen neces-
sitates: piissimo misera-
batur affectu. Cuius tanta erat
humanitas: ut non modo
hominibus, sed irrationabilibus ani-
mantibus, avibus, compatere-
tur et feris: nec compati-
enti deerat virtutis affectus.

Contigit enim aliquotiens
cum iter agens, fugitan-
tem et ut videbatur proximus
capiendam, vel lepusculam
a canibus, vel aviculam ab
accipitribus, signo crucis
edito mirabiliter libera-
ret: diceretque sequentibus
frustra sese conari, nec
ullatenus se presente huius-
modi exercere posse rapi-
nam. Hec nos siquidem de
sacris moribus patris nostri:
pro modulo nostro sub brevi-
tate perstrinximus. Ceterum
longe eminentius in suis
ille libris apparet: et ex

(c) 2006 Ministerio de Cultura

literis preeius innotescit. In quibus ita suam videtur expressisse ymaginem. et exhibuisse speculum quoddam sui: ut illud quod ambrosianis merito illi videatur posse aptari. Laude ipse se sonet: et laureatus spiritus scriptis coronetur suis. Siquis enim nosse desiderat. quam sollicitus ab initio sui ipsius diiudicator et scrutator exstiterit: primum opus illius de gradibus humilitatis inspiciat. Inde si queritur pie mentis religiosa devotio: transeundum ad omelias in laudibus virginis matris. et illum quem de diligendo deo edidit librum. Si fervens contra suorum vel aliorum vicia zelus: legatur is quem apologeticum vocat. Si vigil in zelo cordis. et circumspecta discretio: de precepto et dispensatione disserens audiatur. Quam vero fidelis. cuius libet pie conversationis commendator fuerit. et adiutor exhortatorius: ad milites templi sermo declarat. Quam non ingratus gratie: ex his liquet. que de gratia et libero arbitrio. tam fideliter quam subtiliter disputavit. Quam liber in voce. quam disertus. et in rerum superiorum pariter inferiorumque intelligentia locuples: in his que ad papam eugenium de consideratione scripsit. diligens considerator agnoscet. Quam devotissimus predicator aliene sanctitatis: tam diligenter episcopi sancti malachie vitam prosecutus ostendit. Nam in sermonibus super cantica canticorum: et indagator misteriorum. et morum edificator magnificus innotescit. In epistolis quas ad diversas personas ob negocia diversa dictavit: prudens lector advertit. quo fervore spiritus iusticiam omnem dilexerit. omnemque eque oderit iniusticiam. Fidelis etenim servus christi. non querebat aliquid suum: quicquid tamen erat christi. sic curabat ut suum. Que enim scelera non arguit: que odia non extinxit: que scandala non compescuit: Nota

Quam perfectus in omnibus virtutibus. et quam diligens et sollicitus ad omne bonum fuerit beatus bernardus per opuscula et scripta ipsius poterit quisque cognoscere. et

Ponuntur hic multa opuscula et scripta ipsius. ad ostensionem virtutum et operum ipsius et morum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que scismata nō resarciuit. quas hereses nō cōfutauit. Quid uero scim. qd honestū. qd pudicū. qd amabile. qd bone fame. qd uirtutis aut laudabilis discipline. fuit ortū etiā qualibet regione dieb[us]. non roborauit ei[us] auctoritas. non fouit caritas. diligentia nō promouit. Quid aut promotum. dilatari ampli[us] nō optauit. qd forte collapsum. nō totis p[ro] loco et t[em]p[o]re uirib[us] egit. ut repararet. Quis maliciam cuiuscumq[ue] disponens. ei[us] zelū et auctoritatē nō timuit. quis apponens quodcumq[ue] bonū. ei[us] si potuit nō cōsuluit auctoritatē. nō desiderauit fauorem. opem nō flagitauit. Quis ad sacrū ei[us] pectore habitantis templū diuinitatis. de quacumq[ue] tribulatione fideliter clamatur[us] accessit. et inefficaciter laborauit. Quis ab eo solaciū. afflictus auxilium. cōsiliū anxi[us]. eger remediū. paup[er] subsidiū reportabat. Ita sese omniū fecerat seruū. ac si toti genit[us] orbi. ita tn̄ liber ex omnib[us]. cōscientie sue curam gerens. tanquam soli dedit[us] cure et custodie cordis sui. Oliua speciosa. uitis fructuosa. palma florida. cedrus multiplicata. platan[us] exaltata. uas electionis. uas honoris in domo dei. uas auri solidum. ornatū omni lapide p[re]cioso. fide et s[an]ctitate solidū. sed et uariis carismatib[us]. tanquam gemmis p[re]ciosis ornatū. Quo p[re]sente. omnis s[an]ctitas exultabat. omnis erubescebat impietas. iuxta illud. Videbunt recti. et letabuntur. et omnis iniquitas oppilabit os suū. Quo p[re]sente. celebris quisq[ue] cōuentus. uelut quodam sole resplenduit. absente. caliginosus et quidam in mut[us] apparuit. Cui[us] deniq[ue] medicinalis man[us] et lingua. morbos utriq[ue] curabat. illa corpor[um]. ista morū. Sed nunc iam sup[er] his. que in signis exterior[ibus]. et uirtutū multiplici exhibitione cōsistunt. sed ut p[ro]missū ē. in p[re]fatione. libellus aliquanta narrabit.

Explicit liber prim[us].

Nō. qualis fuerit in se b[ea]t[u]s ber[nardus]. et qualis fuerit omnib[us]. et etiā toti orbi.

deo gr[aci]as.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Incip. Lib. iij. ut. iiij. de uita sci bnardi.

Sicut sermone sup cantica canticoz. xxiiij. seruus dni bernard9 clareuallensis gratulat. et gras agit illi. tercio quidem reditum ab urbe suu. clemetior e celo respexit oculus. et serenior uult9 arrisit. qd quieuisset rabies leonina. accepisset finem malicia. recepisset ecclia pacem. Tanta u exultatione. ecclia illu gallicana recepit. ut no minorem uideret de suo reditu exhibere. qm de pace reddita nunciare salu leticia. Unde etia mirari. sepi9 q causari. qd du sibi post tam graues frequtias hominu et tumultus. uelut ab exordio. uale faciendu seculo iudicaret. et tanqm denuo ad ordiendum sacre ppositu couersationis. tuc potissimu uberiorib9 exciperet gaudiis. obsequiis colerent. Rediens at pater scs ab urbe. ex scoz aploz martiru q corpib9. exenia secu retulit pciosa. haud modicum huc sui reputans fructu ee laboris. Inter que. beati cesarii dentem. quona modo recepit. memorandu. Cu eni ei integru pdicti martiris caput exhiberet. ut tolleret inde. qd uellet. dari sibi petiit. dente unu. Frustra u aliqndiu fratres qui cu eo uenerant laborantes. concessum sibi trahere petiit9 no ualebant. fractis eni cultellis duob9 aut trib9. qs applicuerant. nichilominu9 adhuc dens imobilis pmanebat. Tum ille. orandum nobis ait. Nec eni habere possum9. nisi martir ipse concedat. Facta deinq; oratione. reuerent accedens. incredibili facilitate duob9 tulit digitis. qd ferreis ante mouere no poterant instrumentis.

Fratres aut ierosolimitani templi. fidelis milicie pfessores. cu noua habere eo tpre domu in urbe cepissent. redeunte pdicto patre specialiq; patrono suo. tunicam ei9 p eximia bndictione seruabant.

De signis et uirtutib9. que dns opat e p btm. ber. hr in hoc libro. c.

Quomodo btus ber. recepit dente bti cesarii martiris. c.

De eo qd fres tepli i urbe roma tunicat bti. ber. seruabat. pro magna bndictoe. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

apud quos eodem anno sacerdos quidam gravissima febre correptus: desperabiliter egrotabat. Ut autem omnino deficiens. devenisse visus est ad extrema: portari sese in oratorium. et predictam beati viri superponi sibi tunicam fecit. In sola positus expectatione exitus mortis. Cum subito raptus in quendam mentis excessum. ac velut carne solutus: videre sibi visus est. corpus suum eodem quo iacebat in loco exanime. iam circumdatum multitudine sacerdotum. aptos tenentium libros. et celebrantium exequias ex more sollempnes. Nec mora. in vultu habituque predicti patris sancti. reverenda quedam persona prodiens ex altari. manu illis innuit ut tacerent: voce pariter prohibens ne mortuum reputarent. cuius vitam clarevallensi abbati donaverat deus. Confestim denique ad se rediens. sanum se repperit: et quod viderat. fratribus indicavit. Qui quidem ut a fidelibus viris nuper accepimus. hodieque superstes et in partibus aquitanie degens: beneficium quod accepit. sedule confitetur. ipsius preconio. cuius merito vivens. Siquis hec minus miratur: animadvertat de beato nicholao. ex innumeris quibus decoratur miraculis. in natalis eius annua commemoratione. tamquam eximium commendari. quod imperatorem constantinum ab interitu quorundam longe constitutus per visum deflexit. Nec illud dissimile est. quod annectimus.

Abbas gerardus de Amoris. quod est monasterium proximum clarevalli. testatus est nobis. vidisse se eum aliquando psallentium fratrum circuire choros. et sic frequenter agebat excitare torpentes. ita ut affectuosius et virilius psallerent. quod reliquum fuit vigiliarum. Cumque die sequenti apud eum familiaris causaretur. tardius illum quam oportuerit. ea nocte visitasse psallentes: ego ait nocturnis horis corporeo occupabar incommodo. sed quo non potuit corpus spiritus a

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uenit. Repausat ille audiens
non affuisse in corpore. quem
tamdiu ipse corporeo spec
tasset obtutu. circueunte
utrumque chorum. et ut consue
uerat. manus singulis inpo
nente.
Ad multorum
aures. famam credimus per
uenisse uiri uenerabilis gyl
lelmi. qui olim montispes
sulani dominus. nunc autem uerus
Christi pauper. et humilis mo
nachus. degit in cenobio quod
grandissilua uocatur. Ipsius
relatione didicimus. quod dic
turi sumus. sicut ab eius ore
cui contigerat. se accepisse
dicebat. In ciuitate auscii
tanorum. que metropolis est
uasconie. miles quidam
infirmabatur. cuius cum infe
riores corporis partes. a re
nibus et deorsum. morbus
seuiens occupasset. erat
multis diebus lectulo decu
bans. non modica parte
premortuus. Compunctus deni
que. et confisus de misericordia
dei. ad seruum eius cuius circum
quaque tam celebris sese
uirtutum fama diffuderat.
quocumque labore se preceptit
deportari. Iam per dies aliquot
processerat. profecerat que non
minus in fide et deuotione.
quam in itinere ipso. cum misere
ratus hominem deus. mirabi
liter satis. et infirmitati eius
subuenire dignatus est. et par
cere fatigato. Occurrens enim
quidam in uia. quisnam esset.
aut quo tenderet. inquisiuit.
acceptaque itineris eius neces
sitate. ego ait. ex parte sancti
illius tibi precipio. ut reuerta
ris. sciens quod ubi domum ue
neris. sanus eris. Persuasit illi
deus. ut crederet. cuius nimi
rum dispositione omnia gere
bantur. Rediit. rediensque
paulatim recepit eam que
sibi promissa fuerat misericordiam.
ut non prius domum pertinge
ret. quam plenarie donum per
ciperet sospitatis. Uerum ille
quotiens tale aliquid contigis
set audire. non minus humi
liter quam iocunde refutans.
dicere consueuerat. hoc enim
in sic imputandum. sicut ei
qui conscius omnino non fuit.
In monasterio cui nomen
est bellaualli. iuxta urbem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nota. crisopolim. homo quidam a demone uexabatur. ipsi eo instigante faciens. ipsi loquens. Post multas quoque orationes fratrum. cum improbe persisteret illa nequicia spiritalis. recordatus est uenerabilis abbas loci illius pontius. hodieque superstes. habere se stolam. qua beatus pater aliquando usus fuerat, in oblatione hostie salutaris. Nec cunctatus. tulit protinus arma potentia deo. et fiducialiter aggressus est inimicum. Vix limen attigerat cellule. in qua miser homo iacebat. cum subito ille malignus. horrendis uocibus uictum se profitens. en inquit egredior. recedo protinus. manere ultra non possum. Respondente autem abbate. per nomen domini et ipsius beati uiri meritum. cuius hec stola fuit. tibi precipio. exi cito. ne moreris. continuo demon fugatur ab homine. homo a demone liberatur. Quis alter non periculose forsitan exultasset. usque adeo sibi spiritus esse subiectos. ut cederent et absenti. Verum ille abbas, te ipso nunciante nil motus. magisque subsannans eos. quos uidebat magna super hoc admiratione moueri. hec eadem uerba respondit. Nota. Quid mirum facile, nos duo preualuissemus in unum. Leuiter illum eicere potuit deus. presertim cum ego socius datus sim et adiutor. Huiusmodi sepe responsis. et huiusmodi rebus sepius utebatur. Nouerat siquidem uerus et uerax. non ostentator sed emulator humilitatis. efficacius dissuadere posse hominibus quod stupebant. obliqua quadam et artificiosa obiectione. quam apta excusatione. que humilitatem magis predicabilem, preferendo estimationem, non minuerent hominem sed augerent. Vnde quodam loco ex persona loquens experientia. uerus inquit humilis. uilis uult reputari. non humilis predicari. Nota.

Illud quoque nouissimum fuit. quod adhuc in carne degens. apparens autem in spiritu. fratri cuidam. obitus sui prenunciauit diem. De ipsius fine.

Credo. quod hic debet dici. Illud nouissimum fuit. etc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Infirmabatur novicius quidam frater in clara valle: bone conversationis et bone indolis adolescens. Nec longe aberat dies qua post annum probationem ex more novicium induerat hominem, si non prius hominem exuisset. Sed quod de consummatus in brevi explevit tempora multa: placita enim erat deo anima illius. Quinto igitur die ante ultimum diem suum, visitante se fratre quodam: idem novicius exhilaratus plurimum, inter alia spiritualis gratie verba, ecce inquit quinta moriar die. Hodie enim michi pater noster domnus abbas apparuit cum multitudine monachorum, et blanda consolatione refovens, quinto die moriturum me esse dicebat. Exiit sermo inter fratres: et antequam impleretur divulgatum est verbum. Expectabatur ab omnibus dies illa: sed pre omnibus ille beatus in expectatione sua fuit. Iam dies quinta inclinabatur ad vesperam: illius autem spiritus magis ac magis elevabatur ad deum. Demum circa undecimam horam in ipso mortis agone positus, abducto prorsus ut assolet lumine oculorum, et neminem iam intendens: ad exitum festinabat. Interim visitans eum pater sanctus, velut ab alto sopno revocat: et quasi retrahit commeantem: nec insalutatum abire permittit. Ad cuius vocem aperiens oculos, et mirum in modum facie serenata: aliquandiu intendebat in eum. Mirabantur omnes mortalem hominem, immo iam morientem, eatenus triumphare de morte, ut in ipso mortis articulo exultaret in gaudio: pulcherrime nobis exhibens illud poete. Incipe parve puer: risu cognoscere matrem. Tum vero consolans eum pater sanctus, nichil timere iubet, sed recto potius cursu pergere ad dominum ihesum
al' pertingere
christum, et offerre ei humilem pauperis sue familie salutationem. Ad hanc vocem, qua potuit inclinatione et motu annuens labiorum: iterum clausit oculos, et eadem hora in pace quievit.

De novicio infirmante, cui beatus bernardus in spiritu apparens cum multitudine monachorum predixit ipsum novicium quinta die moriturum esse.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Multa quidē huic famulo (dei) reuelata p spm: multa sine pcedenti reuelatione mirabilit ab eo pdicta cognouimus. Ex quib exempli gratia: pauca subnectimus. Cum eet aliqn pater sanct in urbe nouiomensiu. in domo epi symonis: adductus ē ad eū herueus de baugenteio. puer admodū gratiosus. ortus ex regio sanguine. et ipsi epi nepos. De quo sequenti nocte, famulo suo xpc ostendit: qđ erat post tpa longa futurū. Siquidē uidebatur sibi. tamqm in missaꝝ celebratione. angelo eidā pacis osculū dare: qđ ad puerū deferret. Nec dubius de reuelatione: eundē herueiū renūciaturū seculo. et futuꝝ aliqn deuotū xpi famulū. pmittebat. Que pmissio. tā celebris extitit et uulgata: ut ipe qq herueius nob postea fateret. ad omis arguentis cōscientie stimulos. adolescenti sibi. semp occurrere. impossibile ee. ut post uiri sci tale pmissū. in seculari habitu moreretur. Nec fraudatus ē a spe sua. Siquidē uenabilis gualerannus. ursi campi cenobii pmus abbas. monachū illū fecit: et angelico functus officio. pacem quā ex ore patris sci ipe susceperat: communicauit herueio. Cuius postmodū talis apparuit cōuersatio: ut tali dignus oraculo uideret. Nam et pdicto gualeranno. in regimine monasterii ursi campi. ille successit: et nouissime obitū suū imminentē. sanus adhuc et incolumis. eodē gualeranno p reuelationē sibi annunciante. pscivit atq pdixit.

Et qđ adicimus: huic simile fuit. Patrem scm fines parisioꝝ aliqndo pagrantē: ad ipam diuertere ciuitatē. eps stephs. et ceti omis qui pariter aderant obnixe rogantes. nō potuerant obtinere. Magno siquidem zelo. ñ causa grauis urgeret: cōuentus publicos declinabat. al' uit

Cuq; uespe

.ix.

q ad bto bernardo multa reuelabant p spm. et multa pdicebat. s. reuelat herueu puerū sibi adductū. preuidit futurū monachū. s. qs est ordo. ado. sibi. ad os ar. 9 sti.

9-8

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Cumque uespere iter suum aliás
ordinasset: mane ubi pri
mum locutus est fratribus. dice
re iubet episcopo. quia parisius ibi
mus. ut rogasti. Conuenientes
que clero admodum copioso:
sicut semper ab eo solebant
expetere uerbum dei: conti
nuo tres ex illis compuncti sunt.
et conuersi ab inanibus stu
diis. ad uere sapientie cultum:
abrenunciantes seculo. et
dei famulo adherentes.
Quorum ille primum intuens.
cum subito inter loquendum
surgeret. peteretque uesti
gia eius: inclinauit se mo
dice. et fratri cuidam prope assiden
ti. in aurem locutus est dicens.
Istum sicut nunc uideo uenien
tem. nocturna uisione
preuidi: ipse quem etiam dominus
nos adduxit. Qui nimirum
nouicius. in multa postmo
dum puritate et deuotio
ne conuersatus. plurimum
que acceptus deo et hominibus. in
claraualle post annos ali
quot. beato fine quieuit.
Apparuerunt aliqui uiro
dei. in trecensium urbe po
sito.

uenerabiles eius filii. iam quidem
carne soluti. galdericus et
gerardus. quorum etiam secundum
carnem alter germanus. alter
auunculus eius extiterat. Cumque
uelut accelerantes ocius per
transirent: reuocanti et reti
nere uolenti. respondebant.
eundum sibi pro fratre gaufrido
monacho. qui eorundem ab pri
ma conuersatione socius. stre
nue satis in multis cenobiis
extruendis. militauerat deo.
Continuo pater sanctus. excita
tis fratribus. accelerari iubet:
et ad monasterium ueniens.
ipse sicut eis predixerat. eundem
gaufridum iam positum repe
rit in extremis.

Fidelissimum principem comi
tem theobaldum. in mag
na tribulatione probatum: no
uimus mirabiliter. quam misericorditer
dominus liberauit. Is nimirum
potentissimus in regno. et se
cundus a rege. totus tamen hele
mosinis deditus. et studio pi
etatis intentus. omniumque ser
uorum dei. sed specialiter bernar
di clareuallensis amator
deuotissimus erat. Qui eatenus

x

(c) 2006 Ministerio de Cultura

impugnari et affligi passus est deus. ut rege pariter et ingentis potentibus fere cunctis coniurantibus adversus eum. usque adeo de eius evasione desperaret. ut publice quoque iam insultaret religioni. pietati detraheret. helemosinis derogaret. Monachi et conversi. inutiles eius milites et balistarii dicebantur. Nec modo apud exteneos: sed in ipsis quoque civitatibus eius et castellis. eiusmodi iam blasphemie personabant. Denique congregatis aliquando episcopis pluribus aliisque personis. presente etiam viro dei. dum super his agerent et colloquerentur. episcopus quidam eo tempore auctoritate et opinione prudentie celeberrimus aiebat. In manu regis est comes theobaldus. non est qui possit eruere. Respondente alio quodam antistite. est qui possit liberare eum. multum ille miratus. quisnam crederet posse querebat. Demum audiens. quod potest eum eripere. qui omnia potest deus. non parum substomachans. potest inquit si manifestius appareat. si clavam teneat. si hinc inde percutiat. sed hactenus ista non fecit. In tanta igitur desperatione. cum predictum principem vehementer urgerent extranei. gravius tamen impugnarent qui ab eo defecerant. universi pene potentes homines sui. nec minus affligerent pauci qui residui videbantur. ex aliorum defectu ipsi quoque suspecti. Lingonensis episcopus godefridus. frequenter et familiariter dei hominem consulebat. quidnam sibi dominus super his revelaret. Cui ille cum iam sepius respondisset. nichil sibi apparere nisi tribulationem super tribulationem. demum aliquando sciscitanti ait. quod quinto mense pax erit. Sane ultima die quinti mensis. reformata est pax: ipso quidem orante et operante. ut non esset ambiguum. eius potissimum studio et merito. piissimum illum principem a tam gravibus imminentibusque periculis liberatum.

De piissimo comite theobaldo. in magna tribulatione posito. et impugnato a rege aliisque potentibus. per orationem et operationem beati bernardi liberato. c.

De episcopo quodam dicente. quod non posset comes ille eripi de manu regis. etiam per deum. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Ingressus aliquando servus Christi germaniae regnum, festinabat ad partes maguntinorum, pacem reformaturus inter regem lotharium et praedecessoris eius imperatoris henrici nepotes, conradum scilicet qui lothario postea successit in regnum, et fredericum patrem huius frederici, qui post conradum electus obtinet hodie principatum. Venerabilis autem metropolitanus maguntinorum albertus, honorabilem quendam clericum nomine mascelinum, viro dei obviam misit. Hic ergo mascelinus cum a domino suo missum se esse diceret ad serviendum ei: paulisper intuitus eum vir dei. alius inquit dominus ad sibi serviendum te misit. Expavit theutonicus, et miratus quid dicere vellet, firmius asserebat a domino suo maguntino sese archiepiscopo destinatum. Econtra servus Christi. falleris ait: maior dominus est qui misit te Christus. Tunc demum intelligens homo quod suum vellet inhibere sermonem: putas inquit quod monachus fieri velim: absit a me: non cogitavi. nec ascendit super cor meum. Nichilominus tamen renuente illo, dei famulus affirmabat omnimodis fieri oportere: non quod ipse de se cogitaverat, sed quod de eo disposuerat deus. In eodem denique itinere conversus ad dominum, seculo vale fecit: et cum aliis pluribus litteratis honoratisque personis, quas collegerat eo tempore servus Christi, ipse quoque sicut praedictum fuerat, secutus est eum.

Henricum quoque germanum regis francorum, qui beluacensem hodie cathedram ornat: non dissimili dominus conversione mutavit. Accidit enim ut veniens idem henricus ad hominem dei, super quodam seculari negocio locuturus: conventum etiam fratrum visitans, eorum sese orationibus commendavit. Cui pater sanctus exhortationis inter verba sanctae exhortationis. confido ait in domino: nequaquam in eo te moriturum in quo nunc positus es: sed velociter

experimento ipso probaturum. quantum tibi istorum prosit oro qua expetisti. Quod eodem postmodum die. non absque multorum admiratione completum est. et de tanti iuvenis conversione. cenobium omne exultatione. Lugentibus autem sine repletum. sociis et familia tota acsi mortuum illum cerneret eiulantes. pre ceteris andreas quidam parisiensis. henricum ebrium. henricum vociferabatur insanum. nec conviciis nec blasphemiis parcens. Rogavit sane idem henricus pro illius potissimum conversione. dei hominem dare operam precabatur. Cui vir sanctus audientibus multis. dimitte ait hominem. in anima eius in amaritudine est. nec pro eo multum sollicitus sis. quia tuus est ille. Cumque amplius spe concepta henricus instaret. ut loqueretur andree. severius intuitus eum vir dei. quid hoc est ait. Nunquid non dixi tibi. tuus est ille. hec Audiens hoc andreas. astabat enim et ipse. sicut plurimum improbus erat.

et a sacra conversione vehementer abhorrens. talia secum ut hodie fatetur. tacita cogitatione volvebat. In hoc nunc scio. falsum te esse prophetam. hoc enim certus sum. quia locutus es verbum. et non fiet. hoc tibi ego coram rege et principibus. in celebri quocumque conventu. improperare non parcam. ut tua omnibus falsitas innotescat. Ceterum quoniam mirabilis deus in consiliis super filios hominum. ridens eorum vana conamina. ut propositum suum quando et quomodo ipse voluerit impleat. siquidem die altera ibat andreas. mala omnia imprecans monasterio. ubi dimittebatur. ipsam quoque desiderans valle funditus subrui cum habitatoribus suis. Nec parum motus fuit et miratus. qui predictum viri sancti de ipso audierat verbum. cum taliter videret abire. Sed diu pusilla nimietate eorum et fide modica temptari. passus est deus. Illa tamen die procedens.

videatur. quod deberet dici. Sed non diu pusil. etc.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et repellens quodammodo
gratiam dei: nocte proxima
uinctus. trahente se et
uim faciente spiritu dei.
diem expectare non potuit.
sed exurgens ante dilucu
lum. uelociterque ad mona
sterium rediens. alterum
nobis saulum. uel magis
de saulo altero paulum
alterum exhibebat.

Inter ceteros quos de uana
conuersatione huius seculi.
per ministerium serui sui
christus eripuit: de partibus
flandrie. multi aliquando
nobiles. multi sapientes
et litterati uiri. sub ipsius
magisterio sacram professi
fuerunt seruitutem. Quorum pri
mus uidebatur gaufridus ille
de perona: qui postmo
dum in claraualle prioris
officio functus est. et defunc
tus in eo. In quibus euiden
ter satis. euangelicum illud
impletum est: multi dicent
uobis. ecce hic christus. ecce
illic. Plurimis enim persua
sionibus actum est cum eis.
ut aliam magis eligere
professionem. et loca alia debuis
sent: donec occurrit dei fa
mulus. iam prope dispositis. et
in uerbis gratie que procedebant
de ore eius. pristina eis hesi
tatio facta de medio. et omnium
pariter in ipsius consilio. irrefra
gabiliter est firmata uoluntas.
Quod quidem non sine subita et
penitus inopinata. quorundam ex
ipsis mutatione factum est animorum.
Deinque cum iam dei hominem se
queretur predictus ille gaufri
dus: grauissima cepit temp
tatione pulsari. Intuitus autem
illum unus e fratribus: quid est in
quit. quod facies tua exter
minata. et tristicie quodam
nubilo grauiter obuoluta
uidetur. Cui gaufridus. Scio
inquit. scio: quod numquam amplius
letus ero. Quod uerbum cum ad
dei famulum. idem frater satis
anxius retulisset: uidens
ille basilicam prope uiam per quam
gradiebantur diuertit. et in
gressus orabat. Ceteris autem de
foris prestolantibus: gaufridus
ille grauatus tedio. super la
pidem obdormiuit. Deinde
cum ambo pariter surrexis
sent.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ille de oratione. ille de somno:
apparuit idem gaufridus tan-
tum iocundior et hylarior ce-
teris. quantum tristior prius.
Cumque ei perfectus frater verba
mesticie quod locutus fuerat. ami-
cabiliter improperaret: etsi tunc
dixi inquit. numquam amplius le-
tus ero: sed nunc dico. numquam
amplius tristis ero. Idem quoque
gaufridus primo tempore tiroci-
nii sui. pro patre suo viro no-
bili et potenti. quem in seculo
reliquerat. filiali pietate
sollicitus. patrem sanctum pro eius con-
versione rogare dominum. af-
fectuosius exorabat. Cui vir
dei. ne timeas inquit: ego il-
lum probatum monachum ma-
nibus meis in hac claraual-
le sepeliam. Verumque secutum
est. et profectus monachus fac-
tus est: et a patre sancto sicut
ipse predixerat. in claraualle
sepultus. Tanquam enim mori il-
lo absente non posset. quinque
mensibus infirmatus. et creber-
rimum immo continuum in se
ipso responsum mortis ha-
bens. sustinuit donec pa-
ter sanctus rediret: qui ut olim
promiserat. eum traderet se-
pulture.

Dompnus abbas Rainaldus cisterciensis.
quem ex claraualle assump-
tum. pater sanctus et amplecte-
batur ut filium. et verebatur
ut patrem: ob quorundam mo-
nasteriorum ordinationem. pro-
vincie partes intrauit.
De quo vir dei in claraual-
le consistens. dum fratri cui-
dam loqueretur. subita in-
spiratione permotus: dompnus
ait cysterciensis. aut mor-
tuus est. aut in proximo
morietur. Nec parum frater
ille miratus est verbum:
magis tamen obstupuit. cum
eiusdem abbatis obitum.
post dies paucos audiret
nunciari.

Pernoctabat aliquando dei famulus in
oratione. in suo clarauallensi
cenobio constitutus. et solita
intentione dominum precabatur.
Contigit autem eadem hora
pauperem quendam. et vere
pauperem spiritu. in cella
hospitum mori. Cuius animam
cum vocibus canoris in celum
deferri pater sanctus audiuit:

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et interrogatis mane fratrib(us) qui affuerant. illa(m) fuisse hora(m) obitus ei(us) comperit. qua p(re)dictas in sublime tendentiu(m) uoces audiuit.

Cum beat(us) ep(iscopu)s malachias. cui(us) uita(m) uirtutib(us) plena(m). uir s(an)c(tu)s studiose descripsit. iuxta desideriu(m) cordis sui in claraualle beata(m) celo a(n)i(m)am reddidisset. offerens p(ro) ei(us) transitu uen(er)abilis abbas hostia(m) salutare. gloria(m) ei(us) d(omi)no reuelante cognouit. et eode(m) inspirante. sacrificio iam expleto forma(m) mutauit orationis. et collecta(m) intulit. que ad s(an)c(t)o(rum) pontificu(m) celebritates. no(n) ad co(m)mendationes defunctoru(m) p(er)tinet. ita dicens. Deus qui b(eatu)m malachiam pontifice(m). s(an)c(t)o(rum) tuo(rum) meritis coequasti. tribue q(uesumu)s. ut qui p(re)ciose mortis ei(us) festa agim(us). uite q(uo)q(ue) imitem(ur) exempla. Deinde reuerent(er) accedens. sacra ei(us) uestigia. deuotissime osculabat(ur). Modu(m) a(u)t(em) aut seriem uisionis. nec unq(ua)m aperire. nec in eiusde(m) ep(iscop)i uita scribere studuit. bere adiecit. Hoc d(omi)n(u)m respondens cu(m) plurimu(m) rogaret. intim(us) ad p(ro)pria ipi p(ro)misisse p(er)sona(m).

Sup(er) his a(u)t(em) que ad g(rati)am p(er)tinet sanitatu(m). multa insignia p(er) hunc famulu(m) suu(m) op(er)at(us) est xp(istu)s. s(ed) nos pauca de plurib(us). exempli g(rati)a p(ro)ferim(us).

De sanitatib(us) quas d(omi)n(u)s p(er) b(eatu)m ber. op(er)ari dignat(us) e(st).

Castru(m) uillaticum accole uocant. q(uo)d a claraualle ut aiunt. sex miliarijs distat. Vbi mulier pregnans. temp(us) om(n)e transierat pariendi. et aliq(ua)ntis mensib(us) iam decursis. cu(m) necdu(m) pareret. amplius mirabat(ur). Cui(us) eo usq(ue) dilatus est part(us). ut morb(us) poti(us) uideret(ur). nec iam crederet(ur) esse pregnans. s(ed) tumens. Quis enim credere posset. anno integro infantulu(m) intra uiscera materna teneri. Desp(er)ata ig(itur) mulier. ad monasterium uiri dei ducit(ur). sic se habens. Sistit(ur) ad porta(m) miseri. et portario fratri causa(m) miserabilis intimat(ur). Rogat ille. et inaudito compassus incomodo. supplex adiit patre(m) sem. fideli(ter) ei necessitatem indicans mulieris. fideliter

De transitu s(an)c(t)i malachie ep(iscop)i. et de reuelac(i)o(n)e que f(a)c(t)a fuit b(ea)to ber. i(n) celebrac(i)o(n)e misse. et de mutac(i)o(n)e collecte.

Abhinc agit(ur) de quib(us)da(m) sanitatib(us). q(ua)s d(omi)n(u)s p(er) b(eatu)m ber. op(er)at(us) e(st).

De muliere p(re)gnante. que p(er) annu(m) integru(m) pueru(m) retinuit i(n) utero.

(c) 2009

explens negocium susceptę legationis. Et o mira diuinę uirtutis operatio: mirabilius accelerantis quod mirabiliter tardabatur. Tanquam enim hoc solum tanto tempore nascituri se expectauerit infans: hora eadem femina peperit. et percurrente remedio ad portam rediens frater ille. incommodum quod nunciauerat non inuenit.

Alio tempore in territorio autisiodorensi. apud oppidum quod cona uocatur: mulier quedam periclitabatur multis diebus. quod uenisset filius usque ad partum. et uires non haberet parturiens. Cumque subuenisset interim seruus christi: postulanti benedictionem. aquam benedictam misit. Gustauit mulier: et confestim natus est puer. Quem uenerabilis episcopus carnotensis gaufridus baptizauit: bernardi ei nomen imponens.

In eodem tempore et in territorio eodem. dum febrientium multitudo sicut ubique solebat. a dei homine panem peterent benedictum: gerardus quidam clericus ex castro cuius nomen est clamecetum: male sciolus. et subsannans fidem ipsius. blasphemabat. In ipsis autem uerbis blasphemię. grauissima febre correptus: usque autisiodorum abeuntem sequi coactus est uirum dei: et penitentiam agens apud eum: ipsam cum detraxerat. multis precibus obtinuit benedictionem.

Tam multis uero gustata eiusmodi benedictio. reddidit sanitatem: ut soli dei cuius hec uirtute fiebant. possent noticia comprehendi. Vidimus in meldensi territorio militem deuotissimas referentem gratias uiro dei: quod ad primum gustum panis ab eo benedicti. plenam recepit sospitatem a febre quartana: qua sic grauiter laborauerat mensibus ferme decem et octo. ut in hora accessionis quasi freneticus nec matrem cognosceret suam.

Virum quoque uenerabilem gertuinum lemouicensem episcopum. testantem audiuimus: iuuenem quendam de familia sua. letaliter in capite saucium.

De febricitantibus gustato pane a beato ber. benedicto: sanatis. c.

De quodam iuuene letaliter in capite sauciato. per degustationem panis benedicti sanato celeriter. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

cum iaceret spumans et inpos mentis. inmissa sibi in os bucella panis quem benedixerat homo dei. tam celeriter sensisse virtutem. ut incolumis surgeret ipsa hora. Nec illud tacendum. quod ipsam quoque substantiam panis. ab omni corruptionis iniuria. benedictio eadem vendicabat. adeo ut plures viderimus. qui per septennium et ultra. eosdem servaverant panes. nec colore nec sapore mutato. Ante hos paucos dies. venerabiles abbates gerardus et henricus. de suecie partibus venientes. dum super his conferremus. testati sunt nobis panem ante annos .xii. eius benedictione signatum. manere apud se penitus incorruptum. Nec dissimilem apud aliquos nostrum usque hodie novimus. et apud alios multos credimus esse repositum. Et nunc idoneum satis et evidens. huius rei testimonium proferimus. vir magnus et magnifice honorandus. danorum archiepiscopus heschilus. patrem sanctum unice venerabatur affectu. mira devotione colebat. Nec contentus est eum in filiis videre. cum novum cenobium extruxisset. et impetrasset ab eo desideratum sacre congregationis examen. Prevaluit apud eum desiderium vehemens. ut homo tante auctoritatis. et in insulis illis tam ecclesiastica auctoritate singulariter potens. expositis suis omnibus. etiam semet ipsum periculis multis traderet et labori. Nam de expensis dicere non magnum. quamvis eum de audierimus protestantem. quod expenderit in itinere ipso. argenti marchas amplius quam sexcentas. Venit ergo claravallem. quam humilis et sublimis. quem a finibus terre non curiositas audiende sapientie. sed fidei zelus et plenitudo devotionis attraxerat. Ubi quantum fleverit. qualem sese non modo erga eum quem tam unice suspiciebat. sed etiam erga minimos quosque liber fratrum exhibuerit. non est facile dictu.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

demum rediturus ad patriam. ut benedictum a dei famulo panem referre posset. et diutius conseruare: humano sensu precepit. ut in clibano recoqueretur: sicut solent qui maria transeunt. panem ferre bis coctum. Audiens autem sanctus. non est passus errare hominem tam deuotum: sed amicabiliter arguens. in hac parte modicam fidem eius inueniri. uane inquit. non poterit panem ipsum benedictio magis. quam recoctio conseruare: et non adquieuit benedicere illum. sed communem sibi panem precipiens exhiberi. benedixit. et dixit. Ecce hunc tolle tecum: nichil deinceps de corruptione sollicitus. Tulit: et ad suos rediens. usque hodie gloriatur. fidei sue defectum. euidentissima rei ueritate conuinci. Nec enim passus est. patris sancti uisitare sepulcrum: nec minus nunc erga eum afficitur. nec minus quam olim uiuente confidit: quem mirum quem ueri iam uiuere. omnino non ambigit. Confessus est etiam nobis de pane quem retulit: quod nunc usque cum iam tercius annus transierit. illesum eum beati uiri fides et benedictio custodierit. Narrauerunt et aliud. etiam nobis uiri religiosi. qui cum eodem archiepiscopo uenerant: miraculum dignum memoria. nuper factum in cenobio. quod ut supra meminimus in terra sua ipse fundauit. Erat enim inquiunt. in regione eadem. adolescens quidam nobilis. ipsi quoque archiepiscopo secundum carnem propinquus: sed ob multa sua flagitia minus carus. Correptus autem grauissima inualitudine. uisitationem eius uix impetrauit: et per manum eius ad monasterium quod fundauerat. se contulit. Ubi et cum maxima cordis compunctione renuncians seculo: per dies aliquot in humili et fidelissima confessione persistens. magis ac magis eadem egritudine laborabat. Qua demum inualescente. exitum sibi imminere cognoscens: abbatis et fratrum presentiam miro amplectebatur affectu:

Vel inquiunt.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

inferi eos deuotione mone-
bat. ut spiritalia arma
corriperent. egressuram proximus
animam sibi commendatam effi-
cacius protecturi. et exhibituri
fideliter necessarium prorsus
inter inimicorum hostium cru-
delissima tela conductum.
Cumque in huiusmodi supplicatio-
ne. diuinis iam sacramentis
muniti. et de seruorum dei
patrocinio et domini misera-
tione. piissima deuotione
presumens. ac proinde circum-
stantibus omnibus multam sue
salutis relinquens fiduciam.
expirasset. offerebant fratres
pro commendatione anime eius.
quam deuotissime poterant.
diuini corporis hostiam saluta-
rem. Cum subito inimicus
humane salutis. ex eiusdem
sicut indubitabile esse uide-
tur. liberatione anime. quam ex
multis diebus irreparabiliter
sese occupasse uidebatur. iram
magnam concipiens. et eandem
permittente deo crudeliter
satis exercens. unum e fra-
tribus repentino furore per-
uasit. Clamabat igitur hor-
rendis
uocibus miserabiliter homo. et
ipse multorum manibus tenebatur.
Demum cum maximo quidem labore
asportatur. et in lectulo religa-
tus. tam sua quam astantium mem-
bra dentibus appetens. durissi-
me uexabatur. Nec illa quam
prius nosset lingua. sed noua
quadam quam nec astantium quis-
quam nouerat. loquebatur. Et
cum nichil quod diceret intelli-
geretur. tam libere tamen et si-
ne offendiculo non incognitas
eum audiebant edere uoces. ut
indubitanter crederent. quod lin-
gua aliqua loqueretur. Post aliquan-
tas igitur horas. cum uehementer
confusi fratres. quid agere posset
anxie cogitarent. et studiose
conquirerent. unus ex eis salubre
consilium domino inspirante conci-
piens. sacra pignora ab ipso
archiepiscopo eodem anno ibi de- vel illic
posita. uidelicet de capillis et
barba et dentem unum beati
patris nostri bernardi. afferri
monet. et eius pectori supponi.
Quod ut factum est. germanica
lingua per os eius cepit hor-
rendis uocibus nequam spiritus
exclamare. tollite tollite.
amouete bernardum.

De quodam fratre crudeliter a demone uexato. reliquiis corporis beati bernardi sibi suppositis. pristine sanitati restituto.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Et dicebat: Heu quam ponderosius factus es bernarde: quam gravius: quam intolerabilius factus es modo. Cumque hec et similia aliquandiu clamitans loqueretur: factum est breve silentium. et subito frater ille domino miserante purgatus: aperit oculos: ac velut de gravi sompno evigilans: circumstantes fratres et sua plurimum vincula mirabatur. verecunde satis quidnam sibi vellet hec. vel quid accidisset interrogans. Ex ea igitur hora pristinam sanitatem mentis et corporis per beati patris merita sancti recepit: nil penitus quod in illo tam gravi casu fecerit, aut locutus fuerit recordatur. Hec quidem a nobis de testimonio viri reverentissimi heschili danorum archiepiscopi. ex occasione patris a dei homine benedicti: non sine quadam anticipatione sunt dicta.

Non modo autem hominibus. sed et pecoribus etiam et armentis. iam frequenter eius benedictio profuit: ut monasterii sui cellerarius diutius aliquando increparet. quod sibi non iudicans moriturum animalia promisisset. unde fuerant pauperes sustentandi. Deinde ut solitus erat. benedixit sal. et animalibus iussit apponi: ac protinus lues orta cessavit. No.

Quod in aliis monasteriis quoque vidimus et cognovimus: ut audiens fratrum animalia mori. interdum etiam non rogatus. sed ipse potius admonens illos. eodem remedio subveniret.

Cadunum dicitur locus fere. quidam caziacensium monachorum. Ubi vir sanctus cum aliquando pernoctaret: exhibitum sibi iuvenem claudum. oratione et benedictione sanavit: ita ut post dies paucos per eundem locum redeunti. incolumis et devotus astaret.

In eisdem partibus vico cui nomen algorscu: mulierem freneticam populus obtulit transeunti. Cui manus imponens et orans: sanam dimisit. et abiit. hanc in eodem vico postea vidimus. viro dei cum gratiarum actionibus occurrentem.

Quod benedictio beati ber. non solum hominibus. sed etiam animalibus frequenter profuit.

Capitulum. quod beatus bernardus benedicebat sal. quo apposito morbidis animalibus curabantur. No.

Capitulum. de benedictione salis. ad opus animalium morbidorum.

De claudo sanato, et de muliere

(c) 2006 Ministerio de Cultura

In remotis etiam regionibus quocumque eum ecclesie sancte necessitas traxit: uirtus est ipsum secuta signorum. Apud uiride folium. sic enim dicitur castrum territorii tolosani: quod ut superiore libro meminimus. aliquando pater sanctus introiens. multis ibidem uirtutibus claruit. Puer mancus et claudus ex utero matris sue: ad cuius iam memoriam martiris. utriusque pedis et alterius manus receperat sanitatem. huius alteram manum adhuc inualidam. tamquam diuinitus seruatam sibi. pater sanctus benedicendo sanauit. ut sociorum innotesceret particeps esse uirtutis. Caturcium dicitur ciuitas aquitanie: per quam uir dei. ipso tempore transitus fuit. Ibi preter alia beneficia que prestitit in infirmitatibus multis: unus de pueris episcopi ciuitatis illius. qui ex uulnere graui. alterius oculi lumen amiserat. sub manu eius uisum recepit.

In pago quoque engolismensi. loco cui nomen est castellare. post oblationem hostie salutaris. astantibus uenerabilibus episcopis. lamberto engolismensi. et geraudo lemouicensi. puerum ex matris utero claudum et mancum. cuius in modum pile. cubiti cum genibus umbilico. pedes autem natibus adhesissent. dei famulo offerebant. At ille singula membra. edito prius signo crucis attrectans: mira facilitate extendit primum et sanauit: apprehendensque deinde manum eius. erexit illum: et dimisit libere gradientem. Populus autem pro tantis nimirum uirtutibus: magnis uocibus dominum collaudabat.

Nam et die sequenti. in pago lemouicensi. in uico quem sancti germani nomine uocant: signa per eum plurima claruerunt. Undique enim confluebant. qui in incommodis uariis laborabant: et uirtus erat domini ad sanandum eos. Ubi inter ceteros. puer ferme decennis. cecus ex utero matris sue: coram omni populo. oblatus est uiro dei. Qui in digitos suos expuens. et liniens

(c) 2006 Ministerio de Cultura

oculos eius. breuem fecit orationem: et in nomine Christi. aperuit oculos ceci nati. Regnum quoque germanie. cum intrauisset aliquis uir beatus: tam excellenter enituit in gratia sanitatum: ut nec uerbis exprimi. nec credi ualeat. si dicatur. Nam et testati sunt qui affuere: in territorio constantiensi. circa uicum quem doingiren nominant. ex his que diligentius inuestigarunt et uiderunt oculis suis: ad eius una die illuminatos. ad eius impositionem manus cecos undecim. sanatos etiam mancos decem. et claudos decem et octo. Ceterum ne fecisse nos inopes copia uideatur: ex innumera multitudine. saltem pauca memorie commendamus. que in locis celebrioribus facta noscuntur.

Cum uenisset constantiam homo dei. et undique se uirtutum eius fama diffunderet: abbas augensis. quod iuxta lacum lemannum antiquum extat. et nobile monasterium: hominem que suis helosinis sustentabat. cecum misit ad eum. et confestim uidentem illum recepit. Hereueresein dicitur locus. ad eiusdem dyocesim pertinens ciuitatis. sed plurimum a ciuitate remotus. Ibi quoque sicut et in ceteris illius prouincie. per que transiuit locis: multis in seruo suo miraculis. glorificatus est deus. Ubi etiam cecus natus: sub manu eius uisum recepit. Item alteri a natiuitate surdo et muto: auditus redditus est. et loquela.

In ciuitate etiam basileia. cum ex more sermonem habuisset ad populum. ut impleretur in eo. quod de sanctis apostolis legitur. qui uidelicet profecti predicauerunt ubique. domino cooperante. et sermonem confirmante sequentibus signis: oblata est ei femina muta: et confestim eo orante locuta est. Oblatus est etiam claudus. et ambulauit: oblatus est cecus. et uidit.

Apud spirensium ciuitatem. presente romanorum rege conrado. qui dei hominem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ab ecclesia ad hospitium dedu
cebat. offerebat puerum
claudum. rogantes ut ei ma
num imponere dignaretur.
Quem signatum protinus erigens.
super pedes statuit. et libere
gradiebatur. in dei laudem
acclamantibus universis.
Item in capella episcopi civitatis
ipsius. rege ipso vidente. visum
reddidit cece cuidam mulie
ri. et claudo nato gressum
donavit. Multa quidem et
alia. in manu eius christus effe
cit. sed ad exemplum pauca
sufficiant. Nonnullos etiam
parvulos et pueros. rex
ipse devotus suis illi mani
bus offerens. de multorum
curatione meruit gratula
ri. Nec tamen apud predictam
spirensium urbem. sed apud
frankenefort et magunti
ne diocesis locum. ubi in
numeris idem dei servus
virtutibus effulsit. De tota
siquidem regione. quotquot
patiebantur. afferebant
ad eum. et tantus erat con
cursus. ut predictus rex cum
aliquando populum comprimentem

coercere non posset. deposita
clamide virtute suam in proprias
ulnas suscipiens. de basilica
asportavit. Inter plurimos
sane qui ibidem adepti sunt sa
nitatem. senex quidam parali
ticus de vicinia illa. homo no
tus et honoratus. multis suorum
precibus. et non sine multo la
bore. introductus est ad hominem
dei. a quo post brevissimam
ut solebat orationem. erectus pro
tinus et sanatus. non tamen incolu
mis. sed et fortis apparuit.
ut posses credere si videres.
non tam alteratum hominem esse.
quam alterum. Iamque eo viriliter
procedente. parabat alius tolle
re lectum eius. in quo adductus
erat. cum revocans eum unus
ex circumstantibus. hugo tulli
ensis ecclesie archidiachonus.
evangelici illius memor. non
sic aut. non sic vacuus rever
teris. tolle grabatum tuum.
et ambula. Et imponens in
humeros eius. dimisit eum li
bere procedentem. sed omnis plebs
ut vidit. dedit laudem deo.
Ibidem etiam puer mutus et
surdus ex utero matris. sub

Quod presente rege romanorum. multas virtutes et miracula christus per beatum bernardum effecit. et qualiter ipse rex eum populum comprimentem coercere non posset. beatus brachiis suis beatum bernardum de...

(c) 2005 ...

leuatus per scalam. et in fenestram
accedens ad uirum dei: sub ma
nu eius uisum recepit pariter [margin: audiui]
et loquelam. Sed et paraliti
ca quedam mulier de eadem re
gione. diues et honorata. ibi
dem recepit amissam ex mul
to tempore sospitatem. Dumque exi
liens ambularet: omnes quidem
letati sunt qui uidebant. sed pre ce
teris exultauere mulieres. que
attulerant et obtulerant eam.
Illam et ipsius particeps esse
uirtutis: religiosa deuotio.

Per idem tempus conuidebatur.
Transeunte sancto presule uicum
in litore reni positum. quem
bobardum uocant. et uarios
per uniuersam prouinciam cu
rante languores: oblatus est
ei paraliticus in grabato. au
dita siquidem fama uirtutum.
a predicto uico. in occursum eius
se fecerat asportari. Cui in
medio plebis manum imponens.
erexit hominem: incolumemque
remisit ad propria. Eodem anno.
ingredienti urbem treueren
sium seruo christi: ex more obui
am ruit plebs uniuersus:
Offerunt autem ei sorores duas:
que ab annis quatuor. amborum
lumen amiserant oculorum.
Quarum ille utrique imponens
signum crucis: uisum reddi
dit lucis. et uidentes. uirum
dei cum ceteris sequebantur. In
eiusdem basilica ciuitatis.
cum ad altare beati petri apostoli.
uir apostolice gratie. immortalem
hostiam immolasset: oblatus
est ei claudus. et ambulauit:
oblatus est cecus. et uidit:
oblata est surda mulier. et
audiuit. Hec in sompniis ad
monitam se esse dicebat:
ut dei hominem peteret. cuius
beneficio receptura esset au
ditum. Apud confluentiam
treuerensis diocesis nobi
le castrum: mosellam fluui
um qui ibidem in renum la
bitur. dei famulus pertransi
bat. Cumque paululum processis
set: oblatum sibi hominem
claudum et signatum. depo
ni iussit et ambulare:
et non fuit qui obediret.
Nec mora. claudus idem
retractum femoris neruum
clamat sponte laxari. et
dum nescit extendi uelut

ab altero

10-8

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ab altero genu suũ. quod quilibet ante conatus. nullo modo potuisset. Mirantur omnes. probatur sub omni uelocitate quod dicitur: deponitur. ilico graditur. ilico sanus et incolumis innotescit.

Non est nobis colonia transeunda: magna est ciuitas. magna illic dei famulo uirtus affuit. magna illi deuotio coluit populorum. Ostenditur usque hodie in claustro beati petri. sicut a psonis ueridicis nuper accepimus: adolescens olim claudus. nunc libere gradiens: qui oblatus uiro dei. ad impositionem manus eius gressum recepit. unde etiam filius eius publice nominatur.

Abbas henricus de suetia. cuius superius fecimus mentionem. nuper retulit nobis. feminam nobilem germani sui olim uxorem. cum post obitum uiri sui pre dolore frenesim incurrisset. et multo tempore sic se habens. in uinculis teneretur: eidem patri in prefata urbe oblatam. et uix tenuiter in turba circumstrepente signatam. dum ex more ligata reuehitur. mentem pristinam. atque integrum se gaudet recepisse salutem.

In eadem etiam ciuitate: filiam quandam eidem patri sancto parentes nobiles obtulerunt. hanc aiebant. a pueritia traditam sanctimonialium monasterio feminarum. ibidem amisisse prorsus auditum. et annos plures in eodem incommodo pegisse. Cuius aures signo crucis edito. pater sanctus attrectans: protinus et auditum ei. et parentibus eam reddidit audientem.

Accedens inter hec mulier honorata. coloniensis itidem ciuis. que alterius oculi lumen amiserat: plurima iam per quinquennium. inutiliter sese in medicos expendisse dicebat. Et ipsam quoque continuo per signum crucis illuminans uir beatus: quod gratis acceperat. gratis dedit.

Sed et matronam alteram in beati petri basilica oblatam in lectulo. idem christi seruus erexit: protinus et incolumem suis pedibus abire precepit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

huius ex multo tempore, neruis femorum fuerant sic retracti: ut nec erigi ullatenus posset. nec consistere pedibus suis.

Iam ex personis aliis persistebant. qui studiosius obseruabant. ad eiusdem uiri sancti orationem et manus impositionem. infra triduum quod ibi fecit. duodecim claudos sanatos erectosque. mancos duos sanatos. quinque cecos illuminatos. loquelam redditam mutis tribus: et decem surdis quis grauius sede [ ] auditum.

Aquis grani in sede regia. dum in illa famosissima toto orbe romanorum capella. uir beatus sollempnia celebraret: claudo homini gressum. et cecis quatuor uisum. sub manu eiusdem serui sui. rex regum et dominus dominantium potenti uirtute restituit.

Eodem etiam tempore. intra leodiensium fines. preter innumera alia que breuitatis studio pretereimus. iuxta opidum quod fontanis uocant. orante eo. aperuit dominus oculos ceci nati. huius non tantum oculi ceci nati. sed ipse etiam palpebre clause. et emortue erant. Quas sacratissimis digitis suis aperiens. uir beatus: diuino munere. et uigorem palpebris. et pupillis prestitit claritatem. Confestim denique idem puer lucem intuitus ignotam. maxima cum exultatione clamabat. Video diem. uideo omnes homines: uideo capillatos. Plaudens quoque manibus. et tripudians: deus inquit. ex hoc iam non offendam ad lapides pedes meos.

In urbe etiam camerico: celebrantis missarum sollempnia uiro dei. surdum et mutum a natiuitate puerum offer[rebant]. Quem audientem pariter et loquentem. qui presentes aderant: super gradum ligneum statuerunt: ut de loco eminentiori. nouo sermone populum salutaret. Nec mirum. quod intra plebis deuotio: intra pariter uociferatio sit secuta. Et hec quidem sunt que in regno germanie. in manu serui sui mirabiliter operatus est deus: e pluribus pauca sufficiant.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Iam et in hispaniis. ubi presens tempore non fuit: sanctitatis eius indicia claruerunt.

Cum enim fidelis seruus et prudens. preciosum domini crucis fructum. undique colligeret. atque iterum propagaret ubique: contigit ut de filiis suis in hispanias mitteret. in illis quoque sicut in ceteris gentibus fructum aliquem habere desiderans. De quorum numero. albertus quidam faber. in loco cuius nomen est sirperadum. grauissima inualitudine occupatus: per multum iam tempus iacebat paraliticus in grabato. Interim per abbatem suum incommodum suum nunciat patri sancto: et ut sui misereatur exorat. Eadem autem die. qua uir beatus in claraualle. pro eodem paralitico. ad petitionem sui illius abbatis orauit: currente uelociter uerbo uirtutis. et uirtute orationis. ille in hispaniis repente conualuit: tanquam uas plenum aqua. suo sentiens capiti superfundi. Regressus siquidem abbas. cum predictum fratrem incolumem reperisset: diligenter sciscitatus ab eo modum et tempus sue liberationis. certissime comperit. orante in galliis dei famulo. illum in hispaniis esse curatum.

Et quia semel ad hispanias uertimus stilum: illud quoque quod contigit de uiro reuerentissimo petro astuensi petro episcopo prosequamur. Is quidem petrus nobilis genere. monachus professione. pietate deuotus. in cenobio quodam quod eo tempore ipse regebat. tam uehementi capitis dolore laborabat: ut nec regulam observare ieiuniis. nec sine pellicea posset stare. Audiens autem celeberrimam uirtutum famam. que per dei hominem efficiebantur: per quendam fratrem legationem mittit sue supplicationis. et opem flagitat pie intercessionis. Cui uir sanctus laneum quo tempore utebatur pilleum misit. et premisit egro capiti de domini uirtute remedium. Suscipiens ille missam benedictionem: maxima cum reuerentia et deuotione.

c. De uirtutibus quas dominus per beatum bernardum operatus est in hispania. ipso in remotis partibus existente. c.
c. De fratre paralitico in sirpado. beato bernardo orante in galliis. sanato. c.

c. De monacho quodam in hispania. qui propter dolorem capitis. nec ieiunare poterat. nec sine pellicea esse. per laneum pilleum sibi a beato bernardo missum. ab illo langore capitis liberato. c. et capiti suo imposito. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Nō.

confitens ei quoniam sollicite potuit delicta sua. et stola se induens sacerdotali. ita demum velut xpi fimbriam tangens. servi xpi pilleum sumpsit. et imposuit capiti suo. Nec tardavit fidei fructus et benedictionis effectus. sed miratus et ipse celerem proprius sentiens medicinam. et exinde usque hodie ab huiusmodi languore sanus et incolumis. annunciat omnibus quam experiri meruit ipse virtutem. Nam et episcopus factus. exenia illa divisit. partem mediam secum in scriniis honorifice ferens. mediam in monasterio sub eadem veneratione deponens. nec locum scilicet unde vocatur. nec sedem cui prelatus est. volens tanta benedictione fraudari.

Ex hoc nobis ad ea quoque que mirabiliter egit in regione propria. est redeundum. Nam in eo forte etiam plus quam propheta dici posse videtur. quod prophetie ei non defuerit honor. nec in patria sua. Mussejum dicitur villa super sequanam fluvium. paucis a claravalle miliaribus distans. Ex hac virum ydropicum. ad dei hominem adduxerunt. Cui manus imponens et orans. proprio quoque cingulo tumentem enormiter uterum eius accinxit. precipiens. ut incolumitate recepta. prestitum sibi cingulum reportaret. Nec tardavit sanitas. sed paulatim timor abscessit. Deinde circa vicesimum diem. gracilis incolumisque reversus. cingulum simul et gratias multas. suo retulit curatori.

Exeunti alio tempore monasterii claustra. senem paraliticum ex proximo viculo qui Mindusilla dicitur. obtulerunt. Subsistens autem modice. et breviter orans. tetigit hominem. et incolumem suis pedibus abire precepit. Quo abeunte. populus multus qui in occursum viri sancti confluxerat. non sine lacrimis dominum collaudabat.

Item redeunti aliquando de via. pro foribus monasterii

De his que in patria sua fecit b. ber. et de ydropico accincto cingulo b. ber. sanato. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

oblatus est surdus et mutus. Respiciens igitur tetigit linguam eius: et digitos misit in aures. statimque aurium eius obstacula facta de medio: et solutum est vinculum oris.

Mallemuilla dicitur vicus eius vicus. tribus circiter miliariis a monasterio distans. Hunc quondam pertransiens vir beatus: mancam puellam tetigit et curavit. quam nunc usque superstitem et incolumem esse. nuper accepimus. Per idem tempus in finibus illis. apud castrum quod nominatur burlemontem: duo milites de beati patris virtutibus conferebant: sed minus credulus alter. si hunc inquit puerum sanum fecerit: ex tunc firmius credam. Dicebant autem surdum quendam et mutum: qui apud eos nutriebatur. nec locutus fuisset aliquando. nec audisset. Post dies paucos. transeunte ea propius patre sancto: ambo pariter puerum tollunt. et offerunt ei. Imposita igitur manu puero. et signans os illius et aures: allocutus est eum: et loquentem statim, et audientem dimisit.

Apud risnellum oppidum regionis eiusdem. usque modo cernere est. adolescentem symonem nomine. satis notum: qui praefato dei famulo claudus oblatus est. et sub eius manu gressum recepit.

Barrum super albam dictum oppidum. tribus ut aiunt leugis distans a monasterio clareuallis. Ibi quoque saepius per hunc hominem dei. divinae virtutis opera claruerunt. Siquidem praeter ea quae minus diligenter curavimus investigare. quod omnis nostra curiositas. signorum multitudine vinceretur: quattuor illic claudos. ad ipsius orationem et manus impositionem. diversis temporibus christus erexit. caecos duos illuminavit: duobus aeque surdis et mutis. auditum restituit et loquelam. Sed et iuxta alterum barrum. super sequanam. ad eius tactum. illuminatus est caecus: convaluit etiam paraliticus: gressum recepit puer claudus ex utero matris suae.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

Cum reuerentissimus papa noster: tercius eugenius. ex monacho clareuallensi. et abbate sancti anastasii. in urbe roma ad apostolicam assumptus cathedram. galliam introisset: ibat cum eo uir sanctus: nec minus apostolica uirtus in eo. quam in illo dignitas preminebat. Tantus enim ad beatum uirum concursus erat. incommodis uariis laborantium: ut cum aliquando summus pontifex. basilicam ubi ille missarum sollempnia celebrabat. deuotus intrasset: expleto sacrificio. et ex more accedentibus illis qui eum desiderabant. paulominus idem papa comprimeretur a turbis. et uix potuerit per ministrorum manus educi. E pluribus sane que in eiusdem apostolici uiri facta sunt comitatu: duo scribimus. que nos obliuisci. ipsa quam uidimus magnitudo leticie non permittit. Chaleta dicitur uicus. inter campiniacum castrum et sequanam fluuium constitutus. Ubi ferme puer decennis. ab anno priore paraliticus sic iacebat: ut ne ipsum caput flecteret. nisi ab altero moueretur. Quem afferens mater eius in culcitra. ceterique propinqui. offerebant uiro sancto. ipse eundem locum per stratam publicam transeunti. At ille signatum erigens. statuit super pedes suos. et ire precepit. Ubi non immerito quidem. magna admodum facta est admiratio: magna exultatio omnium qui uidebant. sed pre ceteris frater iunior. in ipsius tamquam rediuiui oscula ruens. multos eorum ad lacrimas usque permouit. Hunc quidem puerum. et post annos quatuor. in eodem uico beato uiro mater offerens. sacros monebat osculari pedes: hic est inquiens pater tuus. qui tibi uitam reddidit. et te michi.

Eodem anno apud cistercium iuxta morem abbatibus congregatis. predictus papa uenerabilis affuit. non tam apostolica auctoritate presidens. quam fraterna caritate residens. inter eos. quasi unus ex eis.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ubi cum ad cellulam in qua iacebat. facto vespere et conventu soluto dei famulus divertisset: surdum ei puerum obtulerunt. Erat autem puer idem ille de vicinia eadem: et sicut postea didicimus. ex longo ante tempore vigilans in custodia gregis sui. subito terrore percussus. amiserat prorsus auditum. Orans itaque pater sanctus. et puero manus imponens: utrum audiat sciscitatur. At ille mira devotione proclamans. audio domine audio: tam firmiter amplexatus est eum. ut vix ab eo posset avelli. Auditum est verbum. oblatus est puer summo pontifici. aliisque personis: celeberrimumque hoc miraculum fuit.

Venerat pater sanctus ad monasterium in diocesi bisuntina. cui nomen est carus locus. et erant cum eo ex abbatibus sui ordinis multi. ubi matrona quedam de finibus illis. ex multo iam tempore clauda: in curru allata. et oblata est ei. Orans igitur breviter. et eam signans in nomine domini. erexit et sanavit: ut eadem hora incolumis remearet ad propria. Eodem tempore in monasterio morimundo. que est cisterciensis ordinis abbatia una de primis: monachus quidam iacebat usque adeo paralisi dissolutus: ut omnibus pene membris officio proprio destitutus. non manum posset movere. nec pedem. Interea superveniens vir beatus. paraliticum visitat: manum postulatus imponit: et continuo opem sensit egrotus. ut tamen gratius esset miraculum: velut gradatim. prius alteram manum. secundo alteram recuperavit. Deinde perfectius palliolo suo operuit postulantem: et subito in brevi obtinuit etiam reliqui corporis sospitatem. In monasterio albe ripe. monachus adolescens usum vocis amiserat: ut nec psallere inter fratres. nec a quoquam nisi multum proximo sibi. intelligi posset.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quid loqueretur. Cum uir sanctus
diu idem monasterium uisita
ret. aquam cum uino benedicens.
potum dedit. et post paulu
lum frigidus ex eius pectore. mira
cum suauitate sudor erupit.
Denique ipsa die. ab eodem incom
modo liberatus. psallere cepit.
quasi unus de ceteris fratribus. et hoc
illi beneficium usque hodie perse
uerat. Cum uenisset ali
quando pater sanctus ad monaste
rium trium fontium. oblatus est ei
clericus quidam. ex his qui re
gulares nominantur. homo
grandeuus et cecus. Imposuit
ei manum. et breuem ex more
fecit orationem. et eadem hora
uidentem illum remisit ad ec
clesiam suam. In trecensium
urbe. multa per hunc dei fa
mulum miracula claruerunt.
e quibus duo que presentibus episcopis
godofrido lingonensi. et hen
rico trecensi. facta sunt. me
moramus. Puellam curuam in
predicti trecensis episcopi domo.
propinqui et noti. cum multis
ei precibus offerebant. Tantius
u cocursus erat. ut cum iam
signatam dei famulus. acsi
mollem lutum inter sacras ma
nus mirabiliter formans. ere
xisset. et erectam incedere
precepisset. locus non potue
rit inueniri. Denique super
mensam magnam. que ap
posita erat. statuerunt il
lam. et erecta libere gra
diebatur. magnifice dominum
collaudantibus uniuersis.
hanc quoque adhuc superstitem.
ab his qui eam nouere.
nuper audiuimus. In eadem
urbe. filiam mutam patri
sancto obtulit mater. cuius
morbus epilepsie. loquendi
ademerat facultatem. Nec
mora. seruo christi imponen
te ei manum. solutum est uin
culum oris eius. et loquebatur
recte. In eiusdem urbis
diocesi. loco cui nomen
dopnamant. cum uir sanctus
missarum sollempnia celebra
sset. cecum illi filium obtu
lit pater. Expuens autem
in digitos suos. et palpe
bras eius liniens. eadem
hora. uidentem illum reddi
dit patri suo. Nec lon
ge ab eodem uico. apud

(c) 2006 Ministerio de Cultura

opidum argillerias. post mis-
sarum similiter celebrationem.
feminam claudam que ibidem
multo tempore mendicando ui-
uebat. cum basilicam egre-
deretur signans et sanans:
populum multum qui undique
fuerat congregatus admira-
tione et exultatione re-
pleuit. In exitu quoque opi-
di quod roseiarum uocant.
paraliticum hominem. sic ex-
tenuatum corpore. ut solam
circumferre uideretur palli-
de mortis ymaginem:
impositum plaustro. tran-
seunti uiro dei offerunt.
Is quoque ubi signatus est. depo-
ni et incedere iussus: plau-
strum suum suis pedibus seque-
batur: uehementer stupen-
tibus et in dei laude accla-
mantibus uniuersis.
Alio tempore proximum castrum
brenam transiens: ob-
uiam habuit populum mul-
tum: sicut ubique semper et
undique in ipsius occursu.
confluebat innumera
multitudo. Ubi cernen-
tibus cunctis. feminam clau-
dam ex eodem opido. tetigit
et erexit: quam ibidem postea
uidimus occurrentem ei cum
ceteris. et pre ceteris gratias re-
ferentem. In pago seno-
nico. apud castrum quod trian-
gulum uocant. inter missarum
sacra sollempnia. femina cuius
ibidem per annos decem cecitas
omnibus innotuerat: sub
manu uiri dei. mirantibus
omnibus uisum recepit.
Apud monasteriolum ubi
iona et sequana conflu-
unt. presente piissimo princi-
pe theobaldo. aliis quoque astan-
tibus non paucis potentibus
uiris: offerenti diuina sa-
crificia uiro dei. paraliticam
feminam obtulerunt. Quam
expletis sollempniis. tangens
et erigens: ipsa hora remi-
sit ad propria: ita ut suis illa
pedibus abeunte. grabatum
in quo fuerat asportata.
in eadem basilica uacuum
remansisse uiderimus.
Eiusdem quoque diocesis. ca-
strum iouinacum transeun-
ti eidem famulo christi: in
strata publica. cecam femi-
nam

(c) 2006 Ministerio de Cultura

offerebant. Substitit. et breuiter orans. eidem femine manus imposuit: et dominus aperuit oculos eius. Ut autem uidere uisa est: exultatio magna secuta est omnium qui aderant. et clamantes alter ad alterum. anna uidet. anna uidet. hoc enim eidem femine nomen erat: copiosius undique confluebant. Interea uir sanctus accelerans. declinabat turbas. et egrediebatur: cum iuuenis quidam altero oculo cecus ab utero matris sue. secutus et consecutus est eum. Qui quidem et ipse. continuo ad eius benedictionem. uisum recepit: et geminata est leticia populi prosequentis.

Chableia nomen est uico: qui insignem beati martini basilicam habet. Nam et fundus ipse. ad possessionem spectat ecclesie turonensis. et eiusdem gloriosissimi confessoris. Huic siquidem uiro dei famulo transeunti: claudum adolescentem populus offerebat. Quem ad eius orationem erectum: pergentem et libere gradientem. ad predictam beati martini basilicam deduxerunt: magnificentes deum collaudantes. qui martini sui spiritum suscitauerat in bernardo.

Nonnullas etiam sanitates: quas in manu fidelis serui. mirabiliter christus efficit: per ipsum ei mirabilius preostendit: multas ipse cum fierent cum uirtute presensit: ad aliquas etiam suggerente non rogatus accessit. E quibus ne uideatur in immensum processisse narratio: exempla pauca subiecimus. Illud etiam e regione monentes. ne quis forte tam breuiter scribi opera tanta miretur. Siquidem ex his multa. in tam breui fieri uidimus. ut tam celeriter ea eloqui nequeamus. Et cum dici soleat. nichil esse facilius dictu. huic tamen dei famulo per gratiam quam acceperat. signa facere. magis facile uidebatur. quam facta narrare. Egredienti aliquando monasterium. patri sancto. homo quidam de finibus illis occurrens.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sanandũ filiũ offerebat.
Illam intra monasteriũ
quidẽ imponere infir
mis manũ. difficile ad
quiescebat. ne videl;
si concursus illuc hominum
fieret. quies cenobii tur
baretur. et disciplina pi
ret. Erat aũt p̄dict⁹ puer
ille. fatu⁹ et mentis inops.
claud⁹ q̄q;. et surd⁹ et mu
tus. Qui eadẽ hora. per
ipi⁹ orationem. et manus
impositionẽ. ab om̄ib; si
mul incommodo liberatus.
audiebat. et loquebatur.
et ambulabat. et sane
mentis effect⁹. a priori in
quietudine et furore
mentis cessabat. Cumq;
eundẽ iam incolumẽ
filiũ. pater devotus ad
oratoriũ beate dei ge
nitricis. cũ gr̄arum actione
deduceret. loquebantur
mutuo fr̄es. de tam multi
plici uni⁹ incommodo pu
eri conquirentes. ad quos
pater s̄cs. Flagellũ in
quit dei erat. et malig
ni spirit⁹ dira vexatio.
vidi enĩ nocte p̄terita. hoc
eodẽ in loco. erat aũt iuxta
fluviũ albam. ubi sanat⁹
fuerat puer. hic inquit.
vidi oblatũ m̄ puerũ talẽ.
exeunte ab eo spiritu ne
quã. om̄e recipe sospita
tẽ. visumq; membrorum.

Addidit etiã vir beatus.
de eadẽ scilicet visione.
Cumq; paululũ processissem.
in eodẽ itinere quo nunc
p̄gim⁹. iuxta proximũ vicũ.
dicebat aũt de eo quẽ nomi
nant longũ campũ. offe
rebatur m̄ puella clauda.
et dum ei gressum redde
bat. audierunt. et mirati
sunt fr̄es. futuri magis
attoniti expectatione mi
raculi. q̄m recordatione
p̄teriti. Quid enĩ unq̄m
simile mundus audivit.
ventũ ē ad locũ. inventa
ibi p̄tinus puella clauda.
expectans dei hominem transi
turũ. et a simul transeun
tib;. iuxta verbũ q̄d ipse
dixerat expectata. Obla
ta ḡ ab eis qui attulerant
eam. signata ab hoīe dei.

a

(c) 2006 Ministerio de Cultura

ex dei munere gressum recepit. et ibat gratias agens.

Anno altero causa extitit. ut uir sanctus lingonas peteret. inter episcopum et clerum ciuitatis illius. orta grauis admodum simultate. Ubi cum prima die inefficaciter laborasset. et mane facto pararet abire. dicebat fratribus. quia uidi per uisum noctis. introeuntem in ecclesiam offerri claudam feminam. et sanari. Post unam fere horam. cum interim clerici conuenissent. preter spem omnium reformata pace. multis precibus coegerunt illum. beati mametis martiris intra basilicam. et quia fames inualuerat. populum ad helemosinam exhortari. Ubi inter loquendum. sicut predixerat. oblata est clauda mulier. et erecta. mirantibus quidem omnibus. sed eis amplius. qui sicut uidebant factum. ita sese recordabantur audisse.

In pago treuensi constitutum. antiquum extat cenobium. quod rugnense uocatur. Ubi celebrante aliquando missarum sollempnia uiro dei. innumerabilis aderat multitudo. Interea gunteramnus de firma. quod est opidum eidem proximo monasterio. claudam feminam fecit afferri. hec ex multo iam tempore repens humi. erigi penitus non ualebat. sed scabellula tenens manibus. renes emortuos post se trahere consueuerat. Cum autem pre multitudine populi. ad dei hominem introduci femina non ualeret. in basilica media repente conualuit. et exiliens ambulabat. non sine lacrimis gratias agens deo. Cuius scabellula populus iubilans. tulit post eum ad altare. ut sisteret ea domino. et bernardo seruo eius. De cuius nobis curatione. confessus est pater sanctus. quod precedenti nocte sibi preostensa fuisset. Videbatur enim sibi in eadem basilica. in medio populi circumstantis. clandestinus et ignotus. eiusmodi feminam tangere. et uestire. ac protinus

(c) 2006 Ministerio de Cultura

eam uidere sanã. pluri
mũ sibi ipse congratulans
et exultans. qđ agitur nõ
fuisset. Eadem etiã die ru
tilauit rugne. in bti uiri
psentia. lux celestis. cui᷒
bndictio. aliis quoq; claudis
duab᷒ feminis gressum.
usum reddidit cecis eque
5 duob᷒. Sepissime ũ con
tigit. ut inter orandum.
indubitant᷑ dei seruus
agnosceret. uirtutẽ ad
esse diuinã. Cuius tñ mo
dũ cognitionis. nullis
se posse uerbis expme
re fatebat᷑. Nonnũq̃ in
ũ cũ signasset aliqs. et
tnsisset. sanatos ẽẽ di
xit. et regressus aliquis
ex his qui audierãt. sicut
dictũ erat inuenit.

Egressus aliqñ basileam
urbem. surdũ quendã sig
nauerat. & transierat. Cum
quoq; paululũ pcessisset. uo
cans alexandrũ colonien
sem. reuertere ait. quere
uerũ audiat homo. Redi
it ille. et illũ repit audi
5 entẽ. Similit᷑ ipso die.
cũ signasset aliũ cecũ alt'o
oculo. & abiret. deus inquit
apuit oculũ ei᷒. Hoc etiam
pdict᷒ alexander. cũ ad in
quirendũ reflexisset iter.
ita ẽẽ cognouit. Iste est ale
xander. qui in eisdẽ dieb᷒.
ad uiri dei sacra monita.
ostensionemq; uirtutum.
cũ aliis ferme triginta. se
culo uale fecit. et secut᷒ ẽ
eum. A quo etiã post mo
dicũ temp᷒. abbas ẽ ordi
nat᷒ in monastio tholosa
ne diocesis. qđ grandis silua
uocat᷑. In constantiensi
quoq; diocesi. ipse castrũ frie
burg. cum hõi ceco in uia
manũ imposuisset. requi
sit qui uideret eũ. et in
uentus ẽ uidens.

Quod de duobus aliis cecis.
in pago coloniensi. ipse mo
nasteriũ qđ brumuislare
dicit᷑. similit᷑ fecit. et cũ
uidere mirarent᷑. cõfes
sus ẽ. se quoq; sensisse uirtu
tem. In territorio etiã
senonensi. in opido quod
sci florentini nõie uo
cant. oblata ẽ uiro dei

(c) 2006 Ministerio de Cultura

mulier surda. Cui manus imponens. per spiritum sensit virtutis virtutis effectum: cum illa adhuc stupida et tumultuosa ut est gens illud. et ut ipsa ante solebat. nichil se audire clamaret. Mane autem facto. cum nec illa rediret. nec alter aliquid indicaret de ea: sciens sanctus divinam illi misericordiam affuisse: adduci feminam iubet. Inventa gratia auditum recepisse: venit glorificans deum. et dei famulo gratias agens. Egrediebatur idem pater metensium civitate. et ex more devotus eum populus deducebat. cum episcopo eorum stephano. et fratre eius arnaldo barensi comite. aliisque personis. tam ex clericali quam ex militari ordine multis. Inter quos causa extitit. ut rogaret nobilem virum henricum de salmis. super verbo quodam. quod ipse ei episcopus et alii qui aderant suggerebant: ut videlicet metensi civitati et populo pacem daret. cui graviter inimicabatur. Ille vero renuere penitus cepit. et abiurare: nec illis precibus flecti. Inter hec supervenientes alii. offerre viro dei hominem surdum: obsecrantes. ut ei manum imponere dignaretur. At ille fidei zelo succensus: sicut interdum ob causas necessarias terror quidam et auctoritas super hominem in eius facie rutilabat. conversus ad militem. tu nos inquit non vis audire. quos continuo coram te audiet surdus. Et imponens manus homini. signavit eum: et in aures eius digitos misit. Quo protinus audiente: pavens henricus. et tremens. ruit ad pedes hominis dei: humiliter satisfaciens. et libere annuens. quicquid fuerit postulatus. Transiens aliquando servus christi. bernam opidum: mendicantem in plateam vidit feminam cecam. Qua aliquantisper intuitus: cum ex more a transeuntibus helemosinam flagitaret: tu inquit petis argentum. et deus tibi visum donavit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

accedens quoque tetigit eam: et oculos eius aperuit. Quae beneficium sentiens inspatum: non tam misericordie magnitudinem. quam lucem insolitam mirabatur.

Inter primas propagines quas hec vitis abundantissima emisit: in remotiori parrochia monasterium Igniacense plantatum feliciter radicatum est. Quod aliquando visitans idem sanctus: vicum materne fluvio proximum. quem Ruolium nominant. pertransibat. Vir quoque magnificus et devotissimus eius amator Samson Remorum archiepiscopus. comitabatur illum: solita veneratione deducens.

Senex autem claudus. ad mendicandum positus erat in via: cui unus e fratribus helemosinam dedit. Secutus abbas sanctus. cum iam hominem pertransisset: convertit se. et paulisper intendens in eum. quid patiatur interrogat circumstantes. et sibi illum precipit exhiberi. Suspicati homines. quod esset ei amplius daturus: domine inquiunt claudus est. nec moveri potest: nos ad eum ferimus quod volueris dare. Quo repetente verbum. et dicente. tollite eum et afferte ad me: primo quidem pre admiratione mutuo sese intuebantur. ignorantes quid esset facturus. Demum agnoscentes eum. clamabant ad invicem. Abbas est Clarevallis. et propterea illum sanabit. Nimirum solitus erat. quotiens poterat operam dare. ne in vicis agnosceretur: et interdicere sociis. ne cui ex occurrentibus manifestarent eum. aut de eo aliquid loquerentur: sed querentibus quis transiret: diceret monachos esse. aut aliquem de personis simul euntibus nominarent. Igitur agnito dei famulo: ruunt undique: et levantes hominem ferunt. et offerunt ei. Qui imponens utramque manum capiti eius. et in celum suspiciens ac breviter orans: deponi illum iubet et ambulare. Recusante illo. et dicente non possum: ego autem in nomine domini et eius virtute

(c) 2006 Ministerio de Cultura

percipio. uade et sanus esto. iam
ab hac hora. Quid plura. Statim
depositus. statim sanatus est. statim
liber gradiebatur. repletus stu
pore et extasi. in eo quod conti
gerat illi. Sed et uicini eius
et noti pariter congratulantes.
dominum collaudabant. qui mi
serabilis hominis et meritum
simul et uotum. abundantia
sue pietatis excessit. Unde etiam
usque hodie locus ab incolis
demonstratur. ubi signum tam
euidens diuine uirtutis ef
fulsit. ubi senex claudus ex
multis annis. tota inferio
ri corporis sui parte mortuus. et a
renibus deorsum omni prorsus
membrorum officio destitutus.
dum stipem postulat. sanita
tem recipit. Hic fuit uiri
sancti in remotiorum partibus ingres
sus. siquidem factum est hoc
ante sacram eius depositionem
corporis. anno uno. De qua fe
licissimi eius actuum felicissima
consummatione. erit nobis iam
sed sub alia narratione di
cendum. Nimis enim fallitur. si
quis arbitratur. huius sanctissimi
uiri facta mirifica. posse
cuncta narrari. et tamen ne
cesse est multa sileri. quoniam
impossibile omnia compre
hendi. Explicit liber iiii.

Incipit liber ulti
mus in uita sancti bernardi clare
uallis abbatis. xx.

Cum post
tantos iam labores.
dominus dilecto suo bernardo
clareuallensi abbati. diu
desideratum pretiose mortis
somnium dare disponeret.
et fidelem seruum in requi
em introducere sua. ce
pit magis ac magis prin
paus in spiritu proficere
spiritus. caro infirma de
ficere. Cognoscens enim
uir sanctus prope esse iam bra
uium. solito currebat
alacrius. et terrestris sue
habitationis dissolutio
nem sentiens imminere. uo
tis uberioribus aspirabat.
ad habitationem ex deo.
domum non manufactam.
eternam in celis. In cuius pu
rissimo pectore. sacri se
desiderii flamma non capi
ens. crebris erumpebat
indiciis. et ignitum elo
quium uehementer feruo
ris

[Margin: hic non erat in alio exemplari.]

11-8

interim

·xi·

(c) 2006 Ministerio de Cultura

interni vehementia declarabat. sicut in sanctis animalibus per prophetam inter cetera describuntur. scintille quasi aspectus eris candentis.

No. Corpus in lectulo decubans. variis exercebatur incommodis. animus tamen nichilominus liber et potens. que dei erant exercebat invictus. non cessans in mediis doloribus meditari sacrum aliquid. aut dictare. orare affectuosius. fratres studiosius exhortari.

No. In oblatione hostie salutaris. quam usque ad defectum ultimum. vix aliquando intermisit. artus sibi vix coherentes. vigore spiritus sustentabat. semet ipsum patri offerens acceptabilem hostiam deo in odorem suavitatis. Quo tempore ad avunculum suum andream militem templi. qui et religionis ierosolimitane columpna maxima habebatur. epistolam scribens. inter cetera ait. Ergo enim iam delibor. nec puto me longum facere super terram.

Cum adhuc pater sanctus. in suo clarevallensi cenobio. licet lectulo decubans. cursum vite viriliter consummaret. gravis admodum plaga metensi ipso supervenit. Egressi enim in multitudine gravi. adversus vicinos principes. a quibus preter morem lacessitam se esse tanta civitas indignabatur. traditi sunt multi in manus paucissimorum. Conclusi denique quasi inter frigidi montis. (al' frigid) sic enim eum appellant. et moselle amnis angustias. ac mutuo sese impetu collidentes. una hora sicut dicebatur. plusquam duo milia corruerunt. quidam gladiis trucidati. plures amne submersi. vehementi igitur indignatione concepta. nobilis illa civitas. totis ad ultionem viribus parabatur. cum e regione adversarios quoque et fortiores preda copiosa. et audaciores fecisset eventus. Imminebat totius

Qualiter se habebat beatus bernardus circa tempus dissolutionis sue. c.
xii.

De gravi plaga que metensi ipso supervenit. et qualiter beatus bernardus rogatus a treverensi archiepiscopo. iuit ad reformandam inter eos pacem. c. et a vicinis principibus. c.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

puincie certa uastatio: cum uenerabilis eorum metropolitanus illius archiepiscopus treuerensis. dolens anxie de preteritis. sed adhuc grauiora formidans: unicum in tanta necessitate refugium petiit. et expetiuit uirum dei. veniens in claramuallem. ipsius atque omnium fratrum uestigiis. tota humilitate prostratus. rogabat et obsecrabat: ut se tantis dignaretur opponere malis. quibus alter nemo posse modum ponere uideretur. Dominus autem sicut semper fidelis serui sui direxerat uias. et in precipuis quibusque causis aptissimo usus fuerat instrumento: ex paucis ante diebus egritudinem corporis eius aliquatenus releuarat. Quibus diebus cum ad litteras uenerabilis hugonis hostiensis episcopi rescriberet. ait. Verum est quod audistis. Infirmatus sum usque ad mortem: sed interim ut sentio reuocatus ad mortem. atque hoc ut me sentio non diu. vitam quippe mortalem. mortem magis quam uitam reputans: non a morte. sed ad mortem reuocatum se sentiebat. cum ab exitu reuocaretur: licet sentiens haud diutius retinendum. Quod quidem saepius erga eum prudentia diuina disposuit: in cuius manu erat. placita ei anima illius: ut quotiens eum grandis aliqua necessitas euocaret. vincenti omnia animo uires corporis non deessent. mirantibus qui uidebant eum. et robustos homines in tolerantia superare. Expletis namque negociis. uelut in se rediens. multiplicibus infirmitatibus laborabat. ut uix uiueret feriatus: qui occupatus deficere nesciebat. Cui in opere nouissimo. tam manifeste. tam magnifice. diuina affuit uirtus: ut ex laboribus uires capere uideretur. accidit autem cum in predicti mosellae fluuii littore residentibus hinc inde partibus. mediator fidelis rogaret

Nota. quantum doleat bonus prelatus de angustiis suorum subditorum.

Nota. quanta humilitas in tanta persona. pro necessitatibus subditorum suorum releuandis.

Nota.

Nota.

Nota. qualiter dominus saepius releuauit corporales egritudines beati bernardi. ut posset per eum ea quae sibi placita erant operari.

Nota. quod sancti uiri uitam corporalem mortem magis quam uitam reputant. et qualiter beatus bernardus ab egritudine corporis aliquantulum ad releuatus: ad mortem se reuocatum reputabat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

que ad pacem erant. ut
pars altera ex tanta siqui-
dem hostium strage fortior.
quod exigebatur obstinata ani-
mositate renueret. Subito
denique tamquam agitati furi-
is discesserunt. virum dei
insalutatum. solum non ceteris
omnibus relinquentibus desperatio-
nem pacis. Nec sane ex
contemptu aliquo. sed ex
metu reverentie eius in-
ere fugam. siquidem vere-
bantur ne presentia quamlibet
improbas mentes facile
flecteret. minime conside-
rantes quid ille per spiritum
missus quam absentem. posset
etiam in absentes.

Iam conventus in magno
turbine solvebatur. sola
utrimque meditabantur ar-
ma. sola inibant consilia
malignandi. cum vir sanctus
eos qui secum venerant con-
solatus fratres. ne turbemi-
ni inquit. licet enim per mul-
tas difficultates. omnino tamen
pax desiderata proveniet.
Quibus etiam unde id nosset
innotuit dicens. videbar
mihi per nocturnum soporem.
missam celebrare sollempne.
Cum expleta paulominus oratio-
ne prima. recordarer angeli-
cum ex more canticum. i. gloria
in excelsis deo precedere debu-
isse. erubui. et quod oblitus
omiseram canticum inchoans.
vobiscum pariter ad finem usque
complevi. Iamque medium noc-
tis transierat. cum vir sanctus
de predictorum pervicacia prin-
cipum legatione suscepta. io-
cunde satis conversus ad suos.
agnoscite ait. promisse nobis
canende glorie et cantici
pacis reparationem. Iterum ergo
partibus convocatis. per dies ali-
quot de pace tractatum est.
et ob maximas difficulta-
tes occurrentes. utrimque
sepius desperatum. nisi quod omnes
iam consolabatur. que omnibus in-
notuerat. abbatis sancti tam
certa de reformanda pace
promissio. Nec parum ipsa dila-
tio profuit. his presertim qui
variis incommodis laborantes.
remedia consequebantur in car-
ne. seu etiam qui videntes. edi-
ficabantur in fide. Tantus enim

De revelatione reformande pacis facta beato bernardo.

De sanitatibus quas dominus conferebat variis incommodis laborantibus per beatum bernardum dum de pace tractabat.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

concursus erat: ut multitudine parium atque importunitate sua, ipsum quoque negocium componende pacis pene desperabiliter impediret. donec quesita tandem in medio fluminis insula, partes utrique primarii in naviculis accesserunt. Ubi compositis omnibus secundum quod fidelis arbiter diffinivit: datis sibi invicem dextris, reconciliati sunt in osculo pacis.

Inter omnes sane quas per manum servi sui ibidem prestitit dominus sanitates: celeberrima fuit cuiusdam curatio mulieris. Hec ab annis octo, pessima egritudine laborabat: vehementi tremore, et validis motibus, universa pariter membra concutiens. Cum autem videret gravioribus ortis difficultatibus prope modum excidisse spes pacis: domino disponente venit mulier ita tremens, nec minus horribilis quam terribilis: etiam omnes pariter ad spectaculum convenerunt.

Orante denique dei famulo, sub oculis omnium paulatim concussione sedata: perfectam adepta est pristinam sospitatem. Que res in tanta admiratione etiam durissimos quosque permovit: ut percutientes pectora sua, per horam fere dimidiam, cum lacrimis acclamarent. Tantus denique factus est impetus et concursus procidentium et deosculantium viri sacra vestigia: ut prope modum comprimeretur: donec tollentes eum fratres et imponentes in naviculam, a terra modice subduxerunt. Cumque accedentes ad se principes, ut ceperant pro pace rogarent: suspirantes dicebant. Oportet nos libenter audire eum, quem ut ipsi cernimus, deus diligit et exaudit: et audito eo multa facere, pro quo tanta facit in oculis nostris. Quibus ille, ut semper cautus erat competenter huiusmodi gloriam declinare.

De muliere cuius omnia membra tremore et validis motibus horribiliter concutiebantur: sospitatem adepta.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

non apparet me fugit. sed apparet uos facit.

Simili quoque miraculo. et in simili oportunitate. ipsa etiam die. metensium animos dominus inclinauit ad pacem. Ingressus igitur sanctus metensium ciuitatem: episcopum simul et populum. ad ea que pacis erant. uehementer urgebat. Grauiter autem urebat illos multorum acceptum: quibus enim ualide satis reponere cogitauerant. secus quam uellent. remittere cogebantur. In ipsa hora. oblata est ei mulier paralitica de eadem ciuitate. Cui manus imponens et orans. dignatus est palliolum quoque proprium quo utebatur ipse. superextendere ei. tenendumque episcopo tradere. ipse astanti: et sub eodem uelamine debilia tangere membra. Repleta autem oratione. et benedictione data. erexit illam. omnibusque mirantibus. per medium illorum incolumis ibat. quem tulerat in grabato. In flumine quoque mosella. dum ob intolerabilem concurrentium multitudinem. uir beatus nauicula ueheretur: unus ex his qui eum desiderabat cecus. clamabat in littore. obsecrans ut duceretur ad eum. Cumque ille iam pertransiret. audiens homo nauigantem post eum in nauicula altera piscatorem. distibulatam pro nimia clamidem qua erat opertus. porrigens: dabat illi. ut in nauicula reciperetur. Factum est. et ut peruenit ad sanctum: iuxta sue fidei magnitudinem. magna uelocitate sub manu eius uisu recepto. mirantibus clamabat. uidere se colles. uidere homines. uidere arbores. et cetera.

Paucis ab Cuniuersa eodem loco miliarijs distat cenobium: quod sancti benedicti nomine uocatur. Ubi puer claudus et a renibus infra omni prorsus membrorum destitutus officio:

de muliere paralitica curata. 5.

de ceco uisum recipiente. 5.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

solis ad mouendum manibus utebatur et renibus pedes emortuos post se trahens. Quem ex burgundie partibus pater eorum aduectum ante annos .iiii. ibi reliquerat et ex tunc fratrum helosinus alebatur. Itaque cum beati patris aduentum et uirtutes quas dominus operabatur in ipso per omnem circa prouinciam celebris fama uulgaret: impositum plaustro eundem puerum fratres predicti cenobii adduxerunt ad eum rogantes ut solita pietate misero subueniret. Adquieuit inposuit manus orauit et eadem hora sanum reddidit. firmiter stantem ambulantem. Denique sicut ab eiusdem loci abbate nuper accepimus: usque hodie fratrum pecora idem puer incolumis sequitur et custodit. Et si quis desiderat scire, iohannes est nomen eius. Alter etiam claudus in eiusdem monasterii uicinia degens eodem tempore ad predicti sancti patris benedictionem sanatus est et gressum recepit. Sed et prope leucorum urbem loco cui nomen est gunderuilla:

idem uir dei cecam feminam illuminauit sub oculis plurimorum qui de tota confluxerant regione. Ceterum nimis difficile aut omnimodis impossibile foret: itineris illius magnalia uniuersa complecti. Sed neque propositi nostri est eiusmodi modo prosequi signa: et narrandis uirtutum operibus operam dare. Hic enim itinerum tuorum pater dulcissime finis beatus et hic labor ultimus fuit. In hoc opere non minus utili quam difficili, nec minus desperate quam necessarie pacis labores tuos gloriose compleuit: qui magnifice semper honestauit te in laboribus tuis, te in suo nomine et nomen suum in te glorificans, rex gloriosus dominus deus tuus. Et expleta metensium reconciliatione et prouincie illi pace reddita abbas sanctus ad monasterium rediit: grauis admodum iam iamque deficientis incommodo corporis occupatus. In tanta

(c) 2006 Ministerio de Cultura

animi suavitate et dulce-
dine spiritus. cotidie appropinqua-
bat ad exitum: acsi in por-
tu navigans. paulatim ve-
la deponeret. Evidenter quoque
fratribus aiebat. hec sunt verba
que loquebar ad vos. cum pre-
terita hyeme egrotarem:
non vobis esse quod adhuc ti-
meretis: estate proxima im-
minere me in credere huius
corporis dissolutionem. Ac quam
evidenter proprio didicimus ex-
perimento. quod solis apostolis
evangelia sacra testantur.
quod dum suam illis predice-
ret dominus passionem: erat
verbum absconditum ab eis.
et capere non valebant.
Misterium quod tam vehemen-
ter horrebat animus. minus
facile persuadebat ut cre-
deret: presertim cum et ipse
compatiens filiis. eiusmodi
verba supprimeret. Ceterum
factis quodammodo clamans.
opera consummavi que dedit
michi pater ut facerem:
magis ac magis actus
omittere. affectus retra-
here: et sacrorum finibus

desideriorum sedula intentio-
ne preactus. vicino iam lito-
ri herere. eo firmius commodius
applicare. Denique cum venera-
bilis antistes, sedis lingoni-
ce godefridus. de quibusdam
eum sollicitaret agendis. et
minus apponere animum mira-
retur: ne miremini inquit. ego
enim iam non sum de hoc mundo.
Videns autem pater sanctus
compassionis et misericordie
visceribus affluens. karissimos
sibi filios miserabiliter admo-
dum tabescentes. et arescentes
pre timore et expectatione
supervenientis desolationis
gravissime et lamentabilis
orbitatis: dulcissimis eos con-
solationibus refovebat. Et
monens eos in tuto divine
clementie sinu. spei fideique
sue anchoram. per inconvulsi-
bilem caritatem firmius ra-
dicare: se quoque promittebat. nec
post mortem eis aliquando defu-
turum: propensius autem quam noster
queat exprimere sermo. ro-
gans et obsecrans quoque per mul-
tas lacrimas. timorem dei
et sacre puritatis ac toti-

(c) 2006 Ministerio de Cultura

pfectionis amore. nris imprimere animis conabatur. Sed et monebat. et cu lacrimis obtestabatur. ut siquid forte uirtutis. aut exemplo nob aliqn commendasset aut uerbo: id emularem. id firmit tenerem. et pficerem i eo. aliis quide uerbis. s eodem spiritu. illud aplicu loqns. rogam uos et obsecram i dno ihu. ut queadmodu accepistis a nb. quom uos oporteat ambulare et placere deo p oia. sicut et ambulatis: ut abundetis magis. atq utina ta efficacit psuaserit. qm affectuose

Modum at egri[l suasit.]tudinis ei. sicq nosse desiderat. extat epla. qm ad amicu quenda. paucissimis dieb ante transitu a nb pfectione sua. ipse dictauit. Qua nimiru huic nre narrationi duxim inserenda: qd uidelicet etsi aliena de ipo. amplius tam nos ipi de se uerba delectant.

R. Epla ad arnaldum bone uallis. qui ei quedam exenia mittens: de ualitudine ei sollicite fuerat.

Suscepim[l scisitatu.] caritate uram. in caritate: et no in uoluptate. Que eni uoluptas ubi totu se uendicat amaritudo? Nisi qd solu nichil comedere: utcumq delectabile est. Somnus recessit a me: ne uel beneficio sopiti sensus. dolor unqua recedat. Defectus stomachi: fere totu qd patior est. Frequent et in die et in nocte exigit confortari. modico admodu qualiscumq liquore. nam ad solidu omne. inexorabilit indignatur. Hoc paru qd dignatur admittere: no sine molestia sumit. sed timet grauiorem. si sese uacuu omino dimiserit. Qd si pluscelu quid interdum admittere adiesceat: id grauissimu. Pedes et crura intumuerunt. qmadmodu ydropicis contingere solet. Et in his omib ne quid lateat amicu. de statu amici sollicitu: scdm

Nota. qntas egritudines corporis incommoditates patiebatur.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

interiorem hominem. ut mi-
nus sapiens dico. spiritus
promptus est in carne infir-
ma. Orate salvatorem. qui
non vult mortem peccatoris.
ut tempestivum iam exitum
non differat. sed custodiat.
Curate munire votis. cal-
caneum nudum meritis. ut
is qui insidiatur. invenire
non possit unde figat den-
tem. et vulnus infligat.
Hec ipse dictavit. sic me
habens. ut per notam ma-
num nobis agnosceretis affec-
tum. Hoc exemplar
eple: quia ut nos diximus. et ipsa que eiusdem ver-
ba declarant. pater sanctus
exitu iam imminente dic-
tavit. Ex cuius tenore. pos-
sit nimi... diligens lec-
tor. sacrum viri vel ex par-
te aliquatenus pectus agnoscere:
quanta illi in ipsa sui ruina
corporis tranquillitas mentis.
et serenitas animi. sua-
vitas spiritus. quanta sub fi-
ducie culmine. radix hu-
militatis. Sed et nos ei
inter hec annos. aliquatenus
estimare. ac sibimet ex-
hibere licebit. multis exan-
gues. singultus graves. cre-
bra suspiria. anxias cogi-
tationes. Numquid cum thesau-
rus tantus et tam amabilis.
adhuc nobis esset in manibus.
et tamen nec spes esset diutius
retinendi. nec facultas pa-
riter comeandi. Nec lugendum
nobis ullatenus super illum. qui in
gaudium domini dei sui feliciter
migraturus intrabat. sed super
nos utique. quibus erat iam
vita tedio. et adhuc mors ti-
mori. Iam tibi serve bone.
bonum illud. euge. dicebatur a
bono domino. sed nimis gravis erat
in hac separatione conditio.
Post mirificam lucem. hor-
rere magis tenebras sub-
intrantes. post aurea secla
gravius ferri ferreum quod suc-
cessit. Igitur ante patris huius
excessum. accedentes ad eum
filii. quos per evangelium genu-
erat. piissimum eius animum
lacrimabili supplicatione
pulsabant. et hoc atque huius-
modi loquebantur. Numquid
non misereris huius mona-
sterio pater. numquid non
compateris nobis. quos

(c) 2006 Ministerio de Cultura

tanto pietatis affectu mater, nisi lactasti uberibus. paterna consolatione fouisti. Quomodo tam dilectos hactenus filios. sic relinquis. Quomodo sic exponis labores tuos. quos in loco hoc laborasti. Tunc uir flens ipse cum flentibus. et columbinos oculos in celum porrigens. ac mente tota aplicans illum concipiens spiritum. testabatur se e duobus coarctatum. et quid eligeret ignorantem. diuine totum tribuere arbitrio potestatis. pietatis. Nam et hinc paterna illum urgebat caritas. filiorum uotis annuere. ut maneret. et inde trahebat christi desiderium. ut migraret. Cui tamen ab olim atque altius radicata in pectore eius humilitas persuaserat. ut ex intimo cordis affectu seruum inutilem esse se diceret. et arborem sterilem reputaret. ex cuius uita. nullus sibi fructus. nullus alteri cuiusquam proueniret. Nam et solitus erat in familiari collocutione fateri. uix credere se hominibus. quod sic eum utilem crederent. ut dicebant. Sed nec paruum sese in suis super hoc cogitationibus perhibebat aliquando sustinuisse conflictum. quod nec tam ueraces homines fallere uelle. nec tam prudentes falli posse. uerisimile uideretur. cum alterutrum excusare non posset. Quem enim totus mirabatur orbis. solus ipse quod erat mirabilis. non uidebat sue uidelicet operationis opinionisque splendorem. sicut ille quondam uir simplex et rectus. nec solem cum fulgeret. nec lunam incedentem clare. se uidisse memorabat.

Nouissime cum exterioris habitaculi undique iam soluta compago. desideranti anime liberum prestaret egressum. magnus ille dies illuxit. quo perpetuus illi ortus est dies. Ad cuius exitum. uicini episcopi. cum abbatum et fratrum copiosa multitudine. fuerant congregati. Hora autem diei pene tertia. singularis lucerna sue generationis. sanctus ac uere beatus abbas bernardus. a corpore mortis. in terram uiuentium. feliciter duce christo migrauit. ex filiorum circumstantium. et inter graues singultus. ac lacrymas uberes. utcumque psallentium choro. ad minorem

Nota. qualiter coarctabatur beatus bernardus circa diem exitus sui. et propter filios quos dimittebat. et propter dissolutionem sui corporis. et qualiter quid eligeret ignorans. totum diuine pietati committebat.

et qualiter se reputabat seruum inutilem. et arborem sterilem. et quem in se conflictum sustinuit propter opinionem quam de ipso habebant multi ueraces ac prudentes uiri.

Nota. de die et hora qua beatus bernardus de hoc seculo migrauit ad dominum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

quos ipse premiserat. cetus tran
siens letabundos. ad sanctorum
cuneos gratulantes. ad obuia
agmina angelorum. Felix anima:
quam sic leuabant suorum priui
legia meritorum excelsa: quam
sic pia filiorum prosequebantur
uota. sic pia quoque supernorum
desideria sacra trahebant.
Felix ille et uere serenus dies:
quo plenus ei meridies xpc
illuxit. Dies cunctis uite sue
diebus. tantis expectatus de
sideriis. expetitus suspiriis.
frequentatus meditationibus.
orationibus premunitus. Felix tran
situs de labore ad refrigeri
um. de expectatione ad pre
mium. de agone ad brauium.
de morte ad uitam. de fide
ad noticiam. de peregrinatio
ne ad patriam. de mundo
ad patrem. De quo transitu
eius. multa nouimus apparu
isse quam multis. et quidem
non indigna relatu. sed
difficile nimis singula in
uestigare. et scribere omnia
nimis longum. Nam et usque
hodie modo. multipharie
multisque modis paternus
erga filios amor. uere etiam
nunc. Immo nunc uerius uiuens
et uigens. crebris reuelatio
nibus eorum dignatur consolari la
crimas. releuare mesticiam.
ut quo dulcius ei gaudent: mi
nus anxie doleant sibi. Siqua
tamen ex his minus prolixam desi
derantia narratione. lector
scire desiderat: ipso magis
et nouissimo credimus reser
uanda capitulo. Interim ce
tera prosequentes. quanta possumus
uiolentia. animos auertimus ab
illo tam graui gemitu et
rugitu. quo nimirum grex mi
rabilis pastore migrante pro
ruit. parcimus pagine. et quan
tum possumus stringimus oculos.
palpebras complodimus aduer
sus lacrimas. quibus in illo sue
claritatis abscessu. uallis nostra
fluebat. ecclesie primum uniuer
se calicem sui propinatur me
roris. cui hactenus consueuerat
stillare dulcedinem. fundere
gaudia. fluere consolationes.

Cum fidelis minister:
et sacerdos altissimi. feli
citer ingreditur in locum taber
naculi admirabilis. ad altare
dei. sacram ei et acceptabilem
hostiam sui spiritus oblaturus.

de felici transitu beati bernardi.
et de his qui affuerunt tunc.
et de reuelationibus que facte
fuerunt de transitu eius.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

et corpus etiam rite paratum. et ornatum sacerdotalibus instrumentis. oratorio beate dei genitricis infertur. Plurima quoque nobilium et ignobilium de uicinis quibusque locis gemebunda patris turba conuenit: et uallem totam ploratus et ululatus multus implebat. Amarius tamen pro foribus monasterii lamentabatur sexus miserabilior mulierum: quod accedentibus ad beata uestigia uiris. monastici ordinis disciplina inexorabiliter eis etiam tunc negaret ingressum. Biduo mansit in medio gregis pastor extinctus: dum pristina illa dulcissimi gratia uultus nil minorata. sed aucta magis. omnium in se figeret oculos. animos traheret. sepeliret affectus. Crescebat autem supra modum ruens undique populi multitudo. et intolerabilis iam fiebat impetus concurrentium. ac desiderabiles tenentium pedes. osculantium manus. applicantium panes. baltheos. nummos. et alia que seruanda sibi pro benedictione. et uariis necessitatibus profutura.

maxime tamen parati in diem tertium. sollempne per loca proxima postulantur reponendi sacri corporis eius horam. copiosius undique conuenturi. Iam et secunda die. tantus circa meridiem populus fuerat congregatus. et tanto pietatis zelo stipati. undique sacrum corpus obsederant: ut nulla pene episcopis reuerentia. nulla fratribus haberetur. Unde ueriti ne quid simile aut forte grauius accideret die tercia: preoccupantes horam. et mane diuina ex more sacrificia consummantes. sicut et biduum iam in celebratione missarum. et iugi fecerant psalmodia: purissimum illud balsamum. suo uasculo commisere: in lapide reponentes lapidem preciosum. optimam margaritam.

Consummatis ergo feliciter uite sue diebus. et annis circiter sexaginta tribus expletis. dilectus domini bernardus. clareuallensis cenobii primus abbas. aliorum quoque am

Nota. quanta multitudo uirorum ac mulierum conuenerit. audito transitu beati bernardi. et quod biduo mansit insepultus. et qua hora die tercia sepultus fuerit. et ubi.

Nota. Ex hoc capitulo potes habere. quot annis uixerit beatus bernardus. quot monasteria fundauit. quo die migrauit ab hoc seculo. quo die sepultus fuerit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

plus quam centum sexaginta monasteriorum pater. xiii. kal. septembris. inter filiorum manus obdormivit in christo. Sepultus est autem. xi. kal. eiusdem mensis. ante sanctum altare beate virginis matris: cuius fuerat devotissimus ipse sacerdos. Sed et pectori eius. ipso in tumulo capsula supposita est. in qua beati thadei apostoli reliquie continentur. Quas eodem anno ab iherosolima sibi missas. suo corpori iusserat supponi: eo utique intuitu. ut eidem apostolo in die communis resurrectionis adhereat. Facta sunt autem hec eodem anno. quo beatus papa noster tercius eugenius. eiusdem patris sancti in sancta conversatione filius. ab hac luce. vel ab hac magis caligine. migravit ad lucem. cuius merita in ipsa cui insigniter prefuit urbe. miraculis pluribus illustrata coruscant. successore eius anastasio. romane ecclesie presidente. regnantibus autem in romanorum imperio frederico illustri. in francorum vero regno piissimo rege leodouico filio ludouici. principatum ecclesie universe. ac totius creature visibilis et invisibilis monarchiam tenente dei filio ihesu christo. anno ab incarnatione sua. M. C. LIII. qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus. in secula seculorum amen.

Iam de supernis memoratis revelationibus pauca dicturi. ab eo sumamus initium. quod predictum est anno .vii. antequam fieret. Erant duo fratres in monasterio: de sancta beati patris vita et felicibus eius actibus colloquentes. Quorum alter ab ineunte adolescentia educatus ibidem: ad alterum ait. Nosti quot annos sit victurus hic beatissimus pater noster? Cui ille. Nescio inquit. Et alter. Ego autem novi eum .vi. aut .vii. annos adhuc in hac carne victurum. Nota.

Nota. ex hoc. quod .lxxviii. anni erunt in festo beati bernardi. ex quo migravit ad dominum.

Nota. de revelationibus que facte fuerunt super transitu beati bernardi. De quodam fratre. qui dixit .vii. anno ante. eum adhuc .vi. vel .vii. annis adhuc in carne victurum.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

hoc aut unde sciret. minime
iam scire possumus: quia nec tunc
indicavit. et ante patrem sanctum
ipse decessit. Porro alterius ho-
dieque superstitis relatione. hoc
nobis innotuit: qui tunc magis
miratus est se audisse. quando ut
ab olim audierat. ita vidit.
Talis vero est ille. de cuius testimo-
nio nec nos ambigimus: nec
cuilibet alteri qui eum noverit.
credimus dubitandum. Neque id
solum. sed quod non minori dignum
admiratione videtur: nomen
quoque et personam successoris ipsius.
indicante sibi eodem fratre.
ex tunc innotuisse testatur.
Manifeste enim eadem hora frater
ille predixit: quod domnus robertus
qui hodie abbas est de dunis.
post hunc beatum patrem abbas
futurus est clarevallis. Nam
quod disiunctive. sex vel septem
annos victurum dicebat. ad hoc
pertinuisse videtur: quod inventus
fit terminus idem. ultra sextum
annum. infra septimum tamen.

Prope erat iam tempus: et fe-
stinabat pater sanctus ad metam.
Infirmabatur enim. sicut in huius
libelli principio memoravimus:
adeo. ut in illa iam infir-
mitate ipsius proficeret virtus.
iam in munere exitus videretur.
Interea fratres instare suppli-
cationibus et obsecrationibus.
quibus poterant. apud deum.
Unde etiam sanctus ipse cognos-
cens. eorum precibus desideri-
um suum differri: cum aliquan-
to melius secundum corpus habe-
re cepisset: congregatis fra-
tribus hec eadem verba locu-
tus est. Quid tenetis mise-
ros homines? Fortiores
estis: et invaluistis. Parci-
te queso parcite: sinite
me abire. Prius tamen cum in
summo periculo et timore.
fratres omnes in orationibus humi-
liarent animas suas: uni eorum
visio talis apparuit. Occur-
rebat cum multa exultatio-
ne viro dei. extra monaste-
rii claustra: innumerabilis
multitudo. In qua tamen posses-
sione. solos quatuor preeuntes.
idem frater qui videbat
agnovit: magnum illum
dilectorem eius atque dilectum.
cuius et ipse in libro quarto
de consideratione. cum laude
meminit.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

gaufridū epm carnoten
sem. humbertū q̄q; qui ig-
niacensis cenobii fuerat
pm̄ abbas. et duos ejus
germanos. guidonem
scilicet et gerardū. Excep
tus itaq; reverent. et post
osculū pacis amica diu
colloquia miscens pater
scs ac beatus his quatuor.
stabat: expectante seor
sum multitudine ceteroꝝ.
Novissime salutantes eum
pdicti viri: ex hoc sibi iā
redeundū esse dicebant.
Tum ū expalluit ille. et
circūfusa sibi mesticia. in
ternū declarans animi do
lorem. quid g ait. sine me
vultis abire. Et illi. Non
potest adhuc. tuo et nostro
satisfieri desiderio. donec
veniat tps novoꝝ. Dice
bant at tps novoꝝ. quo
fruges nove colligerent.
sicut evident postmodū
pbavit eventus. dum in
augusto mense decessit.
Mane g frater ille cui hoc
ostensum fuerat. cōsolat
est ceteros. velut iam im
minente patris obitū for
midantes. et qd viderat
et audierat. indicavit.
adhuc at hyemis erat.
Eodem tpre altera q̄q; visio.
prioris cōfirmatio fuit. Ni
si qd eudentius iam utriq;
completa veritas pbat.
Q̄m evident in utraq; quod
futurū erat. dns revelavit.
Videbat enī frat quidam. et
ecce parabat vir beatissim
ascendere ihrlm̄. iamq;
ipo in pcinctu itineris erat.
Ad quem venabilis odo. qui
a pmis fere annis strenue
satis et laudabilit cōversat
in monasterio. absentiū cō
sueverat ppositoꝝ supplere
vices. reverent accedens.
dicebat se pcessiturū. Cuj vi
sionis sicut ostensa ē. sic ve
racit declaravit effectus. ut
pdict vir deo dign. ad cele
stem ihrlm. ubi vere visio
pacis. pariter iam egredi.
et paulo post secuturū pa
tre scm. felici funct lega
tione preiret. Sed et abbas
quidā. satis ei habitatione
vicin. nec min affectione
devotus.

paucis diebus ante felicissimi huius patris excessum: uidebat eum preciosissimis ornatum sacerdotalibus indumentis. et excellenti perfusum gloria. cum ingenti sollempnitate ad altare deduci.

Ad cuius introitum ecclesia magna. magnis resultans uocibus exclamabat: puer natus est nobis.

Vere etenim puer: ipse erat. mitis et humilis corde. et sicut paruulus accipiens regnum dei: in cuius merito gratulabunda natali. angelica multitudo. et omnis pariter sanctorum ecclesia. dum nobis uideretur mori. sibi illum nasci. dum hic consummaretur. ibi incipere: non tam sonoris uocibus. quam uotis paribus exultabat. (conueniens)

Si enim ad unius penitentiam peccatoris. tota illa celestis regio in leticiam suscitatur: quenam illi gaudia exhibuisse credenda est. per que gaudia tanta receperat. de tam multorum conuersione et penitentia peccatorum? Quis enim ualet estimare. quantis in seculari habitu et conuersatione manentibus. quantis etiam ad alias uirorum seu feminarum congregationes transeuntibus. per huius fidelis famuli ministerium. dedit dominus penitentiam ad salutem.

Aut quis numeret eos: qui sub eius cura. in centum sexaginta monasteriis. per dei benignitatem ad penitentiam sunt adducti.

Nam ex his solis qui speciales eius filii uidebantur. preter eos qui iam cursum uite feliciter consummauerant. preter eos qui per alia loca fuerant propagati: ea die qua felicissimus pater: ex claraualle montem ascendere meruit clariorem. reliquit habitantes in ea septingentas ferme animas domino seruientes.

Quid igitur mirum. si gratus curie. si acceptus regi. si exceptus cum leticia et exultatione credatur? In quo gratia dei usque adeo uacua non fuit: qui tam feliciter: tam efficaciter. plus omnibus sui temporis et multarum retro generationum

.xii.

deo gratias.

12-8

(c) 2006 Ministerio de Cultura

generationum laboravit. qui talentum sibi creditum. tam copiose multiplicavit. et tanta demum lucri retulit de negocio. Sed de his hactenus: ne quis nos arguat eo quam possimus metas excedere brevitatis. Sane in monasterio predicti illius abbatis. qui eius natale previderat. ea nocte qua iam nobiscum mane profecturus ultima fecit. pater sanctus venerabili eius preposito apparens. vale fecit illi. et ait. Noveris quia iam migro: nec ulterius hic morabor. Quod ut ille indicavit abbati: accelerans abbas. et claravallem veniens. ipso die abbatem sanctum sicut dixerat. repperit iam migrasse.

Frater Guillelmus de monte pessulano. cuius et supra fecimus mentionem: vir magnificus olim in seculo fuit. sed magnificentior in seculi fuga. Hic in monasterio grandissilve monachus factus: patrem sanctum devotissime visitavit. Rediturus autem lacrimabiliter querebatur: quod non esset eum ultra visurus. Cui vir dei. ne timeas ait: adhuc sine dubio me videbis. Huius effectum promissionis. devotissimus ille guillelmus expectans: ipsa nocte cum beatus pater ex hac vita decessit. in monasterio grandissilve apparentem sibi videre meruit. et dicentem. frater guillelme. Et ille. Ecce ego domine. Veni inquit mecum. Ibant ergo pariter: et ad montem quendam altissimum pervenerunt. Interrogabat autem sanctus. an sciret quo venissent: ille vero se nescire professus est. Cui ipse. ad radicem inquit montis libani venimus. Et nunc manebis hic: ego autem ascendam in montem. Interrogat qua de causa vellet ascendere: discere volo inquit. Miratus ille. quid inquam vis discere pater. quem nulli hominum in scientia credimus esse secundum. Ad quem sanctus. Nulla ait hic scientia. nulla veri cognitio: sursum scientie plenitudo.

(c) 2006 Ministerio de Cultura

sursum uera noticia uerita
tis. et in hoc uerbo dimittes
eum. in monte altissimum
subiit corã illo. Cumque inue
niret euntem illum. expge
factus est. et occurrit pri
mis ei uerbũ illud. quod ad
iohem olim de celo sonuit.
beati mortui qui in dño mo
riuntur. ut g locutus est abbã
ti suo. et fratribus. patrẽ sẽm
ex hac uita migrasse dicebat.
Et notantes diem. et diligen
tius inquirentes. ut audierant
inuenerunt. Euge. pater sce.
qui ascensiones in corde dis
posuisti. in ualle lacrimarum.
feliciter ascendisti iam. de cla
raualle in montẽ libani.
montẽ candidationis. ple
nitudinẽ lucis. celsitudinẽ
claritatis. Innocens manibus.
et mundo corde. ascendisti
i montẽ dñi. ad diuitias
salutis. ad thesauros sapiẽ
et sciencie peruenisti. ubi pu
re puram uidebas ueritatẽ. (vel uideas.)
ubi unus tibi cũ omnibus sanctis
magister ẽ xpc. ubi omnes
iam docibiles dei. Trahe nos
post te quesumus. et de mon
te excelso in quo sedit respice
uallem tuam. adesto labo
rantibus. subueni periclitan
tibus. ascendentibus manũ
porrige. Dat fiduciã. tua
nobis ab olim experta. nec
exinanita modo. sed amplius
cumulata benignitas. quam
etiã uisio quam subnectimus.
ab eadem nũ presumptione
non discrepat. Proxima
nocte postquam sacrũ corpus
sepulture traditũ fuerat.
quasi adhuc pro filiis sollici
tudinẽ gereret pater scs.
et quam suos qui in mundo
dilexerat. in finẽ quoque dilige
ret. euidenter ostendit. Appa
rens enim cuidam fratri in
multa gloria. et fulgore ma
gno uestis ac uultus. et desi
derans tenere. cito pluries
aiebat. quod pro quodam fratre
simplice ueni. Audierunt
hoc fratres. et mirabantur. sed
circa horã diei terciã. ueri
tas comprobata ẽ uisionis.
Defunctus ẽ enim quidã fra
ter. laudabilis admodũ sim
plicitatis. et sicut omnino
credibile est. animam eius tanto

(c) 2006 Ministerio de Cultura

duce feliciem. qui p eo
uenire se dixerat. secum tu
Paucis quoque expletis l ht.
diebus. alteri cuidam fratri mag
nifice satis apparens. et ar
guens de suo nos doluisse
discessu: post uerba multe
consolationis. et promissione
felicitatis eterne in sua pse
uerantibus obedientia et doc
trina. hoc etiam scito ait. et
dicito fratribus. cuiusdam uere sci
corpus. cum et ego habeo ueste.
in oratorio esse sepultum.
Dicebat autem episcopum malachiam.
Ipsius enim tunicam. in qua
sanctus ille feliciter obdormi
erat. ad missarum sibi serua
uerat celebrationem. et mo
riturus in ea sese iusserat
sepeliri. sicut et sanctum illum
in sua sepelierat ueste. Quod
tam uerbum. et ipsi fratri et
quamplurimis aliis: usque ad
hanc uisionem. prius erat
ignotum. Felix pontifex:
cuius merita pater sanctus
et uiuens predicauit. et
defunctus. Felix caritas. que
in morte non excidit. Fe
lix societas. quam nec illud

diuortium tam crudele. diremit.
Gloriosi siquidem patres. quemad
modum in uita sua dilexerant
se: ita et in morte non sunt
separati. Nam et post dies
circiter .xl. albas quidam ex ma
ioris britannie insula. sa
cre illius societatis uirtutem.
feliciter experiri meruit in se
ipso. Qui eodem tempore cum ceteris
coabbatibus suis. ex more cister
cium petens. in claraualle re
manserat: gemino quodam
desperabiliter occupatus incommodo:
pleuresis scilicet et febris
cotidiane. Jamque eatenus lon
ga uexatione defecerat. ut
solum anime eius exitum. fratres qui
minusquam ei deerant. obserua
rent. Cumque animum eius angeret.
non tam desiderium uite
presentis. quam absentium desola
tio filiorum. quos peregre morere
tur: obnixe petiit. ut ad tu
mulum sancti deportaretur albatis.
Ubi cum orasset tota deuotione
qua potuit: beati quoque episcopi ma
lachie. in aquilonari ipsius ora
torii latere positum. cogitauit
uisitare sepulcrum. auxilium
flagitare: sed fatigationem

(c) 2006 Ministerio de Cultura

uerit. et quasi iam securus de
incolumitate. quod cogitauerat
non impleuit. Die altera ite
rum fratres aduocans: ut ad ora
torium ueniat. opem sibi po
stulat exhiberi. Causantibus
illis. periculum siquidem uereban
tur: omnimodis iniungit. Opor
tet. ut sancti malachie tumu
lum petam. Cum enim nocte pre
terita. uix tenuiter obdor
missem: expergefactus subito.
audiebam uocem dicentem
michi. Sanus iam ab una egritu
dine tua: si ab altera uis sa
nari. episcopum pete. Fecerunt
illi. ut ille uoluit. et conti
nuo factum est. sicut dictum
erat ad illum. Eadem die sa
nus factus: post paucissimos
dies iter arripuit. et inco
lumis est reuersus ad suos.
Tuum in hoc opere spiritum. tuum
agnoscimus pater dulcissime
zelum: tuam considerationem.
Tuum hoc opus. sic deferre col
lege tuo: ut huic quoque commu
nicares amorem et honorem.
cum quo uere et feliciter hono
rificaris in celis. Immo uero.
tua sunt hec omnia operis. tui

muneris deus noster.
Tu enim omne replesti. ab
initio temporis. terram presen
tia diuinitatis. omne ali
quando impletur gloria ma
iestatis: eius tamen partes in
terim quasdam. et eterno pre
electa loco consilio. excel
lentius uisitans. replens spe
ciali gratia sanctitatis. Fac domine
spiritali semper abundare (spiritali)
frumento uallem: quam
faceres ut te quoque in nomine
clariorem. dignatus es tam
eximie claritatis sideribus
illustrare duobus: custodi
domum in qua tibi gemi
num hoc tam preciosum depo
situm custoditur. Fiat nobis
denique iuxta uerbum tuum.
ut ubi est thesaurus tuus.
ibi sit et cor tuum: ibi
gratia et misericordia. et respec
tus assidue pietatis. omnibus
adsit in tuo ibidem nomine
congregatis. quod est super
omne nomen. sicut et tu
super omnia deus benedictus
in secula amen. —

Explicit liber quintus de
uita sancti bernardi. pri
mi clareuallis abbatis. Ex.

Deo gratias.

Sancte mei misereri bernarde
memento iohannis. Pro me
funde preces: te rogo sancte
pater.

Liber iste est [illegible] hortel[illegible]

13-2

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

(c) 2006 Ministerio de Cultura

S.
BERNA
[illegible]

5
H

(c) 2008 Ministeri